

Johan Ludvig Runeberg

Samlade skrifter av Johan Ludvig Runeberg. Åttonde delen. II. Uppsatser och avhandlingar på svenska. Journalistik

Svenska Vitterhetssamfundet, Stockholm 2003. Under redaktion av Lars Huldén och Barbro Ståhle Sjönell. Utgiven av Pia Forssell.

Information om upphovsrätt för detta verk, samt upplysningar om ur vilket bibliotek eller ur vilken samling det avfotograferade exemplaret är hämtat, finns hos Litteraturbanken:

https://lb.se/författare/RunebergJL/titlar/SamladeSkrifter8_2/faksimil?om-boken

Hämtad från Litteraturbanken.se:

<https://urn.kb.se/resolve?urn=urn:nbn:se:lb-lb8901761-faksimil>

SVENSKA FÖRFATTARE

UTGIVNA AV

SVENSKA VITTERHETSSAMFUNDET

XVI

SAMLADE SKRIFTER

AV

JOHAN LUDVIG RUNEBERG

STOCKHOLM 2003

EKENÄS TRYCKERI AB

SAMLADE SKRIFTER

AV

JOHAN LUDVIG RUNEBERG

UNDER REDAKTION AV

LARS HULDÉN OCH BARBRO STÅHLE SJÖNELL

ÅTTONDE DELEN

II

UPPSATSER OCH
AVHANDLINGAR PÅ SVENSKA.
JOURNALISTIK

UTGIVEN AV

PIA FORSSELL

STOCKHOLM 2003

EKENÅS TRYCKERI AB

Utgiven med bidrag av Stiftelsen Riksbankens Jubileumsfond

Abstract

Samlade skrifter av Johan Ludvig Runeberg, åttonde delen, andra häftet, *Uppsatser och avhandlingar på svenska. Journalistik*, utgiven av Pia Forssell (Johan Ludvig Runeberg, Collected Works VIII:2, *Essays in Swedish*. Edited by Pia Forssell.) Publications by Svenska Vitterhetssamfundet. Svenska författare XVI (Swedish Authors XVI), 421 pp. Stockholm ISBN 91-7230-112-0.

Johan Ludvig Runeberg (1804–1877) was the greatest poet of 19th-century Finland. His works expressed the patriotic spirit of his countrymen and, because they were written in Swedish, also exercised a great influence on Swedish literature. Svenska Vitterhetssamfundet is publishing his Collected Works in 20 volumes in cooperation with Svenska litteratursällskapet i Finland.

During 1832–1837 Runeberg edited a biweekly newspaper, the *Helsingfors Morgonblad*, which clearly showed the editor's literary interests. Here he published poems and short pieces of prose, as well as a series of reviews and articles in 1832 strongly critical of contemporary literature in Sweden. The present volume includes Runeberg's reviews, his 1832–1845 articles on literature, and several articles that Runeberg translated for *Helsingfors Morgonblad* and another newspaper, the *Borgå Tidning*, to which he also contributed. A selection of short notes and comments reflects both the newspaper's cultural ambitions and the everyday editorial need for copy to fill its columns.

© Svenska Vitterhetssamfundet 2003

Ombrytning: Peter Wikström

ISBN 91-7230-112-0

Svenska Vitterhetssamfundet
c/o Svenska Akademiens Nobelbibliotek
Box 2118
SE-103 13 Stockholm

Ekenäs Tryckeri AB, Ekenäs 2003

FÖRORD

Textdelen VIII:2 av J. L. Runebergs Samlade Skrifter omfattar till största delen Runebergs insatser som tidningsman. För att tydliggöra detta har volymen försetts med undertiteln *Journalistik*, som möjligen ter sig lätt anakronistisk men täcker innehållet bättre än titeln *Uppsatser och avhandlingar på svenska*, vilken lanserades när utgåvan planerades ca 1930. Den sedan dess vedertagna huvudtiteln kvarstår dock, för att undvika bibliografiska oklarheter.

Runeberg redigerade *Helsingfors Morgonblad* mellan januari 1832 och mars 1837 och bidrog i synnerhet det första året flitigt med egna texter. Föreliggande volym omfattar Runebergs artiklar (inklusive översättningar), hans recensioner, den aforistiska kortprosa som rubricerades "Reflexioner" samt notismaterial m.m. I *Helsingfors Morgonblad* publicerade han också dikter och noveller som har utgetts i tidigare volymer av SS. På gränsen till skönlitteratur befinner sig Runebergs litterära parodier (alla från 1832), som dock ingår i denna volym. Efter flyttningen till Borgå 1837 medverkade Runeberg i någon mån i *Borgå Tidning*, där trycktes t. ex. *Julqvällen* (SS III:2). I denna volym har medtagits hans reflexioner i *Borgå Tidning*, en recension och en översatt artikel. – Runebergs recensioner och artiklar tillkom på 1830-talet. Senare offentliggjorde han uppsatserna "År Macbeth en Christlig Tragedie?" (1842) och "Några ord om poemet 'Fjalar' och Saimas kritik öfver detsamma" (1845); båda ingår här.

En kvantitativt betydande del av materialet i *Helsingfors Morgonblad* utgörs av notiserna under rubriken "Allehanda". Notiserna behandlar allt från litterära aktualiteter till det efemäraste fyllnadsgods. De skrevs, valdes, översattes vid behov och redigera-

des av Runeberg och av Fredrika Runeberg som aktivt deltog i det redaktionella arbetet. Ett strängt sovrat urval av notiserna ingår här. För urvalet och attribueringen av notiserna och andra texter redogörs i kommentardelen.

Uppdraget att ge ut Runebergs *Uppsatser och avhandlingar på svenska* gavs ursprungligen åt fil. lic. Helena Solstrand-Pipping som tidigare medverkat i kommentaren till *Fänrik Ståls sägner*. Hennes kombination av litteraturhistorisk och språkhistorisk kompetens gjorde henne speciellt väl ägnad för uppgiften och hennes alltför tidiga bortgång var en stor förlust för Runeberg-utgåvan. Hon hann inleda arbetet och lät före sin död 1995 göra en utskrift av Runebergs artiklar och recensioner i *Morgonbladet*. Utskriften har legat till grund för mitt arbete med textetableringen. Genomgången av handskriftsmaterialet och de aktuella årgångarna av *Helsingfors Morgonblad* och *Borgå Tidning* har gjorts av mig, liksom kompletteringen av texterna och kollationeringen. Redaktör Christina Juthas har läst korrektur och likaså Carola Herberts som dessutom medverkat vid kollationeringen av Runebergs reflexioner. Ett varmt tack riktas till dem bägge.

Pia Forssell

INNEHÅLL

ARTIKLAR OCH ÖVERSÄTTNINGAR	11
Några ord om Svenska Academiens Valspråk: Snille och Smak.	13
Fru Lenngren.	18
Om Informatorer och privat undervisning.	25
Några ord om nejderna, folklynnet och lefnadssättet i Saarijärvi Socken.	31
Om Folkpoesien. (Tankar af Herder.)	45
En blick på Sveriges nu gällande poetiska Litteratur. . . .	47
Några ord om methoden att uppläsa bunden stil.	59
Sveriges Anor. Skaldestycke af Bernh. von Beskow.	63
Om Parodien.	78
Underrättelser om Lyceum i Helsingfors.	86
Nionde Runon i Kalevala.	93
Litterära notiser.	112
Ett bref från Hegel.	116
Litterära notiser om Ryssland. (Ur Dorpat. Jahrb. Nov. 1835.)	119
Fattigvården i England. (Ur en Tysk resandes uppsatser.) .	125
Om Visan. (Efter Herder.)	139
Minne af Christiana Juliana Oxenstjerna.	141
v. Katte om Lyckliga Arabien.	153
Är Macbeth en Christlig tragedie?	155
Några ord om poemet "Fjalar" och Saimas kritik öfver detsamma.	163
RECENSIONER	181
Snapphanarne, gammalt nytt om Skåne, från sjuttonde seklet, af O. K.	183
Främlingen från Norden. Berättelse af R-a.	192
Svenskt Pantheon. 1:a, 2:a, 3:dje Häftet.	197
Tabeller till lättande af Växelräkningen emellan Ryska Banco-Assign. och Svenska Riksgälds-Sedlar. .	199
Andelunden vid Kassin. Svenskt Original af Fröken R***.	201
Samlade Dikter af Euphrosyne. Första Delen.	203

Flickorna i Askersund, berättelse från Carl XII:s Tidevarf, af G. H. M.	218
Ö-jungfrun. Berättelse af G. H. M.	224
Törnrosens Bok.	227
Lucrezia Borgia, dram af V. Hugo.	241
Skaldestycken af Franzén. Femte Bandet. Bref till Red. från H. S.	255
Utdrag ur ett bref från Sverige med ett fragment af Mellins Novell: Pavo Nissinen.	270
LITTERÄRA PARODIER OCH TRAVESTIER	279
Något om Konstdomare, enfaldeligen förestäldt i frågor och svar.	281
Recension. Freja, Poetisk Calender för år 1833, af C. Dahlgren.	287
Project till en poetisk förening.	315
Insända bidrag till Epopéen Nordens Kraft. N:o 1. Segersången öfverflugans fall.	322
Försök till en Natural-historisk beskrifning öfver den Poetiska Örnén.	325
Ramido Marinesco.	337
REFLEXIONER	345
NOTISER, REPORTAGE OCH ALLEHANDA	373
Allehanda. [bl.a. om Franzéns <i>Columbus</i>]	375
Inrikes. [reportage om skeppsbrott]	375
Allehanda. [sjömansskröna]	378
Allehanda. [bl.a. om R. Rask, reaktion på artikeln ”Snille och Smak”]	379
Universitets-nyheter. [om disputation på översättning till finska av parti ur <i>Iliaden</i>]	382
Universitets-nyheter. [om disputation på översättning till finska av Xenofon	382
Allehanda. [notis om disputationen på översättningen av <i>Iliaden</i>]	383
Tillkännagifvande. [om redaktionell praxis]	383

Allehanda. [bl.a. om behovet av en aritmetikbok på finska]	383
Allehanda. [bl.a. om Almqvists svenska grammatik, nekrölog över Goethe]	385
Universitets-nyheter. [reportage om studenternas majfest]	386
Universitets-nyheter. [om invigningen av universitetsbyggnaden]	389
Universitets-nyheter. [om magisterpromotionen]	391
Yttranden af Påfven Clemens XIV, (Ganganelli).	392
Allehanda. [bl.a. om sångerskan Johanna von Schoultz, universitetsnotiser från Sverige]	394
Litterär förening i Sverige.	395
Medlidsamhet, beredvillighet att hasta nödställda till undsättning ... [upprop om understöd för nödlidande]	397
Märkvärdig språk-känedom.	398
Universitets-nyheter. [bokdonation]	399
Rättelse. [till föregående notis]	400
Anmälan. [subskriptionsanmälan för <i>Dikter II</i>]	400
Allehanda. [notis om eldsvåda]	401
Sätt att pröfva barns fallenhet.	401
Sedan den för prenumerationen ... [redovisning för subskriptioner på <i>Dikter II</i>]	402
Helsingfors, den 10 Juni. [kejsarligt besök]	402
Anmälan. [<i>Dikter II</i> utkomna]	403
Dödsfall.	403
Allehanda. [översatta anekdoter]	403
Allehanda. [Franzéns minnestal över C. A. Ehrensvärd i Svenska Akademien]	404
En anmärkning. [med anledning av förmodade översättningar]	406
Allehanda. [studenternas majfest]	407
Universitets nyheter. [donation, en utkommen partikel av prof. Sjöströms översättning av <i>Odysseen</i>]	407
Litterära notiser.	408
Den nyare franska litteraturen..	409
Universitetet i Greifswald.	410
KRONOLOGISK FÖRTECKNING	415

ARTIKLAR OCH ÖVERSÄTTNINGAR

1

NÅGRA ORD OM
SVENSKA ACADEMIENS VALSPRÅK:
SNILLE OCH SMAK.

Då Svenska Academien, vid dess stiftelse, antog detta Valspråk, ville hon otvifvelaktigt dermed antyda sin hyllning af de tvenne 5
förmögenheter, som, enligt hennes åsigt, ingingo i och utgjorde
förmågan att producera skönhet i konst. Den parodiska tydning, det
i en framtid skulle underkastas, förutsåg hon icke. Hade en enskild
ristat i sitt insegel orden: Snille och Smak, skulle väl föga någon
varit nog grym, att hos honom se en annan mening dermed, än 10
den nyss angifna; då åter en corporation med Svenska Academiens
ändamål och anspråk antog dem, kunde en skämtare med lätt
samvete påbörda densamma arrogansen, att med dem hafva velat
uttrycka ett: *est Deus in nobis*, eller att Academien inom sig slöte
och fullt uppfattat dessa konstskönhetens båda vilkor. Så länge 15
den allmänna opinionen delade i allt Academiens åsigter, och icke
anade andra former för det sköna, än de, hvilka hon framställde,
hade detta valspråk, i hvilkendera bemärkelsen som helst det
togs, ännu fullt helgd; men sedan en total revolution, åtminstone
i skenbart afseende, tillvägabragts inom Svenska vitterheten, och 20
Allmänheten begynt hysa begrepp om det sköna, hvilka tycktes i
grund strida mot dem, som Academien förfäktat och än framgent
förfäktade, måste den svaga sidan i hennes lösen, utan allt skygd
af hennes till rötterna skakade auctoritet, blottas för angrepp
och bli ett föremål för så mycket skoningslösare vapen, som hon 25
ännu fortfor att bära i skölden Snille och smak, när dagens hjeltar
längesedan lärt Publiken att läsa ut dessa ord som *platthet och
alexandriner*.

Att denna lösen blifvit anfäktad mer än, i hvad fall som helst, varit höfviskt, må blott nämnas. Ännu i dag gifvas många, hvilka, mer fattade af det litterära tumultets yra, än fattande det ädla ändamål, som väckte det och som efter segern säkert ogillade många
 5 af sina utfall, med ömkan anse hvar och en, i hvars ögon nämnde lösen icke bär samma stämpel af löjlighet, den för ett tiotal år sedan allmänt nog troddes bära.

Denna angrifliga sida af valspråket må dock med en antydning blott förbigås; det är också icke den, som vi med denna uppsats
 10 åsyftat. Men att den uppfattning af konstnärs-förmågan och dess yttrings-sätt, som detta valspråk tyckes bevittna, är oriktig, vill man här söka ådagalägga.

”Snillet,” säger Rosenstein i sitt företal till Fru Lenngrens Skrifter, ”icke nöjdt med att hafva upfunnit, underkastar sin uppfin-
 15 begreppet om det verkeligen sköna; och smaken, eller rättare sagt förnuftet, leder utförandet både till sammansättning och stil.” Denna åsigt af konst-skönheten, genetiskt betraktad, var hans och var Academiens. Ur den framsprang omisskänneligt valspråket. Konstnärs-förmågan var således, enligt den, i sin fulländning,
 20 bestående af och delad i två likmäktiga potenser, den ena den uppfinnande, oregelbundna, fantastiska, snillet, och den andra den ordnande, hejdande och styrande, smaken, eller med annat ord, förnuftet. Här af följde, att det kunde gifvas ett konstsnille utan smak, och än vidare, att ett konstverk kunde vara på en gång
 25 snillrikt och smaklöst.

Man har svårt att veta hvad egentligen med snille mentes, när det sålunda sattes utom förnuftet och ansågs såsom någonting sjelfverksamt åtminstone i bredd med detsamma. Det är dock troligast, att dermed mentes känslan och fantasien. *De* skulle
 30 då utgöra den skapande förmågan hos konstnärn, men dock så, att deras productioner vore ännu oregelbundna, formlösa och nebulistiska, till dess de mottagit reglor, form och betydelse af smaken, af förnuftet.

Här stöter man redan på en omöjlighet, hvilken dock som
 35 slutsats kan dragas ur en sådan åsigt, att nemligen tvenne personer

då borde kunna, med inbördes bistånd, producera ett verkligt konststycke, med den procedur, att den enas ägande-förmåga skulle ersätta bristen hos den andra; att den ena, det blotta snillet, skulle oupphörligt uppfinna, den andra, den blotta smaken, antaga eller förkasta, med ett ord ordna. Ty onekeligen är det likgiltigt, om de 5 båda egenskaperna äro förenade hos en, eller finnas spridda hos tvenne individer, då de antagas verka icke genom sin förenings totalkraft, utan hvardera för sig och successivt.

Ehuru man visserligen icke saknar exempel, att två eller fleres gemensamma bemödande frambragt goda konstverk, får man dock 10 ej framdraga denna erfarenhet såsom motskäl mot hvad vi nyss anfört. De antagna skilda potenserna af totalförmågan hafva icke varit isoleradt tillhöriga de särskilda personerna, utan funnits i förening hos hvar och en af dem i en viss mon, och verkat i täflan, så att den ena odelade förmågan sökt öfverbjuda den andra, och i 15 sin helhet controllerat och jemfört förtjensterna hos den enas eller andras förslager. Misstaget härrör deraf, att man föreställt sig såsom skildt opererande de båda potenser i menniskonaturen, hvilka blott i sinlig uppfattning synas skilda, och hvilkas obegripliga förening tvertom, i sin verksamhet, ensam är mäktig att framtrolla i synlig 20 skepelse föremål, som hos hvarje annan människa påkalla samma harmoniska förening af dess naturs alla enskildheter, för att kunna af henne till sitt väsende senteras, det vill säga, ensam är mäktig att dana konstverk.

Konstnårs-sinnet har häri en fullkomlig likhet med det religiösa 25 sinnet. Icke är ett chaotiskt svärmeri utan begränsning af förnuftet religiöst, icke heller är ett dödt reflecterande af förnuftet öfver dogmer, och erkännande af deras förnuftsenslighet, religion. Ej en gång känner den människa en religiös hängifvenhet, som med förnuftet särskildt vill och måste controllera sina religiösa inbildningsfosters 30 sanning och skönhet.

Den verkligt religiösa känslan är på en gång sin egen tjusning och sin egen dogm, visande deri, att hon är en product af de båda förmögenheterna sinne och förnuft i deras enhet. Hvarje föreställning, som i något afseende skulle aberrera från det rätta, 35

förkastar hon i en sådan stund själfmant, instinctlikt, och de, i sinlig uppfattning, båda potenserna af hennes väsende beherrska i sin förening liksom med förökad kraft allt, hvad som till den enas eller andras område kan höra. Vi kalle ett sådant tillstånd inspireradt, 5 ett tillstånd, som orätt blifvit ansett oberoende af förnuftet, emedan man sett att det producerar resultat, som af förnuftet ensamt icke kunna, till hela deras innehåll, mätas. Alldeles lika förhåller det sig med konstsinnet, och likheten är så lätt öfverskådlig, att det vore öfverflödigt framställa den här i detaljer.

10   Konstsnillet är således icke någon smakens granskning underkastad, chaotiskt danande princip, utan det innefattar i sitt väsende smaken, så att denna utgör snillets själfbeskrifna dogm: likasom konstsnillet aldrig kan röja sig utan såsom förening af de två elementer, af hvilka smak är det ena.

15   Man har anmärkt och kan andraga häremot, att flere författare finnas och funnits, som röja ett omisskänneligt snille, men derjemte en öfvervägande brist på smak. Detta förhållande måste så förklaras, att hvad som hos dem röjer snille, röjer på samma gång smak; men att de mera än andra se genom fingrarna med 20 sin författare-åtrå, och producera partier utan att vara inspirerade. De äro då snillen i det snillrika af deras compositioner; i det matta, excentriska och smaklösa äro de det visserligen icke, mer än någon annan, som kunde när som helst frambringa dylikt. Det finns ingen, som, ständigt och när han behagar, förmår uppstämman 25 sig till religiös entusiasm; så finns också ingen konstnär, för hvilken inspirationen när som helst stode till buds. Låter han då en tillöfvad färdighet i uttryck och behandling missleda sig, att bjuda till att skapa konstverk, så måste han misslyckas i sina bemödanden, och synas helt olik sig i de stunder, då en verklig stämning leder honom. 30 Hos mången konstnär är inspirationen, eller, om man så vill kalla den, det skönas åskådning, af en så flyktig natur, att den i hans arbeten visar sig blott i spridda ljuspuncter, medan det öfriga bär stämpeln af medelmått och mörker.

Men af allt detta följer icke att det snillrika der vore smaklöst, 35 eller det smaklösa snillrikt.

Konstsnillet, i sin sanna och höga bemärkelse, blir således en skapande förmåga, i hvilken smaken ingår såsom ett kännemärke. Man ser äfven att allt skapadt, det vill säga allt som innehåller fenomenerna af lif, i motsats mot det, som man kunde kalla fabricerat, nödvändigt uttrycker en skönhet, och denna skönhet, 5 harmoni, eller hvad man vill kalla den, måste väl alltid betinga smak hos dess danare.

Det vore således blott med ordet *Snille* uttryckt allt, hvad Akademien med sitt valspråk vill uttrycka. Ty oansedt någon kan röja smak i mer eller mindre mon, utan att derföre behöfva äga 10 hvad man kallar snille; så är det dock afgjordt icke Academiens mening, att upptaga denna en sådans inskränkta egenskap bland föremålen för hennes hyllning.

Lämpligheten af ett sådant valspråk vill man i öfrigt lemna ogranskad. 15

(*Helsingfors Morgonblad* 2/1 1832, nr 1)

FRU LENNGREN.

Denna Författarinna, åt hvars stora skaldegåfva man äfven här önskade kunna skatta en gärd, var född Malmstedt, i Upsala år 1754, och genomlefde en period i Svenska Litteraturen, då vitterheten var thronen lika nära, som Regenten sjelf, och, fostrad af hans händer, uppgrodde med en friskhet och liflighet, som under ingen annan tid, icke en gång under den litterärt revolutionära vid det andra decennium af detta sekel, röjts hos densamma. Kellgren och Leopold utvecklade då den poetiska förmåga, som hos deras 5 samtida beredde dem anseendet af den Svenska Skaldekunstens jättar; Oxenstjerna, Creutz, Gyllenborg, Lidner m. fl. dels hedrade dels förvärfvade, genom sina sånger, namn, som öfverlefva dem, och Franzén och Bellman, utan likar båda, stämde då toner, dem ingen tid skall finna öfverträffade. Med många af dessa Snillen 15 var Fru Lenngren ej blott umgängesvis bekant, utan äfven förenad genom banden af vänskap och den innerligaste aktning. Om man vid ett och annat blad af hennes skrifter upptäcker och kan klaga öfver ett menligt inflytande på hennes talang af åsigter, som voro tidens, och som genom detta umgänge fingo väg till henne, så är man, ur en 20 annan synpunkt, förpligtad att erkänna, att den gedigenhet, klarhet och hållning, som characterisera hennes compositioner, icke blott i allmänhet, utan öfverallt, och äga en så ädel del i deras skönhet, utbildats till mognad just genom åsigter, inhemtade, medelst samma umgänge, från samma tid. Ty onekligt är, att till konst-andans 25 hufvudsakliga fordran då, hörde en säkert beräknad plan, correcthet i teckningen, och en bestämdhet i tanken, som lika litet tålte en abstractions-sats, hvars sanning eller osanning af något enda moln i framställningen skymdes, som någon inbildningen mutande bild,

utan egenskapen att kunna uthärda förståndets skarpt logiska
 pröfning. Häre äger emellan denna och den gamla classiska tidens
 anda en stor likhet rum; den härstammade också från Frankrike,
 der väckt af Skalder, som bildat sig efter forntidens mönster.

I allmänhet kan man säga, att hvarje Skola i konst, så snart
 dess ton af samtiden uppfattas såsom uteslutande sann och ädel, är
 en farlig klippa för en uppgående konstnärstalang. Endast geniet
 i ordets högsta bemärkelse mäktar bryta sig väg förbi den. Det
 oberoende af en sådan skolas didactiskt stela manér, hvilket i Fru
 Lenngrens dikter visar sig i öfvervägande grad, vittnar derföre
 om Författarinnans stora, naturliga anlag, och det så mycket mer,
 som hon med begreppet var bunden vid de antagna och allmänt
 hyllade formerna, och blott genom sitt konstsinnes högre drift gick
 utom desamma.

Då man, såsom nu är fallet, måste egna det största loford åt en
 q v i n n a s litterära förmåga, kan man taga för afgjordt, att man
 mötes åtminstone af två slags fördomar, hvilka, ehuru visserligen
 icke allmänna, dock äro rådande hos ganska många män. Den ena
 af dessa fördomar hotar närmast den berömmande, den andra åter
 Författarinnan sjelf. Den ena tillhör dem, som tro, att författare-
 talangen i sin sanna och höga bemärkelse är ensamt männernas
 tillhörighet, och följakteligen måste anse hvarje högre loford åt
 en qvinna skeft och omotiveradt; den andra är deras, som i sin
 föreställning nedsätta en författarinna i afseende å qvinligt värde, i
 den mon de erkänna hennes öfverlägsenhet som geni. Begge dessa
 åsigter äro foster, än af en ensidig erfarenhet, än af förhastade
 omdömen. Vi tvifle ej att det rent vetenskapliga är främmande för
 qvinnans väsende, som klarligen ligger känslan och instinkten, i
 högre mening, närmare än abstractionen. Ty neppeligen lär man
 äga bevis på att qvinnan ägt något af ett rent abstract vetande,
 det hon icke eröfrat på mannens område, med uppoffrande, till
 fullt motsvarande värde, af några sitt väsendes egna medfödda
 fördelar. Dock, helt olika är hennes förhållande till konst. Hon
 behöfver ej utom sin krets söka medel till skapelser af skönhet; om
 hon blott sjelf med sin egen verldsuppfattning idealiskt öfvergår i

ett konstverk, bär också detta redan stämpeln af ideal.

Lättare än mannen, hvars medfödda känsla för oberoende ofta nog kan hålla honom skiljd från sanctionerade skolor i skön konst, och ge honom åtminstone ett sken af originalité, snärjes
 5 kvinnan af dylika; och deri ligger kanhända orsaken dertill, att så få författarinnor ens synas originella. Men i hvarje konstproduct, der de icke äro originella, röja de en brist på qvinlighet, i det att de visa sig der hafva sträfvat, att genom begrepp blott fångsla vid sitt verk
 10 skönheter, som icke varit inneburna hos dem, och ur deras egen natur sjelfmant öfvergått i form. Den hos männerna icke ovanliga bäfvan för vittra fruntimmer lär väl af det nyss anförda till en del kunna förklaras. De älska att studera kvinnan, och hvarje äfven den minsta yttring af hennes egendomliga character är för deras reflexioner ett likaså lockande, som outgrundligt ämne; men de sky
 15 att af henne emottaga uttänkta lärdomar, rundade begrepp eller konstiga definitioner, emedan de i dem ändå alldrig kunna upptäcka och erkänna samma skönhet och höga betydelse, som hennes natur allena i sin renhet för dem uppenbarar. Nu förfaller oftast, och man kan säga alltid, en konstnär i en blott och bar didactik genom
 20 begrepp, om han ej äger det snille och den sanna originalitet, som förmår fångsla idéer i hans productioner: är därför kvinnan icke så lottad, blir hon nödvändigt didactisk, och ledes in på ett fält, der hon minst är hemmastadd och mest vanställes. Är hon åter ett verkligt geni, så går hon aldrig utom sitt område, och är äfven under
 25 sin högsta flygt ännu kvinna. Och i detta fall måste hon väl äga anspråk på vår innerligaste och mest oinskränkta hyllning.

Men vi komma tillbaka till Fru Lenngren. De skrifter hon efterlemnad, har hon kallat *Skaldeförsök*; ehuru alla i tekniskt afseende
 30 äro mäterstycken, och de flesta, som poetiska skapelser betraktade, äro oupphinneliga i sitt slag. De äro, till sin character, af många arter. Man träffar ibland dem några, som äro nästan didactiska, i den mening vi tagit detta ord här förut. Dessa måste man skrifva på den tids räkning, i hvilken hon lefde; ty de äro främmande för
 35 hennes egen naturliga fallenhet. De af hennes stycken, som renast

återgifva Författarinnans grundton, äro af ett naturmålande eller satiriskt lynne. Alla dessa äro utmärkta af en lefvande sanning och en naivite, spelande och oskyldig, som naturens egen. Så nära till hvarandra gränsande dessa båda skaldeslag än äro, och så svårt det är, att emellan dem uppdraga en bestämd skiljolinie, der de nalkas hvarandra, hafva de dock, sådane de framstå i Fru Lenngrens dikter, nog mycken inbördes olikhet, för att kunna särskildt betraktas och bedömas.

Till hennes skarpast markerade Satiriska Sånger höra t.ex. följande: *Det högt förnäma ägta paret, Toilettens, Porträtterna, Contrasten*, der en vissnande ålderdoms och en andryg skröplighets fåfänga målas, *Ålderdomströsten*, en aga för den moderliga klemigheten och *Hans Nåds morgonsömn*, en framställning af det slags pragtlif, som har för sin glans att tacka andras obetalda svett och mödor. Dessa äro alla ganska skarpa och bjerta; men de tyckas vara det liksom utan Författarinnans förvällande. Ty så otvunget och naturligt framträda i dem dårskapen och flärden, att de icke synas vara uppsökta, utan fastmer hafva sjelfmant infunnit sig. Man har liknat Fru Lenngrens pensel vid Hogarths, och likheten äger, hvad dessa Satirer beträffar, till den grad rum, att flere af dem, i vissa drag, kunde tjena som förklaringar på några hans taflor. Man skall dock finna, att det verkligt sårande, som ofta ligger i Hogarths stycken, är merändels i Fru Lenngrens nästan bortjollradt af hennes qvinligt lekande anda. Så mycket än dessa Satirer vittna om Författarinnans snille, är det dock icke vår mening, att framställa dem isolerade, såsom producter af hennes förmåga i dess högsta flygt och älskvärdaste stämning. Visserligen är löjet, äfven det bitande, rent qvinligt, men det beundras mer än älskas, hos hvem helst det finnes, om det ensamt är det rådande. Röjer sig åter derjemte en inre godhet, full af glädje och lefnadslust, så förhöjes blott denna godhets intresse genom det satiriska, medan detta försonas och förklaras af det blidare lynnet. Sålunda få Fru Lenngrens Satirer sin mest intagande betydelse genom den omedelbara correspondans, i hvilken de stå till hennes mildare compositioner. Man skulle kanske icke så klart se och igenkänna den oskyldiga anda, som gömmer

sig i de förra, om man ej i de sednare fått göra dess närmaste bekantskap.

De mest tjusande af hennes stycken gå idyllen nära, ett och annat är en verklig idyll. Då hon i sina Satirer låter svagheten i
 5 mennisko-naturen framstå såsom svaghet, med dess ömkeliga, löjliga, ibland brottsliga resultat, så målar hon åter i sina idylliska stycken en svaghet, som genom sin inneboende treflighet, frid och oskuld är idealisk. Man tycker sig, å ena sidan, genomse och mäta
 10 dessa bilders alla små önskningar, hela deras lif, och följakteligen stå högt öfver dem; men de äro tillika så skönt adlade, också i det obetydliga, att man, å den andra, måste tveka, om ett intressantare uttryck af ren mensklighet, än det de visa, kan finnas. Författarinnan tycks liksom skämta öfver deras böjelser, deras bestyr; men detta skämt förgudar dem tillika. *Den glada festen*, ett stycke, som utgör,
 15 så att säga, en andenyckel till alla de öfriga, till Fru Lenngrens hela författarelif, visar klarast, hvad vi med det nyss anförda menat. Af dylik art, ehuru mindre markerad, är äfven den naivt hänförande Idyllen, som hon kallat *Eclog. Grefvinnans besök*, som i friskhet och objectiv sanning fullkomligen liknar dessa förenämnde stycken,
 20 utgör redan, på visst sätt, en öfvergång till Satirerna. Det är ett beundransvärdt fenomen i hennes dikter, att sålunda själen af hennes talang, klart uppenbarad i ett stycke, derifrån strömmar ut, genom omärkliga öfvergångar, till alla de öfriga, så att det hela får likhet med en fulländad organisk skapelse af skönhet och lif, hvars högsta
 25 betydelse ligger såväl yppad i och för sig sjelf, som utgrenad till och afspeglad i en hel mångfald af skiftande partier.

Den sats, att konstnärn sjelf röjes i sina verk, kan, till hela sitt innehåll, ledas ur Fru Lenngrens poetiska samling. Den som genomläst hennes skrifter, och ej fått en klar bild af henne sjelf, med hela
 30 hennes rikedom, skönhet och qvinliga godhet, har visst icke haft sinnet öppet, för att sentera deras betydelse och värde. Författarinnans samtida vänner, som hade den lyckan att se ej blott hennes sånger, men äfven henne sjelf, omtala med beundran den harmoni, som rådde mellan uttrycket af hennes person, i alla dess nyanser, och det
 35 uttryck hennes skaldestycken bära. Hos henne, säga de, fanns icke

ett enda drag, som hade med anspråk röjt den vittra Författarinnan, icke en tanke, som skulle med stolthet eller saknad sett ned på den skenbart inskränkta verld, inom hvilken hon, som qvinna, var stängd, och velat öfverspringa dess gränсор. – Enkel, blygsam och i hög grad huslig, men derjemte glad, lekande och qvick, skall hon ej mindre sjelf trifts i den krets, naturen för hennes kön utstakat, än inom densamma spridd trefnad, frid och glädje. Sådan skildras hon af dem, som sett henne; och hvem återfinner ej henne med samma egenskaper, och ännu närmare, ännu mer förklarad i hennes herrliga dikter. Med den djupaste blick i människohjertat och i lifvets förhållanden, tyckes hon vara ett barn allenast, för hvars spelande håg Försynen öppnat verlden, som ett dockskåp. Så menlöst leder hon och delar sina lekverks fröjder och sorger, så menlöst agar hon, å en annan sida, att man hos henne ännu ville igenkänna den jollrande flickan, som än öm, än sträng leker med sina beskedliga och obeskedliga dockor. Detta gäller om andan af hennes poesi, och ännu är ej mer, än ett flyktigt ord nämndt om formen, om densamma tekniska fulländning. Så nära förenade än anda och form äro, och så mycket de ömsesidigt bidraga att förhöja hvarandras intresse, så kan dock en hög grad af inre skönhet iklädas ett mindre intagande yttre, likasom en ädel själ kan äga rum i en icke vällottad kropp. Man måste likväl härvid noggrannt iakttaga, att till en idealisk skönhet bådas harmonierande skönhet betingas. Det är svårt att säga, om Fru Lenngrens productioner tjusa mer genom den ena, eller den andra af dessa båda delar; så samfödda tyckas i dem idén och dess iklädnad vara. Hennes stycken likna, i detta afseende de talande anleten, der hvarje tanke och känsla ögonblickligt afspeglas i naiva, lefvande drag. Hennes sånger äga intet af denna klangfulla, en yttre sinnlighet fångande diction, som förskaffat någre sednare författares, så kallade, praktvers popularité; men de äro dock i hög grad melodiska. Hvarje ord af henne, smyger sig till den mening, som skall uttryckas, med en ledighet, egentlighet och mjukhet, som gör det på en gång harmoniskt med den stämning, i hvilken läsaren är försatt, och helt och hållet oersättligt af hvarje annat. Enkelheten i hennes språk, är i följd häraf så stor, att en hvar, som

icke pröfvat sin förmåga, kunde tycka sig och hvarje annan böra vara i stånd att skrifva något dylikt; så vida det ju alltid borde falla sig så, och icke annorlunda.

De minst vackra af Fru Lenngrens stycken, äro skrifna i Ballad-
 5 och Romans-tonen. Lyckligtvis äro dessa ganska få, och hade utan saknad kunnat vara uteslutna ur samlingen af hennes verser. Detta anmärkes icke, för att afpruta något på den hyllning, som vi i det föregående uttalat, en hyllning, som dock visserligen icke upphinner den förtjenst, åt hvilken den egnas, utan blott för att förebygga en
 10 möjlig beskyllning för blindhet, i afseende å Författarinnans svagare sidor, och följakteligen, för ett vrångt och omotiveradt omdöme, äfven öfver hennes skönheter. Skulle Red:s förmåga att uttrycka föreställningar motsvarat dess uppfattning af Fru Lenngrens alla företräden, så hade otvifvelaktigt berömmet, långt ifrån att minskas,
 15 blifvit både klarare och vidsträcktare. Ty med allt skattande åt dagens opinion, vågar man både hysa och yttra den öfvertygelse, att åt Fru Lenngren, i en framtid, skall tilldömas en rang bland Svenska Författare, vida öfver den, hon nu i allmänna tonen comparativt innehar. Det är åtminstone säkert, att Svenska Litteraturen icke
 20 kan uppvisa någon så verkligt originell och poetisk natur, som hon, om man undantager de båda oefterhärmliga genierna, Franzén och Bellman. Och då skönheter, som äro foster af sin tid och blott af den förstås, med årens och culturens växling vissna och förskjutas, kvarblifva i oförvanskelig ungdom dessa ur naturens djup fram-
 25 sprungna skapelser, som tyckas födda för ingen tid och för all tid, och hyllas med så mycket oinskränktare dyrkan, ju flere ephemera coryféers fall de öfverlevvat.

(*Helsingfors Morgonblad* 27 och 30/1 1832, nr 7 och 8)

OM INFORMATORER OCH PRIVAT UNDERVISNING.

Då vi i N:o 5 af Morgonbladet införde Grefve De la Gardies Skrift såsom en introduction till ett ämne, hvilket vi här börja behandla, ville vi genom densamma ge en vink om den synpunkt, ur hvilken
5 ganska många föräldrar, äfven nu förtiden, betrakta de personers prerogativer, åt hvilka de anförtrott det vigtiga kallet att uppfostra deras barn till sedlighet och kunskaper. Informatorn anses af sådana mer såsom Barnens tjenare, än som deras lärare, mer såsom en, den der tillhör att rätta sig efter sina disciplars böjelser och önskningsar,
10 än som ett mönster efter hvilket dessa borde bilda och utveckla sig. Betraktar man det stora afstånd som oftast äger rum emellan en far och hans barns Lärare, så väl i anseende till deras ålder, som till den plats de hvardera innehafva i Samhället, kan man lätt förklara den underordnade betydelse den förra fäster vid den sednare;
15 man åter på att fadren, just genom den förtroende-post hvarmed han beklädt läraren, adlat honom med hela sin egen värdighet inom den krets der han är bestämd att verka, så är ett underkännande af hans rättigheter såsom sådan, i sanning icke lätt begripligt. Vi tvifle icke att en slik oriktig uppfattning från föräldrars sida af det
20 förhållande, i hvilket de stå till sina barns informatorer i en betydlig grad medverkar till att göra privat undervisningens resultat i allmänhet mindre gynsamma. Ty visst är att i den mon barnen förlora tron på sin lärares ofelbarhet, eller märka att han i något afseende subordinerar under föräldrarne och af dem beror, i den
25 mon göra de äfven afdrag på sin aktning för honom och sätta sig öfver hans lärdomar. Och om man än med flere exempel kan visa, att äfven under sådana omständigheter uppvuxna lärjungar, vid

mogna år, framstått såsom skickliga och dugliga män, skall man dock alltid nödgas medge, att de utbildats till goda egenskaper genom andra inverkan tillfällen, och icke genom den Lärare, som borde haft deras bildning till sitt ändamål.

5 Märkvärdigt är, att föräldrar af detta slag, vanligen, och man kan säga alltid, bygga sin ringa aktning för Lärarens person på grunden af hans beroende af dem, med fullkomligt förbiseende af det växelberoende i hvilket de stå till honom. Ty det tyckes vara för mycket i ögonen fallande, för att ej af alla skönjas, att
 10 en yngling, med världen öppen för sig, äger tusende gånger flere medel att betrygga sin subsistens, än föräldrarna att få sina barn ändamålsenligt bildade, utan vilkoret för denna bildning, som är en oafkortad aktning för den valda Läraren. Vi vilja icke öka antalet af dem, som i tal och skrift förlöjligt de ofta nog absurda sätten
 15 att visa Informator hans obetydlighet, likaså litet är det vår afsigt att innästla characteren af allmänt rådande i ett fel, som lyckligtvis i mindre mon finnes än saknas; men likväl kunne vi icke underlåta att exempelvis anföra de icke oerhörda förhållanden, att den antagna Läraren fått vinkar om sin rang närmast husets betjening, ja till och
 20 med anmärkingar att börja några med denna hans förmenta rang förbundna embetsgörömmål. Så visst det är, att hvarje yngling med själfkänsla förstår att vid dylika omständigheter hastigt sätta sin person i säkerhet, så visst är det äfven, att man en och annan gång sett en sådan förnedring med tålmod fördragas. Men i hvardera
 25 fallet är föräldrarnas uppförande oursäktligt, såsom till sina följder förstörande för barnens väl, till sin grund högmodigt, kortsynt och oförståndigt.

En af de vackraste sidorna i en publik Skolas organisation är otvivelaktigt den vidsträckta myndighet, hvarmed dess Lärarepersonal
 30 i sitt kall är beklädd. Hvarje lärare i en sådan utgör nemligen en instans, från hvilken föga någon appellation äger rum, och som tillika genom sin offentliga character, äfven i lärjungens ögon, får en betydelse vida öfver den, som hemmets inskränkta jurisdiction
 35 för honom äger. Gossen ser sig derigenom tidigt i förhållande till

en yttre, af inga considerationer beroende lagskipning, och ser i läraren, icke en person som kan ledas, blidkas och undflys, utan en lag, som står orubbeligt fast, och för hvars stränga rättvisa blott flit, sedlighet och kunskaper trygga kunna visa sig. Pligten blir honom i samma mon lätt, som han finner den vara ovillkorlig och allmänt erkänd, och utan att sjelf veta deraf, kommer han ut i 5 verlden, genom en omärklig öfvergång ledd ur föräldrakretsens blott moraliska disciplin, och väl förberedd för Statens legala.

Det är naturligt, att ju mer den enskildte läraren nedsättes i afseende å värde och myndighet inför sina lärjungar, desto mer skall han aflägnas från den typ, vi framställt af en lärare i publik skola, och desto mindre kunna frambringa de fördelar, som visat sig vara nödvändiga resultat af den sednares verksamhet. Men likaså skall, i motsatt fall, otvifvelaktigt den privata läraren, vid ett klokt och välberäknadt förhållande så från hans, som från föräldrarnas sida, kunna antaga samma character af frihet och sjelfständighet, som den offentliga läraren, och sålunda, åtminstone i de viktigaste punkter, förena fördelarna af såväl den enskilda, som den allmänna undervisningen. 15

För ett sådant ändamål är det oundgängeligen nödvändigt först att straffbalken, utan inskränkning, öfverlåtes åt lärarens hand. Vi vilja icke här ingå i någon undersökning om det lämpeligaste sätt att behandla fel och förbrytelser, eller om sjelfva de arter af straff, som kunna väljas och framför andra anses ändamålsenliga, icke heller neka att ju straff, vid vissa lyckligare förhållanden, kunna vara helt och hållet obehöfliga; men vi yrke blott, att rättigheten att använda en aga, der den af fel påkallas, bör följa med hvarje 25 lärarens kall, och så uteslutande tillerkännas honom af föräldrarne, att barnen ej ens ana några modificationer i densamma. Det kan väl ej blifva någon svårighet, att i hvilken händelse som helst akta, att läraren ej missbrukar en sådan rättighet. Vid ett förtroeligare förhållande kunna föräldrarne, i samråd med läraren och utan att förnärma hans prerogativer, afgöra och bestämma straffsätten; och vore denne fallen för att af öfverilning gå till ytterligheter i aga, eller bruka en större stränghet, än godkännas kunde, äga ju 35

föräldrarne rättighet att skilja honom från hans befattning. Det är också icke menadt, att hårda straff böra godtyckeligt få brukas, utan blott att något eller några straff äro fixerade, dem läraren alltid och ovilkorligt äger rätt att efter samvete och egen pröfning
 5 låta följa på förbrytelser. Man kan tro, att en gosse utan aga borde kunna böjas och ledas; och de fall äro icke sällsynta, såsom ofvan sades, då en vekare natur jäfvar all räffst; men möjligheten af straff skall han se i dens händer, som styr honom, eller föraktar han att bära ett ok, pålagdt honom af maktlösheten och beroende af hans
 10 egen vilja att afkasta. Summan af allt blir: att en lag bör finnas, sträng eller mild, och en dess ostörda och okringskurna handhafvare, och denne bör vara den antagne Läraren.

Vidare bör sjelfva lärosättet af Föräldrarne på sin höjd consultativt föreslås, alldrig ovilkorligen bestämmas. Vägarna kunna vara
 15 många och olika, och likväl leda till samma mål, och bättre är att läraren med lust leder disciplarne på en stig, den han känner och är vand vid, än att han med ovilja och osäkerhet tvingas att leta sig fram på en obekant bana. Det är lätt att varsebli, om han förstår sitt kall och sköter detsamma med nit och vilja; och finner man detta,
 20 så kan man taga för afgjort, att hvilket sätt som helst han brukar är godt och ändamålsenligt, och att de framsteg, hvartill han drifver lärjungarna, äro säkra och pålitliga, om de än någongång kunde synas mindre lysande. Ingenting är förderfligare, än en hos läraren genom yttre inverkan auctoriteter väckt osäkerhet och brist af takt i
 25 behandlingen af sina stycken; och deremot är hos honom bestämdhet, fasthet och likformighet i uppförandet af sådan vigt, att man kunde skatta för stor vinning redan den goda uppfostran disciplarnas moraliska character deraf får, om än deras bokliga bildning lemnade inga eller obetydliga resultat. – Man behöfver väl knappast nämna
 30 det olämpliga och förderfliga i ett sådant förhållande, då till ex. någon af läraren vidtagen åtgärd, eller en af honom brukad method inför barnens öron nedsättes och häcklas. Ett det obetydligaste, det mest flygtigt fällda ord af sådan syftning är mäktigt att ej blott nedstörta hvad läraren dittills byggt, utan äfven tillstänga för honom
 35 möjligheten att framdeles uträtta någonting till lärjungens bästa.

Sluteligen må några ord nämnas om lärarens vilkor, såsom främling och gäst i det hus der han conditionerar, en i sanning högst ömtålig sida, på hvars kloka och milda behandling det gagn till en stor del beror, som med hans antagande åsyftas.

Största delen, ja nästan alla de yngligar, som emottaga privat- 5
lärare-beställningar, äro dertill föranlåtna af knappa omständigheter och nödvändigheten att skaffa sig medel för vistelsen vid Univer-
sitetet. Desse gå ut till sitt kall med klarligen olika lynnen, tänkesätt
och anspråk; men huru olika de än må vara, ligga dock alla mellan
följande tvenne ytterligheter: En af oblida vilkor i lifvet och ett 10
längre uthärdadt betryck verkad nedslagenhet och anspråkslöshet,
som är vand och färdig att fördraga alla kränkningar; och en af
samma omständigheter lika naturligt föranledd ömtålighet, som
lätteligen ser i allt hjernspöken af förakt, vanvård och öfversitteri.
Föräldrar, som antagit till lärare för sina barn ett lynne, närmande sig 15
någondera af dessa ytterligheter, handla rätt och öfverensstämmande
med billighetens fordringar, om de med fördragsamhet bemöta
detsamma; men deras förfarande är ädelt, och ofta i hög grad
gagneligt såväl för dem som för deras barn, om de uppträda såsom
ett sådant lynes läkare. Ett obetydligt slöseri med godhet och 20
uppmärksamhet väcker oftast snart hos den öfverdrifvet skygge och
modeste det döfvade medvetandet af eget värde, och detta föder
den kraft och sjelfständighet, utom hvilka han icke med framgång
kan sköta sin post såsom lärare, och dem han saknar. Sammaledes
kan en i början använd vänlig omtanke, att gå den till öfverdrift 25
granlages fordringar till mötes, ett och annat löst ord, som ställer
hans sjukligt misstänksamma lynne till freds, snart bilda af honom
en helt annan människa, och väcka hos honom en tillgifvenhet
och ett förtroende, som långt ifrån att vidare kräfva något krus,
finner sig bäst af, att i ett fullkomligt uraktlåtande af ett sådant se 30
bevis på, att det med lika förtroende bemötes. Såsom det förra af
dessa olika lynnen uppfostrades till sjelfförtroende och kraft, så
uppfostras nu det sednare likaledes till kärlek och värma för sina
principalers sak, och båda hafva de, säkert till gagn för lärjungarna,
och tillfredsställelse för föräldrarne, fått just de egenskaper, de 35

hvardera förut saknat. Det är sålunda icke en ringa sak, som föräldrar på detta sätt kunna med en ringa möda bereda. Den hugnande tanken, att hafva sett ej blott sina barns, utan äfven en annan, dem anförtrodd människas väl på ett utmärkt sätt till godo, skulle väl
5 af ingen anses dyrköpt, äfven om den med vida större uppoffringar vunnnes.

Jag kan ej sluta denna uppsats utan att med känsla af glädje och tacksamhet erinra mig den tid, då äfven jag lefvat i förhållanden såsom enskilt lärare, och fått pröfva den välgörande inflytelsen af
10 ett deltagande och vänligt bemötande från deras sida, af hvilka man i något afseende tycker sig bero. Och jag bör med rättvisa nämna, att vida större delen af de ynglingar, som, för att emottaga så kallade Conditioner, resa från Universitetet med den sårande tanken att för sitt materiella uppehälle nödgas sätta åsido sin inre,
15 vetenskapliga bildning, vid sin återkomst, kunna sätta de fördelar, de vunnit undertiden, i jemnvigt med dem, de förlorat. Mången, som lemnade Universitetet med den blotta skatten af en död boklig kunskap, ovan vid verlden och med skygghet skådande fram mot dess förhållanden, kommer tillbaka med bildning för samfundslifvet,
20 förtroende till människor, en glad blick in i framtiden och med minnen, dem han för hela sin tid kan skatta dyrbara och kära.

(Helsingfors Morgonblad 24/2 och 5/3 1832, nr 15 och 18)

NÅGRA ORD OM NEJDERNA, FOLKLYNNET OCH LEFNADSSÄTTET I SAARIJÄRVI SOCKEN.

Afsigten med dessa rader är icke att ge ett bidrag till någon topografisk skildring af vårt land, eller af en särskild ort i detsamma, utan blott att med strödda drag teckna en eller annan af dess skönheter, och återlifva hos mig sjelf njutningen af de intryck, jag af dem 5
erfarit. Oskiljaktiga från dessa erinringar äro några mörkare bilder af mensklig nöd; och de tyckas mig icke onaturligt äga sin plats bredevid och inom naturens herrlighet och storhet. Ty liksom djuret aftager i liflighet och fågring, i den mon människan tvingar det 10
under sina ändamål, så synes äfven naturen förtvina, ju mer den kufvas af mensklig flit och omtanka, och sålunda blott i sitt otamda tillstånd äga sin fulla skönhet, blott i sitt tamda lemna människan fri tillgång till sina outtömmeliga spenar. Vill man derföre njuta 15
anblicken af ett folk i välstånd och öfverflöd, må man besöka de nejder, der naturen, öfvermannad af människokraften, spak och slappad bjuder aftvungna håfvor; älskar man åter att se naturen i dess ursprungliga glans, så må man gå dit, hvarest hon ännu fri utvecklar sina gigantiska krafter, och gäckar ett tvinande släorges glesa ansträngningar till hennes kufvande. Finland erbjuder kanske 20
rikare än något annat land taflor af denna art. Hvilken växling af nejder, från det jemna odlade kustlandet*) till upplandstrakterna, med sina svindlande höjder, sina ödsliga träsk och sina moar, till

---

*) Ty värr! påtrugar sig här den anmärkning, att äfven dessa folkrika 25
och eljest bördiga orter nu genom flere inträffade missväxtår, särdeles längre upp mot norden, blifvit skådeplatser för nödens och hungrens yttersta eländen. Denna omständighet bevittnas sorgligt också af den

hvars djup ingen stig leder, och dit endast orren eller tjedern, sårade
 af lodet, någongång sträckt sin ensliga flygt. De fleste resande från
 Europas cultiverade länder, som besöka Finlands kuststräcka, skola
 föga finna densamma afstickande från deras hembygd, och med
 5 undantag af klimat och språk återträffa nästan alla de föremål
 deras fädernesland ägde och utbredde för dem. Till de högre upp i
 Finland belägna orterna åter skall väl ingen främling komma, som
 kunde säga sig hafva sett något dylikt förr, eller ens något med dem
 likartadt; så bestämdt tecknade, så skarpt individualiserade äro
 10 de. Under det att by vid by och gård vid gård, utmed i synnerhet
 den södra kustvägen, vittna om befolkningens styrka, trefnad och
 seger, kunna på vägarna inåt landet milssträckor tillryggaläggas
 utan att ens skymten af en koja möter ögat, och ser man efter långa
 färder en sådan, så hänger den på slutningen af en jettelik mo,
 15 eller sticker den fram mellan de vilda lunderna, kring ett halfgömdt
 träsk, lik en främmande utväxt på naturens friska, storartade stam.
 Det är dock äfven i våra skärgårdar någonting vildt och eget, som
 ger dem en afstickande färg, i synnerhet längre ut mot hafvet, och
 ingen skall kunna vistas en tid i dessa nejder, utan att föra med sig
 20 dådan djupa och genomgripande minnen. Men dessa skärgårds-
 orter äro blott så mycket mer skilda från de högre trakterna, som
 hvardera äro skarpt och individuelt markerade och bära olika
 pregel. De fornsvenska melodierna äro som hemmastadda vid våra
 kuster och accordera med nejderna kring dem så förtroligt, att man
 25 tydeligen märker deras ursprung ur en beslågadt natur, också äro
 de inhemska visor, som uppkomma och lefva på kustfolkets läppar,
 till den grad lika de Svenska folksångerna, att likheten på intet vis
 kan förklaras blott ur den synpunct, att de äro foster af Svenska
 colonister, utan snarare måste till största delen tillskrifvas localens
 30 harmonierande förhållanden. Å andra sidan finns väl hos få föremål
 en väsendtligare skilnad, än emellan nyssnämnde sånger och de

---

mängd utblottade och kringirrande landtmän, som strömmar med
 hustrur och barn hit till hufvudstaden, för att genom dagsverken här
 35 förvärfva ett nödbröd, som deras öfvergifna hemman vägrat att gifva.

nationelt Finska tonarterna. *Neckens Polska*, hörd vid vår hafstrand, öfverensstämmer så med de holmar man ser, med den luft man andas, att man skulle tro hafsbygdens egen sommarqväll hafva författat densamma; sjungen bland Saarijärvis, Rautalampis eller Witsaaris stupande höjder och ödsliga träsk, skulle den röja blott 5 missljudet af ett hjerta, som i fjerran äger sina dyrbaraste föremål. Likaså litet vore å andra sidan, den Finska: *Minun tultani*, eller någon annan, flyttad till våra kuster, på sitt rätta ställe.

Det torde föga finnas några melodier, som närmare än de Alpiska, accordera med Finlands inre nejder, och man har äfven hört 10 främlingar finna någon likhet mellan Schweitz och Finland. I allmänhet kan man vara förvissad om, att tvenne särskilta orter i den mon likna hvarandra, äfven till det yttre, som någon öfverensstämmelse finnes i karaktererna af dessa orters infödda sånger. Ty såsom menskligheten i sin totalité är jordens spegel, så är äfven 15 menniskan på skilda delar af jorden sina omgifningars spegel, och reflecterar i sanna, sköna och ädla uppenbarelser blott de strålar, hon af dem insupit. Det är derföre jag antagit olikheten mellan det öfre och nedre landets folksånger, såsom ett viktigt och ojäfaktigt bevisningsmoment för dessa trakters skarpa inbördes skilnad. 20

Utan att vilja påstå den ena ortens företräden framför den andra i afseenden, som hänföra sig till en hvars individuella tycke, tror jag att samma väsende aldrig skall kunna med lika innerlighet hylla alla de här anmärkta skilda karaktererna af vårt land. Den nemligen, som haft tillfälle att lefva någon längre tid under inflytelsen af de 25 olika trakterna, skall djupast i sitt hjerta förvara en af dem och icke tvenne, han må äga i hvilkendera som helst sin fosterbygd och de mest dyrbara af sina öfriga förhållanden. Till ett sinne, som är stämmt för den lugna, poetiskt religiösa betraktelsen, talar företrädesvis upplands bygden. Det lefnadsfriska, djerfva och tilltagsna lynnet 30 skall troligen älska hafsstranden; och beräknaren, slöjdidkaren, hushållaren finna sig bäst på kuststräckans slättland. Då nu det förstrnämnda af dessa lynnen otvifvelaktigt sannast emottar och mest medvetet bibehåller intryck af naturen, så kunde man i allmänhet tillerkänna ett företräde, i afseende å högre intressen, åt den ort, som 35

mäktigast inverkar på detsamma. Också har man svårt att föreställa sig ett uttryck af det Gudomliga, som vore klarare, herrligare och mera upplyftande, än det som trakterna opp i landet gifva genom sin storartade teckning, sin enslighet och sitt djupa, ogenomträngliga
 5 lugn. Hafvet, så mäktigt det än är, bär icke alltid, ja endast sällan, denna pregel af Gudomligheten. Endast i dess omätliga stillhet fattar och ser sinnet oändligheten; uppröres det af stormen, så förvandlas det från Gud till Jätte, och menniskan tillber ej mer, utan bereder sig till strid.

10

Bland de orter, som närmast representera hufvudförhållandena i det inre Finland, så hvad lokalen som inbyggarens lefnadssätt och villkor beträffar, torde med skäl den afskildt liggande, torftiga och sköna Saarijärvi Socken kunna räknas. Hvad den är i smått, det
 15 tyckes det inre landet med få afvikelser vara i större skala. Förf. har nämnt denna Socken, emedan han haft lägenhet, att under loppet af något år, och längre än uti andra trakter af Finnmarken, uppehålla sig i densamma. Det allmännaste af hvad han i fortsättningen har att om den berätta, kan dock säkert utsträckas vida utom sagde
 20 ords gränсор.

Enkelt och oansadt, som den natur, hvaraf han omgifves, är Saarijärvi-bons lefnadssätt. Lik badstugan, hans enda och outhärliga lux-artikel, till färg och förmoner, endast till utrymmet större, är det
 25 pörte han bebor. Dess inre erbjuder fremlingen en öfverraskande tafla. Väggar och golf, sammanfogade af oformliga furu-stockar och plankor, äro kolsvarta, de förra af rök, de sednare af allt, hvad i åratat förgäfves väntat en skurning. Taket synes sällan; det är gömdt ofvanom ett rökmoln, som lik en svartgrå pell hänger sju eller åtta fot i höjden och öfverskyggar, utan att besvära. Då och då
 30 genombrytes detta töcken af en solstråle, som dagen skickar genom det vida rökfånget i taket, och ibland, ehuru sällan, blickar äfven en stjerna in. Fenster finnas ej, endast gluggar, som efter behof öppnas och tillslutas. För att rätt fatta egenheten af detta boningsrum, bör man se det en vinterafton. Muren, rummets helgedom, till stil och
 35 arkitektur lik våra gamla milmärken, står då i sin fulla förklaring.

En ofantlig brasa af grof tallved blossar vid ugnen och kastar ett bländande sken kring stugan, som ytterligare upplyses af pertbloss, än stuckna i väggarna, än uppburna af egna klykor på golfvet. I detta skimmer rör sig eller hvilar oftast en tallös människoskara. Qvinnorna sitta vid sina rockar, eller syssla med degtråg och gryta, 5
 männerna göra korgar, slädor, skidor och dylikt, tiggare och inhysingar sträcka sig för elden, och den stående artikeln i stugans hushålls-journal, pertklyfningen, skötes af någon äldre gubbe, som med lugn händighet delar de tunna spelarna i ännu tunnare skifvor. Barnskaran har då vanligen krupit opp på muren, der den i all 10
 samdrägt lefver och skriker i kapp med syrsorna; vid den långa ho'n nära dörren fröjdar sig gårdens häst åt hackelsen, värman och sällskapet, medan tuppen, om han ej än satt sig opp till ro, i kretsen af sin familj gör visiter hos sina gynnare i hvarje vrå af rummet, och är öfverallt som hemmastadd. Sådant visar sig, med 15
 mer eller mindre afvikelse, ett Finskt pörte om vinterqvällen. Tror någon all treflighet vara bannlyst ur en sådan boning, så misstar han sig; icke blott infödingen, utan också den under helt andra förhållanden uppvuxne, kan finna sig väl i den. Luften derinne är genom den ständiga eldningen och det alltid underhållna draget, 20
 ren och frisk, och det för ögat äckliga aflägsnas med sorgfällighet och ordning. Det svarta golfvet upphör att synas smutsigt, i och med detsamma det icke röjer någon skymt mer af en försvunnen renhet; man tycker sig stå på mull, icke på nedsudlade bräder, och den egenhet i människolynnet gör sig gällande här, att tåla 25
 äfven en mindre putsning, så framt den icke contrasterar mot ett röjdt syfte till en större. Opplandsbonden lefver icke i en vårdslöst härmad förfining, han bivouakerar i ödemarken; och hvem, då han ur vinterkölden träder fram till den varma, gästvänliga brasan, frågar efter om det skjul, som omger honom, är svart eller hvitt, om 30
 den mark, på hvilken han står, är fejad eller icke?

Såsom utgörande en del af befolkningen i ett Finskt pörte omnämndes tiggare och inhysingar; de äro äfven så vanliga och betydande inventarier i hushållet, att, vid frågan om detta, hvardera af dem kunna kräfva en närmare beskrifning. Inhysingen är den 35

Finska bondens andra svala. Likasom hon fordrar han rum för sig och de sina under bondens tak, får det villigt, såsom hon, och lefver som hon af hvad dagen gifver. Den hyra han betalar, består vanligast och mest bestämdt i tjensten att kasta ved för eldningen in
 5 genom stugans glugg. För öfrigt stå de flesta hans andra åtgärder för gårdens bästa på extra stat. En sådan man idkar till sitt uppehälle, så framt han ej är slöjdkunnig, stundom ett litet fiske och skytte, samt begagnar dessutom den likaså litet medgifna, som vägrade förmonen att svedja på hemmanets mark för rof-sådd och vända
 10 sig afkastningen till godo. Kan han skaffa sig en ko, så lefver hon, der bondens kor lefva, och är en äfvenså privilegierad inhysinge i sin spilta, som ägaren är i sitt hörn af stugan. Då hans behov äro få, och, genom hemmans-ägarens omedvetna godhet, de utgifter ännu färre, som han för dem behöfver vidkännas, så är det klart att
 15 han, mer än någon annan, skall följa den hos Finnarne allmänna böjelsen för maklighet och lugn. Också ser man honom oftast hvila, om vintern framför ugnen på någon bänk, om sommarn i solskenet på marken. Utan tvifvel är mängden af dessa inhysesjhjon ofördelaktig så väl för landets odling i allmänhet, som särskildt
 20 för den, under hvars tak de bo; men omissskänneligt ädelt visar sig också allmogens sinnelag deri, att den, med anspråk på en så ringa vedergällning, delar sin trånga boning och ofta sitt knappa uppehälle med dessa sina bröd- och tak-lösa medbröder. Saarijärvi kan trotsa hvilken annan ort som helst, hvad öfverflöd på slika
 25 personer beträffar. Glest befolkad, men ojemförligt glesare bebyggd, med vildmarker, dem ingen åbo kan hinna mäta och begagna, fyller denna socken alla vilkor för ett sådant lefnadssätts uppkomst och fortfarande.

Den andra omisteliga personalen i bondens pörte utgöres af
 30 tiggarena. Det är sannt, att de icke äro permanenta, utan komma och färdas af; men sällan förbigår någon dag, då de invid allmänna vägen belägna gårdar ej haft besök af en eller flere sådana, så att man väl kan lämpa på detta förhållande Stagnelii bekanta ord:
 ”Idén är evig, skuggorna försvinna”. Tiggaren är ingenting mindre
 35 än föraktad och öfversedd. Följd af en Gud, såsom Homers tiggare,

kommer han, ofta med hustru och barn, från gård till gård, allestädes bemött såsom gäst och icke som nådehjon. Ugnen har värma för honom, som för andra, han begär ingenting; hvar och en känner hans behof dessförutan och afhjelper dem så godt han kan. Det blir icke fråga om att kasta fram någon försmädd kost åt honom, han äter, som det öfriga husfolket, af den bästa anrättning gården äger, det vill säga, af den enda. Han berättar, om han har något att berätta, lyster det honom att skämta med någon i stugan, så skämtar han; hans barn, om han för med sig sådana, leka med gårdens barn. Om qvällen går han till hvila, der han finner en bekvämlig plats tom på muren, eller på bänken, fördragsam om en annan fått det bättre hvilostället, och fördragen om han sjelf lyckats vinna det. Vill han färdas bort och är krasslig sjelf, eller har svaga personer i sin vård, så spänner bonden efter urgammal sed, sin häst i redet och förer honom eller hans närmaste villigt och anspråkslöst till nästa gård. På detta sätt lefver tiggaren i Saarijärvi och ibland Finnarne i allmänhet. Han äter bark, emedan bonden äter bark; skulle bonden lefva af hvetebröd, så skulle tiggaren hafva samma föda.

Öfver all beskrifning är den fattigdom som råder ibland folket i Saarijärvi. Den knappa, ofta onaturliga födan verkar menligt på deras kroppskrafter, och obekantskapen med andra njutningar af lifvet, än sömnens och hvilans, gör att de uteslutande hålla sig till dem och försumma att arbeta för andra. Sällan ser man deras omtanka sträcka sig längre än till närmaste dagar, och man kan ej undra deröfver, då uppehållet för dessa redan ge dem mer än nog att grubbla öfver. Ingen industrigren har slagit rötter i denna socken, emedan afkastningen icke utan de största svårigheter och afdrag kunnat föryttras, för afståndets skull från städer och mera odlade orter. Jordbruket har i frostnatten en svår fiende. Många hemman äro årligen så utblottade, att de icke kunna få sina tegar besådda. Åbon, då han svultit året om, skyndar på hösten att skära sin åker, innan kärnan hunnit sin utbildning och mognad. Kreaturen, som om sommaren vada i gräs vid skogsbäckarnas stränder och i dällderna mellan moar och berg, tugga om vintern halm, och en halm, som ej sällan är forslad från orter på åtta, tio, ja sexton mils

afstånd. Ofta måste kreaturen i månader uthärda med en ännu otjenligare föda. Den ringa och svaga mjölk, de vid denna belägenhet kunna gifva, användes att skölja ned det sträfva barkbrödet, som på de flesta hemman utgör deras ägares enda föda. Man kan göra sig en föreställning om tillståndet der oppe, då enligt trovärdiga berättelser, vid ett ej länge sedan inträffadt frost-år, blott tvenne gårdar i socknen ägde bröd af råg eller korn. Orden: han äter rent bröd året om, och han är bottenrik äro derstädes liktydiga. Jag erinrar mig tvenne tillfällen, då denna nöd mötte mig i högst sårande gestalter. Jag kom vid en jagtfärd in i ett pörte, för att hvila. Stugan var full af barn, utom äldre och yngre fullvuxna personer. Nära ugnen funnos uppträdde på stänger en mängd gulbruna flickar af tallens inre bark, liknande stycken af styft läder. Jag frågade utan närmare betraktande hvad detta vore, och hvartill det skulle användas? och värden svarade: "käre herre, deraf blir det bröd." Orden voro ej flere; men tonen, som låg midt emellan: *känner* du icke sådant? och: *du* känner icke sådant! var genomgripande. En annan gång kom jag tillfälligtvis på en äng, hvarest man höll på med höbergning. Kring väggarna af ladan hängde slotterfolkets matväskor, och jag öppnade af nyfikenhet flere bland dem. I alla fann jag kakor, sammanklibbade af bark, inuti becksvarta, med en kalkvit hinna af mjöl på ytan, mera mutande ögat än smaken. Föröfrigt innehöll en del några styfsaltade mujkor, en annan blott några korn salt. Man behöfver endast föreställa sig tyngden af det arbete, som under den starkaste hetta sköttes vid dessa förfriskningar, för att få begrepp om en verkelig nöd, och om mennisko-naturens styrka att uthärda den. – Det vanliga förstörelse-elementet af allt välstånd och all trefnad, bränvinet, torde på denna ort visst ej vara allmänt hatadt; men huru mången har väl tillfälle och råd att bruka denna vara? Ser man ibland någon derstädes öfverlastad, så kan man vara öfvertygad om att icke så mycket måttet af starka drycker, som icke mer ovanan att fördraga någon kraftigare näring, verkat hans obestand.

Af den behandling tiggare röna hos den Finska Allmogen på omnämnde ställen, kan man snart sluta till dess gästfrihet och

välvilja i allmänhet. Med färre tillgångar lärer väl föga något folk vara villigare att dela med sig, och tillgängligare för hvarje anhållan. Åt främlingen bjudes alltid det bästa, huset kan anskaffa, och med största möda skall man mäktas förmå någon att emottaga äfven en ringa penninge-vedergällning för de förmoner, man åtnjutit under hans tak. Detta förhållande är vanligt hos alla närmare naturen lefvande folkslag. 5

De näringsomsorger, som oafbrutet hopa sig öfver Saarijärvis bebyggare, lemna intet rum öfrigt för den lätta glädje, som på flere andra orter är en amma af folkfester och lekar. Det är endast vid Jul- och Midsommars-tiden, man märker der någon vidsträcktare stämning för förströelser. Under Julhelgen samlar man sig till dans och nöjen, ehuru hvarken så ofta, eller så talrikt, som i bättre lottade och rikare Socknar är vanligt. Men hvad, som äfven i Skogstorparens koja ej får fattas, är ett uppdukadt bord, som i veckotal står på parad, med det bästa man kunnat bärga unnan den höstlånga hungren, för att förtrefliga och glädja de välkomna julbesöken. Ingen träder vid denna tid in i hans boning, som ej bjudes att hålla till godo; den fattige har alltid fått dela hans bröd, och äfven för den rike tycker han sig nu äga en välfägnad, som ej borde försmås. Till Julens solennitet hör äfven att bord och bänkar skuras med omsorg, och att väggarna öfverklädas med en väfnad af pärtor, som lemnas qvarsittande, tills den, genom att dagligt plundras, glesnar och småningom alldeles förstöres. 10 15 20

Midsommarnatten firas nästan gladast af alla högtider. Då brännas de så kallade Kocko-eldarne, och många skott, som man skulle tycka sig förslösa om de lossades på en hjerpe eller ripa, afskjutas då, högtiden till prydnad. Till anbringandet af Kocko väljes vanligen någon hög, halfbränd fura på en naken och dominerande mo. Man uppställer kring den torra träns och kådiga, brännbara ämnen, ju högre dess bättre, och vid midnatten antändes stapeln och afbrinner under skott, fiolklang och hurrarop. Dessa lusteldar, sedda under den vackra, halfdunkla sommarnatten, bortom träsk och dalar, ge en intagande anblick. 25 30

Bonden i Saarijärvi är till sitt yttre trög, liknöjd och fåordig. Hans sinnelag är saktmodigt, tåligt och eftergifvande. Det armod och det betryck, i hvilket han lefver, har gjort honom inom sig sluten; alla krafter i hans väsende verka inåt, så att de blott sällan och slappt

5 öfvergå i yttre handling. Den storartade natur, som omger honom, har alldrig unnat honom glädjen af någon egentlig eröfring; hon har alltid visat sig hög och obetvingelig; och hans själ frossar vegetativt af hennes dyrkan, medan hans fysiska krafter slumra och förtvina. Härmed stå tvenne omständigheter i förening: först att han måste

10 vara, hvilket han också är, i hög grad redlig och oförställd, ty enfald och fromhet följa med all religion, sen, att han måste *synas* handfallen, slö och oförmögen till all bragd, der liflighet och fattning komma i fråga. Det har dock genom flere än ett exempel blifvit bestyrkt, att detta skenbart chaotiska väsende, då han blifvit

15 förflyttad i andra förhållanden, inom kort tid utvecklat krafter, som icke allenast visat sig outtömliga, utan äfven mera snabbt och träffadt använda, än man af en rik förmåga och ihärdig öfning kunnat vänta. Det händer ibland, att en och annan från dessa orter, så ogera han än öfverger sin hembygd, i yttersta nöd kommer

20 ned till sjöstäderna, för att söka bergning som matros. Då jag haft tillfälle att se och höra omtalas några sådana fall, må det tillåtas mig att anekdotvis anföra derom, så mycket det inskränkta utrymmet medgifver, helst det kan bidraga till bestyrkande af de omdömen, som här ofvan blifvit fällda.

25 På min hemort uppehöll sig en man, som i sina yngre år rymt unnan nöden från den socken, hvarom här varit fråga, och slagit sig på sjöväsendet. Så långt jag kan minnas tillbaka såg jag honom gammal och grånad. Han bodde nu, vidtberest och mångbepröfvad, i egen gård, bröt grufligt på Finska, var glad och käck, och tog

30 en sup då den bjöds. Så väl för hans ursprungligt afstickande och besynnerliga yttre, hvilket man dock snart vande sig att förbise, för hans användbarhet och drift, som ock för hans botten-ärliga och goda uppförande, var han traditionelt recommenderad från äldre till yngre, och hyllades af alla. Bland många andra öden hade

35 han äfven undergått det, att blifva pressad till matros för Danska

flottan vid dess fejd med England. Saken var på min hemort mycket känd, till och med i detaljer, dels genom hans egna, dels genom deras berättelser, som med honom delat gemensamt äfventyr. Hans son, en tjugu-årig yngling, hade först blifvit tagen, då han med sin far gick i allt saktmod ned mot redden till det Finska fartyg, för 5 hvilket de voro förhyrde. Gubben följde värfvarene åt, tills han nådde en auctoritet, inför hvilken han tyckte det meritera att skaffa sig gehör. Han tog då till ordet och framställde på sin halfbrutna Svenska, hurulunda "Gubben var gammal och van: gossen var en kycklinge på sjön, stoppar inte på örlog: Stryker gubben, nå lät 10 dö gamla hunden; men gossen behöfver vara hemma och försörja mor; och nu, go' herrar, ta mig och släpp honom." Valet mellan den gamle gästen, som rask och amper brukade detta språk, och ynglingen, som blek och gråtande väntade sitt öde, var snart träffadt. Gubben togs och hans son slapp unnan. Den fejd han på detta sätt 15 oförmodadt kom att öfvervara och deltaga i, var honom sedan på gamla dagar en outtömlig källa till erinringar. Säkert fingo, vid den brådska, hvarmed försvaret å Danmarks sida måste bedrifvas, många, i synnerhet mindre fartyg nödfallsviis löpa ut med både befäl och manskap af föga öfning. Åtminstone hade fallet varit 20 sådant med den slup, på hvilken vår hjälte blef placerad. Det hade också icke många skott hunnit blifva växlade, innan gubben vetat göra sin mångåriga erfarenhet och sin tilltagsna färdighet gällande och värderad. Befälhafvaren på fartyget var en ung gosse, föga van vid manövern, ehuru han eljest, enligt gubbens uttryck nog "hade 25 bramsegel på couraget." Derför fick gubben äfven ofta med en god ed och ett commando-ord på sitt ställe "kasta skutan omkring, då hon krånglade i vändningen." Med beröm och utmärkelse kom han hem efter slutad campanj och var öfver ingenting i verlden så glad som öfver att ha varit "med Dansken, der pepparn växte." 30 Oförändrad i alla skiften förblef hos honom den enfald och den godhjerntenhet, han fört med sig från sin aflägsna hembygd. Hans lilla koja var ett öppet kvarter för nödlidande. Man berättade flere historier om hans sätt att emottaga och hylla dessa. Hopar af tiggare nedtågade ofta om vintrarne från upplandsbygden, för att betla i 35

staden. Då han mötte sådana, tog han dem antingen med sig hem, eller, om han hade andra ärender att ombestyras, bad dem uppsöka hans hus, tilläggande vanligen dessa ord: "säg åt mor att gubben skickat." Mor förstod då ganska väl, att de borde mättas och få
5 sig nattherberge utsedt.

Från samma trakter, som den nyss omnämnde, kom i samma ändamål som han, en annan person till staden. Han var 25 år gammal, utblottad, försvulten och så trasigt naken, att dagen säkert ej utan särskilda considerationer täcktes se ned på honom. Han
10 infann sig bland andra hos en skeppsredare, som höll på att hyra besättning för sitt fartyg. Sedan öfverenskommelser blifvit träffade med de öfriga, kom ordningen till honom, der han stod lägst vid dörren, med halft löje besneglad af de andra. Man frågade honom om hans ärende. Han sökte tjänst. Hans frimodiga, korta, ofta
15 uddiga svar på flera gycklande frågor af Redaren och några hans tillstädesvarande vänner gjorde verkan. Han antogs som kockspojke, och tillsades att den och den dagen skaffa sin kista ombord. "Hvad tusan skall jag göra med kista, då jag ingenting har att lägga i kistan," var hans ganska sanna svar. Han följde fartyget åt utan kista. Hans
20 lott blef att falla i sjön på Londons redd och drunkna på denna sin första resa. Men han dog icke oberömd i sin krets. Kaptenen tröttnade alldrig att vittsorda denna människas utomordentliga förslagenhet, käckhet och exemplariska förhållande, och mången gammal sjöman bland besättningen svor högt vid sin hemkomst
25 öfver hans död. Anmärkningsvärdt är, att denne man, som redan de första dagarna af färden fått byta sin plats vid grötgrytan mot den i mast-toppen, och som sutit der i storm och oväder, lik en ikorre djerf och fästad, skulle på en lugn redd, då fartyget låg för ankar, som en drömmande famla fram och handlöst tumla öfver
30 bord. Men sådan är Finnen. Faran, om den blott alldrig så litet förställer sig, kan plocka hjertat ur hans bröst, utan att han tar ett steg till sitt skydd. Visar den sig åter öppet och hotande, så kan man lita på att han, mer än mången annan, äger rådighet och krafter att undvika eller trotsa den.

Saarijärvi socken är full af naturskönheter, och har detta företräde
 gemensamt med de flesta orter högre opp i landet. Ingenting kan
 imponera mäktigare på sinnet, än djupet af de omätliga ödeskogarna.
 Man vandrar i dem, som på bottnen af ett haf, i en oafbruten
 enformig stillhet, och hör blott högt öfver sitt hufvud vinden i 5
 granarnas toppar, eller de skyhöga furornas kronor. Då och då
 anträffas, lik en nedgång till underjorden, en skogs-sjö, till hvars
 brådstupande, trädbevuxna bädd ingen vindfläkt irrat, och hvars
 yta alldrig krusats af annat, än abbortroppens lek eller den ensam
 jagande lomens simning. En himmel hvälfver sig djupt under ens 10
 fötter, lugnare än den deroppe synes, och, som vid ingången till
 evigheten, tycker man sig vara omgifven af gudar och andar, hvars
 gestalter man med ögat söker, och hvars hviskningar örat hvarje
 stund väntar att få uppfånga. – Åt ett annat håll hör man ljudet af
 en skogsbäck. Man går ditåt, man tycker sig vara helt nära och ser 15
 dock intet annat än den ljungbevuxna sandmon och stam vid stam
 af de furor den bär, tills, på ett käppkasts afstånd, den motsatta
 stranden börjar röja topparna af sina björkar. Först då, när man nått
 randen af mon, ser man en skymt af den glittrande böljan mellan
 löfven, och fattar man, för att betrygga sitt nedstigande, med sin 20
 högra hand roten af en björk, så kan man med den venstra stödja
 sig på de öfversta grenarne af en annan. Har man nått bäcken, så
 ser man öfver sig ett blott några få famnar bredt bälte af himlen,
 och på båda sidor har man en ogenomskådlig väfnad af löf och
 stammar. Hinner man, efter långa vandringar mellan enformiga 25
 trån på heden, omsider dess gräns, så framstå, såsom genom en
 förtrollning, i en tafla af den största växling och omfattning för ens
 öga träsk vid träsk, med löfrika holmar och uddar, strömdrag, fält
 och kullar. Förvånande äro de skiftande massor af ljus och mörker,
 man med en enda blick kan omfatta, från de nästan svarta granarna 30
 i den sumpiga däliden till tallskogen, som vidtager ofvanom den,
 och björkarna, som i en krans omgifva foten och sidorna af det
 öfverst uppstigande berget. En ännu större skönhet får allt detta,
 då solskenet en sommardag, brutet af molnen, i ständiga nyanser
 spelar deröfver. 35

Sådan är naturen i dessa orter. Folket derstädes kan betraktas såsom en förpostkedja, utställd af fäderneslandets population mot de fiender af dess utkomst och bergning, man vill bekriga. Det är sannt, att den större vådan är förpostens lott; men är den någongång, 5 såsom nu tyckes vara fallet, i fara att öfverflyglas och gå under i massor, så måtte den ej af dem, hvilkas väl den bevakar, glömmas i sin nöd och öfvergifvas i den olika striden.

(*Helsingfors Morgonblad* 6, 13 och 16/7 1832, nr 50, 52 och 53)

OM FOLKPOESIEN.

(Tankar af Herder.)

UR Resebeskrifningar har man sig bekant, med hvilken fasthet och styrka vilda folkslag ständigt uttrycka sig. Alltid sinligt, klart och lefvande uppfattande den sak, de vilja framställa, omedelbart och noggrant kännande det ändamål för hvilket de tala, aldrig störda af skuggbegrepp, halfidéer och en blott bokstafs-symbolik, ännu mindre förderfvade af en konstlad smak, slafviska uträkningar, en krypande politik, och en förvirrande praemeditation; lyckligt fria, säger jag, för alla dessa sinnets och tankens svagheter, omfatta de med det hela ordet den hela tanken och, omvändt, med den sednare det förra. De antingen tala eller tala i intressets ögonblick, med en icke förberedd fasthet, säkerhet och skönhet, som våra välbeläsna Européer i alla tider nödgats beundra och lemna oupphunnen. – Den, som hos oss ännu vill finna denna bestämdhet i uttryck, han söke den ej hos våra bokbildade; oförderfvade barn, fruntimmer, männer, af godt naturligt vett, uppfostrade mera i verksamhet än i speculation, dessa äro de enda och de bästa talare i våra dagar.

I äldre tider åter funnos skalder och lärde, som oftast förstodo att med värdighet, välljud och skönhet para denna uttryckets egentlighet och styrka; och då de på detta sätt bragt anda och ord i den harmonie, att de icke mer förvirrade utan förklarade hvarandra, så uppkommo dessa halfva underverk af Sångare, Barder och Troubadourer, sådana forntidens största skalder voro. Homers Rapsodier och Ossians sånger voro impromptuer, emedan man då icke kände andra framställnings-sätt än de improviserade. Den sistnämnde hafva Troubadourerna följt och verkligen följt, så svagt och aflägsset det än skett; tills att ändteligen konsten kom och undertryckte naturen. Från ungdomen plågade man sig med att i främmande språk lära sig stafvelsernas

tonvigt, den vår natur lika litet som vårt öra nu mer egnar sig att fatta; man äflades att arbeta efter reglor, bland hvilka minsta delen kunde af ett genie erkännas för natur-reglor, att göra dikter öfver föremål, som ägnade föga ämne för tanken, ännu mindre för känslan
 5 och minst för imaginationen, att tillkonstla lidelser, som vi ej äga, efterapa själskrafter, dem vi sakna – och ändteligen blef allt falskt, svagt och konstladt. Äfven det bästa hufvud blef förvirradt och förlorade säkerheten i öga och hand, egentligheten i tanke och uttryck och derjemte all sann liflighet, sanning och kraft att tjusa. Allt gick
 10 förloradt. Poesien, som skulle vara människosjälens raskaste och mest bestämda dotter, blef osäker, lam och vankelmödig: sångerna ganska ofta ingenting annat än corrigerade skole-exercitier. Och i sanning, vid denna beskaffenhet af vår tids bildning, vele vi äfven i de gamlas stycken alltid mera beundra konsten, än naturen; vi finna hos
 15 dem således än för mycket än för litet, allt efter det vilkorliga i våra åsichter, finna sällan hvad i dem *sjunger*, sjelfva naturanden. Homer och Ossian, om de uppstode och hörde sig läsas och beundras, skulle mer än ofta förvånas öfver hvad man konstladt tillskrifver och frånkänner dem och, å andra sidan, hos dem ej senterar.
 20 I sanning äro våra själsförmögenheter nu, genom en ärfd riktning från slägte till slägte, ej mindre, än genom uppfostran från ungdomen, på annat sätt utbildade. Vi se och känna knappast mer, vi tänka blott och grubbla. Vi dikta ej i och öfver en lefvande verld, i sjelfva stormen och strömmen af de föremål, de känslor vi besjunga;
 25 utan vi tillkonstla oss antingen Thema't eller sättet att behandla detsamma, eller båda delarne, och hafva redan så länge, så ofta, så från vår första början vant oss dervid, att en friare utbildning nu mera knappast skulle lyckas oss – ty huru kan den lame läras att gå? Deraf också den omständighet, att de flesta af våra nyare
 30 dikter sakna den fasthet, den bestämdhet, den rundning, som blott det första utkastet förlänar och ingen sen använd omplåstring kan ge. För Homer och för Ossian skulle vi, vid en sådan poetisk flit, sannerligen icke synas annorlunda, än för en Raphael, en Apelles, som genom ett enda drag uppenbara sitt mästerskap, den svagt och
 35 ostadigt suddande lärlingen.

(Helsingfors Morgonblad 5/10 1832, nr 76)

EN BLICK PÅ SVERIGES NU GÄLLANDE POETISKA LITTERATUR.

Red., som flere gånger låtit i sitt blad inflyta anmärkningar, rörande den poesi, som under ett par decennier gällt och än gäller i Sverige, har allt hittills uraktlåtit att speciellare, och mera bestämdt yttra 5
sina tankar om densamma och dess mest hyllade idkare. Det kan dock vara hög tid, att någon röst höjer sig emot den alldagliga slendrian-tonen, om ej för annat, så åtminstone på det att sanningen, på hvilkendera sida den då kan finnas, genom motsatta opinioner må bli dess mera luttrad och förklarad. Likväl, för att icke alla 10
Läsare må anse företaget att uppleta och framställa fel hos nu oinskränkt förgudade mästare, oerhörddt och oförlåtligt, vill Red. taga sig friheten, att som en ingress aftrycka den exposition af de förut dyrkade heroernas svaga sidor, som förekommer i Tidningen Polyfem, Andra Samlingen N:o 1, 2. Man skall nemligen deraf 15
exempelvis kunna se, att icke allt, som en längre tids åsichter stämplat som ofelbart, nödvändigt måste vara sådant, och att bemödandet att förfäktat det sanna, om det går utom den allmänna tonen, väl kan stöta i början, utan att derföre vara förkastligt och onyttigt. Sällskapet *Pro Joco*, som så helsosamt inverkat icke blott på sin 20
tids, utan äfven på kommande åldrars vittra förhållanden, afger till Allmänheten följande

”Reflexioner och förklaringar:

Det torde icke af den sakkunnige kunna nekas, att hela vår kultur, i allmänhet tagit, är stöpt i en efter den Franska härmad form. Icke allenast 25
vår Poesi, utan äfven publikens filosofiska tänkesätt (hos de folkklasser, der något dylikt kan supponeras) är Fransyskt. Och hurudan är

nu den Franska Poesien och Filosofien? Den förra vann sin höjd, under loppet af Ludvig XIV:s tidevarf, och uppammades vid hans Hof. Den antog derföre de stela hofmaneren, blef galante i stället för djup och præcieuse i stället för skön. Och som den endast var bestämd att *roa* Hofvets

5 och de förnämnares cerklar, blef den i stället för hvad den borde vara – nemligen fantasiens fria och djupa spel – en rhetoriskt utsmyckad, artig Senscommuns-deklammation. Ty hvad är det högsta man söker i societeterne, om ej Senscommun och artighet? Franska poesiens partisaner medgifva äfven detta, då de påstå, att denna poesies skönhet ligger

10 i uttrycket, till hvars riktiga fattande fordras nästan en i sjelfva Paris förvärfvad bekantskap med det högre konversationspråket. Men hvad är det för en Skaldekonst, som endast beror af orden, som endast ligger i Fransyska språket? Man finner för öfrigt ingenstädes spår till något dylikt. De gamles, liksom Spaniorernes, Italienarnes, Engelsmännernes

15 och Tyskarnes skaldestycken upphöra aldrig att vara poemer, om man än skiljer dem vid deras ursprungliga taleformer, deras af den förste Skaparen gifna ur-ord, att jag så må säga. Så t. ex. hvem igenkänner icke att det är poesi man läser, till och med då man läser Madame Daciers öfversättning af Iliaden? – Men som de män hvilka beredde den Fransyska Smaken, hade för afsigt att bilda den till ett verkligt klassiskt värde,

20 så beslöto de att inrätta den efter antikens reglor. Olyckan var blott, att ingen af desse män hade minsta aning om ett filosofiskt Studium af ålderdomens arbeten, eller om den Esprit och tendens som utmärker Grekelands och Roms författare. De betraktade tvertom Poesien blott

25 såsom ett handtverk; och som nu de saker, hvilka de gamle utarbetat, allmänt ansåges för vackra, så hoppades man att få sina lika så, om man blott kunde utfundera de handgrep, hvaraf en Homer, en Sophokles eller en Horatius betjente sig*). Derföre ansågo de fragmentet af Aristoteles' Poetik, men förnämligast Horatii så kallade *Ars poetica*, för Smakens

30

---

*) Franska Smakens egentlige koryféer antogo blott på god tro, att de Grekiska och Romerska snillealsterne ägde något värde, utan att kunna ådagalägga hvari detta värde bestod. Den som ej tror detta, kan läsa Boileaus anmärkningar till Longins afhandling om det Sublima och Corneilles kritiska uppsatser.

35

canoniska böcker: och, utan att undersöka hvad som var väsendtligt, eller hvad som var tillfälligt och localt, antogo de sådana regler som apodiktiska, hvilka de lättast trodde sig kunna efterkomma. Och af detta Amalgama af på höft från de gamla lånta regler, af Hofetikett och konversations-fordringar, sammansattes den Fransyskt Akademiska korrektheten, hvars corpus juris, under namn af l'Art poétique, uppsattes af Boileau, en menniska utan all fantasi, känsla eller filosofisk tankeförmåga, endast utrustad med ytlig qvickhet och erfarenhets-förstånd. Efter denna mönster-karta sammansattes allahanda poemer, men i synnerhet Dramatiska; och gick förblindelsen så långt, att man, emedan hvarje Tragedi hade fem akter, emedan de tre enheterne, efter Corneilles limiterade förklaring, och undvikandet af alla synliga mord iakttogos, uppriktigt trodde sig med sina *förtrogna*, sina *kärleksintriger*, sina *Madame* och *Seigneur* m. m. åtminstone hafva upphunnit, om ej öfverträffat de Grekiske Tragöderne. Dessutom bestämdes Poesiens väsende deri, att, på ett litet mer behagligt och hjertrörande sätt än vanligen, framställa vissa ur erfarenheten hemtade moraliska satser. Således blef ju Poesien icke annat än prosa, liksom Frankrikes poeter i sjelfva verket ej äro annat än rimade prosatörer **). Naturligtvis kunde denna bontons-poesi, med sin ceremoniösa anständighet och sin ytliga Moral, endast behaga de menniskor, i hvilkas kretsar den blifvit danad ***). Derföre gjorde dessa maniererade Tragedier, hvilkas ämnen hade lika så litet fosterländskt som behandlingssättet hade något rent naturligt, på den öfriga delen af nationen intet intryck, och kunde icke göra det, emedan de icke ägde

25

**) Ett exempel må här gälla för flera. Racine brukade beständigt att först skriva sina Tragedier i obunden stil och sedan rima dem. – Den som har minsta aning om production af ett estetiskt verk, om harmonien emellan form och innehåll, förstår lätt att det rent poetiska aldrig kunde bli något väsendtligt, i på sådant sätt danade arbeten.

30

***) "Vous avez, vous autres qui brillez dans la Capitale, des préjugés dont il faut vous guerir: vous croyez donner le ton à toute la France, et les trois quarts de la France ne savent pas que vous existez." Rousseau. – Tvärtom talar den minst odlade Italienare, Engelsman eller Tysk om sin Petrarca, sin Shakespear, sin Schiller.

35

något som kunde gripa in i allmänhetens fantasi. I stället för den entusiasiasm som intog hvarje åskådare på Athens, Londons eller Madrids teatrer, hörde man i Paris, vid slutet af pjesen, blott ett kallt rop: l'Auteur, l'Auteur! och hela dess effect var således att reta nyfikenheten efter ett
 5 nytt Spektakel. Vi se också deras mest berömde författare beständigt klaga öfver denna Publikens köld.

Denna så kallade Skaldekonst sträfvade således åt ett mål, som är den sanna Poesiens mål rent emotsatt; det nemligen, att förslappa all fantasi och förnöta och qväfva all innerlig känsla. Således var detta
 10 lands kultur redan i en af dess förnämsta grenar förskämd och urartad. Men denna förvridning blef så mycket mera skadlig, då den äfven direkt angrep Filosofien, såsom det skedde under Encyklopedisternes period. Ty desse riktade alla sina bemödanden derhän, att rent af utrota all yttring af människans högre natur. Så förlöjligades Religion, så förklarades
 15 hvarje sträfvande upp öfver sinneverlden för Metafysisk galenskap, och i stället predikades en den krassaste Materialism och förklarades inget annat vara reelt, än hvad man kan gripa med händerne, och intet annat att värdera, än det för mig och de mina nyttiga och indrägtiga. Och detta kallades *Upplysning* och kringblåstes i klingande, rhetoriska fraser öfver
 20 hela Europa. Man läste Helvetius, Condorcet, Diderot och Voltaires så kallade filosofiska skrifter.

Denna ofvannämnda rimade deklamation blef, redan för längre tid tillbaka, införd i Sverige: och naturligtvis, såsom varande härmning, blef den på Svenska ännu mer prosaisk och osmaklig, helst som vår nation
 25 alldeles icke har den Fransyska lättheten, som likväl öfver urbildernas senscommuns-joller sprider ett slags behag. Och detta blef snart den så kallade högre publikens smak, hvarigenom hvarje högre utflygt af fantasien, hvarje uttryck af en djupare känsla på allt sätt motarbetades. Men detta onda gick ändå längre. Vissa män uppstodo, som affekterade att
 30 gå längre än sina föregångare, och sträfvade derföre att flyga högre, än vingarna buro dem; och på detta sätt uppkommo dessa Antithes-poemer, der hvarje trög vers speckades med alldeles orimliga liknelser, men i hvilka, så snart bilderståten – den yttre fernissan – bortblåstes eller borttvättades, icke annat återstod än den trivialaste erfarenhets-sats, eller
 35 den orimligaste paradox. Deraf uppkom vidare och utbredde sig den

tron, att poesien icke var annat än ett förändradt namn på prosan, eller att poesi var en osammanhängande, bilderfull, rimmad prosa. Ännu en tredje följd af denna Konversations-Skaldekonst var det qvasi-estetiska axiomet, att *Smak* – ett ord hvartill man icke finner något motsvarande i de äldre språken – blef, hos ett poetiskt arbete, den yppersta 5 egenskap, hvilken naturligtvis endast i hufvudstadens bontons-societeter kunde vinnas. Ett Skaldestycke måtte förråda så starkt, så djupt, så lifligt Snille som helst, var likväl att förkasta, i fall der saknades hvad man gifvit namn af *Smak*. Och detta ord – hvad betyder det? Jo, ett troget släpande i den gamla slendrianen*), i ett sorgfälligt undvikande af andra, 10 än de högre kretsarnas utkrusade ord och gallicerade talesätt, i en ton, som hvarken är varm eller kall, och i ett sväfvande emellan hvardagsprosa och rhetorisk deklamation. Och detta utgör qvintessencen af våra Vitterhets-Drottars Estetik; ty flere af dem saknade icke allenast all filosofisk åsigt af konsten, utan äfven hvarje gnista af erudition, ja till 15 och med voro alldeles okunnige i Musernas modersmål, Grekiskan, och knapt beläste i de Romerske författarna. Men, detta oaktadt, antogo desse män en ton af infallibilitet, dömde myndigt härs och tvärs och yrkade med förunderlig säkerhet, att all vidare spekulation öfver konstens väsende vore öfverflödigt, ja ända till och med skadligt. Och härmed grep 20 man in i filosofien, hvilken danades efter Encyklopedisternes Materialism och blef en jämmerlig sammanhopning af de plattaste erfarenhets-satser, föredragna icke utan en tillkonstlad ton af grundlighet och höglärdhet. Så danades en *Filosofi öfver Spökrädslan, Idéer till en populär filosofi öfver Gud och Odödligheten* m. m. s. – Syftemålet med alla dessa afhandlingar 25 och dessa poemer var, att utbreda hvad man behagat kalla *Upplysning*; det vill säga, att sätta sens communs till domare öfver all ting och dymedelst qväfva hvarje aning om något högre än hvad hvardagslifvet erbjuder.

Emellertid sammanstötte från flere håll, dels vid Akademierne, dels i 30 hufvudstaden, någre ynglingar som händelsevis fått en med Allmänheten

---

*) Den som härpå vill hafva ett handgripligt bevis, må blott läsa Svenska Akademiens yttrande om Franzéns förträffliga Sång öfver Grefve Creutz. Se Sv. Ak. Handl.

helt olika bildning. De hade lärt sig inse, att konsten icke blott är någonting oväsentligt eller ett tillfälligt tidsfördrif, utan tvärtom den sol som drifver alla utbrott af människans individualitet till mognad och bestånd. Med denna öfvertygelse hade de blifvit initierade i den klas-

5 siska (Grekiska och Romerska) Litteraturens mysterier, blifvit bekante med den Spanska, Italienska, Engelska och Tyska vitterheten; och funno i dessa en gräselig kontrast mot den Fransk-Svenska. De insågo därför med sorg och förtrytelse, alla de elaka, de förderliga följderna af vår allmänhets förvridna kultur. Icke nog dermed att den rådande smaken

10 antingen förhånade, glömde eller mindre aktade de få rena och förträffliga poetiska produkter, som funnos på vårt språk, såsom Stjernhjelm's Skaldestycken, Bellmans Sånger, Spastara, Inbildningens verld, Vänskapen eller hvad man vill, Till Christina, Dithyramben öfver den 24 Januari 1808, Krigssången för Skånska Landtvärnet o. n. f. a.; ej nog dermed,

15 att vi genom denna falska estetiska bildning, som man behagat kalla *god smak*, blifvit utur stånd satte att få något enda afgjordt mästerstycke i Skaldekonstens högre arter, att vi t. e. icke äga någon Tragedi som kan stå vid sidan, jag vill ej säga af en Sophokles', Shakespears, Goethes, Schillers eller en Oehlenschlägers, utan icke en gång bredvid Lessings

20 Emilia Galotti, ja till och med ingen som uppnått det så lågt satta målet, att kunna tåla jemförelse med någon af Corneilles, Racines eller Crebillons; ej nog dermed att detta fada, ytliga Bellespriteri (sit venia verbo) allt mer och mer förträngt och som öfverflödigheter framställt alla grundligare kunskaper, all djupare lärdom, all högre spekulation: icke nog

25 dermed, säger jag, utan så såg man också detta lättsinniga sladder förtaga och förstöra all energi, all vidsträcktare kraft hos nationen och således bereda de olyckor, som öfvergått eller kanske ännu förestå vårt *arma Fädernesland*."

30 Ett så litet maskeradt förkastande af alla gällande åsigter vågade Red. af Polyfem utgifva. Det var naturligt, att större delen af tidens skriftställare skulle med bitterhet och intollerans upptaga den kastade stridshandsken, och till och med såsom ursinnigt anse det vågade företaget att förkättra litterära storheter, hvars

35 erkända värde troddes vara underkastadt ingenting mindre än

betviflande, och likväl gick reformatoreernas sak fram med stora steg och slöts med ett gränslöst och nästan allmänt ogillande af allt, hvad förut med dyrkan omfattats. Och hvad var orsaken till denna framgång. Ingalunda någon personlig öfverlägsenhet hos det nyare partiets stridsmän, hvarken i afseende å förmåga att försvara sin sak, eller genom poetiska mönster förklara sina teorier, utan endast och allenast sjelfva den saks inre sanning, för hvilken de kämpade. Ty vid alla de orimliga, platta och excentriska rimmerier, som inflöto i Phosphoros, vid alla de sväfvande, falska och verkligt stötande resonnementer, hvarmed Polyfem och andra den antimarkallianska sektens tidskrifter uppfylldes, stod dock dess tendens klar och ädel, och dess hufvudsats, att den Academiska poesien icke var poesi kunde icke kullkastas, om den än varit trefallt dunklare fattad och hundradefallt ofullkomligare yrkad, än den i sjelfva verket var. Sådan är sanningens art, att om än alla de yttre former den väljer för sin förklaring vore angrip- ligen och kunde kullkastas, den dock evigt består, och förnyar sig i uttryck, tills dess inre väsende ertappas af alla och dess uppenbar- elseformer kunna kallas ligkiltiga. Och så är min öfvertygelse, att en ny revolution, lik den förra, skall inträffa i Sveriges vitterhet ännu, då allt hvad för närvarande är högt ansedt skall kastas ned lägre, än det i sig sjelft är, och nya, till äfventyrs lika falska, toner blifva hyllade och ansedda såsom oöfverträffeliga.

Ty på hvad punct står Sveriges poesi nu, och är den i någon mån naturligare och följakteligen mera betryggad till sin varaktighet än den var före den estetiska revolutionen? Den kan icke ens jemföras med den föregående periodens i yttre rikedom, utan att i intensivt afseende vara öfver densamma. Före år 1810 hade man på icke så mycket längre tid än den, som efter denna epoch förflutit, stora arbeten af Gyllenborg, Creutz, Leopold, Kellgren, Lidner, Fru Lenngren m. fl., att icke räkna de högsta skalderna Franzén och Bellman, af hvilka äfven den förre då hade sin skönaste poetiska blomning. Svenska parnassen öfverflödade af compositioner af dramatisk och episk art, och på lyriska dikter af mångfalldigt ämne var rikedom en större. Och likväl var förhållandet då, att en

författare, för att uppträda med tryckta arbeten, nödgades äga en genom öfning, flit och granskning mera mogen stil, efter tidens sätt att döma, än nu är fallet, då man vanligen ej drar i betänkande att under namn af ungdomsskrifter o. d. utgifva de mest obearbetade och

5 förvirrade krior från skolan och gymnasierna. Men hvad hafva vi åter efter Fosforisternas uppträdande fått i poetiskt afseende? Fosforos och en mängd kalendrar, i hvilka kanske till en hundrededel stycken af värden finnas, något mera är drägligt och det vida mesta är en sammangyttring af allt hvad känslöshäfnig och lättsinnighet har

10 berserksmessigt och chaotiskt. De viktigaste arbeten, gifna under denna tid, utgöras af Frithiofs Saga och en mängd smärre sånger af Tegnér, Atterboms Lycksalighetens ö, en dramatisk dikt af von Beskow, Franzéns romanartade poemers jemte några förut otryckta mindre stycken, Stagnelii och Vitalis skrifter o. n. fl. a. Ville man

15 nu från vår tids poetiska skörd afskilja det, som ligger under all kritik, utom den som förkastar i massa, och sedan jämföra det återstående med skörden från den förra perioden, så finge vi på vår sida otvifvelaktigt en brist, hvad angår mängden af poetiska producter. Och det blir en icke så lätt afgjord fråga om vi behålla

20 vinsten i afseende å det skrifnas värde. Ty så käckt man än trampat på den gamla skolans slagna jättar, och så förnämt man belett deras alexandriner och samvetsgranna rim, så blir det dock ovisst, om ej en kommande tid med andra åsigter kan hinna samma grad af ett spotskt förakt för hvad våra beundrade författare skrifvit i

25 samtidens tycke sublimt och oöfverträffeligt. Säkert är åtminstone, att ingen af de nyare författarna uppenbarat sig som en sann och skapande poetisk natur. Deras företräden ligga i mer och mindre grad på ytan och äro föränderliga med den. Ingen bland dem alla har öppnat oss en ny allmän åsigt af naturen, en ny verld; de intressantaste, Stagnelius och Vitalis, hafva blott förmått ge oss spridda

30 idéer om deras egna sätt att se lifvet, svarande emot hvad Lidner före dem gjorde. Men en sådan poesi, som deras, förhåller sig till poesien i sin verklighet, som den individuella föreställningen om religion till det religiösa elementet, som striden med ett anadt ideal

35 om dess besittning förhåller sig till idealets ägande i en lugn och

glad seger. Derfor kunna de visa oss blott en religiosité, aldrig religion, blott strid och längtan, aldrig ett ideal. Man kan äfven med sanning säga, att deras poesi är full af egoism, och således i denna ingrediens motsatt den sanna poesien, som är full af frihet. Tegnér's poesi är än mera ytlig. Hos honom ser man föga någon 5
 skymt af ideal, ja icke ens en strid, som skulle röja hans aning om ett sådant. Det lugn och den friskhet, hans poesi uttalar, äro icke följderna af en glad blick i en natur, som blottat för honom sin skönhet, utan fastmer af en reflexionsförmåga, som är stolt i sin kraft och af ett välde öfver den yttre formen, för hvilket ingen 10
 svårighet är öfvervinnerlig. Tegnér har därför ett stort tycke af Leopold, så himmelsvidt skilda dessa båda författare än förefalla oss vid första påseendet, och det är ganska säkert, att de, omkastade i tid och rum, nästan varit hvarandra. Det kan ej beskrivas huru litet intryck en sådan poesie, som deras, gör på ett sinne, för hvilket 15
 naturen klarare visat sin herrlighet. För ett sådant är denna skimrande glans, som för den djupt religiöse en predikan af Lehnberg. – Inom hvarje människa bor naturen i alla dess möjliga idéer, och att människan icke *är* allt och *ser* allt, kommer deraf, att många eller alla dessa idéer slumra i hennes medvetande, likasom oanslagna toner i 20
 ett instrument. Om därför någon har en ren och klar åskådning af en idé, en naturens uppenbarelsform, och kan i menlig förmedling framställa dess skönhet, så svara tusende sinom tusende hjertan på den ton han angifvit, och han blir för dem en Columbus i andligt afseende, och menskligheten har genom honom upptäckt en ny 25
 värld, som väl fanns inom dess område förut, men låg insvept i natt. Men hvar och en som rent insett skönheten af *en* idé, har också derigenom fått en måttstock för det sköna i hela naturen, öfver hvars mätning intet kan gå och under hvars mätning allt är otillfredsställande. 30

Det är besynnerligt, att ehuru Fosforisterna i början tycktes inse Tegnér's oersättliga brister som skald, ingen af dem sedermera fullföljt de påståenden, som i detta afseende först gjordes. Man såg flere än en gång yttranden, att Tegnér förstod att ge sina stycken en skön colorit, att hans teckning var prisvärd, men tillika att hans 35

stycken saknade sanning och nödvändighet. Dessa omdömen voro mera riktiga, än att de bort lemnas ofullföljda, ty det är icke likgiltigt om ens samtid dyrkar idoler eller erkänner det sanna gudomliga, som det högsta.

- 5 v. Beskow är i sin poesie lika litet djup och sann, som Tegnér, men är tillika honom vida underlägsen i alla yttre företräden. Då Tegnér således är stor i en art, som är utom och mindre än den sanna poesien, är v. Beskow i samma art af andra rangen. Hans mest firade arbeten *Eric den fjortonde*, och *Sveriges anor*, uthärda
- 10 ingen jemförelse med Tegnér's större compositioner, och hans mindre stycken äro lika mycket under Tegnér's. *Lycksalighetens ö* af Atterbom har några blixtar af poetisk inspiration, men är alltförmycket sväfvande, oredig och ofulländad, för att kunna få namn af ett verkligt poetiskt konststycke och öppna för läsaren den klara utsigt
- 15 i naturen, som ett sådant skänker, utom den omständighet, att dess högsta tendens syftar på framställningen af en speculativt uppdagad sanning, och derigenom är i sig sjelf för mycket begränsad, för att kunna fylla idéen af en sann poesie. Ännu mera otydliga excentriska, ofta falska, äro mängden af Atterboms små stycken. Lings arbeten
- 20 uthärda icke jemförelsen ens med de klenare af gamle skolans och det är tvifvelaktigt om något mera sammangyttradt, stelt, prosaiskt och uttänjdt än hans episka berättelser, någonsin blifvit inskrufvadt i rim och meter.
- 25 De lyriska stycken, Franzén sedan år 1810 skrifvit, äro nästan samfält underlägsna hans tidigare poemer, och visa icke ofta klara drag af den sublimes skaldens ursprungliga originalité. Alla de ändringar åter, dem han tillåtit sig vid sina äldre sånger, äro absolut och utan undantag försämringar, ej sällan af den art, att en älskare
- 30 af det sköna icke utan smärta och djup rörelse kan se dem. Hans stora poemer i berättande stil äro till sin inre uppfattning förfelade och hafva icke kunnat göras poetiska med all den beundransvärda konst och lätthet, som i dem äro synbara. De äro i modern ton hvad poemet: *Carl och Emelie* var på sin tid, och det är besynnerligt
- 35 att detta stycke, som visserligen i estetiskt afseende är med dem

jemgodt, tyckes vara af sin Författare förskjutet, såsom det ock icke fått plats i någon del af Franzéns sednast utgifna skrifter.

Jag förbigår att omnämna med någon omständlighet de rena, ehuru bleka och omarkerade försöken af Grafström och Nikander, emedan de icke varit föremål för någon mera entusiastisk hyllning 5 och i alla fall, mig veterligt, ej förvärfvat högre loford än de förtjent. Komma härtill Euphrosynes dikter, som med någon likhet i öfrigt, äro Atterboms underlägsna i de flesta afseenden, utom i fel, så lär i det närmaste det viktigare, som yppats inom Sveriges vitterhet, sedan den litterära revolutionen, vara taget i beräkning. Och hvem 10 ville väl, vid betraktandet deraf, att bland alla nu uppräknade arbeten icke ett enda stort verk och blott få smärre lyriska poemer kunna kallas fulländade och sannt poetiska, med tillförsigt yrka, det vår tid varit mera productiv på verkliga skaldestycken, eller mera stämd för poesi, än tiden näst förut. Det är högst troligt, att 15 ingen af Frankrikes moderna vitterlekare skulle draga i betänkande att sätta Victor Hugos poesi öfver en Voltaires, en Corneilles m. fl:s; och vid allt detta, hvilket skralt lappverk är icke t. ex. hans Hernani mot deras dramatiska verk, med all den stelhet och prosa, man kan förebrå dem. Sådant är, om än i mindre grad, fallet med många af 20 Sveriges nyare firade poemer, jemförda med de äldre.

Skulle den offentligt uttalade litterära opinionen i Sverige constituera Tegnér's och några andras skrifter såsom goda och lyckade produkter af diletterande förmågor, och ej framställa dem såsom 25 mönster af poetisk fulländning, så vore ingen ändring i åsigter nödvändig; sanningen vore deri träffad, och man skulle åtminstone med mera skäl kunna förutsätta hos allmänheten ett estetiskt sinne, som vore moget, för att uppfatta det sublima hos någon i en framtid möjligtvis uppträdande originell talang. Nu då såväl för konstnare till profession, som för publik det underordnade 30 gäller som det högsta, och det höga, man från förra tider äger, sättes i bredd med eller till och med under det i sjelfva verket lägre, så äro alla förhållanden förmycket lika dem, som vållade den sist förefallna brytningen, för att icke en dylik vore att förväntas ännu såsom en nödvändig följd. En sådan brytning kan så mycket mindre 35

vara aflägsen, som de små diletanter, hvilka från alla håll flyga i vingarne på Tegnér och andra mäktigare naturer redan hunnit så i karrikatur utveckla dessa mönsters manér, att deras brister och ensidighet blifvit blott alltför åskådliga.

- 5 Svårare, än att förutse ett negerande af Sveriges nu gällande poesie, är det att bestämma hvilken positiv sida försöken i skaldekonst sedermera kunna komma att företrädesvis utveckla. Det brister icke mer, såsom förut var fallet, en mångsidighet i poetisk bildning; icke heller nekas en tillbörlig gärd af dyrkan åt tidehvarfvens
- 10 sanna skalder, så att inga vidare exempel af det rätta tyckas kunna framställas. Kanske är det sannolikast, såsom det ock vore bäst, att intet manér blir fixerad, och att de författande derigenom ledas till att mer hålla sig till sig sjelfva och naturen, och mindre fjättra sig vid vanans och tonens illusioner. Säkert är att mången, som nu kan
- 15 skaka ur ärmen en kraft-vers, när det behagas, i sådan händelse, skulle finna sin åder mycket förtorkad, och att derföre vida mindre skulle bli skrifvet, hvilket redan vore en stor lycka. Ty sådan poesien för närvarande är i Sverige, har den genom ett idkeligt och manérligt upprepadt enahanda, blifvit till den grad hvar mans egendom och
- 20 så inpreglat sig i allas öron, att man kan kalla den individ ytterst förstockad eller ytterst återhållsam, som ej blandar sin röst in i den allmänna chören och genom lättheten att sjunga som andra skalder frestas att anse sig sjelf för skald.

- Utrymmet har icke tillåtit Förf. att särskildt motivera de om-
- 25 dömen han här fällt; det vore dock orätt att af denna anledning misstänka dem som falska. Ändamålet med denna uppsats har varit att i en lätt öfverskådlig följd framställa åsikter af Sveriges nuvarande poetiska litteratur, så positivt, att författarens mening på intet sätt skulle kunna dubbeltydas. Bestyrkandet af dessa åsigtens sanning
- 30 lemnas åt framtiden, då äfven han genom speciellare recensioner af ett och annat nu frejdadt arbete, hoppas kunna närmare förklara och bevisa hvad han yrkat.

(*Helsingfors Morgonblad* 14, 17 och 21/12 1832, nr 96, 97 och 98)

NÅGRA ORD OM METHODEN ATT UPPLÄSA BUNDEN STIL.

Det är ganska vanligt, att man hör vers declameras så, att allt markerande af den enskilda versens isolerade och sjelfbestående natur åsidosättes. Man rättar sig nemligen uteslutande efter tankens, 5 genom interpuncteringen, antydda modificationer, pauserar vid puncterna och proportionelt vid de mindre skiljetecknen och kommer sålunda ofta ur en vers in i en annan, utan att den redan fullkomnade blir såsom sådan för örat angifven. Detta sätt att declamera är utan all tvifvel oriktigt, såvida det ensidigt afser tankegången i ett 10 skaldestycke allena och icke tillika harmonien.

Gehöret kan visserligen likasom tanken behålla i minnet en fordran af något som bör följa och som dröjer; men båda förbryllas de lätt af ett öfverskott, som påtrugas dem. Om man derföre med 15 gehör för versens harmoniska princip, hör någon som deklamerar, utan att med en pauserande modification i rösten ge tillkänna när versen fyllt sitt mått, så erfar ens öra samma obehagliga oreda, som ens tanke, när någon fortsätter en mening liksom förbi dess punct. Det är således en klar sak, att, om samma mening löper genom flere verser, tanken, som utan oreda kan vänta ett påföljande, alldeles 20 icke fordrar en så uteslutande och ögonblicklig tillfredsställelse, att det ju ej vore orätt att för den påbörda örat ett tillskott af takter, dem det ej under sin engång gifna harmoniska åskådnings lagar kan försmälta och ordna. Att örat å sin sida kan fördraga pauser, der tanken fordrar dem, ser man deraf, att om än en menings slut 25 markeras inom versen, detsamma ändå på intet vis förlorar tråden af versens harmoniska lopp, utan inom sig mäter det bristande och är tillfredsställdt då det blifvit tillagdt. Örat och tanken har i dessa

afseenden samma natur och böra äga samma prerogativer, så att det är lika orätt att för meningens skull icke markera slutet af en vers, som att för versens fyllnad löpa öfver en punct inom den, utan att antyda öfvergången ur en mening i en annan.

5 Det kunde lätt genom tusende exempel ådagaläggas hvilken förvirring i all harmonie en declamation, sådan som den här klandrade, åstadkommer. Den ursprungliga versformen kan derigenom upplösas i otaliga missljudande sammanställningar af heterogena verser, såsom t. ex. följande Hexametrar:

10 Utan att ana försåt han sof på blommorna. Ormen
Låg och dolde sitt gift bland dessa. Skyddande
Gudar!
Fanns ej nåd för ynglingen fanns blott döden? I
allmakt

15 Styren J dock jorden. Han dog förlåten af Eder.
Se här:

*Ormen låg och dolde sitt gift bland dessa.
Skyddande Gudar!*

Der äro genast de båda sista raderna af det så kallade Sapp-
20 hiska versslaget.

Vidare börjas en dylik strof med det följande:

Fanns ej nåd för ynglingen fanns blott döden?

Och än ytterligare fås af nästa mening en fullständig vers till tredje raden af en Alceisk strof:

25 *I allmakt styren J dock jorden.* – o. s. v.

I flere af de moderna språken har man genom rimslut markerat för gehöret de puncter, (att bruka denna bild) då detsamma haft att börja liksom en ny mening. Rimmens betydelse är således likaså lätt insedd, som den är stor i språk, hvarest tonvigten och den
30 deraf bestämda ovilkorligheten i harmonien icke är nog skarpt uttryckt.

Det är icke heller för en blott yttre prydnads skull, som man infört bruket att skrifva och trycka hvarje vers för sig; seden grundar sig
35 på en riktig uppfattning af versernas harmoniska individualité. Ty

ehuru en vers icke blott i afseende å den deri uttryckta tanken, utan äfven hvad harmonien angår, står till ett föregående och efterföljande i ett förhållande, som kan sträcka sig vida längre än till den stroph allena, i hvilken versen ingredierar, så utgör densamma likväl tillika ett så bestämdt i sig slutet helt, att dess enskilda väsende på intet vis får lemnas outtryckt. Utan denna individuella natur hos de förbundna verserna, kan ingen harmoni i det hela uppstå, och man ser häri liksom i allt annat, att ju mer harmonie det allmänna uttrycker, dess mer bestämma sig till sin form alla de enskildheter af hvilka detsamma består.

Oftast ser man författare, ledda af örats och tankens corresponderande fordringar, söka inrätta verserna så, att någon afdelning af meningen slutar sig vid slutet af hvarje vers; detta är visserligen bra i sig sjelft och såvida det ej gör intrång i andra lagar, det är också ett verkligt fel, om tanken utan sjelfbestämda pauser jemt och ständigt springer öfver ur en vers i en annan; men huru än förhållandet må vara, gäller dock den regel här uppgifvits för declamationen framför alla andra considerationer. Det är äfven en naturlig sak, att, då skalden tänkt sig och uttryckt meningen under en bestämd metrisk form, denna också bör bibehållas och antydast af den som declamerar. Såsom exempel på tankens lätthet att behålla reda, om än en väntad sats dröjer, kan man anföra det intresse, hvarmed en Finsk runa afväntas ur dess författares mun och den klarhet, hvarmed en sådan, halvesats för halvesats, uppfattas. Det är bekant, att runoförfattaren, då han känner sig inspirerad, sätter sig ned, fattar en annan person i händerna och börjar gnola sin runa vers för vers, hvarvid en hvar af denne hans medhjelpare måste upprepas, innan den nästa följer. Då nu satserna i en finsk runa ofta genomlöpa flere sådana verser, kan man lätt föreställa sig hur länge det skall draga ut på tiden, förrän en mening är fullt uttryckt, och huru skarpt isolerade alla verser skola visa sig, förhållandet af tankarna må vara hvilket som helst. Likväl löper ingen runosångare fara, att missförstås ens af den mest obildade åhörare. Icke heller kan han, utan öfverdrift, trötta genom hvilat mellan satsernas combinerings, emedan han för hvarje paus ger åhöraren något fullbildadt, åtminstone hvad

harmonien beträffar. Samma fall äger rum, ehuru i något mindre mån, vid vår sång, der väl ingen skulle få infallet, att öfverhoppa kadensens längd, för att hastigare kunna completera en till hälften antydd sats.

- 5   Hvad som ofvanföre blifvit sagdt, beträffande det ljudeliga uppläsandet af poesie, gäller naturligtvis äfven för den, som för sig sjelf, med en blott inbillad declamation, genomgår ett skaldestycke. Skulle någon ha den vanan, att dervid fästa sig blott vid interpuncteringen, så kan han vara öfvertygad om, att han antingen
- 10 saknar gehör, eller genom en ovana sjelfmant beröfvar sig den njutning, harmonien af en på naturliga principer byggd meter, i sin förmälning med tanken skänker.

(*Helsingfors Morgonblad* 7 och 11/1 1833, nr 2 och 3)

SVERIGES ANOR.
SKALDESTYCKE AF BERNH. VON BESKOW.
SKRIFT, SOM VUNNIT SVENSKA AKADEMIENS
STORA PRIS, 1824.

Hvarje slag, som drabbar detta stycke, träffar tillika en dubbel 5
Auctoritet: Svenska Akademien, som ansett detsamma värdigt
sitt stora pris och allmänna opinionen, som åtminstone genom
sina organer, tidningarne, upptagit det bland Svenska litteratu-
rens klassiska mästerstycken. Denna omständighet skall dock
ej afhålla mig från att bruka de vapen, sanningen ger mig vid 10
handen, och att efter all förmåga försvara poesimens värdighet, om
det ock måste ske på bekostnad af hvilka considerationer som
helst.

Det är först och främst med allt skäl en oeftergiflig fordran af
ett skaldestycke, att det skall i sig sluta och uttrycka en helhet, det 15
vill säga, att för detsamma bör finnas som herrskande princip en
idé förklarad i det samfälta och förklarande det enskilda, som med
ingen sin del får lefva i ett annat element, än det gemensamma.
Exsisterar icke ett sådant förhållande, så faller den hopklistrade
organismen sönder, och intet allmänt namn på densamma förmår 20
sammanhålla de skilda delarne. Nu kunna åter dessa delar vara
sjelfbestående, om de fylla de antydda vilkoren för helheten, och
ett poem sålunda äga partiella skönheter, som man plär säga.
Åtnöjes man med sådana, så kan ens fordran visserligen kallas
nedsatt, men kräfver dock ett icke ringa mått af talang, för att 25
tillfredsställas. Hvad man vanligast ser, är att de poetiska com-
positionerna, så väl till helhet, som delar till den grad sakna
uttryck af en genomgripande anda, att hvarje i dem befintelig

väsentlighet är snart sagt icke större än de enskilda orden och taktfötterna. Hvad som ger dem ett sken af sammanhang, är intet annat än en ytlig, halfsann och halfrimlig förbindning af begrepp, som ej håller att skaka på det ringaste, innan hela lappverket
5 faller i bitar.

Så beskaffadt är till sin composition poemet Sveriges Anor. Man må räkna bort en excentrisk tankehäfnig, som i hela sin inre sanningslöshet är synlig öfver allt i detta stycke, så återstår, såsom den mest genomgående princip deri, en död chronologie,
10 som vida fullständigare kan inhemtas på några sidor i *Regnérs första begrepp*. Sådan är gången af poemet. Efter en vidtsväfvande inledning i fyra strofer, följer Sverige under hedniska tiden, hvars beröm i fyra följande strofer absolveras. Härpå följer naturligtvis Sverige under Catholska tiden. Först en inledning i *tre* strofer, sedan
15 *fyra* dylika till Engelbrekts ära, så *en* för Birgers vishet och Torkel Knutsons dygd tillsammansantagna, *en* för Sture-namnet, och *en* för namnet af Christina Gyllenstjerna. Gustaf Wasa, med sin religionsförändring och Sveriges lycka under honom hafva fått *fem* strofer, Gustaf Adolfs Tyska krig *fyra*, och båda Konungarne tillsamman
20 en slut-complimang i *en* strof; derefter prisas Oxenstjerna i *tre* strofer och en Wrangel, en Banér, en Torstenson måste åtnöja sig med *en* gemensam. Carl den tiondes ära firas i tre strofer och den elftes i två. Carl den tolfte kommer "*och hjelten lefver om i skaldens skrifter*" i sex strofer, utan att dock vetterligen slå en enda man vid
25 Narwa, eller höra ett skott vid Pultawa.

Nu omvexlar taflan och Sverige byter krigets lagrar mot vetenskapernas. Linné får en strof och Gustaf den tredjes tidevarf åtta. Det följande är componerat i samma skala, och det af sextiofyra sexradiga strofer bestående poemet slutas omsider med en epilog
30 af fyra strofer, sägande detsamma, som prologen sagt. Är icke det hela nu en stor composition? Än vidare skall man icke hafva lätt att sammansätta stora arbeten, under sådana vilkor för storheten? Hvarje historiskt compendium vore ju ett stamträd, hvars grenar blott behöfde poetiskt dilateras, för att intet Bibliothek i verlden
35 skulle kunna rymma dem.

Men låt vara, att man medgåfve, det poemet såsom helhet betraktadt, är lösligt sammansatt, så blir en annan fråga om dessa stumpar öfver stora konungar och män, som, inberäknadt det poetiska kitt, hvarmed de sammanklibbats med hvarandra, bestå af tre, fyra och fem strofer, kunna anses såsom helheter inom sig. 5
 Det vore ingen liten förtjenst om så vore. Men samma fall, som inträffar med de sextiofyra, inträffar med de tre, det fall nemligen, att de icke hålla tillhopa, utan rad för rad äro stumpar, lika så vilkorligt anbragta, som vilkorligt hopfogade. Och på det att man ej må tro, att denna limningskonst är särdeles stor och svår, och tillika 10
 exempelvis se hur den utöfvas, så vill jag för tillfället välja ett ämne och bearbeta detsamma. För likhetens skull låt det vara *Roms Anor*. Man börjar nu med en apostrof till Roms ära, genomgår sedan de sju Konungarne, Konung för Konung, kommer in i republiken och så vidare, hur långt man behagar. Här må vi försöka en intro- 15
 duction:

*Jag vet ett folk, hvars segrars ära mätes
 Af ingen annan än sin egen glans,
 Hvars hjeltestorhet icke förr förgätes
 Än den planet förgätes, der det fanns. 20
 Som solen strålar, så det sände svärden,
 Och av dess örnars vingar skyldes verlden.*

*Ditt folk det var, o Rom! du jättemoder
 För söner jättelika, som du sjelf; 25
 Ditt folk det var, o du, hvars ärestoder
 Som klippor stått i tjugu seklers elf;
 Ditt folk det var, o drottning ibland städer;
 Och om dess anor är det skalden quäder.*

30

Var helsad Romulus! — — —

Sålunda är Romulus behändigt nog införd på scenen, och sen man en gång fått honom dit, så måste man vara en alltför dålig historicus, för att ej kunna få honom tillbörligen förpassad derifrån. Efter honom blir det naturligtvis fråga om att komma till ett *adest* 35

för hans efterträdare i regeringen, Numa. Vi må försöka:

Men högre skönare, än stridens hvimmel,
 Än segrans glans, är detta fridens ord,
 Som gör af jorden en förklarad himmel,
 5 Och gör af himmelen en blomprydd jord,
 Religionens ord, som bär åt striden ära,
 Och låter segrarna sin guldfrukt bära.

Du kom, o Numa! — — —

10 Numa var en fredsälskande Konung, heter det, som besörjde
 om Gudstjensten och de heliga ceremonierna; öfvergången till
 honom borde således anses här tämmeligen motiverad. Dessutom
 hafva mina verser förtjensten af en mängd brillanta antitheser och
 praktfulla liknelser, såsom den, att Rom sände svärd, såsom solen
 15 skickar strålar, i hvilken föga någon haltning, om också föga halt,
 skall kunna upptäckas.

Huruvida skilja sig nu mina verser från följande, som börja Sveriges Anor?

Jag vet ett land, som ofta manat sången,
 20 Att ila kring med sina segrars bud,
 Och när den sista tonen var förgången,
 Med nya bragder äskat nya ljud.
 Det är mitt land. Jag vill dess anor sjunga,
 Dess namn låg ofta ren på skaldens tunga.

25 Ställd mellan samtiden och efterverlden
 Är skalden med sin evigt gröna krans.
 Han väger obestucken menskors värden,
 Och skönast af allt jordiskt låf är hans.
 30 För sångens trollstaf öppnas jordens grifter,
 Och hjälten lefver om i skaldens skrifter.

Af segerminnen fyllt, vårt land vid polen
 Står, som Europas äldsta riddarsal.
 35 På välbekanta hjälmars blickar solen,

*Och luften käns af segerfanor sval.
På hvarje håll stå forntidsrunor skurna,
Och jorden är en enda hjelte-urna.*

Är barden tystnad blott? lyss intet öra, 5
Som uti fordna dagar, till hans ljud?
I Kungasaln fick han sin harpa röra,
För unga hjelten sjöng han, och dess brud.
Han gör så än. De ädla forntidsseder
Hos oss ännu ej gått i grafven neder. 10

*Var hälsad höga tid af våra fäder,
&c. — — — — —*

Här följer nu den hedniska tidens lof. Hvarför det kom när det kom och ej strax, eller förr, eller efter millioner dylika verser, som 15 de föregående, är svårare att bestämma, än hvarföre min inledning var blott två strofer lång, hvilket hade sin grund deri, att jag ansåg exemplet vara klart nog redan derigenom, och ej ville onödigtvis belasta min recension med mera kram af denna art. Ty att den kunnat göras under samma vilkor hundradefallt längre är vissare, 20 än det vissa, att hvarje versmakare med någorlunda öfivad inbildning skall kunna skrifva och sjunga om en spik i evärdliga tider, om han blott har lif och helsa, och att af tjugufyra bokstäfver flere ord skola kunna hopsättas, än någon mensklig tunga hunne med att utsäga. Der ingen nödvändighet är, der är ingen frihet; 25 men menniskan har nog af sin egen vilkorliga viljas inskränkning, för att ej vämjäs vid att se densamma utom sig representerad, i synnerhet när den visar sig i former, som tillhöra det friaste, det sublimaste, naturen äger.

Men denna vikinga-tid huru är den framställd och huru beprisad? 30 Man måste häpna, då man tänker sig densamma, sådan den lefver i sagorna, jemförd med hvad här säges om den. Mig förefaller det, när jag ser denna skildring, som om jag såge ett extract af blommor och hörde extrahenten, i det han presenterade mig sin flaska, säga: ”se här en tjusande äng, med sina som- 35

marvindar, sina vällukter och sin himmel i blommornas dag!
 beundra dess skönhet, förklarad i denna flaska!” Och hvad finns
 deri? Vilkorligt och tillfälligtvis sammanlupna grofva ingredien-
 ser, medan skönheten, glansen, lifvet, som ett caput mortuum,
 5 ligga förbisedda, utkastade och glömda. Jag ville kunna afskrifva
 dessa pompösa verser, för att ådagalägga huru litet de säga och
 huru mycken användning min liknelse kan hafva i afseende å
 dem. Samma förhållande äger rum med alla de öfriga hufvudpar-
 tierna i detta skaldestycke. Detta compendiösa sätt att skildra har
 10 någon betydelse då det förekommer episodiskt och följakteligen
 är underordnad ett högre intresse; utom denna ställning är det
 dödt och intet sägande.

Sålunda sönderfaller detta poem, så helt och stort det vid ett
 flyktigt påseende visar sig, i en sammanfogad rad af tallösa små-
 15 heter, af enskilda exclamationer. Att visa äfven dessa små partiers
 bräcklighet, skall blifva ämnet i det följande.

Det är klart att här inga andra i poemet förekommande orimlig-
 heter i uttryck eller oegentligheter i tankar få anmärkas, än de,
 20 som äro nog i ögonen fallande, för att kunna med några ord åskåd-
 liggöras och med några lätta deductioner bevisas. Ett omstånde-
 ligare nagelfarande skulle göra recensionen tre gånger längre, än
 poemet, och dock föga nog omfatta allt, hvad som kunde ertappas
 bristfälligt och misslyckadt under det bländande skimret i detta
 25 stycke.

Att sången personifieras i första versen och i samma mening ge-
 nast öfvergår till sång i abstract bemärkelse, äfvensom att författaren
 kallar Sverige ”*sitt land*”, i stället för *fädernesland*, må såsom
 mindre felaktigt blott i förbigående anmärkas.

30 Men när skalden i följande strof säges vara ”ställd mellan
 samtiden och efterverlden” så tyckes han hafva nog smalt fotfäste, i
 stället för att i sjelfva verket vara hemmastadd i alla tidevarf. Också
 vet man ej hvad han skulle göra med ”sångens trollstaf, för hvilken
 jordens grifter öppnas,” om han ej finge röra sig i fornverlden, der
 35 griften nu måste tänkas belägen.

Den tredje strofen är i högsta grad förfelad, och går, så högtrafvande den än låter, nästan öfver till det löjliga. Det finns ej en rad deri, som icke är en orimlig bombast. Vi må granska den:

*Af segerminnen fylldt vårt land vid polen
Står som Europas äldsta riddarsal.* 5

Man behöfver blott titta i en historie, för att se det osanna i detta påstående.

*På välbekanta hjälmars blickar solen
Och luften känns, af segerfanor, sval.*

Om den förra af dessa verser säger intet, så säger i sanning 10 den sednare desto mer. Det är ej att undra på att poesien bland vetenskapsmän i allmänhet har ett så dåligt namn om sig, då hon vågar komma fram med sådana hypoteser, som att förklara kölden af segerfanors svajning. Hvem skulle tyckas, utom på skämt, vilja andraga en dylik sats? 15

*På hvarje håll stå forntidsrunor skurna,
Och jorden är en enda hjelte-urna.*

Vore den förra af dessa verser sann, så hade Iduna icke haft så stor brist på antiqviteter och vore den sednare icke sann, så skulle samma käril, jorden, vara två, tre eller flere urnor, hvilket 20 är omöjligt. Emellertid följer såsom corollarium, att urnan är tämmeligen tjock i godset.

I femte strofen helsar skalden den höga tiden ”af våra fäder, med deras äfventyr och segrars *hopp*,” hvarvid ordet, hopp, tillkommet genom ett föregående opp, kastar den färg på våra förfäder, som 25 skulle de endast förstått att *hoppas* segra. Vidare säger skalden om samma tid:

Ditt hem var än på fjällen, än på vågen,
hvaraf nödvändigt följer, att, då tiden bodde på fjällen, vågen var utan tid, och, då den bodde på vågen, fjällen fingo nöja sig den 30 förutan.

Huruvida antithesen: *ett fläckadt svärd, en obefläckad ära*, må anses vågad, eller icke, då man allmänt fäster den värsta betydelse vid ett fläckadt svärd, kan lemnas derhän; men den i 35 derpå följande strof förekommande antithesen:

De förde byten hem, men alldrig friden,
 är lika litet sann, som smickrande för Vikingarne, hvarom fråga
 är, hvilka sålunda skulle med ständig förödelse hemsökt sitt
 fädernesland. Man kan visserligen förstå, att författaren menat,
 5 det de hvarje gång kommo hem med tanken rigtad på nya bragder;
 men uttrycket är och förblir det oakadt för mycket oegentligt, för
 att ej förefalla i hög grad stötande.

Lika oegentligt är uttrycket i följande strof:

För första gången ä g d e Roma bojor,
 10 Der *ägde* förekommer i stället för bar; ty hvem skulle härvid
 ana, att Rom lagt bojor på så många nationer långt förrän det blef
 bekant med Götherna, då det först vid denna tid säges hafva *ägt*
 bojor.

Sådana verser, som de här näst följande, kunna icke annat än
 15 förefalla hvarje öppet öga bombastiska:

*Den makt, som här med jernmalm fyllde jorden,
 Med vådor fyllde banan för dess män.*

Liksom skulle ett lands krigiska anda stå jemt med dess jern-
 våg.

20 Såsom exempel på hur tvenne liknelser kunna låta granna båda,
 och dock vara helt olika till halt och värde, må följande anföras:
 Om Engelbrecht heter det:

*Ett arf han gaf. Må det af inga skiften,
 Af ingen våldsmakt ryckas ur vår hand.*
 25 *Det växer som ett träd ännu på griften,
 Och helsar lifvet ifrån dödens land.
 Han gaf det med sin lefnad i de orden:
 ”Att lefva och att dö för fosterjorden!”*

Hvilken besynnerlig grupp blir ej här af? Engelbrechts arf, *att*
 30 *lefva och att dö för fosterjorden*, står såsom ett träd på en grift,
 och Sveriges inbyggare hålla i det med händerna! Huru annor-
 lunda visar sig ej denna klart tänkta bild, för att inleda Sturarne:

*Hvem är den stam, som sig till kungars sluter,
 Och liknar detta träd i söderns vår,
 35 Som endast uti stormen blommor skjuter,*

I lugnet obemärkt i dalen står?

Är Sture-namnet glömdt? — — —

Huru genomfördt och åskådligt är ej detta!

I nästföljande strof förekommer en misslyckad imitation af Horatius. Det heter om Christina Gyllenstjerna: 5

Om världen grusad hörs kring henne falla,

Ej hennes hjeltemod dock falla kan.

Skulle då hon ensam stå qvar i verldsgruset, och i annat fall hvar finns, utan henne, hennes hjeltemod? Horatii uttryck, rätt följdt, hade gifvit meningen denna vändning: *om världen — — falla,* 10 *träffa ruinerna henne oförfärad,* och bilden hade varit verklig.

Meningar, sådana som dessa:

Se, sanden l i f l ö s vältar — —

eller: *Och f r i a vindar uti löfven susa*

eller: *Som en planet kring sin b e s t ä m d a sol,* 15

anklaga sig sjelfva; ty när har sanden lif, när susa bundna vindar i löfven och när går planeten kring en obestämd sol. Den sista satsen är dock någorlunda förklarlig såsom en pleonasm.

Hvad, som anföres om Oxenstjernas *dygd*, att den var en *sjuttioåra vana*, är i högsta måtto olämpligt. 20

En märkvärdig fråga är denna:

Har du sett Bälten sina armar k a s t a

Med jättekraft kring Herthas gröna skär?

Till hvem, om ej till en Adams Nordiska förfäder, om sådana finnes, kan väl en dylik fråga ställas? 25

Sen urminnes tider hafva Bälten i all trohet *hållit* sina armar slutna kring Herthas skär; när de kastades deromkring, vet Gud allena.

Nu följer åter en ganska äfventyrlig strof, om Carl X.

Lik en i förtid hopfälld segerfana, 30

Den ingen mer till striden vecklar opp,

Så ligger nu hans tidigt brutna bana,

Med sina oupphunna segrars lopp!

De alla dock ej gått till grafvens möte:

Han lade många i sin sonsons sköte. — 35

Först och främst är det svårt att finna någon likhet mellan en bruten bana och en hopfälld segerfana, för det andra är det än svårare, att veta hvad hans *bana med oupphunna segrars lopp* vill säga, och för det tredje är det allrasvårast att förstå huru han kunnat
5 lägga i sin sonsons sköte segrar, som han alldrig fått fast.

I nästföljande strof faller sig uttrycket: ”*du bådar ryktets ära,*” mycket konstladt och tvunget, så att man näppeligen kan föreställa sig hvad författarens mening dermed är.

10 Anmärkningsvärdt är vidare ett fel i de tvänne första verserna af derpå följande strof; det heter om Carl XI, att han var

En odalman i enkelhet och seder,

I hjertats renhet och i styrkans mod.

Att kalla Konungen *en odalman i seder*, kan låta höra sig, ehuru
15 man lätt kunde tycka detta beröm närma sig till synonymitet med hvardagsuttrycket *bondaktig*; men att kalla honom *en odalman i hjertats renhet*, hade författaren visserligen underlåtit, om han erinrat sig, att värdigheten af att äga ett rent hjerta, härigenom nog exklusivt tillerkändts ett enda stånd.

20 Inom samma strof förefaller vidare den förflugna bilden: ”*ett lejon hvar du ljungar,*” en den kapitalaste bom emot inbildningens logik.

Det ser nästan ut, som skulle författaren till detta stycke, ju mer ämnets interessantaste punkter äggat hans fantasi, dess mer
25 förlorat takten, klarheten, ja, man kan säga, rimligheten i sina framställningar. Sådant är fallet t. ex. med de verser han egnat Carl XII:s ära, i hvilka, under en ständig häfning, den ena tanken korsar den andra, den ena bilden är den andras baneman.

För att bestyrka detta, torde jag få fullständigt meddela här de
30 fem strofer, som handla om Carl XII:

Här, hvilken jättlik vålnad slår mitt öga,

Med glans af Krigets Gud, i enkel drägt?

Hans blick är evigt fästad på det höga,

Och öfver jorden ser han och dess slägt.

35 *Han bär en lager kring den ljusa pannan,*

Af jordisk prakt försmår han hvarje annan.

*Ej skild utaf sin blåa drägt från skaran,
Men blott af hjelteharman på sin kind,
Han står och blottar lugnt sitt bröst mot faran, 5
Så trygg, som berget mot en nordanvind,
Med ingen quinnofödd är han gemensam,
Han går som solen. Han vill vara ensam.*

*Så är den borne herrskarn. Han vill blicka 10
Från lifvets höjder blott på jorden ner.
Lik Jofurs örn han solens glans vill dricka,
Der ingen dödligs spår han för sig ser.
Med hvarje namn försmår han sitt förena;
På ryktets branter vill han stå allena. 15*

*Känn Carl den tolfte! – Faran, med sitt hinder
En okänd skönhets bild för honom är,
Tills knäböjd vid hans fot med bleka kinder,
Sin rädda hand i bojan sjelf hon bär. 20
Då ser han sig omkring och spörjer fälten,
Om någon än vill pröfva Svenska hjelten.*

*En Gud i lugn ej känd af fröjd och smärta,
Okufvad honom döden ännu fann, 25
Som smög sig under sömnen i hans hjerta,
Det ingen då han vakade än hann.
Men ser du handen spännd kring hjeltens värja,
Den bådar strid ännu på dödens färja.*

30

*Han sönk. Med honom slumret sänks kring Norden,
Och rosten gnager på det sänkta svärd. &c.*

Då nu Carl XII här ganska lämpligt blifvit inledd, som person, och åskådliggjord i sin enkla drägt, i glans af Krigets Gud, hvarför skall den okonstlade och sanna bilden genast förstöras genom den 35

underliga ovanan, att ha sin "blick evigt fästad på det höga." Det är språng af denna art, som skilja diletanten från den sanna konstnärn, och som mer och mindre tydliga förekomma öfverallt i arbeten, öfver hvilka det verkliga geniets anda icke hvilat. De förbises lätt,
 5 enskildt betraktade, der de anbringas med den förvirring, att de icke lemna fantasien tillfälle att hinna göra sig någon bild; men tvingas de på inbildningen, sen den förut blifvit stämd till någon den minsta klarhet, så stå de fram i hela sin disharmoniska oreda och förstöra den skapelse, till hvilken de fogas.

10   Hvad skall man säga om den besynnerliga versen:

Men blott af hjelteharmen på sin kind.

Hur ser en hjeltecharm ut på ens kind? Och något slags utseende måste den hafva, efter man på den skall kunna skilja Carl från skaran. Såsom bekant är, har kinden föga något annat physionomiskt språk, än färgen. Det blir således fråga om, i hvilken färg
 15 hjelteharmen visar sig, om den är hvit eller röd? – men hvar stannar allt detta! En underlig sammanställning är det, att denna permanenta *hjeltecharm* träffas förenad med ett lika permanent *lugn*. Det heter ju, att Carl "blottar *lugnt* sitt bröst mot faran; att han är "en Gud i *lugn*." Detta är dock för groft, för att man ju bordt inse och rätta det.

Detsamma må sägas om det stridiga i de båda uppgifterna:

Hans blick är evigt fästad på det höga;

och: — — — *Han vill blicka*

25   *Från lifvets höjder blott på jorden ner:*

hvilkas motsägelse inbördes är för klar, för att behöfva förklaras.

Då man läser, att faran var för Carl XII, såsom en okänd skönhet, så faller det en ovilkorligt in, oberäknadt annat, att den ej var för honom särdeles lockande; ty som bekant är, brydde sig denne hjelte
 30 litet om *kända* skönheter, och säkert än mindre om *okända*.

En öfverdrift, som icke låter oss se Carl i något imponerande skick, är uttrycket: han ser sig omkring och spörjer fälten, om någon än vill pröfva svenska hjelten. Det är författaren här, som talar i hjeltens namn, om hans mod, det han sjelf säkert var för
 35 storsinnad till att röja i stora ord.

Här åter en liten förteckning på enstakade oegentligheter:

Han sönk. Med honom slumret sänks kring Norden;

Nu hvilken undersyn mitt öga bådär;

Och vikingdraken ej kring hafvet flyr.

Hvad vill det säga, att Carl den tolfte sänktes kring norden? 5

Kliar ögat eller på hvad sätt förebådär det undersynen?

Var det Vikingarnas vana att *fly* kring hafvet?

Men hvartill tjenar det att vidare framdraga svagheter af detta slag? De redan anförda vittna nog emot detta stycke, och att ytterligare fullfölja en jagt på dylika, skulle leda till enformighet utan ändamål. Att jag företog mig att afskrifva i ren följd ett längre fragment af poemet, skedde i afsigt äfven att ge läsaren en lättare öfversigt af huru tätt på hvarandra oegentligheter i allmänhet anträffas deri. 10

Jag tviflar icke, att mången skall tycka mig hafva gått för hårdraget till väga vid kritiken af enskilda bilder och uttryck, mången kanske anse oegentligheter af det slag, som jag med stränghet klandrat, privilegierade i poesien, der icke allt, som man säger, bör tagas så noga efter bokstafven. Gerna hade jag undvikit det omständliga argumenterandet, om jag kunnat antaga, att hvarje fel, så snart det blott blifvit afskrifvet, setts af mina läsare i samma dager, som af mig. Hvad åter den punkt beträffar, att det svullstiga, det öfverdrifna, det osanna kunde hållas för att vara tillåtet i en poetisk composition, gäller en sådan mening blott hos dem, för hvilka poesien i sin höghet icke är till. Detta är poesiens frihet och gudomliga privilegium, att skapa, såsom naturen skapar, i en obegränsad mångfalld efter en obegränsad lag. Yran, godtycket och flärden äro evigt förvista ur dess helgade område. O, att det komme en tid, då man allmännare än nu ville erkänna, att poesiens sanning icke stöder sig på en skralare grundval än vetenskapens i dess högsta och ädlaste anda, att den stöder sig på naturens inre eviga nödvändighet, inneboende i menskligheten, såsom i allt. Man skulle då mindre än nu vara färdig att hylla med namnet af det högsta en mensklig reflexions ensidiga svaga rimmade studier, mindre än nu fördraga under poesiens fana ett logik och förnuft 35

trotsande själfsvåld; men man skulle hjertligare än nu lefva i det sanna lifvet, gladare än nu se in i den harmoniska naturen, och ädlare än nu hylla den osminkade, oskyldiga sanningen i dikten som i vetenskapen. Hvad skall man säga om en opinion, som
 5 med lika enthusiasm hyllar det ädlaste poesien skapar och det mest fåvitska, en osansad fantasie frambringar. Kan man tänka sig hos kritiken något det minsta begrepp om hvad skönhet är, så länge den med samma allmänna termer af ett omotiveradt beröm omtalar det höga och det låga, geniets inspirerade utgjutelser och men-
 10 niskononyckens missbildade foster, då den får infallet att producera. Hade man någon aning om hvilken oändlig grad af ljus från höjden erfordras för att frambringa något sådant, som t. ex. i vår litteratur, den gamla Knekten, af Franzén, att icke nämna flera andra skapelser så af honom som Bellman, skapelser, som äro så rena, att icke ens
 15 deras författares egen hand får komma ytterligare vid dem, utan att de skola inquineras, så skulle man förarga sig i stället för att lyckönska sig öfver dagens slagdängor, så sannt som Moses, då han skådat Gud, slog lagens taflor sönder af förtrytelse vid anblicken af den gyllene kalfvens dyrkan. Jemför den episoden om Carl XII.
 20 börjande strofen med denna af Franzén, då han fört den gamla knekten på en klippa i Saimen, och sjunger:

Det syntes på hans vissna kind

En banad väg för tåren,

Och kulen fläktade en vind

25 *De glesa silfverhåren. m. m.*

Hvilken olikhet i förklaring, i sanning, i skönhet. Huru lefvande är ej den ena bilden åskådad, och huru blott tänkt är ej deremot den andra. För öfrigt hvilken enfald hvilat ej öfver Franzéns tafla, och huru innerligt griper den icke ändå sinnet! Jag ville se ett försök
 30 att i den upptäcka och bevisa någon oredighet, någonting, som vore för mycket eller för litet, med ett ord, något vilkorligt, och följakteligen icke i sitt innersta väsende sannt och träffadt. Men så diktat naturen, och hvar finns en konst, som mägtar göra detsamma som den?

35 Att Svenska Akademiens pris ofta tillfallit underhaltiga styck-

en, har mer än en gång blifvit anmärkt, och i sjelfva verket har man sällan sett de belönade skrifternas inre värde motsvara den utmärkelse de skördat, dock torde väl föga något med stora priset hedradt stycke, allt ifrån Akademiens stiftelse, i klenhet öfverträffa Poemet: *Sveriges Anor*. Det må dock med rättvisa anmärkas, att denna misslyckadt patriotiska composition, såsom underlägsen en hel mängd af Hr v. Beskows andra dikter, är lika umbärlig för dess författares litterära namn, som för hans medborgerliga ära.

(*Helsingfors Morgonblad* 1, 4 och 8/2 1833, nr 9, 10 och 11)

OM PARODIEN.

”Parodien,” säger Thorild, ”är konsten att förvända allt, hvad förvändas kan; det är således konsten att göra det höga till lågt, det sköna till fult, ordning till förvirring och visheten till vanvett.”

Betrakta vi nu hvarigenom parodien i denna mening, (ty vi måste redan på förhand betinga äfven en annan betydelse hos parodien) verkställer detta förvändande, så finna vi lätt, att det sker derigenom, att den sammanför hvad som ej hör tillsamman, korteligen fogar missljud till det harmoniska. Om man t. ex. insätter några förvirrade noter i en sonat af Mozart, om man på en Madonna af Rafael målar ullvantar o. s. v., så har man parodierat dessa Mozarts och Rafaels skapelser. Thorild menar att parodien, i sin natur, endast kan riktas mot det *mest höga*. Att han här menar parodien, betraktad *blott* såsom *förvändande*, synes klart; och i detta afseende är hans påstående sannt, likväl med det vilkor, att han med det *mest höga* förstått det harmoniska i hvad uppenbarelse, som helst; ty eljest finnes i grader af ren uppenbarelse, från grodan till menniskan, från tiggaren till konungen och Gud sjelf ingen grad, som ej kan på förutnämnde sätt af parodien anfäktas. Att parodien åter endast kan antasta det harmoniska med framgång, kommer deraf, att blott det harmoniska kan i synlig måtto förstöras genom infogade missljud, då deremot det oharmoniska redan i sitt väsende innebär det, som parodien, såsom förstörande vill åstadkomma. Här må man icke förbise en dubbelhet, som tyckes ligga i parodien, i denna betydelse tagen, ehuru denna dubbelhet visserligen är mera skenbar än verklig. Att, nemligen, smutsa det höga med tillsatsen af det låga, väcker

harm, att förputsa det lägre med det högres tillhörigheter kan väcka löje. Dock är, såsom redan sades, denna skilnad icke grundad i sakens natur; den har fastmer sin orsak i vårt sätt att uppfatta. Vi se af all harmonie, såsom naturligt är, först den mest förklarade, och ju högre derföre ett väsende är, det vill säga ju mer 5 dess harmonie är förklarad, desto mera är det oss heligt, dyrbart och okränkligt. Men då äfven i det minsta, som rent och utan förvriddning är sin idé, en harmonie måste finnas, och det icke kan vara så mycket graden af harmonie, som icke mer dess väsende, som är oss heligt, följer att om denna i det *rena lägsta* uttalade 10 samklang vore oss förklarad, vi äfven med samma slags harm skulle se detta förvrängas.

Om nu parodien tages i denna bemärkelse, så är det tydligt, att ingen konst kan vara lättare än konsten att parodiera. Ty då all skönhet och höghet i uppenbarelser består i den följd af accorderande lagar de uttrycka; så ser hvar och en huru störande äfven 15 den minsta rubbning måste inverka på det hela, *såsom fenomen*. Och hvem har icke i sitt våld att rubba ordning och öfverträda lag, om han ej känner det rätta, eller om han ej respecterar det-samma? Med skäl stämplar derföre Thorild parodien, hvilken han 20 blott uppfattat, såsom förvändande, med fördömmelsens märke. Den är ett lögnens försök, att göra allt till sin like, ett oskäligt och djuriskt stormande mot föremål, hvars adel icke senteras, ett uppenbart mordanslag mot productioner af skönhet och helgd.

Nu uppstår den frågan: kan det harmoniska, det sköna till sin 25 väsendtlighet nås och förstöras af en sådan parodie, eller kan det i sjelfva verket parodieras? Det är naturligt, att såsom ens jordiska lif kan utsläckas af mördarens dolk och såsom hvarje konststycke kan krossas eller brännas, så kan ock hvarje synlig production af skönhet och regel genom parodiens vrängningar göras oförnimmelig. Men 30 lika naturligt är det, att, såsom lifvet till sitt väsende är oberoende af dolk och svärd, också det harmoniska i sig sjelft icke subordinerar under det parodiska förvändandet. Parodien kan således, då den angriper det sköna och höga, endast förstöra *medlet*, hvarigenom detsamma gjorts för oss *förnimmeligt*, och blifvit en jordens egendom 35

- ifrån att blott vara himmelens, den kan alldeles icke med förstöring drabba det sköna och höga sjelft. Vi se detta tydligt deraf, att vår inbildningskraft, i sin fulla verksamhet, alltid kan återkalla en varseblifven product af skönhet, hvilka öden som helst vi än sett
- 5 öfvergå densamma och alltid återkallar den i sin ursprungliga glans, obefläckad af de förändringar, yttre omständigheter åstadkommit. Om vi t. ex. sett en madonnabild i sin gloria, och densamma sedan visades oss förvrängd, genom några missfosterlika drag, så vore det dock i den rena inbildnings-kraftens makt, att suppleras de
- 10 ursprungliga dragen i de tillsattas ställe och sålunda betrakta parodistens streck, som lika många smutsfläckar, utan egentlig inverkan och betydelse. Så skulle vidare, om någon företoge sig att stympta, sarga och vränga skildringarna i Homers Iliad, man tusende gånger kunna studera denna orimliga product från perm till perm,
- 15 utan att derigenom i ringaste mon störas i den njutning, läsningen af ett äkta exemplar af Iliaden erbjuder. Parodien i sin oskälighet, (och oskälig är den alltid då den angriper det harmoniska) kan derföre blott skymma skönheten och rycka den undan våra ögon; men alldrig inverka på dess väsende så, att inflickade oljud skulle
- 20 förmåla sig med det harmoniska och icke kunna utjagas och lemnas åt förtappelsen. Derföre är också parodien, i denna mening tagen, ett oting, såsom sådant utan betydelse och fullkomligt utan annan än fiendtlig relation till harmonie och skönhet.
- 25 Men det gifves ett annat slag af parodie, i strängare mening det enda, som borde så benämnas, hvilket i likhet med dess syster comedien, med obestridliga anspråk sluter sig till de sköna konsternas ring och antyder ett för dem alla gemensamt ursprung, skådningen af harmonie.
- 30 Hvarje ren individualitet är en af den Högstes uppenbarelsesformer och, såsom sådan, ren skönhet, det är, ren förmälning af enhet och mångfald. Det finnes således i hela naturen icke ett ting, som ej, såvida det är en Guds uppenbarelse, är skönt och honom tillhörigt. Men i motsats till ren individualitet sätter jag rent manér, som är
- 35 en individualitetens uppenbarelse-form, genom sjelfbestämning. Ty

såsom individen i sitt varande i Gud, har sin gudalighet, har han i sitt sjelfvarande en lockelse att verka gudalikt. Men så vidt detta sjelfvarande innebär en söndring, är det klart, att dess product skall röja sig som härmning, ej som verklighet. En sådan product kallar Thorild liklighet i motsats mot likhet; här må den, med afseende å ämnet, som rör skönhet och konst närmare än sanning och vetenskap, benämnas manér i motsats mot stil. – Någon väckte i ett sällskap fråga om huru man borde hålla sina armar, för att ej, som det händer mången, synas vara besvärad af dem; flere förslag gåfvos och förkastades; sluteligen inföll ett fruntimmer: "Man bör alldeles icke *hålla* dem." Förslaget var likaså godt och sannt, som ursprunget ur en riktig uppfattning af skilnaden mellan manér och stil.

Det är ett sådant manér, hvarhelst det må uppenbara sig, som påkallar parodien. Visserligen innebär manér alltid och redan i sig sjelft en disharmonie; men denna är ofta så maskerad, att det fordras det finaste gehör för det sköna, att upptäcka densamma, och parodien visar sig derföre alltid befryndad med skönheten, då hon upptäcker dess motsats och vet att göra den märkbar genom att utveckla den till ett mera bestämdt uttryck. Parodien, i sin ädlare betydelse, är sålunda ett drifhus, för manérets grimacer, der de, lika ogräsplantor, som i grodden svårligen kunna urskiljas från de äkta, växa opp och utbilda sin verkliga karakter. Derföre då parodien, sådan den af Thorild betraktades, nemligen såsom angripande det harmoniska, grundade sin tillvaro på *förstöring*, har den i sin rätta egenskap, som en skönhetens tjenare, till föremål att befordra de i ett föremål liggande disharmoniska potensernas flor och tillväxt, till dess att de röja sin natur och spränga de skenbara banden af harmonie, som sammanhållit dem och dolt deras sanna väsende. Parodien, såsom rent förvändande, frambringar alltid en olikhet af det föremål, den anfaller, då den åter, såsom en manérets tuktomästare, åstadkommer något, som omisskänneligt liknar det parodierade och endast är utveckladt till en skarpare karakter.

Så länge det yttre uttrycket är fullt af en inre bestämmande anda och af den har sin förklaring, är det skönt, harmoniskt och rättast

sagt naturligt; fult och onaturligt åter är det, ehvar det må visa sig, så snart andan är borta, som gjort detsamma nödvändigt. Men allt manér har sin grund i en individs rätta och sanna sensation af skönheten i ett naturligt uttryck och samma individs orätta och
 5 vanskliga lust, att sjelf producera ett dylikt uttryck, oakadt hans natur nekar att fylla det med anda och kraft. Man må, exempelvis, föreställa sig ett idealiskt barn; nödvändigt måste hos detsamma allt, dess joller, dess oskuld, dess sätt, böjelser, lekar, m. m., bära stämpeln af ren skönhet; men låt en yngling, förtjust af det ädla
 10 och naturliga i barnets väsende, försöka att sjelf bli medelpunct för dylika skönheter: hans joller skall bli pladder, hans oskuld fånighet, med ett ord, hela hans uttryck ett manér. Och hvarföre? derföre att hans individualitet måste på sin punct af utveckling naturligt hafva helt andra uttryck af skönhet och han sjelf *vill* hafva dem
 15 naturen honom nekar.

Det är helt och hållet ur denna synpunct, som t. ex. en karakter, sådan som Don Qvixotte, varit parodiabel och gifvit ämne till ett af de sannaste och ädlaste konststycken verlden äger. Man har hört författare, äfven af utmärktaste rang, kalla denna composition
 20 en parodie på riddar-andan och medeltidens fabellika heroism; men huru förhastadt hafva icke dessa bedömt Cervantes och hans mening. Det är icke riddar-tiden i sin lefvande företeelse, han parodierar, icke en skön och individuel uppenbarelse-form för det eviga och högsta, utan tvertom en från sin bestämmelse lösryckt
 25 individs vanmäktiga försök, att reproducera skönhets-former, som tjugat honom, men icke mer kunna finnas tillsamman med de nya, dem såväl han, som hans samtid i följd af natur och utveckling födt och bordt föda. Å ena sidan synes derföre Don Qvixotte genom sitt mot Gud och natur upproriska, sjelfmäktiga sträfvande, såsom
 30 en dåre i sin klokhet, en svag och löjlig fantast i sin kraft; å andra sidan åter visar han sig, genom den dyrkan för det stora och sköna, som födt hans svärmerier, såsom, man kunde säga det, vis i sitt vanvett, och i sin svaghet ädel och beklagansvärd. I slutet af sin roman karakteriserar Cervantes sjelf på det mest herrliga och
 35 träffande sätt sin skapelse, då han låter Don Qvixotte, döende

vakna ur sin förvillelse och glad och hög i sin inskränkta men sanna verld, lemna åt förtappelsen den verld, som lyste för honom så bländande, men var ett missfoster af hans egen lösryckta och vilseirrande fantasie.

Vi hafva med flit uppehållit oss så länge vid detta stycke, emedan vi anse Don Qvixotte för den renaste och mest storartade parodie, litteraturen äger, och emedan hans karakter förklarar och förklaras af det exempel, vi straxt ofvanföre uppställde, för att antyda, huru vanskligt hvarje försök är att med sjelfviljans kraft framkalla skönheter i likhet med dem naturen danat och ensam är mäktig att dana. 5 10

Alldeles på samma vis, som en individ kan röja manér i sitt sätt och sitt tänkesätt, kan äfven en annan hopdikta en mängd andelösa former, en skatt af manér, och försöka concentrera dem kring ett historiskt eller icke historiskt namn, en supponerad och namngifven medelpunct, som af dem likväl icke till någon väsendtlighet bestämmes. Häräf uppkomma alla dessa dygde- hjelte- och vishetsmönster jemte deras motsatser, dem man så ofta ser i dikter, och som äga allt utom en individualitet, till hvilken deras yttringssätt kunna hänföras och ur hvars egendomliga anda de kunna få sin förklaring och sin betydelse. Det är dock ögonskenligt den skilnad emellan en individ, som röjer manér och en sammanförd massa af manér, som är ärnad att föreställa en individ, att den förra aldrig kan helt och hållet upplösas till motsägelser och intet, såvida han nödvändigt, såsom en skapelse af den högste, måste äga något, som är sannt naturligt, den sednare deremot, nemligen den kring ett tomt intet concentrerade massan af manér, kan, lik en hop agnar, af den minsta vindfläkt förspidas i rymden och förstöras. Huru litet abstracta, från all inre bestämning lösryckta handlingar betyda och huru litet de i allmänhet måla och bestämma den persons individualitet, till hvilken de mechaniskt hänföras, se vi klarast i det förhållande af lifvet, då vårt väsende lifligast söker, fordrar och genomskådar en ren individualitet, i kärleken. Hvilka folianter af anmärkta bragder, af nakna loftal, af beskrivna fullkomligheter 15 20 25 30 35

kunde väl tillägga en person en adel, som ej skulle försvinna lik en rök mot den, som ett enda ögonkast af kärleken hos honom varseblir och dyrkar. Eller, ifall vid frågan om att välja ett föremål för sin tillgifvenhet, en menniska skulle blott göra afseende på
 5 fördelaktiga allmänna omdömen om en i öfrigt obekant person, och tro sig, i anledning af de granna drag, man tillägger densamma, kunna skänka honom kärlek, huru djupt vore hon ej i villfarelse och huru lätt kunde hon icke i honom möta en individualitet, till hvilken inga bevekelse-grunder i verlden skulle kunna förmå henne att sluta
 10 sig. Här af synes, att genom blotta skildringen af handlingar, utan att deras inre fyllande princip är uppfattad och klarligen antydd, ingen personlighet kan göras förnimmelig. Men när nu, såsom fallet ofta är, en person göres till ett namngifvet substrat för en dylik skildring och är till alla delar obestämd och obestämmande, så
 15 framstår han, såsom en sammanfattning af idel manér, och hvarje föreställning om honom blir rimlig. Han är att betraktas, såsom ett falskt mynt, som i sjelfva verket icke äger det ringaste värde, och just derföre med lika rimlighet kan stämpas på hvilken summa som helst. Om derföre fabrikanten af ett slikt mynt ger detsamma
 20 en hög och viktig valör och framställer det som äkta, så kommer parodisten och icke blott erkänner denna valör, utan förhöjer den, och antar flera andra och gör myntet derigenom till en mera åskådlig löjlighet, utan att han genom sin åtgärd kunnat bryta emot någon regel, der en sådan icke funnits, eller verka någon förstöring der
 25 intet fanns att förstöra.

Det är således mot manéret, mot det arbiträra, onaturliga, icke inspirerade, som parodien spelar med all oskuld och utan att förstöra annat, än det, som i sig sjelft innebär en förstöring och som desto ögonskenligare upphäfves ju mer det befordras.

30 Slutligen må den fråga uppkastas: kan en skönhet födas i tiden så fullkomlig, att den ej just genom sin egenskap af att vara individual och i tiden förgänglig, innehåller en brist, som gör den till ett rimligt föremål för parodien?

Då t. ex. ett barn, huru idealiskt det än må vara, icke får evigt
 35 förblifva barn, utan kan och måste lossa sig ur barndomens bestäm-

ningar och bli yngling, måne icke dessa bestämningar, som för utvecklingen af ett mera förklaradt lif måste falla, äro brister, äro något vilkorligt, manérartadt, som vålla, att äfven det *idealiska* barnet kan göra en parodie möjlig? Utan tvifvel äro alla barnets förgångliga uttryck för sig tagna brister; men de äro det blott *för sig* 5 *tagna*; ty *hos barnet* äro de fullkomligheter. Gör blott dessa uttryck lösa från väsendet, och hvart och ett af dem är ett manér, som kan parodieras och förintas; men försök ej att förlöjligen personen, i hvilken de framstå som skönheter, genom att parodiera dem särskilda; personen blir evigt ouppnådd och träffas icke. Vål har 10 hvarje ren individualitet sin fortgång i tiden till högre och högre förklaring; men den fortgår icke såsom ofullkomlig på hvarje punct af banan, utan såsom alltid fullkomlig på den punct der den är. Och vore icke detta fallet, så skulle Gud, såsom sig uppenbarande, evigt vara ofullkomlig och aldrig träffa sig sjelf. Men om nu konstnären 15 kan fånga den framspirande äkta individualiteten i någon punct af dess utveckling och fångsla den vid duken, marmorn, tonen eller ordet, så ger han åt evigheten en skapelse, som väl alltid blommar, men aldrig förblommar, som alltid pekar mot en högre förklaring, men aldrig blir ofullkomlig i sin. Och sålunda framstå skönheter, 20 som gifva parodien blott ljus och kraft att uppsöka och förstöra det, som ej är dem likt, och menskligheten den tröstande lärdom, att väl mycket kan finnas i verlden att skratta åt, men också mycket, som påkallar endast välsignelse och dyrkan.

(*Helsingfors Morgonblad* 24/2, 3 och 7/3 1834, nr 15, 17 och 18)

UNDERRÄTTELSER OM LYCEUM I HELSINGFORS.

Att här i Helsingfors en läroanstalt, under namn af Lyceum, organiserad för några år tillbaka, sedermera med oafbruten tillväxt
5 utvidgat sig och blifvit från allmänhetens sida omfattad med ett ständigt ökadtt förtroende, är säkert för hvar och en af Morgonbladets läsare bekant. Den omständighet, att Lyceum nyligen och för första gången kunnat lemna några inom detsamma uppfostrade ynglingar, eleverne för sistlidet år i Inrättningens sjettt Class, betyg
10 och recommendation till undergående af student-examen, har gifvit Red. anledning, att samla några underrättelser rörande läroanstaltens uppkomst, utveckling och inre skick, och att här framlägga dem för allmänheten.

Den stora mängd af ynglingar, som med mer eller mindre mogna
15 kunskaper lemnande landets publika skolor, började strömma hit, för att under privat handledning söka göra sig berättigade till inträde vid Universitetet, äfvensom den vidsträckta och mångåriga kurs, som enligt våra offentliga skolors läroplan måste göras af dem, som vid dessa läroverk vilja inhemta fullgiltiga kunskaper för
20 student-examen, föranledde närmast några yngre, till större delen vid Universitetet anställda, Lärare, att förena sig för inrättandet af en skola, der såvidt möjligt var, grundlighet och fullständighet vid bibringandet af kunskaper skulle förenas med enkelhet i metoden och besparing af lärjungarnas tid. Dessa ursprungliga stiftare af
25 Lyceum voro till antalet sex, nemligen: Docenterna, utnämnde Kyrkoherden i Haliko, Axel Adolph Laurell, Joh. Jac. Nervander, Nils Abr. Gyldén, Joh. Ludv. Runeberg, samt Philos. Magistrarne, Amanuensen vid Universitets-Bibliothecket, Carl Henr. Ståhlberg och Bengt Olof Lille.

I början hade man beslutit att gemensamt och i alla ledamöternas af föreningen namn handhafva skolan, hvarföre också en ansökning om tillstånd till öppnandet af en sådan läroanstalt uppsattes och af alla ledamöterna undertecknades, för att å behörig ort inlemnas. Emellertid blef föreningen i enskild väg gjord uppmärksam derpå, 5 att samma ändamål lättare och med mindre omvägar kunde vinnas om skolan betraktades icke såsom inrättad af flere, utan blott såsom någon enskilds privata sak. I anledning häraf valdes Kyrkoherden Laurell, såsom den äldste i föreningen, och åtog sig att i sitt namn öppna skolan, hvarigenom någon åtgärd till utverkande af privi- 10 legium för densamma blef ansedd umbärlig. Sålunda börjades den första läseterminen den 15 Mars 1831, och undervisningen fortgick till den 15 Junii s. å.

Tretton elever hade låtit inskrifva sig vid läroanstalten, men af dem afgick en redan före terminens slut. I anseende till elevernas 15 olikhet i ålder och kunskaper, blef det en nödvändighet att fördela dem på 2 klasser, så att fem fördes till den öfre och sju till den nedre. Lärarene voro sex, men af dem deltog, i anseende till elevernes ringa antal, Mag. Ståhlberg denna första termin icke i undervisningen. Mag. Doc. Nervanders lärare-befattning bestriddes af Philos. Can- 20 didaten Joh. Wilh. Snellman, under Mag. Nervanders då iråkade sjuklighet.

Förr än de derpå följande sommar-ferierna gingo tillända, utbrast choleraan härstädes och skolan måste för höst-terminen tillslutas. Likväl hölls för eleverne, äfven under denna tid, tillfälle öppet, 25 att fortsätta läsningen under tillsyn af tvenne i Staden kvarblefne lärare, hos hvilka äfven en del af dem anmälde sig till privata timmar.

Men äfven en annan omständighet inträffade, som hotade att menligt inverka på den nya läroinrättningens fortkomst. Tiden 30 instundade nemligen, då Kyrkoherden Laurell borde tillträda sitt Pastorat. Vål hade det beslut blifvit fattadt af skolans stiftare, att en eller annan deltagares afgang icke skulle få åstadkomma någon rubbning i företaget i allmänhet, utan att nya ledamöter alltid borde inväljas i de afträdandes ställe och inrättningen handhafvas efter 35

samma plan som förut, men likväl var det icke svårt, att äfven då redan förutse, att förlusten af Kyrkoherden Laurell, i synnerhet då, vid skolans ännu outvecklade skick, skulle blifva i hög grad kännbar och svår att ersätta. Det var således lika mycket en lycka
 5 för läroinrättningen, som en glädje för Lärarene vid densamma, att Kyrkoherden Laurell, med ändradt val af verkningsskrets, afsade sig sitt Pastorat och infann sig här, för att åter intaga den plats han vid läroanstalten innehafte.

10 Det förhållande, som hittills ägt rum, att läroinrättningen varit alla Lärarenas gemensamma tillhörighet, ändrades nu, efter träffad öfverenskommelse, sålunda, att den kom att ägas af Kyrkoherden Laurell ensam. Han förbandt sig att, så snart skolan fått emottaga ett visst antal elever, med ett bestämdt årligt arvode aflöna de vid
 15 den tjänstgörande Lärare, hvarefter han, såsom föreståndare och disponent, skulle äga att vidtaga de åtgärder, han för inrättningens bestånd och förkofran kunde anse lämpliga.

Sedan Skolan åter öppnades Vår-Terminen 1832, har elevernas antal ökats efter följande förhållande:

20 *Vår-Terminen 1832.*

Tillkomna nya elever	17.
Under loppet af Terminen afgangna från de 12 förut inskrifna	2.
Vid slutet af Terminen närvarande	27.

25 *Höst-Terminen 1832.*

Tillkomna nya elever	24.
Under Terminen afgangna	1.
Vid slutet närvarande	50.

Vår-Terminen 1833.

30 Tillkomna nya elever	23.
Under Terminen afgangna	9.
Vid slutet närvarande	64.

Höst-Terminen 1833.

Tillkomna nya elever	25.
35 Under Terminen afgangna	2.

Vid slutet närvarande	87.	
<i>Vår-Terminen 1834.</i>		
Tillkomna nya elever	9.	
Under Terminen afgångna	2.	
Vid slutet närvarande	94.	5
<i>Höst-Terminen 1834.</i>		
Tillkomna nya elever	47.	
Under Terminen afgångna	6.	
Vid slutet närvarande	135.	
<i>Vår-Terminen 1835.</i>		10
Intogos inga nya elever, enligt fattadt beslut, att blott om Höst-Terminerna emottaga sådana.		
Under Terminen afgångna	12.	
Vid slutet närvarande	123.	15
<i>Höst-Terminen 1835.</i>		
Tillkomna nya elever	27.	
Antalet af elever, som för närvarande begagna undervisningen i Lyceum uppgår till	150.	
Redan om hösten 1832 hade inrättningen 3 Classer, och vid		20
Vår-Termin 1833 måste, i anseende till mängden af tillkomna elever en delning ske med den 3:dje Classen sålunda, att ett antal elever uppflyttades att bilda en 4:de Class, och några af de mest för sig komna upptogos ur 2:dra Classen i den 3:dje, för att fylla de afgångnas ställen. Höst-Terminen 1833 bildades den 5:te, och		25
Vår-Terminen 1834 den 6:te Classen.		
I den mon eleverna förkofrat sig i kunskaper och ökats till antal har äfven antalet af Lärare tillvuxit, så att inrättningen för närvarande räknar 16 Lärare. Af dessa äro 14 anställda för den egentligt bokliga bildningen och 2 för Musik och Gymnastik.		30
Undervisningen i Musik och Gymnastik börjades vid läroin- rättningen med Höst-Terminen 1833.		
Läroämnena äro fördelade på de särskilda Classerna sålun- da:		
<i>I 6:te Classen läses: Latin, Grekiska, Ryska, Franska, Tyska,</i>		35

Logik, Historie, Geometrie, Algebra och Trigonometrie.

I 5:te Classen: Latin, Grekiska, Ryska, Franska, Tyska, Historie, Geografie, Geometrie och Algebra.

I 4:de Classen: Latin, Grekiska, Ryska, Tyska, Franska, Historie, Geografie, Geometrie, Algebra och Arithmetik.

I 3:dje Classen: Latin, Grekiska, Ryska, Tyska, Historie, Geografie, Geometrie och Arithmetik.

I 2:dra Classen: Latin, Grekiska, Ryska, Geografie, Biblisk Historie, Geometrie och Arithmetik.

I 1:sta Classen förekomma: Latin, Biblisk Historie, Minnesräkning, Ljudelig läsning, de aldri första grundbegreppen af Matematisk Geografie och någon början med den Physiska, äfvensom första grundbegreppen af Geometrien.

Denna 1:sta Class är delad i tvenne Afdelningar, hvardera under sin egen särskildta Lärare; men undervisningen sker dock i båda efter samma method. Religion läres i alla Classerna.

Läsningen börjas efter en kort bön hvarje dag kl. 8 f. m. och fortgår till kl. 11 1/2, dock med afbrott af en quart timmes hvilotid efter hvarje slutad timme. Eftermiddagen samlas skolan kl. 3 och läser till 5 1/6, utom 1:sta och 2:dra Classerna, som på eftermiddagarna Onsdagar och Lördagar läsa blott en timme. Hvilstunden mellan eftermiddagstimmarna är 10 minuter.

Utom läsetimmarna äro 4 timmar i veckan bestämda för sång och 2 1/2 timme hvarje dag för Gymnastik, hvilken genom denna anordning begagnas af hvarje Class 3 timmar i veckan. De af eleverna, som hafva vacklande helsa gymnastisera en half timme dageligen.

Under hviloqvarterna äga eleverna frihet att leka och förströ sig på skolans gård. Vid blidare väderlek dröja få kvar i Classerna på dessa stunder; de flesta pläga till och med af köld och regn föga afskräckas från att då vistas ute. Den lek, som längst och mest utan afbrott synes hafva bibehållit sitt intresse, är brottning på en horisontelt utsträckt mastspira, på hvilken tvenne partier från skilda håll uppklätra, mötas och söka nedkasta hvarandra. Någon egentlig olyckshändelse har vid dessa lekar ännu aldrig inträffat.

Smärre åkommer hafva deremot icke varit ovanliga.

På de tider, då Lärarena icke äro tillstädes, hafva Censorer, valda ur den högsta Classen, uppsigt öfver de öfriga eleverna. Dessa äga rättighet, att till straff anteckna dem, som göra sig skyldige till någon förseelse. Vården om rum och meubler m. m. är anförtrödd 5 åt Ediler, äfvenledes valda bland eleverna. Så väl Censorer, som Ediler subordinera närmast under en Öfver-Censor och Öfver-Edil, hvilka befattningar bestridas af Lärare.

Vigtigare angelägenheter, som röra Läroinrättningen, afgöras af Föreståndaren i samråd med de äldsta Lärarene. I detta afseende äro 10 sammankomster bestämda att hållas en gång hvarje månad.

Dels för repetitions skull, dels för att utröna lärjungarnas framsteg förefalla skriftliga examina regelbundet tvenne gånger hvarje termin vid medlet och slutet af densamma. Offentlig examen 15 anställles muntligen blott vid slutet af Vår-Terminerna.

Ända från Läroinrättningens första uppkomst har det legat i dess plan, att kroppsstraff eller aga med ris icke borde, utan i yttersta nödfall, användas. Hvarje elev är derföre, ända till dess han af Föreståndaren formligen blifvit förklarad sina rättigheter förlustig, tryggad för alla andra straff, än arrest, och äfven om 20 han blifvit, som det inom skolan heter, ställd utom lag, får han blott efter en förnyad förseelse agas med ris. Denna lindrigare bestraffnings-method har visat sig ändamålsenlig och tillräcklig. Ty från Läroanstaltens början har det blott tre eller fyra gånger händt, att omnämnda strängare corrections-medel behöft användas. Med 25 arresterna är det förhållande, att de först om Lördagen i hvarje vecka ådömmas dem, som under de öfriga läsedagarna gjort sig skyldiga till någon förseelse. Om Lördagarna granskar nemligen Rector diarierna öfver elevernas förhållande, så väl hvad flit som uppförande beträffar, och belägger då de felande med en eller 30 flere timmars arrest, allt efter som de varit en eller flere gånger antecknade för uraktlättna skyldigheter.

Dessa äro i korthet de upplysningar man kunnat meddela om ifrågavarande Läroanstalt. Att dömma ej mindre efter skolans inre organisation och läro-method, än efter det utmärkta resultatet af 35

de nyss från densamma dimitterade ynglingarnas examen, kan man med all sannolikhet vänta att Läroinrättningen äfven i en framtid både skall omfattas med förtroende af fäderneslandet och till dess båtnad motsvara detsamma.

(Helsingfors Morgonblad 9 och 13/11 1835, nr 87 och 88)

NIONDE RUNON I KALEVALA.

(Öfversättning.)

Red. har haft den lyckan, att från vår utmärkte Landsman Doctor Lönroth i Kajana få sig tillsänd en försvenskning af 9:de Sången i det af honom samlade stora poemet Kalevela. Innan denna försvenskning här meddelas, har Red. trott sig böra fästa Läsa-rens uppmärksamhet på de ofantliga svårigheter, en öfversättare har att bekämpa, såväl i allmänhet, som i synnerhet vid tolkningen af den Finska poesien- skönheter. Att icke räkna de stora olikheter i föreställningar och uttryck, som åtfölja alla skilda språk, har det Finska en egen outtömlig rikedom på biord, så mjukt och lätt och tillika så för tillfället bildade, att deras målande och naiva skönhet omöjligen av något annat språk kan härmas. Obilligt vore det derföre, att med sträng ömtålighet fordra, att en öfversättning af en finsk runa äfven i det enskilda ordet skall förena den trohet, som i någon mon antyder originalets mening, och den finhet, man i modersmålet är van att se iakttagen äfven i de minsta detaljer. En eller annan mindre beslöjad bild, ett och annat uttryck, som mera antyder än behagar, till och med en hårdhet då och då i versen måste fördragas och kan fördragas, utan att väcka obehag, om man tänker sig in i originalets syftning och besinnar, att den ursprungliga författaren begagnat ett ord, för den halt det ägde i *hans* målning, och icke i *öfversättarens*. Emellertid finnas många, som med ett otåligt förhastande fälla en oblid dom öfver det Finska språkets poetiska skatter, derföre att de sjelfva, obekanta med originalen, stött sig vid några mindre vanliga, kanske äfven mindre behagliga drag i öfversättningarna. Det må också medgifvas, att fallet är sådant med en mängd runor, att deras värde till det mesta ligger i sjelfva språkets egendomliga naivitet

och blir omärkbart, då denna naivitet i en främmande tolkning nödvändigtvis till största delen går förlorad. Flere Finska sånger äro deremot hållna i den djupa, klara och allmänt gripande ton, att de tåla afklädas talrika förtjenster, utan att dock förlora sin

5 förmåga att i hög grad intaga och fångsla. Hvad nu särskildt angår den 9:de Sången i Kalevala, måste Red. yttra den öfvertygelse, att ingen försökt tolkning af Antikens episka mönster, Homers Iliad och Odysseé, lyckats rädda så många af originalets skönheter, att den i intresse och fågring skulle kunna till sin fördel mäta sig med

10 öfversättningen af denna Finska Runa. Red. har icke haft tillfälle att göra bekantskap med de öfriga sångerna i Kalevala, men tror sig af den förevarande med full säkerhet kunna sluta, att Finska litteraturen i detta poem fått en skatt, jemförlig, såsom i ton och hållning, så äfven i omfång och värde, med den grekiska konstens

15 båda skönaste episka mästerstycken. Alla företräden dessa äga i framställningens storartade och lugna gång, i bildernas uthållna och säkra syftning, äger den finska runan äfven, och öfverträffar dem kanhända, om det fulländade kan öfverträffas, i naturmålningens höghet och enkla ståt. Men vi låta Läsaren själf dömma och öfver-

20 lemna åt honom öfversättningen, sådan den kommit oss tillhanda, förutskickande den inledning, hvarmed Insändaren beledsagat densamma:

”Följande är ett försök till en ordagrann försvenskning af 9:de Runon i Kalevala, utom annat vittnar själfva språket, att Runon är en af de uräldsta.

25 En af de allmännaste är hon också och sjunges i Wuockiniemi och trakterna deromkring af nästan hvarje qvinna, hvaremot hon tyckes vara mindre i karlarnes smak. – För sammanhangets skull må af de föregående Runorna anmärkas, att en underskön jungfru fanns i Pohjola eller Pohja (Norden). Om henne förekommer i 3:dje Runon:

30 — — — — —
 Det var Pohjas mö den fagra,
 Känd till lands, på sjön den bästa,
 Klädde sig i röda strumpor,
 Lade granna skor på foten,
 35 Klädde på sig allt det bästa,

Band det grannaste om halsen,
 På sitt bröst det prydligaste,
 Det mest lysande om kroppen.
 Satte sig på luftens loka,
 Lysande på himlabågen, 5
 I den aldra rensta drägten,
 I en lysande beklädnad.

Der sin väf af gull hon väfde,
 Skötte om sin silfver-väfnad, 10
 Med en gyllne väf-skottspole,
 Med en väfvar-sked af silfver;
 Väl hon kunde skeden föra,
 Låta skaften höjas, sänkas.

— — — — — 15

Runon förtäljer vidare huru Wäinämöinen, betagen af hennes prakt och fågring, gjorde henne sitt anbud. Jungfrun gaf då icke genast ett rent afslag, utan affärdade gubben med det hon förelade honom några svåra betingsarbeten, hvaruti han kunde visa sina öfverlägsna talenter och göra sig förtjent af hennes bifall. På denna färd dröjer Wäinämöinen nu allt till 20 9:de Runon. Men under tiden har smeden Ilmarinen inträffat i Pohjola och förfärdigade der ett underbart redskap, som benämnes Sampo. Äfven detta arbete gick ut på att dermed vinna jungfruns ynnest. Hennes toilette beskrifves vid Ilmarinens ankomst på följande sätt:

— — — — — 25

Det var Pohjas mö den fagra,
 Känd till lands, på sjön den bästa,
 Gick uti ett loft på gården.
 Trenne loft på gården funnos,
 Ett tillhörde hennes moder, 30
 Och det var det bästa loftet.
 Der stod kista ställd på kista,
 Ena skrinet vid det andra.
 Hon slog opp den bästa kistan,
 Granna locket klang och uppfor. 35

Fann nu der sex gyllne gördlar,
 Valde ut fem yllne kjortlar,
 Lade på sig allt det bästa,
 Band det grannaste om halsen.

5

O. S. V.

Ilmarinens frieri stannade dock denna gång dervid, att jungfrun förblef hemma. Nu ville äfven Lemminkäinen försöka sin lycka i Pohjola. Denne var en lustig ture, tapper och modig, men ofta alltför obetänksam, såsom han i Runorna med uthållande karakter beskrifves. Sjelfva hans frieri
 10 var nog komiskt till sin början, ehuru slutet blef mera tragiskt. Honom förelades nämligen flera svåra förrättningar, för att med dem tillvinna sig jungfrun. Vid ett af dem ombragtes han slutligen på ett ganska beklagligt vis och kastades derpå i Tuonielfven. Detta hindrade honom dock icke att framdeles i Runorna uppträda med nya äfventyr, ty han hade en öm och
 15 vis moder, som med sina magiska kunskaper återfick karl af honom. Af berättelser om dessa frierier, om vid desamma förekommande händelser och äfventyr, och af beskrifningar om de arbeten, som i Pohjola frierene förelades jemte deras utförande upptagas Runorna i Kalevala ifrån den 3:dje till och med den 8:nde. Derefter följer, hvad man nu i följande
 20 öfversättning försöker meddela:

Gamle värde *a)* Wäinämöinen
 For att fria till en jungfru,
 Till hårfagra *b)* mön begaf sig,
 Långt i Pohjas mörka trakter,
 25 Till den by der männer dräpas, *c)*
 Tappra karlar pläga dränkas.
 Sköt han ut sin båt *d)* på vattnet,
 Nya fartyget på vågen,
 Från en barkbelastad stapel,
 30 Från stockändarne af furu.

Reste mäster på sitt fartyg
 Som uppå en bergshöjd tallar,
 Hissade i masten segel,
 35 Såsom granar på en kulle,

- Steg nu äfven själv på skeppet,
 Vandrade uppå sitt fartyg,
 For och styrde ut på havet,
 Rördes stolt uppå *e)* det blåa,
 Med det stora vackra *f)* skeppet, 5
 På den nya röda båten.
- Vinden blåste i hans segel,
 Vårens vind uppå hans fartyg,
 Redan seglar furuskeppet, *g)* 10
 Hundra brädigt fartyg flyter,
 Nära vid den gröna udden,
 Den bebodda holmens ända. *h)*
- Var på ön en jungfru Anni, 15
 Smeden Ilmarinens syster,
 Träffade att trampa *i)* byke,
 Tvätta kläder invid stranden,
 På den stolta bryggans ända,
 Ytterst på den röda färjan. 20
- Vände sig och såg omkring sig
 Öfverallt i blida rymden,
 Också ut åt fjärden såg hon,
 Vände hufvudet mot söder. *k)* 25
 Varseblef en skymt på hafvet,
 Något blått hon såg på böljan,
 Yttrade ett ord och sade:
 ”Hvad för skumt är du på hafvet,
 Hvad som så på böljan blånar? 30
 Vore du af gäss en skara,
 Eller ock en prydlig andskock,
 Eller annan väldig fågel,
 Må du flyga och förskingras
 Der i höjden nära himmeln. 35

5 Vore du en svärm af fiskar,
 Eller ock ett laxrikt sjögrund,
 Eller annan större sikart
 Må du simma, neråt sänkas,
 Dra dig under vattenbrynet.

10 Om ett stenigt grund du vore,
 Någon klippa ut' i hafvet,
 Eller ock en vattenruska,
 Må du sköljas då af vatten,
 Låta vågen vältras öfver.

15 Vore hemmets båt du åter,
 Farkost som min broder timrat,
 Må du vända fören hemåt.
 Mot båtställen här på stranden,
 Aktern emot andra hamnar.

20 Och en bybåt om du vore,
 Så må du då simma utåt,
 Mot båtställen annorstädes,
 Vändande din bakstam hitåt.

25 Vore Wäinämöinens båt du,
 Gamle sångarmannens farkost,
 Må du hit till mig då nalkas,
 Styra närmre till ett samtal,
 Ta ett ord och ge ett annat, /
 Tala tryggt ett ord på köpet."

30
 35 Båten var nu Wäinämöinens,
 Nalkades också till stället,
 Styrde närmre till ett samtal,
 För att ge ett ord mot annat,
 Tala tryggt ett ord på köpet.

- Det var nu ö-jungfrun Anni,
Smeden Ilmarinens syster,
Talte så till vandringsmannen,
Sporde honom om hans resa:
”Hvarthän far du Wäinämöinen, 5
Färdas nu elfstrandens ädling, *m)*
Far så grannklädd, landets bäste?”
- Sade gamle Wäinämöinen:
”Har mig ämnat ut till laxfångst, 10
Ville se hur fisken leker
Der vid Tuonielfvens stränder,
Nedanom Manalas boning.”
- Nu ö-jungfrun Anni åter 15
Yttrade ett ord och sade:
”Lätt en bakslug man jag känner,
Märker den, som osantt talar;
Annorlunda förr min fader,
Annorlunda gamle farfar *n)* 20
Ämnade sig ut till laxfångst,
Lade ut att fånga taimen.
Många nät hans farkost fyllde,
Af fiskbragder full var båten,
Stötelstängerna på botten, 25
Ljusterjärnen under bågen,
Och i fören gyllne nålar.
Hvart då far du Wäinämöinen,
Färdas nu du landets ädling?”
- Sade gamla Wäinämöinen:
”Ämnade mig ut till gåsjagt,
Far till skimmervingars lekort,
Ville fånga dregel näbbar
Från de sund, der köpmän färdas, *o)* 35

Från det vida öppna hafvet.”

Åter sade jungfrun Anni,
 Tennbrisk-prydda p) flickan talte:
 5 ”Så en bakslug man jag känner,
 Märker en, som osannt talar;
 Annorlunda förr min fader,
 Annorlunda gamle farfar
 Ämnade sig ut till gåsjaht,
 10 For till skimmervinge-leken,
 VILLE fånga dregelnäbbar.
 Dragen var då vackra bågen,
 Starka fjäderstålet tillspändt,
 Gråa skallet låg i båten,
 15 Koplåd var den svarta hunden,
 Men kring stränderna sprang rackan,
 Hvalpen flög långs strandens stenar.
 Hvert då far du Wäinämöinen,
 Färdas nu elfstrandens ädling?”

20 Sade gamle Wäinämöinen:
 ”Kom du flicka ned i båten,
 Stig uppå min farkost jungfru!
 Vill jag sanningen då säga,
 25 Tala verklig flärdlös sanning.”

Anni fortfor oupphörligt,
 Tennbriskfagra flickan utfor:
 ”Stormen på din båt må komma,
 30 Vårens ilar på ditt fartyg;
 Upp och ned jag vänder båten,
 Låter så på böljan vråkas,
 Om jag sanningen ej hörer,
 Hvert du Wäinämöinen färdas.
 35 Säg då en gång verklig sanning,

Låt mig höra mer ej lögner.”

Sade gamle Wäinämöinen:
 ”Också vill jag tala sanning,
 Litet gäckades jag endast: 5
 Jag har farit för att fria,
 Ville se hårfagra jungfrun,
 Långt i Pohjas mörka trakter,
 I det hemska Sariola, *q)*
 I den by, der männer dräpas, 10
 Många tappra karlar dränkas.”

Det var nu ö-jungfrun Anni,
 Smeden Ilmarinens syster,
 När hon sanningen förnummit, 15
 Hört en verklig sveklös sanning,
 Lemnade sitt byke obykt,
 Kläderna otvagna blefvo.
 Lade kläderna i ordning,
 Bar tillsammans sina kjortlar, *r)* 20
 Sprang så hem förutan dröjsmål,
 Ilade åstad på gården,
 Steg från gården in i stugan,
 Yttrade ett ord och sade:
 ”Du min bror, smed Ilmarinen! 25
 Du min moders son, min frände!
 Smid du mig en liten sköttel,
 Smid mig några granna ringar,
 Tvenne, trenne par örhängen,
 Fem, sex kedjor till min gördel, 30
 Och jag säger sanna saker,
 Talar verklig sanning för dig:
 Långa sommarn skor du hästen,
 Smider hofjern hela vintern,
 Ämnar dig på färd att fria, 35

Vill begifva dig till Pohja;
 Men en mera slug nu tager,
 Förekommer dig och bortför s)
 Den med hundra marker lösta,
 5 Den med tusende betalta,
 Den du lockat i två vintrar,
 Friat till i trenne somrar.
 Nu som bäst far Wäinämöinen,
 Färdas på det blåa hafvet,
 10 I sitt fartygs gyllne bakstam,
 Stödd mot rodrets krökta ända,
 Far till Pohjas mörka trakter,
 Till det hemska Sariola.”

15 Det var smeden Ilmarinen,
 Den evärdeliga hamrarn,
 Hammarn slintade ur näfven,
 Hastigt föll ur handen tången,
 Yttrade ett ord och sade:
 20 ”Anni, du min lilla syster!
 Smida vill jag dig en sköttel,
 Smider åt dig granna ringar,
 Tvenne, trenne par örhängen,
 Fem, sex kedjor till din gördel!
 25 Omärkt t) elda nu till badet,
 Skynda på att ugnen kolas,
 Skaffa sedan lut en smula,
 Laga litet slipprig asklut,
 Hvarmed denna fink u) sig tvättar
 30 Denna snösparf u) ren sig tvager,
 Från höstgamla smidjesotet,
 Vinterstjocka hammarslagget.”

35 Det var nu ö-jungfrun Anni,
 Smeden Ilmarinens syster,

Fick badstugan omärkt uppvärmd,
 Skyndsamt fick hon ugnen kolad,
 Med finhuggna aspveds-klabbar, *t)*
 Med småklufna, korta spjelkar.
 Hemtade från källan vatten, 5
 Från den vasslesöta källan,
 Bröt en qvast från unga skogen,
 Liten kärleks-qvast från lunden,
 Gjorde sedan lut af surmjölk,
 Lagade af benmarg såpa, 10
 Såpa som var lätt att lödras, *t)*
 Kunde skölja mannens hufvud.

Men sjelf smeden Ilmarinen
 Skyndsamt gick uti sin smidja, 15
 Smidde snart hvad jungfrun önskat,
 Färdiggjorde gördel-krokar,
 Till dess badstugan man uppvärmt,
 Badet hunnit blifva färdigt.
 Badade tillräckligt sedan, 20
 Hällde vatten på sig, rentes
 Från höstgamla smidjesotet,
 Vinterstjocka hammarslagget,
 Tog till orda nu och sade:
 ”Anni du min lilla syster! 25
 Sök upp fina linne-skjortan
 För min kropp från svett befriad,
 För det obetäckta hullet;
 Hemta ett par snäfva byxor
 Sen för mina torra vador, 30
 För de väl tvålfria benen;
 Tag min blåa klädning sedan
 Öfver fina linesskjortan,
 Derpå min kaftan af kläde,
 Ofvanpå den blåa kolten; 35

Tag ännu mitt lena bälte,
 Till att gjorda om kaftanen,
 Hemta ytterst sammets-mössan,
 Den hvars höjd i molnen susar,
 5 Som igenom skogen skymtar, *v)*
 Sök den för mitt torra hufvud.”

Derpå smeden Ilmarinen,
 Den evärdeliga hamrarn,
 10 Tog af gull, hvad mössan rymde,
 Tog hattkupan full af silfver;
 Stack sin fåle nu i redet,
 Den eldröda mellan stängren,
 Satte sjelf sig in i slädan,
 15 Fogade sig inom korgen,
 Manade sin hingst att trafva,
 Den ljusmahniga att skynda.
 Fort sprang hingsten, väl led färden,
 Slädan rördes, stranden fräste.

20 Med stort gny han nu så åker
 Längs sandbankarne i hafvet,
 Färdas nu vid Simo-sunden, *x)*
 Högt på albevuxna höjder;
 25 Och nu skäller gråa hunden,
 Gårdens sloköra hörs gläffsa.

Pohja-gårdens värd då säger:
 ”Gå och se på gården dotter,
 30 Hvad den gråa hunden skäller,
 Gårdens sloköra så gläffsar.”

Dottern svarade och sade:
 ”Ej jag hinner nu, min fader!
 35 Stor är stenen, som jag maler,

Stenen stor, men fint är mjölet,
Sjelfva malarinnan orklös.”

Åter sade Pohja-värden:
”Gå då, hustru, du på gården,
Se hvad gråa hunden skäller,
Gårdens sloköra nu gläffsar.” 5

Svarade och sade hustrun:
”Gerna skulle jag ej hinna;
Tjockt är brödet, som jag bakar,
Brödet tjockt, men fint är mjölet,
Sjelfva bakarinnan orklös.” 10

Men nu sade Pohja-värden:
”Aldrig har en qvinna ledigt,
Och en flicka hinner aldrig,
Om hon än på sängen låge;
Gå du son och se derföre.” 15

Sonen svarade och sade:
”Gå du sjelf och se, min fader!
Ty ändock jag föga hinner;
Stor vedtrafve skall jag hugga,
Stor vedtrafve, fina klabbar,
Sjelf är huggarn svag och orklös.” 20 25

Ännu skällde gråa hunden,
Och ullsvansen gnällde flitigt,
Holmgårds-vakten hördes klaga,
Sittande på åkerrenen,
Svängande sin svans mot jorden. 30

Sade så nu Pohja-värden:
”Fåfängt ej vår gråhund skäller,
35

Gårdens sloköra ej drömmer,
 Orsakslöst han gnäller icke,
 Morrar ej mot skogens furur.
 Gick nu sjelf att se på gården,
 5 Kom på sista åkertäppan,
 Vid gårdstågets andra ända.
 Såg med ögonen åt sydvest, y)
 Vände hufvudet mot solen;
 Såg nu saken ganska tydlig,
 10 Hvarför gråa hunden skällde,
 Klagade den ädle hunden,
 Hvarför svarta svansen svängdes;
 Med en målad släda kör man,
 Far om Simoholmen x) landvärts,
 15 Seglar med ett väldigt fartyg,
 Sjövarts utom Lempiviken. x)

Men nu sjelfva Pohja-värden
 Snart i stugan sig begifver,
 20 Stiger i de täckta husen,
 Yttrar så ett ord och säger:
 ”Fremmande nu till oss nalkas,
 Komma på det blåa hafvet.”

Pohja-dottern, Pohja-hustrun
 Skyndade nu ut på gården,
 Skådade åt stora fjärden,
 Vände hufvudet åt solen,
 Sade Pohjagårds värdinnan:
 30 ”Fremmande, som der nu färdas,
 Äro friare i antåg,
 Hvilken vill du ta, min dotter,
 Den som der i slädan åker,
 Ilar fram med målad släda,
 35 Far om Simoholmen landvärts,

Han är Ilmarinen, smeden, Den evärdeliga hamrarn; Medför guld, hvad mössan rymmer, Har hattkupan full af silfver.	
Den der stora båten styrer, Seglar på det röda skeppet, Sjövarts utom Lempiviken, Är den gamle Wäinämöinen, Den evärdeliga siarn;	5
Medför penningar på skeppet, Hemtar skatter med sitt fartyg. Må du taga den, min dotter, Som för penningar på skeppet, Hemtar skatter med sitt fartyg;	10
Mera rådfull är den gamle, Om mer rask den unge synes.”	15
Jungfrun sjelf ett ord nu sade: ”Moder kära, du som bar mig, Du min fostrarinna, moder! Ej ännu till denna dagen Har för penningar man sålt oss; Utan penningar vi lemnats Åt de männer, som begärt oss, Karlur, hvilka till oss friat. z)	20
Den jag ville ta, min moder, Den, af hvilken sampo smiddes, Hamrades det granna locket.”	25
Nu den gamle Wäinämöinen Hade förr på stället hunnit; Tränger skyndsamt in i stugan, Hastar under många taken, Tog till orda, så han talte I dörrsmugan, under sparren,	30
	35

Der man kittlarne betäcker,
 Tager mössan af sitt hufvud,
 Handskarne från handen löser.
 Der han talte nu och sade,
 5 Yttrade sig såsom följer:
 ”Finnes här för mig en jungfru,
 En som blir min lifstids maka,
 Lefver, hönan lik, vid sidan;
 Hvilken för mig bädden lagar,
 10 Ordnar vackert hufvudkudden?”

Nu den sköna Pohja-dottern,
 Känd till lands, på sjön den bästa,
 Skyndade sig sjelf att svara:
 15 ”Föga prisar jag en sjöman,
 Föga ock en åldrig gubbe;
 Stormen för på sjön förståndet,
 Vårens ilar skada hjernan,
 Till förtret tar man en gammal,
 20 Till besvär en åldrig make.
 Ingen jungfru här nu finnes,
 Som för alltid blir din make,
 Bor som hönan vid din sida,
 Hvilken för dig bädden ordnar,
 25 Ställer vackert hufvudkudden.”

(Forts. följer i 10:de Runon.)

Anmärkingar.

a) Finska ordet *vaka* torde ej kunna med ett motsvarande svenskt
 30 öfversättas. Orden *jemn*, *god*, *fast*, *stadig*, *redlig*, *ärlig*, *vankellös*, *flärdlös*,
tadelfri, m.m. uttrycka ej, något för sig, detsamma som *vaka*, hvilket
 nästan innesluter i sig bemärkelsen af dem alla tillsammansantagna. Bättre
 motsvarande har latinen i ordet *probus* och tyskan i ordet *braver*.

b) *Kassa*, rikedom, prakt, prydnad; *kassapää*, som bär slikt på huf-
 35 vudet; *hårfager* således mindre egentlig försvenskning.

c) *Syödä* bet. utom det vanl. *äta*, äfven detsamma som *surmata*, ombringa, förgöra, dräpa.

d) Just denna båt hade *Wäinämöinen* förfärdigat uppå *Pohja-jungfruns* anmodan vid sitt förra frieri till henne.

e) *Sirottaa* kunde äfven bet. fara fram rasslande eller med sådant ljud, som vid det närvarande fallet af böljornas svall mot båten kunnat uppstå.

f) *Valmis* bet. väl i allm. färdig, men äfven välgjord, vacker.

g) *Pursi puinen* eg. trädbåt.

h) *Utunen niemi*, som här öfversatts med *den gröna udden* och *terheninen saari*, som återgifvits med *den bebodda holmen*, kunde äfven öfversättas, det förra med *den dimmiga* (eller rökiga) *udden*, det sednare med *den varma* (eller lugna) *holmen*, eller ännu på annat sätt. Jag har här ansett med *utu* utmärkas i allm. något *mjukt*, *lent*, och på detta ställe åsyftas *gräsväxten* eller *åkrarnes brodd* på den ifrågavarande udden. *Terhen* åter bet. i allm. ngt *skjul*, *skärm*, *skygd* synonymt med *suoja*, *verho*.

i) Man torde härvid kunna erinra sig *Nausika*'as sätt att tvätta sitt byke. Äfven hon trampade sitt byke med fötterna efter *Homeri* beskrifning.

k) *Päivä* bet. både *sol*, *dag* och *söder*.

l) Eg. tala hårdt (eller tryggt) det tredje ordet.

m) *Suvannon sulho* äfven *suvantolainen*. *Suvanto* ett ställe i elfven, der det ej forssar; *-tolainen*, som bor vid ett sådant ställe. *Sulho* bet. i allm. en behaglig, prydlig, intagande man.

n) *Valta* framför *vanhempani* kunde ock anses vara ett adv. uttryckande då detsamma ungefär, som ordet *egen*, när man i svenskan säger: min *egen* fader.

o) Här kan ej gerna afses *Tyskland*, som ordet *Saksa* äfven bet., utan måste den andra bem. af köpman tagas.

p) Eg. *tennbröstatet*. Hvilka tider, då tennet ännu ansågs för en utmärkande prydnad!

q) *Sariola* äfven *Saraiikko*, *Sarajas* förekomma ömsom att beteckna detsamma som *Pohjola* och torde dessa benämngar härledas af *sara*, starrgräs, hvarmed nordens kärr äro uppfyllda.

r) Kunde äfven öfversättas med: *uppskörtade sin klädning, bar upp kjorteln med händerna* och skulle då tillkännagifva ett förfarande hos kvinnorna, då de vilja göra sig ledigare till språng.

s) Finska idiotismen nyttjar här pluralis och öfversättn. derefter vore
5 ordagrannt så: *slugare* (karlar) *bortföra nu redan, qvickare hinna förut.*

t) Så vid sjukdomar som eljest, der badstugugång kom i fråga, måste man förfara hemligen med dess tillredning, då man var säkrare för illa-sinnades stämplingar. Ilmarinens syster var nu så försigtig, att hon ej en gång nyttjade annan ved än asp, som brinner stilla utan brak. Äfven
10 sörjde hon på annat sätt för broderns framgång; hon lagade en särskildt för älskande bruklig qvast, som ej fick tagas af gamla träds qvistar (*Lempivasta*). Men om hon dertill tog qvistar af nio särskildta slags träd, såsom man nu brukar, det vet jag ej säga, ty runon upplyser ej derom. Vidare tillredde hon en egen sorts lut och såpa. Ju mer såpan lödrade
15 sig, dess lyckligare skulle företaget i frieriväg blifva. Vatten bar hon äfven troligen från en eljest obesökt källa, såsom det ännu i denna dag brukas.

u) *Peipponen, pulmonen*, uttryck i finskan, hvilka ofta nyttjas att beteckna en mindre välloftad.

v) Hyperboliskt uttryck att beteckna mössans höjd.

20 x) *Simosalmi, Simosalo, Lempilahti* antingen nom. propria eller att öfversättas med *mjödsund*, mjödholme, älskogsvik.

y) *Luode* hos oss van. *nordväst*, hos finnarna på andra sidan gränsen *sydväst*.

z) Flere gånger har man skrifvit och omskrifvit, att flickorna hos
25 våra förfäder af föräldrarne bortsålde åt sina fästmän. Man har till bevis derpå nästan alltid anført en finsk runo, der flere slags saker omnämnas, som friaren gaf åt flickans föräldrar och anhöriga. Men, besynnerligt nog, har man alltid bortglömt slutet af runon, som väl bordt upplysa, att flickorna ej så heller voro vanliga handels-artiklar. Sedan friarn neml.
30 uppräknat flere goda saker, dem han gifvit åt flickans anhöriga, anföres flickan sjelf sägande: *vähänpä hyvästä annot, pikkuruisen kaunihista, en lähe minä sinulle*, d.ä. litet gaf du för den goda, ringa saker för den vackra, åt dig vill jag inte komma, hvilket bestämdt tillkännagifver, att hon äfven sjelf hade något att säga. Och ännu utförligare bevis innehåller
35 texten ofvanföre. Hvad skänkerna för öfrigt beträffar, som friarn gaf,

så var det en annan sak med dem, och sådana ger äfven bruden åt fästmannens anhöriga, utan att derföre köpa honom.

(*Helsingfors Morgonblad* 23/11 1835, samt Lönnrots övers. även 27 och 30/11 1835, nr 91, 92 och 93)

LITTERÄRA NOTISER.

October-häftet af *Dorpater Jahrbücher* för detta år innehåller en relation i anledning af den Neusska öfversättningen af Atterboms *Lycksalighetens Ö*. Ref. säger sig icke vilja foga sin enskilda röst till
5 de omdömen, som redan förut blifvit fällda öfver originalet, dels mer och mindre berömmande, såsom i *Blättern für litterarische Unterhaltung* och *Berliner Jahrb. für wissenschaftliche Kritik*, dels bittert tadlande, såsom i *Tübinger Litteraturblatt*. Han inskränker sig till att blott gifva en framställning af diktens innehåll, och sluteligen yttra några ord om öfversättningen, såsom sådan, och detta
10 isynnerhet med anledning deraf, att han icke i någon förut gifven kritik funnit en noggrann jemförelse anställd mellan öfversättningen och originalet.

Hvad Ref:s, herr F. J. Wiedemann's, förmåga att kontrollera
15 öfversättningens trohet beträffar, måste vi anse den tillfullo bestyrkt såväl genom de prof han anfört af ställen, hvarest Hr Neus misstagit sig om originalets mening, som ock genom de ändringar han föreslagit, hvilka alla med mycken noggrannhet återge de svenska verserna. Vi anföra här blott några exempel:

20 I. S. 129 har originalet:
*Hvad man i d i t land kallar höst och vinter,
Är h ä r en kort sömnsjuka blott.*

Hr Neus återger dessa rader sålunda:
*Was man i diesen Land nennt Herbst und Winter,
25 Das ist ein kurzer Schlaf nur ---*

Hr Wiedemann ger denna ändring:
*Was man in d e i n e m Land nennt Herbst und Winter
Ist h i e r ein kurzer Schlaf nur --*

II. S. 51, originalet:

*Hvart ord blir ju på tungan vägdt; hvar min
Bespejas ju --*

Hr Neus:

Ein jedes Wort wird abgewogen, jedes 5
Von mir geprüft.

Hr Wiedemann:

Gewogen auf der Zung' wird jedes Wort,
Belauert jede Miene -- --

II. S. 85, originalet:

Den som blott riktigt kunde se! 10

Hr Neus:

Die einzig richtig konte sehen.

Hr Wiedemann:

Wer jetzt doch deutlich könnte sehn! o. s. v. 15

Oaktadt några misstag af ofvanantydde art äfven som någon betydligare afvikelse från originalets ordalydelse i synnerhet i lyriska partier af kortare versmått, såsom t. ex. i den sköna elegien:

”Skuggan låt gömma 20

Allt hvad du njöt och led,”

tillerkänner Hr Wiedemann öfversättningen i allmänhet en utmärkt trohet. Äfven i de lyriska styckena skall originalets ton och färg vara lyckligt bibehållen, och i den enkla dialogen en exemplarisk ordagrannhet iakttagen. Likväl anmärkas och klandras några 25 ovanligare och mindre vårdade ordställningar, såsom på sina ställen störande njutningen af det hela.

”Sluteligen,” yttrar sig Hr Wiedemann, ”önskar jag, att de små anmärkningar, min pligt såsom en samvetsgrann Referent tvungit mig att göra, hvarken i Läsa-rens eller Öfversättarens ögon 30 må synas minska det förut öfver denne sednares arbete uttalade berömmet, utan blott vara ett bevis på det intresse, hvarmed jag läst öfversättningen i bredd med originalet; och jag försäkrar, att enhvar, som icke är i tillfälle att tillägna sig detta, skall genom öfversättningen kunna skaffa sig samma njutning och samma intryck. 35

Till jemförande med originalet intaga vi här Stjernornas chor
i slutet af Dikten.

- Die Sterne (im Chor.)
Trennt der Staub die Herzen?
5 Staub, der Schatten Haus?
Weiter reichen Schmerzen,
Reicht die Lieb' hinaus.
- Liebe, so wie Schmerzen,
10 Zweig' an einem Baum,
Heben treue Herzen
Zu des Lichtes Raum.
- Jeglicher Verpflichtung,
15 Freundin, stehet sie
Dort, die schöne Dichtung,
An des Vaters Knie.
- "Kommst du?" spricht sie; "Fehlern
20 "Weihte dich dein Trieb!
"Doch, aus diesen Thälern,
"Noch Erinn'ung blieb.
- "Flog dein Sinn entbunden,
25 "Fühlt' er Erdenzwang;
"Schwoll dein Herz in Wunden,
"Stieg es im Gesang.
- "Wonnen blühh unzählig,
30 "Fällt der Schleier, dir!
"Dort warst du glücklichelig,
"Selig wirst du hier. "
- Schöne Schwester, schwinge
35 Dich empor an's Ziel!

Und mit uns erklinge
Deiner Töne Spiel.

Gieb in heil'gem Rausche
Ihnen freien Lauf! –
Schwan und Lyra – lausche! –
Rufen dich herauf!

5

(Helsingfors Morgonblad 14/12 1835, nr 97)

ETT BREF FRÅN HEGEL.

Bland den utkomna samlingen af den store Filosofens bref hafva vi funnit ett, skrifvet från Weimar till hans fru, hvilket för dess mera allmänna innehåll här kan meddelas. Vi hafva sökt bibehålla
5 i öfversättningen det egna i hans brefstil, och af de många tanke-
strecken, som säkert skola fästa läsarens uppmärksamhet, hafva vi icke ur eget förråd tagit något enda. Sjelfva gruppen af de män, vi här finna förenade i en förtroligare krets, äger för tanken ett intresse, och man glömmer lätt och gerna för en stund, att de flesta,
10 åtminstone de utmärktaste, af dem redan gått bort, för att mötas i en högre verld. Brevet är dateradt: Weimar den 17 October 1827, och börjar efter några korta underrättelser om resan till denna ort, sålunda:

– ”På aftonen – vid solens nedgång kom jag i går hit. Alltså,
15 sedan jag lagat mig i ordning, till målet för min omväg – den gamla
vördade vännen (Göthe). Huset var illumineradt, Storhertigen hade låfvat intaga the hos honom; jag lät emellertid ändå anmäla min ankomst. – Göthe emottog mig på det vänskapligaste och hjertligaste; jag hade mycket att berätta honom; en half timme
20 derefter kom Storhertigen; – en hufvudomständighet måste jag
ännu omnämna, – att jag utom Riemer äfven träffade Zelter hos Göthe.

Göthe presenterade mig för den nådige herrn, bredvid hvilken jag fick plats på soffan, – jag tror till och med att jag satt till höger,
25 – han frågte von Paris, – han var något döf, – – så förgick aftonen, under conversation, så godt det kunde gå med den gamle herrn, till dess klockan blef $\frac{1}{2}$ 10. Göthe stod ständigt till hands, jag märkte efterhand på honom, att den gamle herrn var något döf, och att

man, så snart samtalet afstannar, icke bör söka underhålla det, utan vänta till dess något åter faller honom in, – eljest gick allt ogeneradt, jag måste hålla ut ett par timmar, fastnaglad på min soffa; – Zelter och Riemer satte sig försigtigtvis i den tillgränsande kammaren. – – Storhertigen hade anmodat mig att bese hans botaniska trädgård i 5 Belvedere; jag for med Zelter – Göthe hade låtit hålla sitt equipage i beredskap för oss – i dag morgons kl. 10 dit; det är verkligen ganska stora, vidsträckta anläggningar; Hertigen är sjelf en stor botaniker, – man ser der sköna exemplar af plantor; – vi båda voro sanningen att säga icke kännare nog, för att kunna tillbörligt 10 värdera allt. – Till middagen voro vi åter här; – jag gjorde herr och fru Schwendler mitt besök, hvarest jag hade att emottaga flere klagomål öfver att Du icke var med, och att jag låtit taga mig i beslag af Göthe etc. – Derpå en spatsergång till de gamla, bekanta, för 25 år tillbaka nötta stigarna i den sköna parken i nejden af 15 den lilla Ilm och dess tysta vågor, som hört så mången odödlig sång. – Kl. 2 hos Göthe på middagsmåltid, som var förträfflig och honorerades af den bästa aptit; – Fru v. Göthe är, – i afvaktan på sin nedkomst, – osynlig, – var alltså icke vid bordet, systemen, fröken v. Pogwisch, rätt munter, Hofrådet Vogel läkaren, en D:r Emmerich, 20 Göthes Secreterare, två barnabarn, hans son, Zelter och jag; – jag satt bredvid Göthe, till höger om mig fröken; gästerna från Weimar stillare, vi åter glädtiga, språksamma, tappert ätande och drickande, – jag måste berätta för Göthe mycket om de politiska och litterära åsigterna och intressena i Frankrike, – allt intresserade 25 honom ganska mycket; han är vid fulla krafter, frisk, öfver huvud den gamla – alltid unga – något mera stilla, en sådan ärevördig, god, fidel gubbe, att man hos honom lätt glömmet den höga mannen af genie och en aldrig aftynande talang; jag står dessutom som gammal god vän icke på den fot till honom, att jag skulle betrakta 30 honom, – huru han visar sig eller hvad han talat, utan vi äro cordielt tillsamman, icke för ärans skull, att hafva hört af honom detta, sett detta o. s. v. – Hans son har efter måltiden uttryckligt sagt mig, att Göthe glädt sig öfver hoppet, att jag skulle vika in hos honom på min återresa från Paris; han talte med mig öfver huvud utförligt 35

om sina förhållanden och sina känslor för sin far i hvarje hänseende, och man kan icke annat än prisa Göthe lycklig i hans ålderdom och vid hans lefnadssätt, då man vet honom vara omgifven af en sådan kärlek och vård, och för den orsakens skull äfven akta och älska
 5 hans son. Denna afton har jag ännu sedan besökt theatern, – och skrifer nu detta till Dig, – och hvad jag vidare förnämligast har att foga härtill rör våra planer eller snarare beslut, att ändteligen förfoga oss hem; så resa vi då i öfvermorgon; Zelter lika så belåten med att jag fortsätter resan med honom, – som jag, att han gör
 10 det med mig. Men såvida vi äro gamla herrar och beqvämlichkeiten är oss både angenäm och nyttig, äro vi icke mycket stämnda för deligencens tapperhet, utan vi afresa i Fredag med en hyrvagn, som vi redan lagt, och skola sålunda, om Gud vill, i Söndag inträffa hos er, hvarest då din Odysseus – återvändande från sina skiftande
 15 färder till det enfärgade husliga lifvet – får omfamna Dig.” –

(Helsingfors Morgonblad 4/1 1836, nr 1)

LITTERÄRA NOTISER OM RYSSLAND.

(Ur Dorpat. Jahrb. Nov. 1835.)

Sen kort tid tillbaka märker man inom den Ryska litteraturen en ganska liflig verksamhet för landets forn-historie, dess förklaring och grundligare bearbetning. På förhand må i detta afseende nämnas den rika samling för Ryska historien, som Archeografen Strojew bragt i hop under sina, åren 1829 till 1834, i rikets inre provinser anställda resor. Samlingen tryckes redan och innefattar nu, ehuru Lilla och Hvita Ryssland, Wolhynien och Lithauen ännu äro alldeles oundersökta, vid pass 3000 historiskt-juridiska urkunder i tio folianter. – Professor Ustrjalows Memoirer ur Ryska historien för 16:de och 17:de århundradet förtjena att här med ett lika beröm omnämnas. Han begynte dem år 1830 och fortsätter dem ännu med otröttlig ifver. Vid skildringen af de två ofvannämnde seklerne har han gjort till sin hufvudsakligaste uppgift, att på det grundligaste bearbeta de falska Dmitriernas tidehvarf, hvilket också lyckats honom efter all önskan. Icke nöjd med att hafva uttömt de Ryska annalisterna för denna tidpunkt, begagnar han nu samtida Polska historieskrifvare. Under sistlidne vinter lemnade två nya delar af hans Memoirer pressen, och för dem ligga hufvudsakligen Polska Skriftställares uppgifter till grund. De innehålla de trovärdigaste berättelser af Polacker, hvilka med Konung Sigismund III:s sändebud vistats i Ryssland under den Dmitriska perioden, och skola åtföljas ytterligare af några delar, hemtade ur samma källor. Båda samlingarna, så väl den Strojewska, som den Ustrjalowska, komma att sprida ett stort ljus öfver Rysslands forntid.

Ett icke mindre viktigt företag i afseende å Ryska historien är Bokhandlaren Kallistratows. Utgående från den öfvertygelse, att

de vigtigaste historiska källor äro att sökas i arbeten af Utländningar, af hvilka många i fordna tider länge vistats i Moskwa och der dels varit vittnen till, dels medverkande vid de händelser, de beskrifva, har Herr Kallistratow redan i flere år varit sysselsatt
 5 med att uppsöka och samla sådana Skriftställare. På detta sätt har det lyckats honom att sammanbringa nära hundrade sällsynta historiska verk, omfattande tiden från Johan III:e till Peter den store. Han har uppdragit några Ryska Litteratörer af namn, att öfversätta på Ryska dessa arbeten, och redactionen af det hela besörjes af
 10 Herr Semenow, Redactör af den R. Academiska tidningen. Man väntar de vigtigaste resultatet af detta företag.

Verket, med titel: Bibliothek af Utländska Skriftställare öfver Ryssland, kommer att sönderfalla i tre hufvudafdelningar. Den 1:sta skall omfatta Zarerna Johan III:e, Wasilij Joanowitsch m. fl.,
 15 den 2:dra interregnum under Dmitrierna, den 3:dje Romanowska Huset till Peter den store. Den första afdelningen upptar ensam nära 30 främmande författare, bland hvilka nämnas: Kantarini, Albr. Kampense, Herberstein, Franciscus da Colla, Oderborn, Possewin, Taube, Kruse, Heidenstein, Van Hof, Ulfeld, Randolph,
 20 Kobenzel m. fl. Den kommer att utgöra 12 Band i stor Octav. De tre första banden böra hafva utkommit i Januarii 1836.

Af stort intresse för Rysslands historiska litteratur blifva ofelbart äfven de Skandinaviska skriftliga Documenter, rörande gamla Rysslands länder och folk, hvilkas utgifvande med det första kom-
 25 mer att besörjas af Kongl. Oldskrift-Sällskapet i Köpenhamn. I sin häröfver meddelade prospect säger Sällskapet sig vara sinnadt att föranstalta en samling af alla underrättelser, som ur gamla Isländska handskrifter stå att hemtas, beträffande de privatförbindelser, som kunnat äga rum emellan Rysslands och Skandina-
 30 viens innevånare, från den aflägsnaste forntid till slutet af det 14:de århundradet. Denna Collection skall omfatta följande fyra afdelningar: 1) gamla Sagor, Dikter och Traditioner från de allra äldsta tider, då Myth och Historie ännu voro försmulna i hvarandra; 2) rent historiska berättelser, kommande att utgöra ett
 35 väsentligt föremål för Sällskapets uppmärksamhet; 3) Inscriptio-

ner med runor, som beröra Wareger och märkvärdiga personer af andra folkstammar; 4) Diplomer och Acter på Isländska och andra dialecter. Texten skall aftryckas med den sorgfälligaste noggrannhet efter de bästa gamla handskrifter, dock collationerade med andra af värde. Tillika kommer den att åtföljas af förklaringar och varianter. För att så mycket som möjligt upplysa den, skall man bifoga en trogen latinsk öfversättning samt historiska och filologiska anmärkningar på samma språk. Några kartor öfver det gamla Ryssland och tillgränsande länder, med deras Skandinaviska namn och alla de förklaringar, Geografien för denna epoch ger vid handen, skola vidfogas texten. Af de viktigaste handskrifter komma *fac simile* att göras. Verket skall bestå af ett eller två Qvart-band och tryckas i Köpenhamn under titel: *Antiquitates Rossicae*.

I Moskva har nyligen 6:te Bandet af Polewoi's "Ryska Folkets Historie" lemnat pressen och likaså ett af Professoren vid Universitetet derstädes Pogodin utarbetadt sammandrag af Rysslands historie för skolor, som mycket berömmes. Collegii-Assessoren Nebolssin, anställd i Finance-Ministerium vid Departementet för utrikes handeln och känd genom flere ypperliga afhandlingar i Rysslands handels-statistik har sen längre tid hållit på med ett numera fulländadt arbete: "Statistiskt-mercantila Memoirer," utkommande i tvenne delar och omfattande Rysslands landt- och sjöhandel i alla dess utgreningar, Statistikens och Industriens närvarande ståndpunkt samt noggranna uppgifter angående handelns och tullverkets administration. Ännu viktigare källor för en fullständig statistik öfver Ryssland torde snart öppnas i följd af Vetenskaps-Academiens till Civil-Gouvernörerna i rikets provinser, för två år sedan, afgångne uppmaning, att författa noggranna beskrifningar öfver de åt deras vård anförtrödda districter. Tvenne förträffliga beskrifningar, den ena öfver Gouvernementet Wologda, den andra öfver Jeniseisk, hafva redan efter denna uppmaning kommit i dagen. Ett verk af icke ringa vikt är äfven det Ryska Conversations-Lexicon. Det utges som bäst och tros komma att till volumtalet bli dubbelt starkare än det Brockhauska. Inom sex år torde det kunna

vara fulländadt. Artiklarna om Ryssland utarbetas med särdeles omsorg och möjligaste fullständighet.

I Belletristiskt hänseende omnämnes en nyligen i Moskwa i fyra delar utkommen historisk Roman af en Hr Lashetschnikow.

5 Den kallas "Is-byggnaden." Till grund ligger skildringen af Kejsarinnan Annas Hof och de mångfaldiga intrigerna af några hennes utmärkta Gunstlingar, såsom Biron, Wolynskij m. fl. samt deras partier. Författaren är redan känd af den Ryska publiken, genom en af honom tidigare utgifven historisk Roman: "Den siste Pagen."

10 Ryska kritiska blad göra, hvad den sednare af hans romaner beträffar, all rättvisa åt hans rika fantasi och uppfinningsgåfva, men klandra strängt hans stil. Likväl anse de denna för den bäst lyckade af de många historiska romaner, som under de sednaste fem åren, så att säga, öfversvämmat Ryska litteraturen, föranledda af Walter Scotts

15 målningar, hvilka alla finnas öfversatta på Ryska, ehuru till största delen ganska dåligt, och läsas med passion af den i sednaste tider särdeles romanlystna Ryska publiken.

Vid denna flyktiga öfversigt af de nyaste tilldragelserna inom Ryska litteraturen, kan Referenten, såsom han sjelf säger, icke af-

20 hålla sig från den på en sträng sanning grundade anmärkning, att den litterära verksamheten liksom nationalbildningen öfverhufvud, under de sista tio åren gjort otroligt snabba framsteg i Ryssland. År 1824 inskränkte sig de Ryska litterära producterna till några då först uppkomna Kalendrar och ganska få Tidskrifter. Nu äger

25 man redan, utom många förträffliga Originalverk i alla grenar af litteraturen, i det "Ryska Läse-Bibliotheket" en genom goda, allmänt omtyckta original-uppsatser och öfversättningar utmärkt Journal, och i det nyss påbörjade Conversations-Lexicon ett af de vigtigaste och mest kostsamma verk, erfordrande minst 6000

30 Subscribenter, för att kostnaderna, som komma att gå till nära en million Rubel, i någon mon skola kunna betäckas. För tio år sedan måste hvarje Rysse, som ärnade författa något voluminösare arbete utbedja sig för dess utgifvande Regeringens understöd; ingen enskildt man vågade ens tänka på litterära företag, sådana som

35 de ofvannämnde. Referenten erinrar sig ännu huru, när i slutet af

år 1833 det var fråga derom, att den i sitt yrke så högt förtjente Bokhandlaren Smirdin ärnade för påföljande år börja utgifvandet af det ofvannämnde Läse-Bibliotheket, många af Publiken höllo ett sådant företag för omöjligt och högt förespådde Förläggarens ruin. Icke dess mindre räknade verket vid slutet af år 1834 omkring 5 6000 Subscribenter och gaf en inkomst af nära 300,000 Rubel. För närvarande se vi vanligen den första upplagan af arbeten, som i någon mon vinna bifall, utsäljas på ett, högst halft annat år, och en ny upplaga utan dröjsmål besörjas. Man kan i anledning häraf med full visshet sluta, att den läsande publiken i Ryssland, under 10 förloppet af de sednaste tio åren ökat sig betydligt, ja, för att följa en tillförlitlig uppgift, med en fjerdedel om ej mera. Arbeten, sådana som Läse-Bibliotheket och Conversations-Lexicon, skola utan tvifvel snart ännu mer utvidga kretsen af de läsande och stämma den för en solidare vetenskaplig bildning. 15

Under det Rysslands litteratur sålunda på de sednaste åren framskridit, har dess bokhandel ingalunda blifvit efter. För något mer än 50 år tillbaka fanns ännu icke ens en skymt af en Rysk boklåda i riket. Böcker plägade då för tiden skräphandlare förvara i mindre fuktiga rum af jordvåningarna. Om dagarna utbreddes de 20 på disken och försåldes som andra lumpor efter vigt.

Nowikow, af ringa härkomst, men genom sin bildning och sin håg för större företag upphöjd öfver sitt stånd, var den första, som i Petersburg och Moskwa inredde localer för verkliga boklådor, gaf den Ryska bokhandeln en mera gynnande riktning och sålunda 25 förvärfvade sig ett blifvande namn i Rysslands litteratur-historie. Den år 1820 i Petersburg aflidne Plawiltschikow höll, utom en boklåda, i särskildta vintertiden värmda rum det första Ryska Låne-Bibliothek, hvilket redan då, oaktadt ännu ingen systematiskt ordnad katalog öfver detsamma fanns att tillgå, hade nära 300 30 Abbonenter. Dock befunno sig dessa boklådor och Låne-Biblioteker allt ännu i isolerade och aflägsna delar af staden. Slenin var den första Ryska bokhandlare, som slog opp sin boklåda i den mest lysande delen af Newska Perspectivet, omgifven af de brillantaste Franska mode-magaziner. Men den ofvan omnämnde Smirdin tillhör 35

äran, att hafva lyftat den Ryska Bokhandeln till dess närvarande höjd. Han var den förste, som införde ordentliga, vetenskapligt ordnade kataloger, åtog sig förlags-artiklar, betalte utmärktare Skriftställare rikliga honorarier och fäste dem sålunda varaktigt vid
5 litteraturen. För fyra år sedan flyttade äfven han sin boklåda från en aflägsnare del af staden till Newska Perspektivet och etablerade den der i en praktfull local af S:t Petri Kyrkobyggnader. I rymliga, smakfullt ordnade salar, inom vackra Mahogeny-skrank, ser man här ett utmärkt rikt bibliothek uppställt till den läsande publikens
10 beskådande och val. Hvarje aldrig så litet haltfull bok, som inom Ryska litteraturen utkommit, från äldsta till nyaste tider, kan der åtkommas. Boklådan hvimlar ofta af köpare, hvilka på det skyndsammaste betjenas af den talrika vid densamma anställda personalen.

(Helsingfors Morgonblad 29/4 och 2/5 1836, nr 31 och 32)

FATTIGVÅRDEN I ENGLAND.

(Ur en Tysk resandes uppsatser.)

Den första känsla, som uppstår hos hvarje betraktare af fattigväsendet i England, är en förvåning öfver den motsats der råder mellan den högsta rikedom och den högsta fattigdom, de vidsträcktaste medel till inkomst och det mest tryckande behof. Är detta en tillfällighet, eller följden af en kedja af misstag, eller står det i förbindelse med landets upphöjda cultur och ställning? Måste icke hvarje samhälle önska sig lycka, som väl icke hunnit samma grad af storhet, men också icke ser sig som England nödsakadt att uppbringa 50 millioner Thaler i fattigmedel, som väl nödgas umbära flere njutningar, men äfven å andra sidan är mindre fullt af lidande, som oaktadt enskildta sjukdomar icke ser sig hotadt af en allmän allt upplösande pest. Lord Russel utropar: våra fattiga bilda en här, fyra gånger så stor som den, hvarmed vi emotstodo det Franska Kejsaredömet.

De lagar, som under medeltiden utgåfvos rörande de fattige, angingo till det mesta blott kringvandrande tiggare, och man var så mycket strängare, ja grymmare emot dem, som man antog, att det redan å frivillig väg var noggsamt sörjdt för lindringen af deras tillstånd. Om en tvångskatt till deras bästa var då icke fråga. Enligt en lag af år 1388 fick ingen landtman eller arbetare utan attest af Fredsdomaren lemna sin hemort och vandra omkring i landet. Blott om han hemma icke kunde få understöd eller arbete var det honom tillåtet att begifva sig till annan ort, och derifrån kunde han efter omständigheter åter förvisas hem. Af lika innehåll äro lagarna af 1495 och 1504, och en förordning af år 1531 stadgar att Fredsdomare må gifva till arbete oförmögna personer tillstånd

att betla inom ett visst område. Arbetsföra tiggare deremot skulle straffas med slag och återvisas till sysselsättning inom deras hemort. Sednare åtgärder af Henric VIII och Edvard VII visa, att man (isynnerhet efter indragningen af så många kloster och kyrkogods) 5 icke förmådde afstäcka hvarken arbetsföra eller vanföra personers tiggerier. Derföre skärptes anmaningarne till församlingarne, att ovilkorligt åtaga sig de sednare och sörja för de förras lagliga bestraffning.

Vigtigare än alla de förut utfärdade lagarne och af längre och 10 mångfalligare inverkan blefvo de af Elisabeth år 1601 gifna föreskrifter. Deras innehåll är hufvudsakligen följande: Kyrkoföreståndare samt tre till fyra af Fredsdomare valda gårdsvårdar skola sörja för barns sysselsättning, hvilka af sina föräldrar ej kunna sysselsättas och lifnåras: dock äro föräldrar och anhöriga för- 15 pliktade, och må om så fordras genom tvång och straff tillhållas, att draga vård om nödlidande medlemmar af deras släkt, om ålderstegna, sjuka, blinda, lama o.s.v.: vidare skola dessa uppsyningsmän öfver de fattiga föranstalta om sysselsättning för alla arbetsföra personer, som sakna arbete eller bestämdt yrke. Den som icke 20 vill arbeta, inspärras till straff. En fattigskatt skall, ehuru till ett måttligt belopp och efter föreståndarens afgörande, utdelas bland de behöfvande. Allt tiggeri utom hemorten förbjudes strängeligen; dock må det af fattigvården tillåtas vanföra personer, att inom hemorten anlita andras barmhertighet.

25 Dessa föreskrifter synas vara så enkla och naturliga, att man, vid deras rätta tillämpning, icke borde kunna invända någonting emot dem. Men såvida de angå ett ondt, hvars fullkomliga utrotande väl är omöjligt, måste de dock visa några svaga sidor. En sådan är uppgiften, att förskaffa arbete. Vid mindre invecklade 30 förhållanden skola likväl härvid mindre svårigheter uppstå, och sjelfva bestraffningen af de lata är det bästa medel att bringa dem af sig sjelfva till arbete. Vidare uppkom nu först den högst viktiga frågan, huruvida en stat, då frivilliga bidrag befinnas otillräckliga, handlar rättvist och klokt, om den för de fattigas räkning utskrifver 35 skatt? Denna fråga skall lättare kunna besvaras om man tagit i

öfvervägande hvad Engländerna i detta afseende gjort och icke gjort.

I trots af alla vidtagna mått och steg ökte sig det onda och, emedan man icke trängde djupare till dess rot, trodde man att fattigdomen verkligen steg i samma mon, som beloppet af fattigtaxan 5 förökades. Denna belopp sig

t. ex. år 1750	till	500,000	Pund St.	
- 1800	-	3,860,000	d:o	
- 1812	-	6,580,000	d:o	
- 1817	-	7,890,000	d:o.	10

Det vida fattigare Skottland behöfde deremot 1817, under ett nödår, blott 119,000 Pund, hvaraf vid pass 70,000 hopsamlades genom fria gåfvor och 40,000 såsom skatt. Med skäl anmärktes det, att värden om de fattiga i Skottland icke gick från man till man, utan permanent var anförtrodd åt husvärdar, prester o. s. v.; men denna enda omständighet förklarar dock icke tillfullo olikheten emellan Skottlands och Englands hjälpbehofver för de nödlidande. I ett verk öfver Statsekonomien förklarade derföre Chalmers, att alla förändringar i taxorna för fattigförsörjningen vore af intet inflytande, att det gåfves blott ett enda hufvudmedel, en christlig uppföstran. Sannt och icke sannt! Visserligen har man ofta förbisett denna inre lifvande omständighet, men det finns ju äfven utom den mycket, som inverkar väsendtligt på rikedom och fattigdom, lycka och olycka. Den fattigaste i en bildad stat är icke på långt när så hjälplös som en fattig i öknen, och man kan bevisa, att under de sista hundra åren inkomster, njutningar och beqvämligheter hos Europas nationer tilltagit. – Vidare anmärktes, att i England frukterna af nationalverksamheten ökat sig sexfalldigt, folkmängden deremot blott dubbelt, att förbrukandet af hvetebröd, gödda kreatur m. m. tilltagit, men dödligheten aftagit, att 15 millioner Pund Sterling funnos i sparbankerne, och dylikt. Vid sådana förhållanden tyckes det som borde nöden vara omöjlig och likväl finns den och hotar att växa öfver alla gränсор. 25

Redan år 1800 underhöllos i Salisburg 312 fattiga i hus och 2,436 utom hus för 72,490 Gyllen och af blott 1,353 gårdsägare, 35

bland hvilka dock funnos 475, som för bristande tillgångar voro befriade från afgifter, så att efter denna beräkning hvarje bofast borgare årligen måste betala 80 Gyllen i fattigmedel.

Denna uppgift må jämföras med en annan från samma tid. I 5
arbetshuset i Bristol erhöles der upptagna till frukost grynsocka eller risgryn kokta i mjölk, till middag en mark nöt- eller fårkött, eller en rispudding o. s. v. I Shrewsbury fingo de till frukost kött- eller mjölksoppa, till middag fem gånger i veckan kött med grönsaker, en gång ost och bröd och en gång potäter, eller en mark hvetebröd 10
med mjölk, och till aftonvard turvis kött, ärter, mjölkvälling och poteter.

Utskylder, sådana som de i Salisburg skulle inom ett par år bringa Europas fasta land till tiggarsstafven, och är hvar och en tiggare, som lefver i sämre vilkor, än innevånarene på dessa arbetshus, så 15
skulle våra flesta bönder komma att inspärras, ja, med dem mången skriftställare, som hos oss sitter och uppsätter sina tankar om de fattigas vård.

Sätten att understöda de fattiga äro mångfalldiga och sträcka sig 20
både till arbetslösa och vanföra personer. Vi göra en början med att betrakta de arbetslösa, den vida viktigare och farligare hälften af de medellösa. Dessa sysselsättas och underhållas antingen utom arbetshusen, eller inom dem: inom dem med föda, värme, kläder, fria rum, m. m.; utom dem med penningbidrag under flere rubriker. 25
Först med rena almosor, utan att arbete fordras i ersättning. Detta förfarande vann så mycket mer allmänhet, som dervid inga besvärligheter med anskaffande af sysselsättning föreföllo, och som det alltid förbands med det vilkor, att den understödde icke snart åter skulle få infinna sig med anspråk på vidare hjälp. I sjelfva verket var 30
det dock icke annat, än ett sätt att alstra lättja och förbrytelser, och blef snart vida kostsammare än man i början föreställt sig. Vidare utgjordes en viktig del af sådana understöd af så kallade *allowances*, ett slags tillskott, som utgingo under särskilda förevändningar. Stundom förstod man dermed bidrag för vissa ändamål, såsom för 35
uppköp af klädesplagg och dylikt, stundom allmänna tillskott till

deras dagspenning, som arbetade för lega inom församlingarne, stundom ett understöd beviljad efter antalet af de behöfvandes barn eller efter priset på hvete. I flere kyrkogillen gaf tillkomsten af ett barn, eller en höjning i spanmålspriset en ovilkorlig rätt att fordra och få understöd, utan att föräldrarnas inkomster närmare 5 togos i betraktande.

Men utom allt annat sysselsatte och betalte församlingarna sjelfva sina sysslolösa arbetsföra personer. Ehuru Elisabeths lag endast åsyftar att bereda sådana sysselsättning och i öfrigt förnekar dem alla nådegåfvor, följdes den dock till den grad vårdslöst, att af 10 7,036,968 Pund, som man år 1832 utdelte till fattiga, endast 354,000 betaltes för verkligen gjordt arbete. Detta förhållande har till en del sin grund i svårigheten att förskaffa ändamålsenlig sysselsättning och i den lönlösa mödan att vaka öfver dess fortgång, hvarföre också vid dylikt arbete för församlingar gemensamt litet 15 eller intet uträttades och ohörsamhet och myterie vanligen inrotade sig bland de sysselsatta. Öfverallt drog den fria arbetaren tyngre last och hade mindre inkomster, så att flere önskade och erhöilo med lätthet tillfälle att öfvergå i klassen af fattige.

Under det att dylika förvända och slösande uppoffringar göras 20 för arbetsföra, är det åt sjuka, gamla och vanföra bestämda understöd jämförelsevis ringa och obetydligt. Och dock skulle väl dessa förtjena ett större bistånd, oberäknad den omständighet, att control-len öfver deras behof af hjälp är vida lättare än öfver de andras.

Förplägningen af båda klasserna i arbetshus har icke mindre 25 sina skuggsidor; ja sjelfva den ljusa sidan, ett för rikt underhåll, medför kanhända mera skada än någon annan förut klandrad omständighet. Så sade herr Lee, som i sjutton år var föreståndare för ett arbetshus af mer än 1000 personer: det är en vanlig anmärkning bland våra fattige, att de i arbetshusen tillbringa ett lättare lif än 30 någonsin förut, och detta tyckes också verkligen vara fallet, om man betraktar renligheten och rymligheten i deras boning, deras goda bäddar och mängden och beskaffenheten af deras näringsmedel. En så kallad fattig, heter det i Quarterly Review 1835, N:o 107, får i arbetshuset i Kent tre till fem gånger i veckan kötträtter, hans bröd 35

är bättre, än det som består våra soldater, och trädgårdsfrukter får han så mycket han behagar. Under det att härigenom ett stort antal folk tillockas, och vistelsen i arbetshusen synes vara i allt afseende afundsvärd, uppammas der dock blott den djuriska sidan
 5 af menniskan, och den ädla känslan för oafhængighet, familjelif och medborgerlighet går förlorad. De fleste af dessa arbetshushjon göra ingenting, älska ingenting, hoppas och frukta ingenting. De sitta der tanklösa i samma ställning, såsom vore de icke menniskor, utan trädbilder. Det rika England har genom denna stallfodring af
 10 sine föregifne fattige uppoffrat omätliga summor, uppehållit deras kroppar och dödat deras själar, och ändteligen föranledt mera ondt, än det afhulpit. De gamla Grekerne ärade till och med sina aflidna föräldrars ben; Engländarene deremot lärde sina landsmän att utan rörelse begrafva sina fäder och mödrar och anförvandter
 15 lefvande i arbetshusen, och äfven för dessa började portioner af stekt fårkött gälla såsom en full ersättning för allt hvad de förlorat. Den fria arbetaren lefde vida sämre än de, som genom konstgrep och osanningar visste skaffa sig rum å fattighusen, och de som betalte understöd voro ofta i knappare vilkor än de, som undfingo
 20 det. 204 personer i arbetshuset i Margate kostade årligen nära 50,000 Riksdaler. Men än vidare exempel på missbruk. De som behöfde arbetare kunde vilkorligt nedsätta dagspenningen, emedan det bristande ändå utbetaltes ur fattigkassorna under namn af tillskott. En förpaktare minskar t. ex. veckolönen från 12 till 10
 25 skilling. Den som sålunda underbetalas går till fattig-föreståndaren, bevisar honom enligt räkningar och tabeller, att han för sig och sin familj behöfver 12 skillingar och får då ur den allmänna kassan det bristande. På detta sätt går arbetslönen lägre och lägre ned, och, hvad som är en skriande obillighet, medlemmar i samfundet,
 30 som icke äro i behof af daglönare, måste deltaga med dem, som verkligen begagna arbetare, i aflöningen af sådana.

Detta system gjorde sluteligen icke blott de betalande fattige, utan äfven de emottagande tröga, sorglösa och osedliga. De sökte
 35 att undslippa allt arbete, för att i lugn få lefva på fattigvårdens

bekostnad, och å andra sidan tog mången herre heldre den trögare
 arbetaren, som församlingen åtminstone till en del betalte, än den
 flitigare, fria daglönaren, som icke erhöi något tillskott. Lättsinniga
 giftermål och en fullkomlig likgiltighet för barnens underhåll stodo
 härmed i ett nödvändigt samband. Att ge sådana tillskott, sade herr 5
 Stuart, är att försvaga, om icke helt och hållet upplösa alla band af
 kärlek mellan föräldrar och barn. Då en yngling redan vid fjorton
 års ålder för egen räkning undfår hjälp af fattigmedel, så, om han
 än fortfar att bo tillsamman med sina föräldrar, betalar han dock
 ingen del af understödet för gemensamma behofver, utan köper 10
 sig bröd och läckerheter och uppslukar dem sjelf. De vidrigaste
 tvister uppstå ur ömsesidiga beskyllningar för snatterier, och då
 barnet vet att det underhålles af församlingen har det icke mer
 någon tillgifvenhet för sina föräldrar. Icke mindre förnedrade och
 sedeslösa äro föräldrarna. De sörja på intet vis för sina barn, utan 15
 lita på fattigvården och göra allt hvad de kunna för att hålla sina
 barn från arbete, af farhåga att föreståndaren kunde få veta deras
 förtjenst och därför minska hjälpen.

Den oerhörda penningeförlusten, säger herr Cowell, försvinner
 såsom obetydlig i jemförelse med det förfärliga inflytande detta 20
 system utöfvar på de lägre klassernas sedlighet. Det är likaså svårt
 att gifva en läsare begrepp om obotligheten af detta onda, som
 att genom en beskrifning, hur liflig den än vore, fullkomligt måla
 fasorna af en pest eller ett skeppsbrott. Man måste umgås med
 de fattige, besöka arbetshusen, förfråga sig hos deras innevånare, 25
 öfvervara utbetalningarne af fattigmedel och så vidare, för att finna
 hvilken sedlig förnedring der råder. Man måste höra huru den fattige
 hotar att öfvergifva hustru och barn, om man icke beviljar honom
 större hjälp, att kasta sin gamla, sängliggande mor ur huset, eller
 lägga henne vid föreståndarens dörr, till dess man betalar honom 30
 för det underhåll han ger henne. Mödrar visa sig utan skam och
 fordra lön för sina döttrars okyskhet, qvinnor redogöra med största
 lugn för fäderna till deras särskildta barn. Den som ser detta och
 dylikt kan väl icke mer anse sjelfva penningeförlusten vara det
 största onda lagarna för fattigvården medföra. 35

Nu till de personer, som hafva fattigvården sig uppdragen. Enligt hittills gällande lagar afgöra uppsyningsmännen huru mycket penningar som erfordras, af hvilka och i hvad förhållande de skola indrifvas och huru de böra fördelas. Dessa embetsmän valdes på landet mest bland förpaktare, i städerna åter bland köpmän och fabriksidkare på ett år, stundom blott på tre eller fyra månader. Väger någon att åtaga sig en sådan post, kan en slags plikt honom åläggas; ingen erhåller någon lön eller annan ersättning.

Det är naturligt, att dessa uppsyningsmän ofta af sina andra värf måste vara hindrade att egna fattigvården tillbörlig tid och uppmärksamhet; till och med de ifrigaste sakna nödig kännedom och erfarenhet. Än oftare verka härvid biasigter. Gunst och nit, del i arbeten och företag, önskan att göra sig omtyckt och fruktan för hat, allt sådant är här af inflytande. Om t. ex. en föreståndare handlade med lifsmedel, fann han blott dem behöfvande, som köpte sina förnödenheter hos honom; hade han rum att uthyra, upplät han dem till fattiga, hvilka i detta fall aldrig kommo i förlägenhet vid betalningen. Blef någon af de contribuerande otålig, lät han förmå sig till tystnad genom en af föreståndaren beviljad nedsättning på hans afgifter och gynnade sedermera hans förfarande i stället för att klandra det. Det enda medel mot partiskhet, slöseri och svek var åliggandet att framlägga alla räkningar för den betalande menigheten eller för öfverhetspersoner; men äfven detta medel förlorade af flere skäl sin kraft. Så t. ex. syntes vid den ständiga växlingen af föreståndare en enskilds skuld eller förseelser obetydliga, och mången ansåg sig genom billigare arbetslega vinna mer, än han genom fattigomkostnader förlorade. Angående räkningarnas form funnos inga föreskrifter, och af ett flyktigt genomögnande af desamma, kunde man icke draga några viktigare slutsatser. Framför allt annat fruktade man att genom stränghet och försigtighet reta de fattiga och utsätta sig för deras fruktansvärda hämnd. I en officiel berättelse om dessa förhållanden läses ibland annat följande: "hvad har man väl att vänta af embetsmän, som ogera åtaga sig sin befattning, icke äga kännedom deraf, icke hafva tid nog öfrigt att egna åt den, och som dessutom äro utsatta för tusende frestelser. De utdela

offentliga medel till sina arbetare, kunder, gäldenärer, anförvandter, vänner och grannar, de äro blottställda för böner och hotelser af alla slag, de se sig berömmas för slöseri och deremot tadlas, hatas och anklagas för ordning och sparsamhet, ja, de äro i fara för sina personer och sin egendom.”

5

I närmaste samband med fattigvården står förhållandet med barn födda utom äktenskap. Drottning Elisabeths lagar hade till syfte, att såväl modren som fadren skulle sörja för sitt barns underhåll, och fängelsestraff utsattes för den som sådant försummade. En förordning af Jacob I:e utgick från en mera moralisk ståndpunkt i så måtto, att den betraktade det olagliga umgänget såsom i sig sjelft straffbart. Modren skulle inspärras för ett år, och vid ny förseelse så länge tills hon skaffade sig borgen för sitt framtida uppförande. Men emedan mödrarna ofta rymde och lemnade barnen till last åt församlingarna, blefvo dessa i Karl II:s tid lagligen berättigade, att vid förestående födelse af ett oäkta barn, i beslag taga en så stor del af föräldrarnas egendom, som för barnets underhåll syntes behöflig. I en lag af Georg III:e föreskrefs sluteligen, att, så snart en qvinna angifvit sig så som hafvande och nämnt fadren, Fredsdomare genast skulle inspärra denne, såframt han icke kunde gifva tillräcklig säkerhet för barnets vård och uppfostran. Hvarje sådan angivelse af en qvinna ansågs fällande, och domaren var ej förbunden, ja hade icke ens rättighet att inleda någon undersökning om angifvelsens sannfärdighet, eller åhöra den i förvar tagnes svaromål. Denna orimliga och orättvisa lag hade till följd, att osedliga qvinnor snart lärde sig betrakta lasten såsom en säker källa till inkomster och att af tio bastarder knappast en enda tillskrefs sin verkliga far. Det återstod för den sålunda anklagade blott tvenne lika svåra utvägar; att gifta sig, eller betala. För oäkta barn hade församlingarna vida större anslag än för äkta, och ett par sådana barn gällde såsom en rik utstyrsel, för hvars skull mången liderlig qvinnsperson kunde få sig en man, som icke blygdes att äkta en sådan och lefva af det understöd, som hennes barn med andra undfingo. ”Jag är öfvertygad,” sade någon härom, ”att trefjerdedelar af sådana qvinnor icke hade blifvit förförda, utan den säkra utsigten till penningebistånd eller giftermål.

35

Ja, mödrar hafva befordrat sina döttrars osedlighet, för att blifva fria från mödan att underhålla dem och för att kunna hvälfva bekymret om dem på någon man eller på hela menigheten. Den tankan att hittebarnshus i detta afseende skulle vara af välgörande inflytande
 5 har man längesedan öfvergifvit, då i ett sådant, som med mycken kostnad och omtanka inrättades, redan i början från den 2 Junii 1736 till den 31 December 1737 icke mindre än 5510 barn måste i vård upptagas.

10 Efter denna framställning af det förhandenvarande onda komma vi nu till de förslag, som blifvit gjorda till häfvande af detsamma. Att förtiga flere projecter, såsom t. ex. att fattigvården borde dragas från församlingarne och bli en statsak under regeringens ledning, att åt de fattige borde anvisas ett afpassadt stycke oodlad jord
 15 att bebruka, att i stället för afgifter i penningar, skyldighet borde åläggas hvarje betalande att sysselsätta och aflöna ett visst antal personer, tyckes man hafva träffat sjelfva medelpunkten af det onda genom följande grundsatser:

1:o att den understöd emottagande fattiges tillstånd icke bör
 20 vara bättre, utan tvärtom sämre och knappare än den fria arbetarens.

2:o att tillskott till arbetslöner ur fattigkassan äro helt och hållet förkastliga.

3:o att antalet af barn och spanmålspriset i intet afseende utgör
 25 någon verklig måttstock för understöd till arbetslösa personer.

4:o att formen för förvaltningen och inrättningen af arbetshusen äfvensom lagarna rörande bosättning och oäkta barn behöfde väsendtliga förändringar.

Då dessa och andra förslag vid utkastet till en ny lag angående
 30 de fattige den 14 Augusti 1834 hufvudsakligast kommo i fråga, meddelas här det väsendtligaste af detta lagförslags innehåll:

1:o Tre tjenstemän utnämnas, för att i högsta instansen leda och controllera fattigvården öfver hela England. De hafva rättighet att utvälja nio biträden för dylika befattningar i särskildta landskaper,
 35 att gifva föreskrifter angående uppbandet och fördelningen af

fattigmedlen, att anordna ändringar, att afskaffa missbruk, pröfva och granska räkenskaper, låta uppföra arbetshus o. s. v. Med ett ord, de bilda en verksam och mäktig centralauctoritet, men äro sjelfva ställda under Ministerns och parlamentets uppsigt enligt närmare föreskifter. 5

2:o Hvarest det förhållande inträffar, att en enda församling för sig icke anses kunna med fördel anlitas i afseende å fattigvården, skola för samma ändamål flere församlingar förenas, och sjelfva sättet att uppbära medlen, med tillkallande af valda tjenstemän (*guardians*) enklare och likformigare bestämmas. 10

3:o De tre personerne, som utgöra öfverstyrelsen, äga att bestämma de underordnade tjenstemännens anställande, förefskedande och framtida lön, äfvensom att vaka öfver räkenskaperna och ärenderna i allmänhet.

4:o Arbetsföra personer, som falla församlingarna till last, 15 skola insättas i arbetshus och hållas till strängt arbete. Alla extra bidrag skola efter regel upphöra. Öfverstyrelsen afgör likväl huruvida härifrån undantag måste göras och om ändamålet först småningom kan uppnås.

5:o Vanföra personer skola närmast underhållas af deras anförvandter, oäkta barn åter af den man, som äktat deras moder. 20

6:o Legohjon och lärlingar blifva i sådan egenskap icke bofasta. Burskap erhålles öfverhufvud icke, om ej den sökande åtager sig betalningen af fattigutskylder.

7:o Lagarna angående behandlingen och bestraffningen af fäder 25 och mödrar till oäkta barn upphävas. Barnet följer sin moder, och henne åligger dess vård och underhåll, utan att hon kan anställa klagomål mot barnets fader och med rättegång fordra bidrag af honom. Blott om barnet faller församlingen till last, kan denna väcka klagomål mot fadren och förplikta honom till betalning; 30 dock måste till modrens utsago äfven andra tillförlitliga bevis fogas. Penningebidrag af fadren komma endast barnet och icke modren till godo.

Vid debatterna öfver detta lagförslag höjdes endast några få 35 egensinniga röster mot hvarje förändring i allmänhet, och yrkade

att man väl kunde hjälpa sig blott med en riktigare användning af gällande författningar; men en afgjord pluralitet deremot befanns öfvertygad om nödvändigheten af nya författningar i afseende å fattigvården, och rigtade sina anmärkningar endast mot enskilda punkter i det ingifna projectet, hvarigenom också flere saker deri 5 blefvo rättade och omändrade.

Vi upptaga här de hufvudsakligaste af dessa invändningar och deras vederläggning.

Första anmärkningen: Central-styrelsen skall såsom allsmäktig 10 eller vanmäktig i hvardera fallet blifva öfverflödig eller skadlig, och genom uppsyningsmän för hvarje landskap, så väl som flere andra bestämningar i lagen är den allmänna öfverhetens inverkan för mycket undanträngd. *Svar:* utan en kraftig medelpunkt kan man icke vinna någon allmän öfversigt, ej heller göra slut på den 15 hittills rådande vilkorligheten och förvirringen. Om de tre öfverhetspersonernas allmakt kan förnuftigtvis icke blifva fråga, då de förblifva underkastade parlamentets, ministrarnes och den allmänna opinionens kontroll; och lika så orimlig är den invändningen att de kunde blifva kraftlösa, då lagen tydligt bestämmer deras rättig- 20 heter.

Blott genom hittills följda afvägar vid administrationen var det möjligt att t. ex. södra och norra England togo helt olika rigtningar, och att det förra råkade i vida större nöd än det sednare. Under 25 det att i den södra delen fattigtaxan steg ända till 6 skilling 9 pence på pundet, sjönk den i den norra delen till 1 skilling 7 pence för pundet. Och detta allt var icke en följd af förhandenvarande nöd, utan denna nöd i de södra landskaperna utvecklades snarare ur de falska grundsatser, som ofvanföre blifvit omnämnda.

Andra anmärkningen: En likartad procedur vid uppberandet af 30 fattigmedel, och en förening af flere landskap till gemensam fattigvård är omöjlig. *Svar:* ändamålet med de nya inrättningarna går ingalunda ut derpå, att lättsinnigt aflägsna alla ortsförhållanden, och införa en obetingad och omöjlig likhet; utan att närmast utrota alla de otaliga vilkorliga och obegripliga olikheter, som vid eljest lika förhållanden 35 ägt rum och obilligtvis skonat den ena och varit betungande för den

andra. Så fanns det t. ex. i tio till hvarandra gränsande byar nio, och i sju afdelningar af samma stad fem särskilda metoder för beskattningen. Svårigheten att kunna förena flere församlingar för samma ändamål uppkom hittills till det mesta just af dessa olikheter. Så ville en välordnad by icke sluta sig till en angränsande, der antalet af fattige och förbrytare ökat sig. Framdeles skola de fleste af hittills gjorda invändningar förfalla och många nyttiga företag såsom t. ex. anläggningen af arbets- och fattighus lättas.

Tredje anmärkningen: På dylika fattig- och arbetshus lägger den nya lagen förmycken vikt. De äro kostsamma och föra, ehuru på annan väg, till det gamla onda. *Svar:* om arbetet vid sådana inrättningar göres svårare och förplägningen deremot minskas, så att den fria arbetarens lif blir i allmänhet lättare än den inhystes, skall tilloppet till arbetshusen aftaga, äfvensom lättheten att finna arbete ökas vid upphäfvandet af de förbud, som i enskilda byar hittills ägt rum mot fri concurrens från andra. Åtminstone skall det härefter gälla som undantag och icke som regel, om man någon gång vore tvungen att skaffa arbetsföra personer sysselsättning utom arbetshusen.

Fjerde anmärkningen: Upphäfvandet af tillskott till arbetslöner är grymt och överkställbart. Genom förvändning af lagarna har dagspenningen blifvit nedtryckt och skall icke så snart stiga åter. Också har en fader till en talrik familj räknat på ett lagligt understöd, som hvarken kan eller bör genom en hastig förändring undandragas honom. *Svar:* Lagen ger auctoriteterna i sådana fall rättighet att bruka mildrande åtgärder och söka målet småningom. Dessutom skall en fri concurrens snart äfven i södra England bringa dagspenningen till samma skäligen belopp, som den hunnit i det norra.

Femte anmärkningen: Stridande mot Guds lag och naturen är det, att icke föräldrarne gemensamt åläggas vården om deras barn. Fadren till ett oäkta barn kan utan särdeles svårighet utfinnas, och med rätta liter modren på understöd af honom. Undandrages henne detta, så fortsätter hon sin lastbara vandel, eller råkar i förtviflan och kanhända mördar sitt barn, till hvars näring hon icke ser sig äga några utvägar. Likaså strider den nya lagen mot folkets naturliga

känsla och ger männerna fribref på deras utsväfningar. *Svar:* Att naturen liksom den naturliga och sedliga känslan förpliktar föräldrar att underhålla sina barn förstås af sig sjelft och har väl aldrig kunnat sättas i fråga. Men en annan sak är det huruvida laga tvång
 5 härvid är möjligt, rådligt och ändamålsenligt. Der känsla finnes, behöfves icke något tvång; der den saknats och man varit nödsakad att bruka tvång, hafva lättsinnighet, okyskhet, edbrott och alla möjliga oordningar infunnit sig. Om den förförda icke mer inför
 10 rätta tvingas till oblyga redogörelser, skall hon lättare återgå till ett ärbart lefverne; om hennes fall icke mer är en anvisning på penningevinst och äktenskap, skall frestelsen förlora det mesta af sin makt.

Så mycket om enskildta invändningar och deras vederläggning. I allmänhet var sakernas förhållande sådant att det icke kunde bli
 15 sämre och följakteligen måste förbättras. Också säges den första nya årsberättelsen hafva visat de mest hugnande resultat.

(*Helsingfors Morgonblad* 12, 16, 19 och 23/9 1836)

OM VISAN.
(Efter Herder.)

Visans väsende är sång, icke målning; dess fullkomlighet ligger i passionens och känslans melodiska uttryck. Felas detta, och har den ingen ton, ingen poetisk modulation, ingen hållen gång och 5
fortgång; så må den äga bilder och färger, hur lysande som helst, och är dock icke Visa mer. Eller blir denna modulation på något sätt störd, anbringar en främmande förbättrare, här en målande 10
parenthes, der ett färgrikt bi-ord, vid hvilka vi för ögonblicket försättas utom sångarens ton och melodien af sången, och få tugga ett skönt, men näringslöst praktkorn, så farväl visa! farväl sång och glädje! Finns deremot i en visa ton, en väl anslagen och hållen 15
lyrisk ton, så vare innehållet till och med af föga betydighet; hon får ändå varaktighet och blir sjungen. Förr eller sednare skall ett bättre innehåll utbilda sig ur det sämre, och endast själen af visan, dess poetiska tonart, melodie, är då det, som blifvit kvar. Fritt må 20
också en visa af ton hafva enskilda märkeliga fel; felen förlora sig, de dåliga stroferna blifva ej sjungna med de andra; men sjelfva andan af sången, som ensam verkar på själen och stämmer sinnen till samljud, denna anda är odödlig och verkar fortsatt. Visan måste 25
höras, icke ses; höras med själens öra, som icke räknar, mäter och väger enskilda stafvelser, utan lyssnar till melodien och bortsimmar med den. Den minsta klippa, som är i vägen, vore den också en diamantklippa, stöter och verkar obehag; den finaste förbättring, som framter sig sjelf, i stället för att framte sångaren, en förbättring, 25
som drar hundrade sångare och tusende sånger öfver samma läst, – hur välkommen den än må vara för handtverkets mästare och gesäller, och hur mycket de än må, såsom det heter, kunna lära

af den, – för den verkliga skalden, den sanna älskaren af sången
är den blott

– – idel idel skräddar-tyg

Som bär af saxen spår;

5 Men ej den fulla, rika ton,

Naturens hjerta slår.

Också vid öfversättningar är det den svåraste uppgift, att rätt
öfverflytta från ett främmande tungomål denna sångton, denna
inre melodie; hvilket hundrade skeppsbrutna sånger och lyriska
10 farkoster, vid stränderna af vårt eget och andra nationers språk,
bevisa. Ofta ges icke annan utväg, än att, om det är omöjligt att
återge sången sjelf, såsom den i sina egna ord sjunger, uppfatta
sjelfva den återklang, den hos oss väcker och söka att uttrycka
den. Allt sväfvande mellan tvenne språk och toner, författarens och
15 öfversättarens är odrägligt. Örat märker det genast och afskyr den
haltande budbäraren, som hvarken vet att tala eller tiga.

(*Helsingfors Morgonblad* 5/12 1836, nr 92)

MINNE AF CHRISTIANA JULIANA OXENSTJERNA.

Under denna titel har i Stockholm nyligen utkommit en kort teckning af detta intressanta fruntimmers lefnadsöden, isynnerhet hennes kärleksförhållanden till d. v. Pastorn i Fransysk-Lutherska församlingen i Stockholm, Mag. Nicolaus Bergius. Uppgifterna äro grundade på documenter, bref m. m. hvilka äfven såsom bilagor äro anförda i slutet af boken. I sin dedication af arbetet till Författarinnan af Teckningar ur hvardagslifvet yttrar sig Utgifvaren: "Ett snille skulle kunna omskapa den (lefnadesbeskrifningen) till en roman; en from Christen göra den till en andaktsbok. Ur min hand utgår den nästan oförändrad, de spridda grundämnena hafva endast blifvit pröfvade och ordnade." Visserligen innehålla de här anförda förhållanden ämnen nog både för en romantisk och religiös behandling; men Ref. tviflar högeligen om de under någon sådan omklädnad tagit sig så väl ut, som de göra det nu i sin enkla factiska verklighet. Man är Utgifvaren tackskyldig för det att han så väl uppfattat det rika menskliga intresset af saken själf, att han icke velat utsmycka den med några tillsatser. Heltinnan i hans skrift är en karakter, hvars rörande fromhet och naiva qvinliga resignation endast alltför lätt lupit fara att bortblandas genom ett försök att skildra den utförligare, än den framstår i hennes egna bref och skrifter. Vi tro oss göra våra läsare ett nöje genom en kort framställning af detta fruntimmers lefnad, och vi begagna i detta ändamål en och annan af de bilagor, som åtfölja den åt hennes minne egnade skriften.

Christiana Juliana Oxenstjerna föddes på Stockholms Slott den 23 Sept. 1661. Hennes föräldrar voro Riks-Rådet och Riksmarskalken Grefve Gabriel Gabrielson Oxenstjerna och Marca

Christina, Grefvinna till Löwenstein och Scharfeneck. Vid elfva års ålder förlorade hon sin mor och blef, enligt modrens på dödssängen ytttrade önskan, jemte sin yngre syster upptagen i sin fasters Grefvinnan Anna von Dohnas hus. Året derpå afled äfven hennes far.

5 Grefvinnan von Dohna begaf sig 1680 till sina gods i Preussen, jemte sina begge brorsdöttrar, och återkom efter fyra års förlopp till Sverige med Christiana, sedan den yngre aflidit. Några år sednare, 1687, inrättades en Fransysk-Luthersk församling i Stockholm, och den nya Pastorn, M. Bergius, hade sin Kyrka och sina boningsrum
10 i Wrangelska huset, der äfven Grefv. von Dohna bodde. Han hade besökt främmande länder, var en lärd och bildad man, och blef med välvilja emottagen af Grefvinnan och hennes umgängeskrets. Der börjades och utvecklades bekantskapen mellan honom och Fröken Oxenstjerna, på sätt som hon beskriver det sjelf i ett bref
15 till hennes Skriftefader, Pastorn i Frötuna, Carl Chytræus, skrifvit i Januarii 1691. Det är af följande innehåll:

”Jag har all denna tiden önskat mig den lyckan att kunna tala med Ers Vördighet, helst efter jag förr en gång hos honom hämtat tröst och råd, och mig dervid så väl funnit, att jag ock ännu innerlig tackar Gud,
20 och hembär ock Ers Vördighet en stadig tacksäjelse. Det förtroendet, hvar uti jag då intet fand mig bedragen, kommer mig att upptäckia Ers Vördighet, hvad mig nu en lång tid plågat, så att jag ock på helsan ingen ringa afsaknad finner. Ers Vördighet lärer väl ha hört om den Presten, som predikar Fransöska i Stockholm, huru han för några år sedan, kanske
25 till sitt syndestraff, eller ock uppbyggelse i sin Christendom, råkade i en stor samvetsångst. Som han då logerade i samma huset, der min Faster Grefvinnan Dohna bor, der ock Kyrkian är, omgicks han mycket med oss, var ock mycket väl liden både af min Faster och de andra; ehuru väl jag väl kan säja, mig all den tiden, för hans olycka, intet hafva talt tre ord med
30 honom, utan att jag honom hos min Faster som oftast såg. Men natten, för'n honom den olyckan hände, hade jag en dröm om honom, huru mig tyckte, han låg i dödsnöd och beklagade sig mot mig, att jag låte honom dö i vanrykt; det förtalde jag Fröken N. och undrade hvad det skulle betyda. Samma dagen kommer han in till min Faster, och klagar henne,
35 att han nu vore råkad i en hjertans ångst, och funne sig intet ha gjort sin

skyldighet, hvarken mot Gud eller sin församling, kunde ej heller rätt hålla Kyrkeordningen, och många tocka saker: då sände min Faster efter mig, och mente, man skulle kunna tala honom det utur hufvudet: men ångsten var alltför stor, att han ingen tröst ville behjerta, och hans tillstånd fuller var rätt ynkeligit; då jag mig min dröm påminte, och bad Gud för honom. 5

Derpå gick han i ett annat hus, der de intet förstodo sig på hans tillstånd, och igenom hårda ord och hotelser ville tvinga'n att bekänna hvad honom ängslade, det han ock gjorde; men som de funno det vara för ringa orsak till sådan sorg, trodde de det intet, utan sade: han vore förhårdad, bragte honom så alldeles till klenmodighet, och ropade honom ut för galen; der 10

han läl aldrig något galit ord låtit höra; utan var då der i ett år, i ett mycket ynkeligit tillstånd. Och som vi alltid äre tröge nog vår nästas nöd oss att påminna, glömde jag både min dröm och hans tillstånd nästan hela året, till dess att Drottningen honom penningar sände, och dem skulle jag föra till hans värdinna, den mig mycket bad, jag skulle då gå in och se, hvad 15

jag tyckte om honom: då jag honom i ett rätt bedröfveligit tillstånd såg ligga: och fast han icke ett ord med mig tala ville, viste hans tårar nogsam, att der stor bedröfvelse, men ingen galenskap var; då jag tillfälle hade att påminna mig min dröm och vara betänkt på hvad man då kunde göra för honom; och skref honom så till en tid der efter, och bad, han ville säga hvad 20

honom plågade, och påminna honom, han vore en Christi lem, och borde intet så låta ångst och förtviflan förgöra sin själ, det han i begynnelsen intet ville tro: men sedan svarade han mig, och upptäckte hvad honom bekymrade, och beskref sitt tillstånd fuller rätt ynkeligit. Jag skref honom så igen, så godt jag kunde, och betjente mig af de verserna utur Pauli 25

Epistel till de Corinther, som Eders Vördighet mig tillskref på Mellingsholm; och oansedt att mången klok man honom förr tröstat, var intet då Guds timma kommen, utan efter det brefvet hämtade han tröst, blef ock strax derpå till sitt förra ämbete insatt igen, och var så sedan, som för, i samma hus med oss. Som han på allt sätt ville visa sig tacksam emot mig, gjorde 30

han ingen ting utan mitt råd; jag gjorde ock för honom hvad jag kunde, och taltes vi ofta vid, att jag då temlig lärde känna honom och han mig: jag kan ock väl säga, att jag igenom Guds nåd många svagheter ändrat hos honom, och han hos mig, utan att jag kunde märka någon kärlek hos honom. Men en lång tid derefter kom han mycket bedröfvad och sade, som 35

Gud hade sändt mig att upprätta och trösta honom, kunde han intet undgå att upptäcka mig, att han på den ödmjukhet jag hade vist, som ock på den underliga skickelsen och på mitt tal hade fattat en sådan kärlek till mig, den intet utan döden kunde utsläcka, och trodde sig blifva bå timmeligt och

5 evigt lycksalig, om han finge uppbyggas igenom mitt omgänge; han hade ofta innerligen bedt, Gud ville vända hans hjerta derifrån, efter han funne det vara en ovanlig sak, och hvad svårhet der fordras det att fullborda; men icke desto mindre toge de tankar allt mera till; och att jag i mina discurser hade prefererat Presteståndet alla stånd, hade ock mycket styrkt

10 honom der till. Jag blef rätt illa vid och tänkte: skall nu det du i en god mening gjort intet lyckas bättre? – och visste intet hvad jag här af skulle sluta, bad honom rota ut de tankar och betänka, huru svårt det blefve att verkställa, huru jag skulle bli förtalt och han ock hatad, om det märktes; och flydde honom så en lång tid. Men då blef mig af alla berättadt, huru

15 han ängslades, och som han är främmand här, ynkade det mig, och hörde då stundom efter honom igen; då han åter begynte sitt förra tal, och kan jag inte neka, att jag icke fant mig i hjertat rörd. Jag påminte mig den skickelsen, och huru jag i alla mina dagar heller önskat ett stånd, som känner den mödan Gud menniskan för syndens skull pålagt, och intet

20 lefver i fåfånga och otidighet, som vi mest göra, och plågas med kött och blod, som väl äggas upp af tocke makligt och fåfångt lefverne och fjäs, hvarföre jag af ungdomen visst nog intet behag haft, det jag ock väl tror han märkte, att jag denna händelsen mera på sinnet lade, än jag mig ville utlåta. Emellertid plågade han mig stadigt med bref, hvaruti jag många

25 saker fant, de mig eftertänkande förorsakade; men som jag ingen kunde mina tankar uppenbara, vet Gud bäst hvad ångst jag all denna tiden utstått. Jag såg de tankar hos honom mera tilltaga, det ock mången kunde märka; och fast de intet visst veta, huru rätt der med förevetter, dömmes han likväl till högfärd af mången. Intet visste jag, om jag gjorde väl att betaga honom

30 de tankar, det jag ock intet kunde; intet heller, om jag gjorde illa att slå det ut, efter det, kan ske, torde vara en Guds skickelse, och jag intet fann mitt hjerta der till så obenäget. I denna ångsten var jag, utan att kunna tala vid någon menniska: ändtlig bad jag honom tala vid någon Prest, som han kände, och som för sitt ämbete skull vore förbunden att tala, och säga

35 honom allt i hop; och tänkte jag: är då något syndigt och ärgerligt här

vid, så kan han bäst det tala'n utur hufvudet, och då skulle Gud bevara
 mig att der på tänka. Der till valde han Hr N., den jag väl tror Eders
 Vördighet känner; den sade honom så, på allt hvad han honom förtalde,
 sig det intet kunna finna vara hvarken synd eller skam, gaf honom ock
 skriftligt detsamma: men jag kunde mig der med inte nöja; utan talte 5
 vid en gammal Tysk Prest, som nu är död; den sade och skref mig äfven
 detsamma, det vore en Guds skickelse, och den jag vore sänd att upprätta,
 borde jag intet förstöra och igenom bedröfvelse förderfva. Hur mig här
 vid likade, kan Ers Vördighet tänka; när jag tycktes, jag ville intet mera
 höra der af, var jag inte nöjd, och tänkte: kan ske, sträfver du mot Guds 10
 skickelse; på andra sidan fann jag svårigheter på alla sätt, och såg ock
 honom innerlig plåga sig. Ändtlig sade jag honom, ifrån min Faster vore
 jag intet sinnad att gå, så länge hon intet vore i tillstånd att kunna umbära
 min skötsel, eller låta henne veta't, emedan hon efter verldsens manér
 skulle tycka mig bli olyckelig och sig der öfver bedröfva: kunde han i 15
 mellertid vända sitt hjerta till någon annan, gjorde han bättre: hvar ock
 icke, ville jag, så framt det kunde vara, när tiderna sig der efter skickade,
 taga honom, så framt mig ingen kunde öfvertyga, jag gjorde någon synd
 eller ärgelse, och emellertid, så länge han intet kunde taga någon annan,
 jag heller på ingen tänka. Der med var han nöjd, och jag hade ro, tills 20
 Fröken N. fant ett bref af honom till mig skrifvit, då hon grufvelig begynte
 bannas och plåga mig, och sade, det vore visst nog en synd och skam och
 ärgelse, att gå utur sitt stånd och ta en Prest; hon trodde mig inte om att
 vilja göra't, men att reflectera der på, vore redan synd; och om hon intet
 vore rädd, att deras hus skulle skämmas ut, skulle hon strax säja't, och 25
 söka att fördrifva honom, som tordes ha tocka tankar; och så mycket godt
 hon om honom sagt förr, så många lyten fant hon sedan, och plågade mig
 utan upphör. Till hindra henne till skada honom på något sätt, det jag
 likväl tror de söker, om de kan, – för att han haft de tankar, vet de väl, –
 sade jag henne, han hade haft de tankar förr, men nu intet mera, och jag 30
 tänkte ock inte mera der på nu; der på gaf hon sig ro. Han hörde så af
 det larmet, och tänkte till säja't än en som kunde bättre öfverlägga't, och
 sade't så åt Mag. N. N. Konungens Prest, den han länge känt, som äfven
 väl var på Hr N. N. tankar. De både ha lofvat tiga, det jag ock väl tror
 deras ämbete förbinder dem till, och jag förtror E. Vördighet och kan in för 35

Gud betyga, att mitt förtroende till honom är stort, och att min innerliga åstundan är och ha varit att göra det som Gud kan vara behageligt och att följa hans skickelse, det må ock för världen ha hvad anseende det vill; först jag befriar mitt samvet och handlar försvarligen både mot mig och honom:

5 allt annat bekymrar jag mig inte om; världenes omdöme ger eller tar mig ingen ting. Jag har för ingen yttrat mina tankar än för Ers Vördighet, den Gud mig i sitt ställe på jorden föresatt; så hoppas jag ock, Ers Vördighet säger mig sin tanka, och ingen i världen säger der något af. De tankar minskas inte hos honom, och när de det märka, plåga de mig utan upphör,

10 och mitt hjerta har nu varit så fullt af ångst, att jag det inte mera tål. Efter jag inte vet, om jag nu kommer med till Mellingsholm, besvärer jag Ers Vördighet nu, och vänter hans svar; jag tordes ändå inte tala, om jag vore der, eller låta märka, att jag der på tänker. Men deras plågning aktar jag intet, först jag vore försäkrad, jag gör det Gud vill. Ers Vördighet, var

15 så god och skrif mig rätt till som han finner, och lät det sedan vara tyst hos sig. Gud låte mig få lägenhet att visa, huru gerna jag Ers Vördighet tjenar, och af allt hjerta förblifver

Ers Vördighets

Tjenstvilliga

20

Christiana Oxenstjerna.”

I sitt svar å detta bref yttrade hennes skriftefader icke några betänkligheter mot hennes giftermål med Bergius, utan uppmanade henne fastmer dertill, så vida hon sjelf syntes böjd för denna förbindelse

25 och ”den gode prestmannen torde vara af någon god, af Fröken kommen, affection så intagen, att om hon skulle förvägra hans begäran, torde han återfalla i en ny svaghet och förderfvad blifva, deraf Fröken sedan kunde få plågas med ett ondt samvete.” o. s. v.

Härtill kommo några ord af Luther, hvilken hon träget studerade.

30 ”Hvad kunde det skada,” säger han, ”att en furste toge en af borgare-ståndet och lät sig åtnöja med en välbehållen borgares egendom, och deremot en adelig Jungfru toge en borgare? I längden lär det ändå ej räcka till att gifta idel adel med adel. Om vi än för världen äre olika, äre vi dock för Gud alle like, Adams

35 barn, Guds creatur, och är ju en menniska den andra värd.” Äfven

af dessa ord styrktes hon i sitt uppsåt.

Fröken Christiana hade förut haft giftermålsanbud af mer än en ibland sina vederlikar; men afslagit dem för att göra sina anhöriga till viljes. Med afsky sågo nu de fleste af hennes anförvandter hennes förhållande till den fattiga presten. Å andra sidan oroades hon äfven af Bergius, som föreställde sig att hennes betänkligheter hade sin grund i någon fåfänga. Hon skref i anledning häraf: "att magistern tror så mycken fåfänga occuperar mitt samvet, bedrar han sig mycket. Gud gifve han kunde se mig i tankarna engång skulle han finna helt annars" ---.

Ännu svigtade hon i sitt beslut. Å ena sidan fruktade hon att begå ett fel, om hon öfverträdde verldslig ordning och gifte sig utom sitt stånd, å andra sidan ansåg hon det ej mindre vådligt, att för en yttre flärd och en förgängelig mensklig höghet sätta sig emot sin egen och en annan människas sanna lycka och kanske eviga välfärd.

Under sommaren 1691 stadgade hon sin föresats att gifta sig med Bergius. "Akta sig nu väl," skrifver hon till honom den 4 Juli s. å., "och bed Gud för mig, att jag intet må nalkas honom allt för oren och syndig, utan få den styrka och kraft som må följa mig till dess jag slipper det här ledsamma verldsliga; och för sig sjelf, att han intet mer må följa sin passion eller vilja, än det ländet till Guds ära" ---.

Hennes faster Grefv. v. Dohna afled i Aug. 1691, och Fröken Christianas fruktan att oroa henne genom sitt giftermål var således häfven. För de öfriga slägtingarnas bekymmer var hon ligkiltigare, och då hon väl insåg omöjligheten att kunna vinna deras samtycke, lät hon i hemlighet sammanviga sig med Bergius i Stockholm den 2 December 1691. En Tysk prest förrättade vigseln. Likväl flyttade hon först året derpå med allone till sin man. När hon märkte sig vara mor, måste andra considerationer upphöra, och hon kunde ej mer dölja sitt giftermål. I Bref underrättade hon sina begge bröder derom, begaf sig från Beateberg till Stockholm i Aug. 1692, anhöll i en supplik om Konungens beskydd och flyttade till sin man d. 2 September.

Hennes hjertas känslor under den tid, som närmast föregick och efterföljde giftermålet afspeglas i flere af henne uppsatta böner, de flesta skrifna på Tyska. Bland annat finner man af henne antecknad för d. 2 Sept. 1692:

5 Till minnes då Gud mig i mitt hus lät vara den andra Septem-
ber:

1. Att jag satt mig före, så ofta jag orkar, att fasta en dag uti hvar månad, till tacka och lofva Gud, och påminna mig hans nåd och helt underliga försyn öfver mig.
- 10 2. Att jag vill söka, i det tillstånd Gud mig nu har behagat sätta, att tjena honom af allt alfvar, att älska min man och sörja för mitt folk, föra dem så mycket möjligt till Gudsfruktan.
3. Om Gud skulle vilja unna mig med helsa bära mitt barn till verlden, hvarmed han mig välsignat, att jag då vill låta vara min
- 15 största sorg att föra't till Gud igen genom dopet och en christelig uppfödsel.
4. Att aldrig låta någon fattig gå ohulpen ifrån mig om jag kunde.
5. Det första jag vore i ro, till taga ett fattigt barn att föda upp
- 20 det, och alltid ha ett, om min råd det medgäfve.

De fleste af hennes släktingar blefvo högeligen förtörnade, förtalade henne, satte i fråga om hon var vigd o. s. v. Mest förbittrad var hennes äldsta bror, Gustaf Adolf Oxenstjerna. Han anklagade Bergius i Hof-Rätten; och vid Riksdagen 1693 upplästes på Rid-
25 darhuset hans besvärsskrift i detta mål, vittnande på en gång om hans obroderliga sinnelag och hans aristokratiska stolthet. Skriften lydde:

”Allerunderdånigste Besvär.

Såsom icke mindre Magister N i c o l a u s B e r g i u s än som
30 fordom Fröken C h r i s t i a n a J u l i a n a O x e n s t j e r n a kunnat och bort åt minstone veta, så af Guds, som Naturlig Lag, huru man skall hedra Fader och Moder, och dem som i dess ställe förordnade äre, samt hvad pligt och skyldighet man dem skyldig är, och att icke ens egne behag och villkorlighet står der uti att göra eller låta, innan som man låter
35 köttslig lusta så regera sitt sinne och hjerta, som oskälige creatur, att löpa

tillsammans och hemligen i vinkel och vrår sig copulera, och tillbaka sätta uppenbar Lag, Förmyndareordning, Adelige Privilegier, Kyrko-Ordningar och Kongl. Maj:ts Special Förordningar om oloflige vinningar de Dato 1665, och de likväl sig understått, att gå en så oloflig väg till hela Adelig ståndets prejudice och märkelige förfång så utrikes som inrikes och dess 5 privilegiers förkränkande; hvilken sak är af den vigt och eftertanka att, om den ej exemplariter afstraffas, hon ofelbart lærer draga den förargelsen och scandaleuse consequencen efter sig, att all ordning lærer försvinna, en adelig Dame, utaf hvad värde hon vara kunde, ej för någons otjenliga tillbud kunde vara fri. Hvarföre ock Hans Kongl. Maj:t allernådigst och 10 rättvisast, då de bägge särskildt och hvar för sig om confirmation, nåd och protection supplicerat, det dem den 3 Dec. 1692 afslagit, och till Kongl. Hofrätten remitterat och dem under verldslig dom ställt; hvarest de förmodeligen väl efter förberörde stadga och Kongl. Förordningar lära blifvit ansedde; Men som i sådana olycklige och vanhedersamme händelser 15 den brottslige mycket vinner, då han vinner tiden, och igenom dödsfall och andra händelser saken kommer på långbänken, igenom sådan konst en öfverdådig menniska lika som vanvördar Kongl. Maj:ts Förordningar så att de icke nå sin fulla effect och ändamål, att det blifver androm vanartigom till eftersyn och varnagel, utan omsider missgärningar gångbare och hos 20 en bespottare ett åtlöje till en skadelig efterföljd: Hvarföre supplicera underdånigst, att Hans Kongl. Maj:t, som tillförende efter dess Glorvyrdigste Förfäders exempel, och lika som andra Konungar och Höga Potentater, hafver benådat och beneficerat det adeliga Ståndet med särdeles förmoner jemväl i den händelsen om trolofningar, vigsel och giftermål, täcktes Adelige 25 Privilegierna, och enkannerligen Kongl. M:ts allernådigste Resolution om oloflige vinningar, samt stadgan och Kongl. förbudet om olaglige Giftermål angående Ridderskapet och Adelen, den allernådigste tillökning och pondereuse Kongl. eftertryck gifva, att slike mål, då de olyckligen hända, ginast de simplici et plano med en summarisk process, utan omsvep 30 och vidlöftighet, så af domare som af exsecutorer i städerne och på landet ginast afgöras och bägge de nobili officio, enär de kunna af adeliga Mör och Jungfruer någon deras stånd otjenlig frihet märka, antingen det blifver dem per expressum gifvit tillkänna, eller de eljest få veta, dem strax å embetes vägnar tilltala och gerningen genom tjenlige medel stäcka, 35

innan han tillväxer och kommer till sin mogenhet; emedan att sådana Konungens Embetsmän synes competera, att draga vakande öga, så att Kongl. M:ts så Nådige och rättvise Förordningar icke blifva öfverträdde och eluderas. Förväntandes med underdånig vyrdnad Eders Kongl. M:ts

5 Nådige Resolution, med skyldigt förblifvande,

Eders Kongl. Maj:ts

Allerunderdånigste och troskyldigste
tjenare och undersåtare

G. A. Oxenstierna.”

10 Det öfver detta mål sittande utskottet fann dock betänkligt att härmed yttermera incomodera Kongl. Maj:t, såvida K. M. redan förut genom sin Resolution förklarar detta för en *privat sak*, hvarföre någon förföljelse från högre auctoriteter icke kom att företagas.

15 Till sin förtörnade broder skref Fru Christiana åtskilliga bref, fulla af frimodighet och styrka. ”Vill I”, så slutar hon ett af dem, ”att ert hat och förföljning skall räcka så länge som lifvet på oss, så rår I: I tör då slippa er möda snart nog och skada er sjelf, så mycket som andra; jag mister dervid ingenting. Vill I ock visa er en
20 Christ, skall det vara mig så mycket kärare, som önskar, I måtte samla era barn skatter, som rost och mal intet kunna förtära, och att vi engång måtte mötas, der en Gref N. och Magister Bergius lika mycket lära gälla.”

25 Med sin man lefde hon ett lyckligt lif i stilla huslighet och oafbruten endragt. I alla sina uppsatser från denna tid röjer hon ock en lugn belåtenhet med sitt öde. Så förekomma i ett af hennes bref dessa enkla men talande ord: ”Jag ser ock nu, att Faster Annas välsignelser bita på, som ofta med tårar sade: Gud förnöje dig, när det ock
30 kan behöfvas.” Huru hon var sinnad emot sin man, ser man af hennes testamente, som hon uppsatte under en sjukdom år 1694. Påskriften lyder: För min hjertans man, efter min död. ”Gud,” heter det i documentet, ”sörjer för oss, har ock sörjt för mig på många sätt, särdeles i mitt giftermål, då han mig, emot min tanka, den till
35 man beskärt, som jag af hans hand emottagit och för många orsaker

skull vördar och älskar, hvartill han mig genom en Christelig och förnuftig vandel mer och mer förbundet, att jag väl, der Gud så hade behagat, hade ännu haft lust med honom lefva.” Och vidare: ”Som jag i verlden intet stora förmåner åstundat, slipper jag ock all hennes omsorg och önskar de mina Guds välsignelse; men lemnar 5 intet kärare än min man, den jag vill och åstundar skall behålla det ringa jag lemnar, efter jag vet honom vara så sinnad, att, ifall några af mina brorbarn ville lita till honom och behöfde hans råd, han sig då intet undandrager, det han redan nog vist.”

Också saknade Bergius icke tillfällen att visa sig hjälpsam mot sin Frus anhöriga, af hvilka en och annan synes hafva lefvat i trånga vilkor. Bland annat förekommer ett bref till Fru Christiana från en slägtinge, hvori denna ber henne hjälpa sig med en juvel eller dylikt, på hvilket en 700 eller 800 R:dr lånas kunde.

Bergius har härvid sednare tillagt denna anmärkning: 15

”Ehuruväl nu detta huset varit Magisteren mest vidrigt, ville han likväl icke lemna dem ohulpen, utan sammttyckte att de måtte få ett sådant stycke, hvilket ock var det bästa den saliga Frun i hans hus fört. Men efter man handlade på god tro och ingen revers tog, skulle det än återlefvereras, om icke Magisteren, till 20 förekomma all vidlyftighet, funnit sig benägen det till deras tjänst att lemna, och dymedelst sin oskrymtade kärlek för dess saliga Husfrus Anhöriga, jemväl efter hennes död att betyga, såsom han den hade vist i hennes lifstid, då han, till den sjuka mannens hel-sas återbringande, biföll sin Kärstas vilja, och sände honom 100 25 ducater, som i sig sjelf är en ringa precent, men för den, som intet mer hade att lefva på än 200 ducater, och alltså gaf bort det, hvarmed han på ett halft år skulle fournera sitt hus, så considerabel, att icke många lära honom göra det samma efter; flera andra förtiga. Deremot skall ingen af den Höggrefl. Familien säja 30 kunna, att F r u C h r i s t i a n a eller M. Bergius någon af dem tillitat antingen om handräckning, lån eller recommendation, eller något slikt: utan genom Guds välsignelse haft rundeligen det till deras utkomst kunnat behöfvas; som allt är tecken af Guds faderliga omvårdnad om sina barn.” 35

Flere fattiga och värnlösa barn åtnjöto Fru Christianas vård och hjälp. Sjelf hade hon fyra barn, af hvilka dock alla dogo i deras späda ålder.

I Juli 1700 hade hennes man, med husliga göromål sysselsatt på
 5 en landtgård, varit borta från henne längre än någonsin tillföre, ehuru icke öfver åtta dagar. Hon skref honom då till: "Jag är helt ond på ditt Skälby, såväl för det ledsamma lefvernet, som och för den oändeliga omkostnan – alla barnen tala om dig ock önska dig hemma. Jag tror du vänjer dig så att vara borta, att du aldrig mer
 10 längtar hem; tänkte du så ofta på mig, du blef intet så länge, ilaka, utan lät oss bli ihop: hvem vet huru länge det räcker." m. m.

Detta var hennes sista bref till sin man. Hon afled efter en barnsäng, d. 27 Febr. 1701.

Äfven angående hennes begrafning uppstodo tvistigheter mellan
 15 hennes slägt och Bergius. Flere af den grefliga familjen ville nemligen vägra henne att hvila i fäderne-grafven. Här viste sig hennes yngre broder, Grefve Gabriel, ganska olik de öfrige. I ett vänskapligt bref till Bergius råder han denne att "icke binda sig vid en eller annans ogrundade meningar, hvilka bära smak af en hatlig ifver, den ock
 20 efter döden icke vill ända taga" samt slutar med dessa ord: "Jag önskar af hjertat att jag kunde resa upp till begrafningen; då skulle nogsamnt finnas, om min ädla syster haft någon broder, och att jag intet minder heder hos mig skattar hafva haft af henne, än jag en trygg kärlek för henne burit och hennes dygders åminne vördar."
 25 Och likväl, tillägger Bergius, hade den saliga Frun långt icke så mycket gjort för honom, som för andra, sedan hon blifvit gift.

Redan i Juli 1700 blef Bergius Superintendent i Ingermanland. Året derpå utnämndes han till General-Superintendent i Lifland och Academie Procancellor i Pernau, hvarest han dog den 5 April 1706.

30 Utrymmet har här icke medgifvit upptagandet af vidlöftigare detaljer; men vi kunna icke annat än med nöje hänvisa läsaren till den i alla afseenden läsvärda skrift, hvarur dessa få drag äro hemtade.

(*Helsingfors Morgonblad* 6, 10 och 13/2 1837, nr 10, 11 och 12)

V. KATTE OM LYCKLIGA ARABIEN.

Iman af Sana är den mäktigaste furste i Jemen. Hans land är det egentliga lyckliga Arabien. Det frambringar allt i största öfverflöd, och frukter mogna här nästan utan ans. Här är de Arabiska speceriernas, det doftande Mocka-kaffets rätta hemland. Handeln har hitbragt stora skatter. Menniskan sjelf bär en pregel af den underbara verld, som omger henne. Det synes, som hade naturen här uttömt all sin förmåga på att skapa sköna former. Troligen skall en bildthuggare eller målare ingenstädes finna så många modeller som här, och här blott fattar man att en Praxiteles' och Phidias' mästerverk icke uppstått ur deras inbildning, utan äro kopior efter naturen. Också i intellectuelt hänseende äro Jemens inbyggare öfver andra Araber. Den religiösa fanatism och den speculerande egennyttan, hvarigenom Hedschas-Araberne utmärka sig, känner man alldeles icke i Jemen. Säkert finner man icke i något land på jorden så många religioner jemte hvarandra, som här. Christne, ehuru till ringare antal, Judar, Muhammedaner, Perser, Banianer eller Kodyrkare, Hinduer af de mest olika sekter, Kiselbaschi, en slags S:t Simonister, alla dessa skilda trosbekännare lefva här på det fridsammaste med hvarandra, utan att inbördes störas i sina andaktsöfningar. Särdeles är denna tolerans synbar i Mocka, en liten stad med ungefär 4000 invånare, hvarest Muhammedanerna ibland till och med upplåta sina moskéer åt Banianerna vid deras stora fester, under hvilka kor med rikt smyckade horn föras i processioner omkring i de heliga rummen.

Lifligare än religionen älska lyckliga Arabiens inbyggare poesien. Man samlar sig icke blott i stora skaror kring enskilda poeter och sagoförtäljare, för att åhöra dem med den mest spända upp-

märksamhet, utan man ser äfven vid dylika tillfällen Improvisatörer uppträda ur hopen och med lågande inbildning besjunga en djerf Scheiks hjeltedater eller en älskarinnas ögon, sköna som Gazellens. Har Improvisatorn sjungit till åhörarenes nöje, så får han ett stycke
 5 *kat* – en qvist af en egen art vide, hvars blad med stor bekvämlighet tuggas. Har han åter lyckats mindre väl, sätter han sig lugnt ned, och berättaren fortsätter sin saga. Stundom uppstå tvenne Improvisatörer och söka i en slags växelsång öfverträffa hvarandra i skarpsinne, qvickhet eller träffande bilder. Segraren smyckas med en skön, väl-
 10 luktande hvit blomma, hvilken han fäster i sin turban och bär så länge till dess han besegrats af någon annan i denna intressanta strid.

Detta herrliga land indelas i Tehama, eller slättlandet, och Dschebbel, bergstrakten. Tehama sträcker sig längs kusten, har
 15 ganska ringa bredd och är i allmänhet glest befolkadt. Sana, Jemens hufvudstad, Imans säte, står, såsom en betydande stad med ungefär 40000 invånare, i stort anseende i hela Arabien. Endast Mecka äger för Kaabas skull företrädet; eljest är man ense om, att Muhammeds paradis, i verklighet på jorden, anträffas blott i Sana. Belägen i
 20 en herrlig bergstrakt, vid rinnande vatten, en dyrbar sällsynthet i Arabien, och omgifven af trädgårdar, har denna stad ett det mest angenäma och milda klimat, med hvilket blott Qvitos möjligtvis kan jämföras. Här är nederlagsplatsen för Arabiens inre handel, och detta såväl som den utomordentliga tolerans här råder, och
 25 invånarens milda seder har hitlockat en mängd rikt folk af alla Orientens nationer och trosbekännelser, för att här, en hvar på sitt egendomliga vis, tillbringa sitt lif i lugn. Äfven i politiskt hänseende äger intet förtryck rum. Några ansedda Scheiker stå vid Imans sida, som icke företager något för hans undersåtare menligt och
 30 okärt. Hans betydliga revenuer utgöras af inkomster från hans stora besittningar och af en måttlig tull på varor, som införas. Han underhåller en armé af några tusende man, till det mesta Jam-Araber eller soldater från Haschid-u-Bekil, en provins i Jemen, hvars inbyggare äro beryktade för tapperhet och trohet.

(*Borgå Tidning* 8/8 1838, nr 62)

ÄR MACBETH EN CHRISTLIG TRAGEDIE?

Af högt intresse blefve tvifvelsutän en undersökning, hvars ändamål vore utredandet af det förhållande, i hvilket tidehvarfvens förnämsta konstskapelser stå till den religions hufvudprinciper, under hvars inflytelse de kommit i dagen. Man har sökt bestämma skilnaden emellan den, så kallade, klassiska och romantiska konsten och lyckats angifva en mängd klara och obestridda egendomligheter hos hvardera; de djupaste skola alltid finnas ursprungna ur de djup, som den Grekiskt-Romerska gudaläran, för sig, och Christendomen, för sig, erkänna såsom sina egendomliga. Samma, på de religiösa verldsåsigternas olikhet hvilande, skilnad, som den antika och moderna konsten i sin helhet röjer, visar äfven hvarje hög klassisk konstproduct särskild, jemförd med en modern af samma höghet. Ehuru detta förhållande kunde genom exempel bestyrkas, fordrar dock vårt speciella ämne för mycket både utrymme och uppmärksamhet, för att tillåta en utvikning åt detta håll. Men en teckning i några drag af den Christna verldsåsigstens och konstens brytning mot den antika skall anvisa oss den ståndpunkt, från hvilken våra betraktelser böra anställas.

Konstens yttersta mål var för de gamle detsamma, som för oss framställningen af ett allmänt, som beherrskar sina partier; det var således för dem, liksom för oss ett allmänt framställt i sin seger. Skilnaden emellan de gamles och våra konstskapelser beror derföre icke af en olika uppfattning af konstens och skönhetens väsende, utan måste sökas i olika föreställningar om det högsta allmänna, eller, hvilket är detsamma, det högsta verkliga, såsom den positiva basen för all konst och skönhet. Och här yppar sig nu den frågan: hvad var för de gamle det högsta verkliga, och hvad för oss?

Naturen, det för sinnet varseblifliga var för de gamle allt. Här,
 under dessa stjernor, på denna jord, blommade, i Gudars hägn,
 lifvet; men vid jordens gräns var oceanen, den toma, nattliga,
 ofarbara, i hvars ändlöshet ingen ö höjde sig ur djupet, intet väsende
 5 njöt fröjden af att vara till. Så begränsades, i deras mening, äfven
 detta jordiska lif af en tom evighet, af en verld utan krafter, der
 äfven Gudaburna hjeltars skuggor ansågos äga mindre fröjd, än
 den ringaste daglönare på jorden, och ville byta lott med en sådan.
 Grekens och Romarns ideal var derföre en skön mensklighet, och
 10 denna framstod för dem alltid i gestalten af deras egen nation.
 Förfärligt, men karakteristiskt, var det namn af barbarer, hvarmed
 de betecknade fremlingar; det visar, mer än mycket annat, att
 föreställningen om en verld bortom denna för dem ännu icke
 uppgått. Det var sålunda här, i sin synliga omgifning, de sökte
 15 typer för skönheten, och formen blef det väsendtliga för dem,
 och bildthuggeriet deras triumf. Christendomen kom. En verld,
 omätligare än denna, yppades bortom de gamles ocean för det
 troende ögat, skuggor bodde under denna sol, det verkliga lifvets
 land hade ljus af Gud. Försvunnet var på engång sinlighetens välde,
 20 formens betydelse vek för andens, barbaren blef en broder, kommen
 från samma hem och sträfvande, blott från skilda dalar, dit tillbaka,
 och konsten bortbytte mejseln mot penseln, ty skönheten behöfde
 nu ett öga, som kunde tala det gemensamma heliga fosterlandets
 språk. I stället för den jordiska skenverkligheten omfattades nu
 25 den himmelska, sanna, och idealet var icke mer blott mensklighet,
 utan Gudamensklighet. Men tillika var, så att säga, det allmänna
 uttrycket i mensklighetens anlete förändradt. Man såg deri icke
 mer njutning, utan längtan, icke mer tjusningen af ett närvarande,
 utan ett tillkommandes hopp. Vile man i figur utmärka skilnaden
 30 mellan den klassiska och Christna kulturen, kunde man för den
 förra bruka cirkelns, för den sednare vågliniens bild. Båda äga med
 hvarandra gemensamt uttrycket af en harmoniskt vidgad famn; men
 cirkelns famn är tillika sluten, vågliniens öppen, cirkelns omfattar,
 vågliniens åtrår, cirkelns äger, men äger en ändlighet, vågliniens äger
 35 intet, men utbreder sig, just i sin uppoffring, mot en oändlighet.

Den fullhet, det lugn, den klarhet, man finner i antiken, i motsats till den Christna världens saknad, oro och aningar, de gamles håg för den solida gestalten, i motsats mot Christendomens syftning till en andeverld, alla dessa företeelser hvila på den omständighet, att de gamles verklighet fanns här, var närvarande och kunde omfattas, då vår deremot är bortom jorden, är tillkommande och blott ett mål för längtan och hopp. Skön är jorden; den var ett blomsterhem för menskligheten i dess barndom och ägde allt hvad ett hjerta, utan högre aning, förstod att åtrå; men dess skönhet bleknade bort i herrligheten af den verld, som Christendomen upplät, blomsterhemmet blef ett dystert fångelserum för menniskan, sedan själens öga, klarnande, njutit anblicken af det himmelska land, som Christus uppenbarade.

Men i och med detsamma menniskan fann sig vara en fånge på jorden, fann hon sig äfven vara fången genom sig sjelf, och hennes ande uppreste sig mot detta jordiska, hvaraf hon kände sig snärjd, mot hjertats njutningar och plågor, mot förståndets irrande beräkningar och skenvishet. Målningar af den kamp, som sålunda kämpades, utgöra de första sköna skapelserna af Christlig konst, – legenderna. Anden, i sin seger öfver jordisk njutning och plåga, öfver förståndets skenbara lagar, se der hvad, i Christendomens första tider, menskligheten framställde i lefverne, och legenderna besjöngo. Hvad var eremitlifvet annat, än en realiserad seger öfver hjertats tjusningar och fröjder, martyrdöden annat, än andens makt öfver den jordiska plågan, hvad voro underverken annat, än slående tillbakavisanden af förståndets förmätna anspråk? När jungfrun afklipper sitt sköna hår, för att hennes håg icke af en förgänglig fågring må lockas från det oförgängliga, när den nygifte, på bröllopsaftonen öfverger sin tjusande maka, öfverger henne blott för öfvermåttet af sin kärlek, för att icke duka under för en jordisk sällhets makt, när den fjortonåriga flickan, dömd till döden för sin tro, lägges ned på en bädd af glödande kol, och kolen förvandlas till rosor, och hon inslumrar ljuft, som i sin vagga fordom, då är det icke det jordiska mer, som är det mäktiga, då har anden vaknat till seger, vaknat för evigheten och funnit sig

vara en herrskare öfver hjertats lidelser, öfver beräkningarna af ett förblindadt förstånd. Det är sådana taflo, legenderna måla, sådana föreställningar ligga djupt i Christendomens väsende och återfinnas i de djupaste skapelserna af Christlig konst. – Är Macbeth
5 en Christlig tragedie?

Efter Shakespeares framställning, till sina viktigaste drag grundad på en sägen, kommer Macbeth segrande från ett slagfält, der han stridt för sin konungs sak. På en hed mötes han af häxor, som förespegla honom framtida storhet och ära, och helsa honom
10 såsom Than af Glamis, af Cawdor och ändteligen såsom blifvande konung. Snart derpå inträffa budbärare från konungen, hvilkas utsago bestyrker sanningen af häxornas förutsägelser, hvad de tvenne förra titlarne beträffar, och hos Macbeth vaknar i detsamma äfven en skygg tro på häxornas tredje löfte. Men konungen icke
15 blott lefver sjelf, utan äger äfven tvenne arfvingar af thronen, huru skall då detta löfte uppfyllas? Hvad Macbeth i sitt innersta ryser för, verkställer han, äggad af sin gemål; han mördar i sitt eget slott sin gäst, konung Duncan och blir, sedan dennes söner flyktat, sjelf konung. Han har nått sitt mål, det återstår för honom att betrygga
20 sin besittning deraf. Banqvo och hans son, åt hvars efterkommande konungavärdigheten äfven blifvit utlofvad af häxorna, måste undanrödjas, likaså Macduff, för hvilken Macbeth af dem varnas. Banqvo faller för legda mördare, men hans son undgår döden och Macduff hinner lemna landet. Våld, list, grymhet, allt vill
25 Macbeth använda för sin säkerhet, och denna tycker han omsider vara orubbelig, sedan häxorna förklarar, att han icke kunde falla för någon af qvinna född, icke öfvervinnas förr, än Birnams skog ryckt an mot hans slott Dunsinan. Så synes han hafva ernått allt hvad han åtrått, och, än mer, icke kunna rubbas i besittningen
30 deraf. Men på hvad har han byggt sin lycka, af hvilken pålitlighet och hurudan är den?

Det är en djup sanning, att just i lifvets bästa, lyckligaste stunder frestelsen till det onda är närmast och mäktigast. Shakespeare har icke förbisett detta. Just då Macbeth, stridande och segrande för

sin Gud, sin konung och sitt fädernesland, handlat mest himmelskt och måste känna sig mest lycklig, framställer sig för honom det jordiska med sina mest retande förespeglningar. Och fåfängt skulle man söka adæqvatare personificationer af detta mot anden stridiga, detta jordiska, än dem Shakespeare gifvit i sina häxor, väsenden, 5 liksom den från Gud söndrade verlden, med alla dess håfvor, i sig sjelfva förvissnande, vidriga, opålitliga, i sina löften bländande, tjusande och säkra. Det är af dessa löften Macbeth fångas, det är icke mer ett himmelskt han omfattar, handlande i andens syftning; han affaller från sitt högre lif, sitt samvete, han lemnar sig i häxors 10 våld och bygger sin lycka på jordisk njutning, makt och höghet. Hvad är hans vinning?

Knappt har han tagit sitt första steg på den väg, han nu valt, knappt har han mördat Dunkan, när han finner, att de fördelar, han söker, kostat honom hans lugn för alltid, när han utbrister: 15

– ”Glamis har mördat sönnen,
Derför skall Cawdor icke sofva, Macbeth
Ej sofva mer”.

20

Borta är friden, men han blir konung, han lyds, han fruktas, han äger allt, hvad jorden kan bjuda. Vi finna honom nu vid det festliga bordet, omgifven af sina Lorder och färdig att deltaga i den njutning han anordnat för dem. Gästerne hafva intagit sina platser, han vill göra likaså. Då framtrollar samvetet för hans ögon 25 vålnaden af Banqvo som han låtit mörda, bloden isas i hans hjerta, han skyggar tillbaka, han, den mäktige, den rike, vågar icke smaka sitt eget öfverflöd, icke sätta sig ned vid sitt eget bord.

Tomt och fridlöst är hans lif, bubblor af stoft – Banqvos träfande benämning på häxorna – äro den höghet, den glans, den 30 makt, han vunnit; men dessa bubblor äro honom dyrbara ännu, ty han har evigt förlorat sin himmelska del, och hvad ägde han kvar, om han äfven miste dessa! Det qual, han erfar vid deras ägande, fördubblas af fruktan att förlora dem. Ännu engång tar han sin

tillflygt till häxorna, ännu engång måste han svikas af dem och svikas i helt olika afseende. ”Bygg icke din sällhet blott på jordiska ting, de äro häxor, af hvilka du emottar löften om fröjder, men verkligheter af qual”, denna sanning har Macbeth hittills fått pröfva; 5 ännu återstår för honom att erfara denna andra: ”Bygg icke din visshet på jordiska beräkningar, äfven de äro häxor, i sina löften sannolika, vissa, i sin verklighet bubblor af stoft”.

För att betrygga sin ställning, som konung, och göra förlusten af sin med så stora uppoffringar förvärfvade skenlycka omöjlig, 10 använder Macbeth alla medel, uppbyder hela sitt förstånd. Då han af häxorna varnas för Macduff, men tillika får den försäkran, att han icke skall falla för någon af qvinna född, utropar han:

15 ”Så må du lefva, Macduff, hvad behöfver
Jag frukta dig? Dock, nej! Jag vill ännu
Min säkerhet fördubbla, vill en pant
Af ödet taga. Macduff, du skall dö,
Att jag min fruktan kan beslä med lögn
Och sorglös slumra in i stormens gap.”

20 Han gör sålunda mer för sin trygghet, än hvad beräkningen antyder vara nog. Och då han yttermera hör, att han icke skall öfvervinnas förr, än Birnams skog rycker fram mot Dunsinan, då kan han icke tvifla mer om sin säkerhet:

25 ”Derhän skall det ej komma; hvem kan trän
Såsom soldater pressa, att de lösa
Ur jorden sina rötter. Sälla budskap!
Ditt hufvud reser du ej, uppror, förr,
30 Än Birnams skog framrycker. Lefva skall
I höghet Macbeth, tills din legotid,
Natur, är all” ....

O, vansklighet af beräkningar, grundade på häxors ord! Just då 35 Macbeth tror sig säkrast, ser han upproret resa sig och Birnams

skog rycka an mot sitt slott, och just då han mest öfvermodig och förtröstansfull ropar till den anfallande Macduff:

”Låt ditt svärd
På hjessor falla, hvilka kunna såras;
I mig bor ett förtrolladt lif, som ej
För någon, född af qvinna, vika kan” 5

hör han denne svara:

”Så tvifla då uppå din trolldom, låt
De afgrundsenglar, du i mörker tjenat,
Dig säga, att utur sin moders lif
I förtid Macduff skars.” -- 10

Att framställa de enskilda dragen af denna beundransvärda tragedie är för vårt ändamål icke nödigt. De äro alla med inspire-
rad klarhet hållna i samma syftning, som de redan antydda och
skola icke undgå den uppmärksamme läsaren af Macbeth. Men
en omständighet bör icke förbigås: Lady Macbeths straff. Denna
qvinna har från början lefvat blott för sinnenas verld och för den
upppoffrat allt. Så länge det sinliga skimret lyser för hennes ögon, så
länge hon är vaken, tänker och ser, är hon lugn eller kan åtminstone
dölja sitt samvetes qval. Men i sömnen, då den jordiska glansen
icke bländar henne, då hon är död för de tjusningar, som förledt
henne, står hon opp, vandrar klagande omkring och äger af allt
endast blodfläckarna på sina händer, dem hon vill och icke kan
rentvå. 15 20 25

Alla äkta konstskapelser äga med hvarandra gemensamt det,
att vara ursprungna ur en enkel grundtanke, hvilken, liksom en
lifsfläkt, danar och genomströmmar alla deras partier. Jag har
aldrig läst Macbeth utan att stanna vid denna tanke: hvad båtardet
menniskan om hon förvärfvar hela verlden och dock tar skada till
sin själ? Denna suck, en suck ur Christendomens innersta hjerta,
lifvet i legenderna, lifvet i tron på underverken äfvensom i eremitens
och martyrens handling, är lifvet i tragedien Macbeth; och om detta 30 35

icke kan nekas, hafva vi funnit ett svar på vår fråga: Är Macbeth en Christlig tragedie?

J. L. Runeberg.

(Calender till minne af Kejsersliga Alexandersuniversitetets andra secularfest utgifven af J. Grot. Helsingfors 1842)

NÅGRA ORD OM POEMET "FJALAR" OCH SAIMAS KRITIK ÖFVER DETSAMMA.

Då jag af en i Saima, för någon tid sedan, inrymd Recension öfver min dikt "Kung Fjalar" fått anledning förmoda, att detta poem af flere kan hafva blifvit fattadt annorlunda än jag tänkt mig det, finner jag mig föranlåten att yttra några ord till förklaring. Och som ett omständligare upptagande och bemötande af alla enskilda anmärkningar och påståenden i närvarande rec:n skulle ligga på sidan om mitt hufvudsakliga syftemål med denna uppsatts, ber jag på förhand att den benägne läsaren icke väntar ett sådant.

Till en början måste jag anmärka att, då jag läste Saimas till berömmelse för min composition yttrade tanke att det dramatiska i Fjalar, det rätt tragiska skulle ligga i en conflict emellan stat och familj, i det att kungen för statens skull våldför familjen, jag med oro befarade att något ord, någon vändning i dikten skulle föranledt till en sådan uppfattning. Jag har noggrannt eftersett och till min tillfredsställelse icke funnit mig hafva förtjent ett sådant beröm. Men till Saimas besinnande vill jag framställa en fråga: hvilken sedlig, hvilken gudomlig, tragisk rättvisa skulle väl ligga deri, att en menniska, som för det högre intresset, för samhällets väl, uppoffrar det lägre, familjen, och gör det så att hennes eget hjerta närmast drabbas af detta offer, att en sådan yttermera och till tack skulle straffas och krossas af en högre makt? Saken är enkel, men oförklarligt vore det huru Saima kunnat fatta en sådan åsigt, om man icke hade anledning förmoda att hon blifvit ledd dertill af en framställning hos Hegel, i hans æstetik, hvari yrkas att i de skönaste af den Grekiska skaldekonstens dramatiska alster, i flere

af Sophokles' tragedier, och särdeles i hans Antigone, det höga intresset hvilar på en kamp mellan de båda sedliga makterna: familj och stat. Detta förhållande synes nu Saima, utan vidare betänkande, hafva antagit för verkligt och inlagt i Fjalars saga.

- 5 Det är väl sannt att, äfven om Hegels påstående vore grundadt, en conflict af ofvannämnde art dock ingalunda behöfde finnas i Fjalar-dikten, och att man således kunde lemna en undersökning af den Hegelska uppgiftens pålitlighet å sido, men då den i Saimas kritik fått en så stor vikt, kan det vara af intresse att skärskåda,
10 huruvida ens den äger grund eller icke. Men innan vi derföre gå vidare, vilja vi egna en stunds uppmärksamhet åt det Sophokleiska mästestycket Antigone.

- Innehållet af denna tragedi är i korthet följande: Tvenne bröder hafva stupat i envig med hvarandra vid Thebe, den ena anfallande sin
15 fädernestad, den andra försvarande densamma. Stadens beherrskare Kreon förordnar att den ena skall begravas med heder, den andra, till straff för sitt fiendtliga anfall, lemnas obegravven. Antigone, en syster till de fallne, jordar, i trots af kungens förbud, sin broder och blir till straff derför lefvande innesluten i en graf. Af sorg
20 öfver hennes död dödar sig Kreons son, och för dennes skull åter tillskyndar sig äfven Kreons gemål döden.

- Sådan är uppställningen. Skulle nu skaldens mening varit att skildra en strid mellan familj och stat, så hade, efter all rimlighet, staten och dess representant Kreon bordt blifva den segrande
25 och familje-intresset, såsom ett underordnad moment, krossas i Antigones person. Men långt ifrån att detta vore fallet, uttalar Antigone in i döden den glada öfvertygelse att hon lider för en hög, en helig sak, då deremot kungen, sedan han vaknat till besinning, förebrår sig sina handlingar och klagar öfver sin förblindelse, som
30 kommit honom att förgäta lagar af högre ursprung än hans egna herrskarebud. För att kunna förklara detta förhållande, som i så tydliga ord uttalas, måste man söka dramens grundtanke på helt annat håll än der, hvarest Hegel trott sig finna densamma, och man torde träffa den nära nog, om man antar att den ligger i Kreons
35 krossade öfvermod, i hans straff för det att han sjelfviskt uppträdt i

strid mot en helig sed, en gudomlig lag. Det förbud han utgaf emot den dödes begrafning var blott ett uttryck af en herrskare-nyck hos honom sjelf, var icke i samhällets intresse och förnärmade den rättighet som, enligt Grekisk tro, de underjordiska Gudarne ägde till besittningstagande af hvarje afliden, och som icke Zeus sjelf fick 5 förmena dem. Detta var Kreons brott och därför tilltalar honom den blinde siaren Tiresias: "Du

quarhåller obegravnen, oinvidg,
Från underjordens Gudar afstängd, här en död,
Fast icke du, fast öfververldens Gudar ej 10
Ha rätt dertill, men du blott tvingar dem dertill.
Och därför lura hämnens makter straffande,
Hades' och Gudarnes Erinnyr, hur du må
Af samma ofärd snärjas, som du sjelf beredt." *)

Allt från början uppträder Kreon öfvermodigt yrkande på hörsamhet 15 för sina befallningar, icke därför att han anser dem uttala en högre lag, en gudomlig vilja, utan blott därför att de gifvits af honom såsom herrskare. Så säger han:

"Icke höfves det
Att den, som är en annans träl, sig bröstär käckt, 20
Men denna mö att fräckhet öfva har sig lärt,
Och djerft att öfverträda *föreskrifven lag.*"

Antigone deremot betraktar sig ständigt blott som en verkställarinna af högre bud, för hvilka de af Kreon gifna måste falla till intet, och anser sig, som en syster till den aflidne, närmast förpligtad att 25 uppträda i sådan egenskap.

Så svarar hon kungen, då denne förebrår henne att hafva öfverträdt hans lag:

"Ej Zeus det var, som kungjort hade detta bud,
Ej heller Dike, som beskyddar död mans rätt, 30
Ej de ha stiftat sådan lag för menskorna.
Och ej jag trodde att en dödligs stadganden

---

*) Alla här citerade verser anföras ur Palmblads öfversättning af Sophokles. 35

Ha sådan kraft, att de förmådde omkullslå
 De högstes obeskrifna, ofelbara lag.
 Ej från i dag, ej från i går den lefver, nej
 Från evighet, och ingen vet den stund, den gafs.
 5 Fördenskull ej af räddsla för ett menskligt bud
 Jag borde, pligtglömsk, straffas af de himmelska.”

Men det är ej Antigone ensam, som betraktar Kreons stadgande
 ur denna synpunkt. Det är ett brott äfven i de öfriga, i dramen
 uppträdande, personernas ögon. Då Kreon till sin son yttrar:

10 ”Har jag mig villat, då min thron jag skydda vill?”
 svarar denne:

”Ej den du skyddar, då du trampar Gudars lag.”
 Sjelfva Choren, som eljest af Antigone förebrås att af fruktan för
 kungen otillbörligt dölja sin öfvertygelse, beledsagar henne, då hon
 15 bortförs för att lefvande begrafvas, med denna sång:

”Dock ärekrönt och följd af beröm
 Du vandrar till skuggornas gömda hem;

— — — — —

20 i följd af den lag,
 I ditt inre du bär, bland menskor allen,
 Till Hades du lefvande nedgår.”

Tydligast röjer den blinde siaren, att han anser Kreon hafva för-
 närmat Gudarnas rätt och derigenom ådragit icke blott sig, utan
 äfven samhället deras hotande vrede, då han, efter beskrifningen
 25 öfver de olycksbådande tecknen vid offringen, tillägger:

”I denna fara blott för din skull staden bragts,
 Ty hvarje altar, hvarje härd, som finnes här,
 Besöladt är med foglars och med hundars spis,
 Som de från Polyneikes usla lik ha ryckt.
 30 Si, därför taga Gudarne ej mer emot
 Vår offerbön och lågorna af offerlår.”

Här finner man ganska klart, att Kreon räknas hafva handlat i
 eget och icke i statens syfte, och att således det ena af de förmenta
 stridande momenterna i denna dram alldeles saknas. Fattar man
 35 saken så, att Kreon, förblindad af öfvertygelsen om sin rätt och makt

som envåldsherrskare, trädt i strid mot Gudarne, och att Antigone deremot i enlighet med deras lag bryter mot hans, skall man finna äfven upplösningen å dramen skön och consequent, i stället för att den ur den andra synpunkten skulle vara lika omotiverad som sårande. Vål krossas äfven Antigone, men huru annorlunda ljuda 5 icke hennes afskedsord:

”O grift, o brudgemak, o hem i jordens famn,

Dit, för att evigt dväljas, jag nu vandra skall” – o. s. v. ,
då hon så gladt uttrycker hoppet om ett kärt återseende af fader, moder, broder, och så förtröstansfullt frågar: 10

”Hvad har jag brutit mot de Högstes himlabud?”

huru annorlunda, än Kreons sönderslitande förtviflan, då han beröfvad sin son, hvars hat han in i döden ådragit sig, i känslan af sin skuld utbrister:

”O ve! 15

O bröst utan sans, hvad dödsbringande,

Hvad gräslig skuld du begått!

Skåder dödssoffret sen

Hans banman, som mördat blod af egen blod!

Fröjdlösa följd af mina råds vetlöshet!” 20

och choren svarar honom:

”Nu tyckes du, fast alltför sent, det rätta se.”

Om, såsom jag hoppas, efter denna utläggning af den Sophokleiska tragediens innehåll och mening, tvifvel uppstår hos läsaren om pålitligheten af Saimas antaganden i afseende å den, skall detta 25 tvifvel sannolikt föranleda till närmare pröfning äfven af andra yrkanden i recensionen, och åtminstone göra uppfattningen af min dikt friare och mindre beroende af någon förutfattad mening. Och med denna fördel på min sida går jag nu till framställningen af kung Fjalars saga. 30

Det första, som härvid nödvändigt måste fasthållas, är att Fjalar framträder såsom trotsande Gudarna, såsom hyllande den öfvertygelse, att den starke, oberoende af dem, kan skapa sin verld och sitt öde. På detta Fjalars öfvermod och på intet annat är compositionen bygd. Att det i och för sig icke saknar rimlighet 35

finnes lätt, om man ger akt på att Fjalar länge varit van att herrska, att segra, att se allt vika för sin vilja. Han har öfverallt varit den öfverlägsne, han har lärt sig tro på sig sjelf, han glömmet sitt beroende af Gudarne och aflägger sin stolta ed. Dargar uppträder varnande, 5 hotande; men långt ifrån att svigta, öker kungen sitt trotts, han, menniskokufvarn, ställer sig nu till kamp mot Gudarne och firar, ehuru med blödande hjerta, sin triumf öfver dem, i det att han ger åt döden sitt barn. Nu börjas striden, eller rättare, striden har fortgått redan, äfven Gudarne hafva framträdt i handling, fastän 10 tyst, såsom det egnar dem, ty Gudar stoja icke. De hafva handlat i Fjalars egen handling, de hafva låtit honom skilja sin dotter ifrån sig. Fjalar skulle icke få hafva de båda barnen omedelbart under sina ögon, icke bevaka deras framtid så, som han kunnat göra det om de vuxit opp i hans vård, han måste skilja dem från hvarandra, 15 och sjelf förlora det ena ur sigte; Gudarne ville så, Fjalar måste handla i deras plan, och hvad han tyckte sig göra till sin egen vissa seger det gjorde han just till deras.

I förbigående torde jag här få bemöta ett inkast, som förekommit på något af våra tidningsblad, att nemligen en motsägelse skulle 20 ligga deri, att Fjalar uppoffrar sin dotter ehuru han icke tror på Gudarnes makt. En sådan otro röjer Fjalar icke. Tvertom visar han, just genom sin handling, att han tror på deras både tillvaro och makt, ehuru han tillika förmenar sig sjelf, genom att uppbjuda all sin kraft att verka och försaka, kunna göra deras råd om intet, 25 kunna besegra dem. Han förnekar ej Gudarna, han föraktar ej deras makt, han tror blott sig sjelf vara mäktigare än de. – Men jag återkommer till sagan.

Fjalar har låtit utkasta sin dotter i hafvet. Att hon genom ett halft under räddas är väl nödvändigt för utvecklingen af händelserna, men 30 utgör visst icke någon finhet i compositionen. Gudarne synas här för mycket närvarande, göra här liksom en för tydlig ansträngning, de nödgas gripa i händelserna med hela handen, i stället för att styra dem med en knappt märkbar vink af det minsta finger; detta visar dem icke i deras rätta storhet. Men snart uppträda de åter 35 mera egendomligt.

Fjalars namn var känt öfverallt. Hans företag, hans öden kunde rimligtvis icke blifva obekanta. Hvar helst hans dotter kom att hamna, skulle man således genom den enklaste sammanställning af händelserna igenkänna henne såsom hans. Men sådant hade korsat Gudarnas plan, det fick icke ske, och Fjalar måste göra det sista, 5 som på honom berodde, för att hindra det. Han sättes i rörelse af sin egen sjelfviskhet, sorgen öfver sitt barn, harmen att hans seger varit honom så dyrköpt, kanske blygseln öfver att han visat sig svag och svigtande, hela tilldragelsen är för honom bitter, han vill icke se den bekantgjord, och han förbjuder hvar och en att med ett 10 ord erinra om den. Ytterst är det dock blott Gudarnes vilja Fjalar här verkställer; för dem var det nödvändigt att Oihonna förblef okänd, och den stolte kungen måste afskära möjligheten af hennes igenkännande. Här är sagan åter finare, här styra Gudarne mera förborgadt. 15

Men nu har också Fjalar gjort allt hvad *han* förmått göra för att befordra de högre makternas afsigter, han har nemligen bortskaffat dottren unnan sin uppsigt och ställt så till, att hon icke ens af främmande skulle kunna upptäckas vara hans. Det skall kanhända skänka någon ett nöje att betrakta, huru den väldige styraren af 20 lifvets gång nu bortkastas af Gudarne såsom ett onyttigt verktyg och lemnas qvar i sin blinda sjelfbelåtenhet, i stoltheten öfver sin förmenta seger, medan de sjelfve, alldrig slumrande, sakta verka för sitt mål.

Det är förut antydt att Gudarnas sätt att handla i samma mon 25 bör förefalla upplyftande och dem värdigt, som det icke uppenbarar sig i ett groft ingripande i sakernas naturliga gång, utan i en vis och tyst ledning af dem. Genom det skenbart obetydliga, genom det under vattnet dolda lilla rodret styres kolossers lopp; så foga de himmelska blott ett obemärkt roder vid händelserna, 30 och de gå i deras plan.

Dikten öfvergår nu till Oihonna. Att hon kom att hamna i Morven, deri torde vi längre fram kunna finna en afsigt; hvad som närmast möter vår uppmärksamhet är att hon skildras såsom skön. 35

Skulle man i hennes fägring blott vilja se uttrycket af den svaghet för vackra figurer, som vi, diktens män, gerna röja, så inrymde man den en för inskränkt betydhet. Här är den nemligen nödvändig, ja, man kunde säga gifven henne af Gudarne, icke af skalden. Hon måste vara skön, för att hennes rykte skulle spridas och hinna Hjalmar. Han, den unge vikingen, kunde blott sålunda dragas till henne, om det icke skulle ske genom en blind nyck, utan rimlighet och sanning. Alltså, hon blef skön, vi äro berättigade att föreställa oss det, i högre makters vård och efter deras vilja, emedan hon blott såsom sådan kunde af Hjalmar blifva bemärkt och sökas. Men just denna hennes skönhet, som å ena sidan var nödvändig för Gudarnes plan, var å den andra ett stort och hotande hinder för densamma; ty under samma vilkor, som den borde fångsla Hjalmar, skulle den äfven utöfva verkan på hennes omgifning i det land, der hon befann sig, och sålunda helt naturligt och omedelbart framkalla förhållanden sådana som de, hvilka i den andra sången af poemet träda i den uppenbaraste conflict med de högre makternas råd. Fasthåller man i sin föreställning denna conflict, så torde man finna, att äfven den andra sången i Fjalar icke är en blott lösryckt episod, utan ganska nära förbunden med diktens helhet. Skall Oihonna här bortges åt någon af Morannals söner, och skall hon sjelfmant möta med kärlek någon af dem? På dessa frågor hvilat intresset, må vara till och med det dramatiska i denna sång. Blir hon maka åt någon af kungasönerne, så är rimligheten af hennes förening med Hjalmar afskuren, så har Fjalar segern. Det är sannt, för läsaren uppträder Oihonna här icke ännu tydligt presenterad; men en lätt aning torde dock snart leda honom på tanken, att det är Fjalar-dottrens öde, som med hennes afgöres. Är man nu intagen af intresse för Gudarnes sak, och tänker sig att den är förlorad om Oihonna blir förmäld, måste man, då man alls icke ser Gudarne göra något ingrepp i händelsernas enkla gång, öfverallt i sången se hotande anfall, och sväfva i ovisshet om utgången. Först skall man icke med likgiltighet afbida den gamle kungens beslut, då hans söner uppmana honom att bortge Oihonna åt någon af dem. Det gäller på ena sidan hans rikes

välfärd, hans söners framtida lugn, och friden inom hans familj, å den andra en okänd, främmande, ur hafvet räddad flickas rätt att få följa sitt tycke och sjelf bestämma sitt val. Skall han icke besluta sig för hennes uppoffrande, då det är fråga om att derigenom befordra sina vigtigaste intressen? Man måste väl anse Gudarnes 5 seger här vara åtminstone tvifvelaktig, och dock hafva de obemärkt på förhand aflägsnat all fara. I hvarje annat land, på den tid inom hvilken dikten faller, hade Oihonna blifvit bortgifven; men här är det Morvens kung som dömmar, bunden af stora, dyrkade faders seder, af minnen från Finjals och Ossians dar. Gudarne behöfva 10 ej gripa våldsamt in i händelserna, de hafva styrt så, att Oihonna kommit till Morven, de behöfva icke synas nu i sjelfva striden, det hade varit mera groft och mindre mäktigt. De veta att Morannal icke kan korsa deras afsigt.

Förhållandet är detsamma i de följande scenerna i sången. 15 Öfverallt ser man Gudarnes seger ställd i våda och åter betryggad, utan deras omedelbara inskridande, genom något redan på förhand afgjordt, något som de liksom längesedan förberedt, utan betraktarens vetskap. Oihonnas sinne är redan förut så stämdt att Gudarne kunna lemna sin sak i hennes händer. Hon, den nordiska 20 tärnan, med vikingars blod i sina ådror, älskar modet, kraften, friskheten; men Finjals ättlingar äro milda, nästan förvekligade. Hon har lärt sig jaga på Morvens kullar, hon har i kungasalen lyssnat till sångerna från fordom, och då den stolte jägarn kommer, säger hon: "min båge har klang som din," och den småktande 25 kärlekssångarn visar hon till blommorna i dalen, att sjunga för dem. Äfventyret går dock längre. Det finns en yngling, stämd för strid och bragder, tidigt pröfvad i drabbningen, ägande allt hvad man tycker Oihonna fordra af den, hon skall kunna älska. Äfven han begär hennes kärlek, och afvisas. Hon ser i honom en broder, 30 hon kan ej blifva hans. Här tyckas Gudarne sist liksom leka med faran, då den för betraktarens öga framstår som störst. Ty det är dock nära nog en lek att låta just den känsla hos Oihonna, som nekar henne att blifva den blott som broder ansedde främlingens maka, föra henne i den verkliga brodrens armar. 35

Men om man vill vidhålla det inkast, att Oihonna ingenstädes i sången bestämdt utpekas såsom Fjalars dotter, och att läsaren således i den icke kan se och följa annat än en ung, obetydlig flickas öde, torde dock det intresse, man i sådant fall förlorar, snart nog
 5 ersättas, då man ändteligen upptäcker det sanna förhållandet, och tanken faller tillbaka på det förflutna. Man skall nemligen då se händelserna, som under deras fortgång föreföllo mindre viktiga, på en gång uppenbara sig såsom betydelsefulla, och blott lifligare öfverraskas af upptäckten, att Gudarne afböjt faror, dem man icke
 10 anat. Diktens scener äga i detta afseende vackra motsvarigheter i det verkliga lifvet. Men för att sentera compositionen på detta sätt (jag återkommer ännu till en förut berörd omständighet) måste man fullkomligt aflägsna all föreställning om någon conflict mellan familj och stat, såsom utgörande ett grunddrag i poemet, och helt
 15 enkelt hålla sig vid den brytning, som fortgår mellan Fjalars vilja och Gudarnas.

Tredje sången börjas med att vidare utföra målningen af Oihonna. Om man, efter den karaktär hon röjer i den andra, ville tycka att Gudarne behöft dana henne alltför ovanlig, nästan oqvinlig, för
 20 att betrygga sin seger, finner man henne här sammanställd med den veka, qvinliga Gynandyne. Visserligen, hade hon varit till lynnet fullkomligt sådan, som den sörjande öfvergifna älskarinnan, skulle hon väl icke försmått den kärlek, som egnades henne; men, å en annan sida, huru litet äro ej de båda flickorna hvarandra olika. Båda
 25 röja de i så många fall samma tycken, båda söka de ett föremål för sin kärlek, sakna, dyrka och svärma. Oihonna, Fjalars dotter, är blott litet mera högsint, litet mindre vek, och på denna obetydliga skiftning i hennes sinne ser man sålunda att Gudarne räknat.

Det är svårt att ända in i små detaljer så ådagalägga diktens
 30 mening, att den öfverallt skall kunna gripas med blotta tanken. Mycket måste öfverlåtas åt sensationen ensam. Detta anmärkes med särskildt afseende å scenen mellan de båda flickorna, så vida min utläggning af dess betydelse i dikten lätt kan förefalla ofullständig, till och med sökt. I öfrigt erkänner jag villigt, att gruppen af de två
 35 jägarinnorna i natten, mellan dagg och stjernor, varit för mig så

frestande att måla, att jag icke gärna kunnat afhållas af annat, än att teckningen varit i uppenbar strid med taflan i dess helhet.

Uppträdet mellan Fjalar och hans son på hafvet har Saima ansett i hög grad capriccieradt. Vi må då se bort från den schattering Oihonnas personlighet får genom hennes berättelse om detta 5 äfventyr, äfvensom från den förberedelse till hennes förening med Hjalmar här göres, hvilka båda fördelar må betraktas endast såsom bisaker, och uteslutande hålla oss till blotta händelsen, som hon beskriver. Följande anmärkningar erbjuda sig då sjelfmant.

Hittills har Gudarnas sätt att leda Oihonnas öden utgjort ett 10 föremål för skildringen. Det är dock icke på henne ensam deras seger beror, äfven Hjalmar har sin betydelse för dem. Underkastar han sig sin faders lag och förblir hemma i frid och hvila, så är det ingen rimlighet att han skall möta och vinna Oihonna. Hos honom väckes således, i enlighet med Gudarnas ändamål, samma kämpahåg, som 15 fört hans fader i dennes ungdom ut på vikingafärder, och han följer den och far. Men alldeles så, som Oihonnas fågring på en gång var nödvändig för de himmelska makternas plan och medförde den våda för densamma, att hon, i följd af denna sin skönhet, lätt kunde komma att af någon annan på förhand borttryckas från Hjalmar, 20 har dennes nödvändiga brott mot fadrens lag och vilja här den fara med sig, att Fjalar, efter sitt stolta, stränga och oböjliga lynne, kunde taga en blodig hämnd på sin son och sålunda, ehuru omedvetet, göra Gudarnas seger om intet. Vill man nu åter se händelserna gå sin naturliga gång, och personerna handla fritt och utan omedelbart 25 tvång, skall man icke kunna vara så viss om utgången af detta äfventyr, att icke äfven dess lösning skall motses med intresse. Och ändteligen då man ger akt på huru den gamle kungen, hvars arm varit för svag att klyfva sonens hjälm, slutligt besegras af hans blottade anlet, kan man äfven här finna skymten af de makter, som 30 redan tidigare i dikten med små, nästan omärkliga medel, doldt men säkert, verkat till sin seger.

Det kan anmärkas, att den svaghet Fjalar röjer så väl här som i första sången, då det är fråga om att uppoffra ett af barnen, vore mindre förenlig med hans lynne i öfrigt. Onaturlig vill jag ej tro 35

att den skall anses. Men för dikten har den en vigtig betydelse, emedan Fjalar genom den framstår såsom menniska, värd att af Gudar vårdas med samma kärlek, som den han känner för sina barn. Utan denna menckliga känsla hade han rimligare förskjutits
 5 af Gudarne såsom stel och förstockad, än blifvit, såsom fallet är här, ett föremål för deras tillrättavisning och ledning. Ty att i den hårda aga, som drabbar honom, ligger lika mycken nåd som stränghet, är en sak, som längre fram skall ådagaläggas.

Fjerde sången för Hjalmar till Oihonna. Här har Saima fäst
 10 en ogillande uppmärksamhet vid den omständighet, att Hjalmars frieri saknar all romantisk färg, att han på kämpavis med svärdet skaffar sig en brud. Att detta är enligt med tidens kostym kan icke nekas, och erkännes också af Saima. Men att flere andra lika vigtiga, kanske vigtigare, motiver ligga till grund för en sådan
 15 behandling af saken, tyckes icke hafva blifvit varsnadt. Hade Hjalmar uppträdt som en romantiserad kärlekshjelte, hvad hade väl varit rimligare och mera enligt det lynne, som dikten gifvit Oihonna, än att han blifvit försmådd och afvisad af henne, liksom de flere andra dylika, hvilka hon förut förskjutit. Deremot
 20 fulländas just genom det friska, manliga draget hos Hjalmar, att med vapen genomdrifva sin vilja, den karaktär hos honom, som redan tidigare gjort honom intressant och dyrbar för Oihonna. Vidare måste erkännas att en bjertare romantisk kolorit, ett mera intresseradt dröjande vid teckningen af ett kärleksförhållande
 25 mellan tvenne syskon, haft med sig så mycket anstötligt för natur och känsla, att det varit i högsta grad oartistiskt att icke undvika allt sådant. Och sist, då på de båda syskonens förmälning all vikt i kompositionen hvilar, men deremot allsingen på höjden och beskaffenheten af deras kärlek, hade en utförligare behandling af
 30 den haft ingen betydelse för det hela och således blott åstadkommit, jag vågar mena det, den enda rätt capricierade episod i hela poemet.

Äfven här kan man således antaga att i Hjalmars uppträdande med väpnad arm en högre skickelse uppenbaras, så vida han blott på
 35 detta sätt kunde fångsla ett lynne sådant som Oihonnas. Ingenting

hade varit lättare för skalden än att föra Hjalmar till Morven och låta honom der, romantiskt utstyrd, med kärlek vinna Oihonna, men sådant har man undvikit för att icke fela mot diktens antecedentier, och för att icke nödgas begå det felet att i en skildring af Gudars styrelse låta dem, allt efter ögonblickets kraf, rubba sina förutgifna, 5 bestämde lagar.

Men var det i följd af Oihonnas lynne nödvändigt, att Hjalmar skulle fria som viking och icke som riddare, så föranleddes åter här af nya äfventyr för honom och för Gudarnas sak. Stormen på hafvet, Morvens anryckande härar, striden, särdeles anfallet mot 10 Hjalmar af Morannals alla söner äro skildringar, som, betraktade ur denna synpunkt, icke borde vara främmande för dikten. Och då Morannal, vid enviget mellan de unge kämparne, befäller sina söner möta främlingen blott en och en, är det icke kungens ädelmod ensamt som kan väcka intresse, utan fastmer den omständighet, 15 att Oihonna blifvit förd till ett land, der en sådan adel i seder och lynnen var ärfd och hemfödd. Jag erinrar i synnerhet här om hvad redan förut blifvit antydt, att Oihonnas uppträdande i Morven icke bör betraktas som en tillfällighet, utan som en afsigtlig styrelse från de maktens sida, hvilkas storhet och seger var förbunden med 20 Hjalmars.

I öfrigt torde här såsom en bisak få anmärkas, att skildringen af den gamle Morannals person och hans död icke betydelseöst inleder femte sången af Fjalar. En jemförelse mellan de båda kungarne skall åtminstone visa den sistnämndes skuld större, och, i följd deraf, det 25 hårda slag som drabbar honom desto mer berättigadt. Man må blott ge akt på hur Morannal, ehuru han icke ärft någon tro på höga, eviga Gudar, likväl troget och ödmjukt håller sig fast vid dyrkan af sina fäders bleknade hamnar, medan Fjalar trotsande sätter sig upp mot makter, hvilkas öfverjordiska tillvaro och gudomliga storhet 30 den religion, i hvilken han uppvuxit, lärt honom känna.

I femte sången, just när allt är förberedt för att krossa Fjalar, når hans sjelfförtröstan sin höjd. Han solar sig i sitt lands herrlighet, den han förmenar sig ensam hafva skapat, och då han af Sjolf erinras om Gudarna, drifver stoltheten öfver den förmenta segern 35

honom att nästan förneka dem. Han kallar dem nu makter dem ingen sett, drömmars väsen, hvilkas välde man vill nödga honom att erkänna, ehuru han så fullkomligt bevist deras vanmakt. Ännu då Dargar så plötsligt och öfverraskande inställer sig på hans
 5 uppmaning, bjuder han till att i hans uppträdande se blott en slump. Så söker han fortfarande stå fast i sin stolthet, till dess det afgörande slaget drabbar honom i hans sons bekännelse, och han nödgas ödmjuka sig och erkänna sig besegrad.

Jemför man nu de båda kungarne, skall man finna hvad dikten
 10 menat med deras sammanställande. Morannal är öfvervunnen, hans här är slagen, hans söner hafva stupat, han står ensam qvar i sin blindhet, ett segrarens byte; och likväl äger han sin tröst och sitt hopp. Han står och faller icke med sig sjelf, hans längtan höjs till fäderna på molnen, hans bästa lif är att utan vanfrejd vara med
 15 dem, och han väntar att snart nå deras rymder. Han är sålunda genom tillbakasättandet af sig sjelf förtröstansfull och segrande äfven i olyckan, han är redan genom sin dyrkan af skuggor lyftad öfver förgängligheten af sin egen person. Fjalar åter triumferar öfver sitt fulländade verk, han tillbes af ett land, hvars lycka och
 20 flor han skapat, det finns ingen som vågar mäta sig med honom, hvad han på jorden kunnat åtrå har han vunnit, han tycks äga allt, och dock äger han intet bortom det mål dit åren föra honom, bortom förvissning och död. Den enda tröst hans stolthet pekar på är att kasta lifvets bleknande fröjd och storhet bort och dö.
 25 Först när Gudarnas straff drabbar honom, och han förödmjukad nödgas erkänna dem, kommer han i Morannals ställning och är, såsom krossad och böjd, i större mening glad och segrande, än han var under sin förmenta storhet. Äfven för honom klarnar nu ett lif bortom döden och han utbrister till Gudarna:

30 ”Jag har lärt er känna, ej jag blyges
 Att mig böja för er en gång.
 Mätt jag är på lifvet, och jordisk storhet
 Är mig ringa vorden. Jag går till er.”

Det är icke mer döden han ser såsom ett mål, det är ett lif hos
 35 Gudarne.

Detta slut visar nu beskaffenheten af det straff som drabbade Gudabekämparn; det var lika mycket en nåd som ett straff. Fjalar var för ädel, för menskligt hög och stor för att lemnas kvar i sin förvillelse och sjelfviskhet, han måste väckas genom ett slag, visserligen strängt, ty ett mildare hade han väl ej aktadt, men dock ett slag, hvarigenom han lärde sig lefva för en annan storhet än den, som ålderdomen och döden en gång skulle tvinga honom att lemna. Vill man derföre – särdeles med afseende å det omedvetna brott, i hvilket Hjalmar och Oihonna inledas – kalla Fjalar-dikten en Schicksals-dram, eller något dylikt, så möter man den svårighet, att det totala af kompositionen ingalunda uttalar ett blindt, allt krossande öde, utan tvertom en mild och vis styrelse af högre makter till en människas uppfostran och förädling. Mycket säkrare vore det derföre att kalla Fjalar en sång till Gudarna, ett litet epos, hvori deras storhet och nåd utgör ämnet.

Hvad Hjalmar och Oihonnas öde beträffar, hafva de båda sin försoning just deri, att de handla omedvetet, att de begagnas blott såsom medel för ett högre ändamål. De äro således att betraktas såsom helt underordnade personer i dikten, utan ansvar och utan skuld, ja berättigade till lön inför de makters domstol, som funnit nödigt uppoffra deras jordiska väl för deras faders öfverjordiska, och sålunda utkorat dem till försoningsoffer för honom.

Vill man nu följa ofvanantydde gång af dikten, skall man tro- ligen icke beskylla den för alltför mycket afvikande utsprång och episoder utan samband med det hela. Man ser här en man uppträda i trots mot Gudarna och dessa tyst och vaksamt leda en följd af personer och händelser så, att deras kärleksfulla afsigt att krossa och tillrättaföra honom segrande tillintetgör alla motverkande omständigheter och omsider fullkomligt vinnes.

Sådan är i min föreställning hela dikten; läsaren finner här de yttersta contourerna, inom hvilka den rör sig. Att den icke blifvit sammansatt efter ett på förhand uppgjort, så beskaffadt schema, behöfver väl icke nämnas. Man diktar efter en intuition mer än efter beräkningar, men är intuitionen äkta, skall dock dikten icke sakna plan och enhet.

Då jag nu sökt framställa kompositionen i Kung Fjalar och yrkat att dess delar icke äro utan samband med det hela, skulle man mycket missförstå mig, om man trodde mig anse diktens värde härigenom ådagalagdt. Det följdriktigaste poem kan sakna lif och
 5 skönhet, och det är derföre blott i ett afseende jag försvarar mitt, det enda i hvilket jag kunnat och bordt göra det, nemligen i afseende å dess inre sammanhang.

Men så litet dikten genom allt detta kan göra anspråk på att kallas lyckad, så säkert är, att frånvaron af ett sådant sammanhang
 10 varit ett ohjelpigt och väsendtligt fel. Saimas åsigt, att man i episka skaldestycken icke behöfver fordra en enhet, en grundtanke som omsluter och uttalar sig i alla episoder, är oriktig och förefaller så mycket mer främmande, som Hegel sjelf, en auctoritet, hvilken Saima nyss förut hyllat i en sak der han tagit miste, här är af en helt
 15 annan mening, och, hvad mer är, har fullkomligt rätt. I en ganska utförlig afhandling visar han skönt och klart nödvändigheten af enhet äfven i epos, och bestyrker sin sats med exemplen af särskilda tiders yppersta episka skaldeverk. Redan hos Aristoteles finner man samma sak tydligt uttalad. Sagan, säger denne, är *en*, icke *om en*,
 20 ty oändligt mycket händer en och samma, bland hvilket dock få omständigheter höra tillhopa. Och ur denna synpunkt klandrar han de cykliska skaldernas sätt att föra tillsamman en följd af händelser, utan annat samband än det, att de träffat samma person, tilldragit sig i samma krig o. s. v., då deremot hos Homerus allt hänför sig till
 25 samma utgångspunkt och af den får sin förklaring. Visserligen har äfven den mening, att ett epos låter sjunga sig framåt i oändlighet, haft sina försvarare, men dessa äro längesedan hängångna, och åsigten hade bordt få åtfölja dem. Eljest är väl ingenting lättare, än att sjunga så, att man får gå från en sak till en annan, utan att
 30 bekymra sig om deras inbördes samband och deras förhållande till en hufvudsyftning, men emedan detta är så föga konstnärligt, är det angeläget att snarare motarbete, än auctorisera det.

Mycket kunde vidare vara att andraga mot särskilda yttranden och antaganden i Saimas kritik, men för att ej öfver höfvan utvidga
 35 omfånget af denna uppsats, må det mesta förbigås. Ganska många

anmärkningar mot poemet Fjalar äro dessutom af den beskaffenhet,
 att de af sig sjelfva falla unnan, om min framställning af diktens
 syfte befinnes träffande. Innan jag dock slutar, måste jag beklaga,
 att Saima gjort sig så mycken möda med att söka intvinga min dikt
 än på antikens, än på romantikens, än på epikens, än på dramats 5
 områden, hvarigenom hon kommit att uppställa fordringar, som
 hvarken kunnat eller bordt tillfredsställas af en af gifna nationella
 och tidsförhållanden bestämd episk skildring, och för en sådan torde
 dock poemet Fjalar böra få gå och gälla. Hvarje folk, hvarje tid har
 sitt själfständiga skaplynnne, som vid efterbildningen måste bibehållas, 10
 om teckningen icke skall blifva förfelad i det allra väsendtligaste.
 Likaså har äfven det episka skaldeslaget sin egendomlighet, för
 hvilken mycket måste uppoffras både af lyrikens eld och dramats
 rörliga styrka. Det är i allmänhet svårare än man vill tro, att taga
 hvarje sak för hvad den är, och i afseende å Fjalar tyckes Saima 15
 hafva varit mer än vanligt besvärad af denna svårighet. Men då
 fråga en gång var om klassificationer, hade man bordt kunna vänta
 en säkrare uppfattning af använda konsttermers betydelse, än
 den Saima ådagalagt. Att Fjalar-dikten afgjordt bör föras till det
 ”romantiska skaldeslaget” hör man henne yrka – ehuru det till- 20
 lika försäkras, att deri saknas, såsom hufvuddrag, de väsendtliga
 elementerna i den romantiska dikten – men hvad hon egentligen
 menar med ett romantiskt skaldeslag, är svårare att inse. Vål hör
 man ofta benämningen romantiskt epos, romantisk lyrik, romantiskt
 drama, med ett ord en romantisk poesi, under hvilken de särskilda 25
 skaldeslagen ordnas, men alldeles besynnerligt och ovanligt är det
 namn, Saima brukat. Och om man nu än skulle hjelpa sig med dess
 antydning, att ett romantiskt skaldeslag är det, hvori kärleken,
 äran, andakten utgöra elementer, är man åter utan all ledning då
 det längre fram antages, att författarens romantiska skaldestycken 30
 blott skola bilda en öfvergång till dramat. Hvad vill då allt detta
 säga? Då det är en afgjord sak, att dramat lika så väl kan vara
 romantiskt som något annat skaldeslag, huru skall man då fatta
 en sådan öfvergång från romantik till drama? Eller vore det väl
 möjligt, att Saima förväxlat begreppen: romantik och lyrik? Men i 35

sådant fall åter, huru skulle hon vela föra Fjalar till det romantiska, det vore det lyriska, skaldeslaget, då hon öfverallt i detta poem ser blott episka eller dramatiska syften? Hela denna sak förefaller som en gåta, på hvilken man knappast vågar hoppas att få en
5 upplösning.

Hvad den svåra och viktiga beskyllningen vidkommer, som man gjort mot Fjalar, att denna dikt vore för sval för att kunna väcka en djupare känsla hos läsaren, är jag alldeles obehörig att yttra mig öfver den. Min egentliga afsigt med denna uppsats har blott varit,
10 att visa huru jag tänkt mig gången af poemet och att undanrödja de svårigheter för dess uppfattning, som förete sig, om man följer Saimas ledning. I öfrigt torde mitt uppriktiga erkännande, att, äfven med förutsättning af fullkomlig rigtighet och sanning i det som här ofvan blifvit yttradt, min dikt dock kan sakna allt högre värde, freda
15 mig för misstankar att af fåfänga och granntyckthet hafva uppträdt för att fäkta för en sak, som på sätt och vis är min egen.

JOH. LUDV. RONEBERG.

(*Joukahainen*. Ströskrift, utgifven af Österbottniska Afdelningen. Andra Häftet. Helsingfors 1845)

RECENSIONER

RECENSION.

SNAPPHANARNE, GAMMALT NYTT OM SKÅNE,
FRÅN SJUTTONDE SEKLET, AF O. K.
SVENSKT ORIGINAL I TRENNE DELAR.

Stockholm 1831.

5

En Svensk original Roman af det omfång, som den ofvan anmälda, måste påkalla uppmärksamhet, också om den ej kan tillfredsställa en högre fordran af konst, och i många afseenden lemnar mycket öfrigt att önska. Föga lärer något civiliseradt land varit eller vara så ofruktbart på Romaner, som Sverige; och Svenska litteraturen kan dock med fog berömma sig af en odling, åt de flesta öfriga håll, som täflar med de mest upplysta och bildade nationers. 10

Det arbete, hvarom här är fråga, följer den riktning Walter Scott gifvit romanen, och är, såsom alla de tallösa efterbildningarne af hans odödliga mästarstycken, half historiskt. Tillståndet i Skåne vid Carl den 11:tes tid, och under de krig, denne Konung förde med Danmark, är ämnet för den historiska bearbetningen, en högre Svensk-Dansk familjs öden för de romantiska skildringarne i denna roman. Det viktigaste af det historiska elementet concentrerar sig kring Snapphanarne, en mot Sveriges intressen beväpnad hop af Skånes allmoge, hvars företag åter blifvit väckta och understödas af den nyssnämnda familjens hufvud, Generalen Liljenroos, som ehuru bosatt i Sverige, är det Danska partiet af själ och hjerta tillgifven. Med första delen upphöra Snapphanarnas ströfverier att äga betydighet, och de bortskymmas under fortgången af den andra, och framgent, genom det kring generalen och hans närmaste omgifning sig samlande intresset. De olyckliga följderna af dennes 15 20 25

nit för Danmark och Svenska vapnens öfvervigt begagnas till en del såsom grundval för byggnaden af intrigen, och fortgången af en kärlekshandel mellan Generalens dotter och en ung Svensk Officerare, på hvars idealiserande Författaren synes hafva nedlagt
 5 sin yttersta ansträngning. – För att icke betaga läsaren nöjet af ovissheten om utgången, vill jag inskränka expositionen till det redan anförda, och blott framkasta några anmärkningar beträffande romanens plan och behandlingssätt.

Ett hufvudsakligt fel, hvaraf detta arbete, ej mindre än vida
 10 största delen af våra historiska romaner, besväras, är att det historiska i densamma handteras blott i massor, så att händelsernas lif, nödvändighet och sanning lemnas helt och hållet oförklarade och åsidosatta. Härigenom kommer all vigt att ligga på *händelsen* allena; och händelsen är dock intet annat än en förkroppsligad
 15 oändlighet af motiver, och följaktligen, likasom en själlös kropp, utan betydelse och lif, om den ej af sina motiver genomströmmas och förklaras. Sättas nu, såsom fallet alltid är, enskilda intressen i conflict med, om man så vill uttrycka sig, liflösa tilldragelser, så kommer det högre att subordinera under det lägre, under ett intet,
 20 och resultaterna blifva tröstlösa; då det likvisst är afgjordt, att i naturen ingenting sker, som ej i collectionen af motiver och följder har sin fullkomliga försoning. Det ligger således i djupet af en dylik framställning en sanningslöshet, som är otillfredsställande då den skapar en skenbar lycka, sårande då den vållar en, ehuru
 25 lika skenbar, olycka.

Exempelvis må här anmärkas den i första delen förekommande obehagligt vilda scen, der de af ett parti Snapphanar fångne Svenska Officerarne förgöras, utan att i motiverna till händelsen något betydelsefullt förut releverats, som segrande blefve kvar efter offrens
 30 sinliga förstöring. Det är lätt att inse hvad som bestämt Författaren till att anbringa denna målning, den omständighet nemligen, att historien och erfarenheten bevittnar en detta och hvarje dylikt ströfparti egen grymhet, som borde åskådliggöras; men likaså lätt skall hvar och en finna, huru falsk en sådan tafla är, och huru
 35 litet verkligheten med sin förödelse och sin seger, sin ryslighet

och sin inneboende tröst genom densamma är träffad. Öfverallt i arbetet röjer sig ett godtycke, som från sin af några historiska data bevakade skuggthron, likt ett blindt öde, beherrskar fenomenerna; och ingenstädes ser man en ur de verkande krafternas natur fram-
sprungen nödvändighet. Kevenbergs grymt misshandlade character är 5
härfpå ett ovedersägligt bevis. Vi träffa honom först såsom förlofvad med hjeltinnan i romanen, och se i honom en man, som, utan såväl egentlig förtjenst som verklig last, likväl icke i något fall gör det förtroende, hvarmed han af sin fästmörs föräldrar omfattas, otänkbart. I fortgången af berättelsen utvecklar sig hans character 10
i sanning till hans förmån, han blir bestämd, tilltagsen och nästan ridderlig; tills man med förvåning, efter det han en längre tid varit undanskymd, råkar honom såsom en så fulländad niding, att endast inbildningen, alldrig verkligheten skapar en dylik. Den enda nödvändighet, som verkar hos honom denna förändring, 15
är Författarens vilja att för en mera gynnad älskare förbereda möjligheten af framgång, och Författarens uraktlåtenhet, att i detta afseende upptänka ett mindre stötande motiv. – Generalens character är, ehuru i allmänhet mindre misshandlad, dock på långt när icke så hållen, att man af densamma kunde få en bestämd bild. Till att 20
bestyrka detta, må hans förhållande vid det brydsamma besöket af de Svenska krigarene, anföras. Det ålades honom, att, vid äfventyr att se sin egendom brännas, i tid yppa om några vapen funnos i hans hus. I förlitande på ett lönhvalf, der sådana förvarades, nekar han sig äga några, och står, som en misstänkt syndare, med osanningen på 25
tungan inför en ung Ryttmästare, hvilken han som gubbe och krigare öfversåg och som fiende hatade. Huru litet öfverensstämmer ej hans uppförande här med det lynne, Förf. sökt skildra hos honom. Det hade dock varit lätt, att inleda samma verkan af hans förfarande, om man än gifvit detsamma en förmånligare ändring. Hvem tvang 30
Generalen att tala osannt, ja att ens visa sig och stå till rätta för sin fiende; då han ingenting mera äfventyrat, om han låtit tillsända Ryttmästaren rummens nycklar, med den enkla helsningen: ”sök! och om ni finner vapen, så bränn upp min gård!” Han hade till och med kunnat vidfoga sitt characteristiska ”D-n i min talg,” utan att 35

derigenom förlora i intresse och natur, vid ett sådant handlingsätt. Älskarinnan i romanen är med icke större säkerhet tecknad. Sällan träffar man hos henne ett drag af ren naivité, hvilken hon dock skall söka härma, och ibland sänkes äfven hon otroligt från den värdighet
 5 till hvilken man ser att Förf. velat lyfta henne. Hennes utfall mot Stålbrand i 2:dra Delen pag. 223–224 är så litet öfverensstämmande, också med en vanlig qvinlig delicatess, att den fläck, hon derigenom ådrager sig, genom hela fortgången af berättelsen sedan förföljer läsaren med obehag. – Stålbrand och Snapphanarnas anförare, Olle
 10 Ericsson, äro kanske bäst gifna, ehuru båda äro blott tänkta, icke åskådade figurer, och den sednare, i mon af det intresse, som kunde fästas vid hans person, allt för litet uppträder och handlar.

Då man i skildringen af Stålbrands character igenkänner ett Roman-
 15 författare äfven af rang eget manér, att uppsöka och slösa fullkomligheter på någon person i deras arbeten, så har jag tyckt mig böra begagna detta rum för att yttra några tankar om det äkta och oäkta i ett dylikt idealiserande och om svårigheten att af alla dessa fullkomligheter, huru många och verkliga man än må sammanställa,
 20 bilda en person af sann skönhet, adel och intresse. Må man tänka sig vilkoren för ett skönt anlete, och uppdraga dem i sin föreställning så rikt och så skarpt, som möjligt. Man tar noggrant ut dimensioner, färg o. s. v. på de skilda partierna och förföljer dem så långt, tanken i deras delar kan se någon betydelse. De sammansättas, och man
 25 borde få lif och skönhet i det helas uttryck; men ser endast stelheth, betydelselöshet och död. Den äkta målaren framkastar en bild. Vi se att denna panna är regellös som enskildhet, och emot proportionslagarna för skönheten såsom del; ögat har ingenting utmärkt, hvad konstlag vidkommer; i det ena partiet efter det andra
 30 hittas en bristfällighet, någonting, som man tycker kunde vara vackrare, mera intagande, annorlunda. Men bilden i sin helhet, med allt detta oregelbundna, lefver, andas, talar, ja förtjuser genom ett himmelskt uttryck af ädelhet och skönhet. – Konstnärn ensam, i sin högsta mening, kan, att likna smått med det stora, som den
 35 Högste Mästaren skapa skönhet i dess sanna uppenbarelse; och

han skapar den ur idel motsatser, efter begreppets uppfattning, och hans skapelser äro, som naturens, lefvande uttryck af styrka och svaghet, af ondt och godt. Deras synliga skönhet är en följd deraf, att han från inspirationens höjd sett blott motsatsernas försoning, förmälning, och kastat sitt ljus öfver dem, så att de för andra visa sig lika som för honom, ej såsom söndrade och afskiljeliga, utan förenade och nödvändiga elementer. Kärleken visar oss en skön typ af konstnärns uppfattning af sin skapelse. Skulle kärleken ej med inspirationens utan med reflexionens öga betrakta sitt föremål, så kunde ingenting annat, än det allmänt mätbara sköna och goda älskas. Men den ser objectet från en högre ståndpunct, och väsendets harmonie är för densamma uppenbarad, och i och med detsamma hvarje äfven dess minsta, i andras ögon mest misslyckade del, betydelsefull och oföränderlig till något bättre. Hvilken älskande skulle väl vilja se det minsta drag i ett tillbedt föremål förändradt, äfven om han med öfvertygelse visste, att det för hvarje annan förefölle fult? och skulle han, som konstnärn, kunna i en tafla uppenbara den idé, som hos honom gör detta fula till skönt, med ett ord framställa hela sin inre uppfattning av väsendet, så skulle det fula försvinna ur hvarje annans föreställning och för alla visa sig försmultet i en högre skönhet, såsom ett dess nödvändiga beting. Kunde man afsöndra alla de partiklar, som ingå t. ex. i ett äpple, så skulle man få några söta, några bittra; och hade man då ej känt den smak, de i sin förening frambringa och det blefve fråga om att sammansätta något för smaken ljuft, hvem skulle ej tycka att det bittra borde förkastas, och likväl se vi huru förenliga de båda synbara stridigheterna äro, och hvilken fulländning de, försmultna med hvarandra i äpplets natur, äga och uppenbara. Denna lag genomgår naturen och försonar vår känsla med tanken, att det finns en motsats till det som är godt.

Det ges hos hvar och en någonting, som, tänkt afskiljdt, och i och för sig sjelft vore ondt; men som i sin förening med något annat, med något i sig sjelft tänkt godt, upphör att vara ondt och är snarare det *verkeliga* godas vilkor, och derföre så nödvändigt att det ej kan bortönskas. Så finnes också i naturen intet absolut

ondt, utan tanken blott skiljer det onda och det goda, liksom i naturen ingen absolut kropp, eller död, utan själ och lif finnes, ehuru tanken skiljer det förenade i dess begge motsatser; om någon derföre sammansatt en person af blott tänkt ondt, eller tänkt godt,

5 så har han producerat en osanning, ett varande som icke är, och i naturen ej, utan endast i tanken har sin motsvarighet. Till brister af detta slag gör sig största delen af Romanförfattare saker, ehuru i mer och mindre mon. Det är väl sannt, att ingen roman visar oss det absolut goda personifieradt i hvar och en af sina särskilda

10 personer; ty man har lätt funnit att af idel ljus ingen effect kunnat tillvägabringas; emedan i detsamma icke existerat en skenbar strid; men de fleste författare hafva deri irrat, att de på ett prædestinerande sätt hopat allt det goda på en, allt det onda på en annan, då det likvisst är med enskildheter samma förhållande som med totalitet,

15 såvida äfven det minsta är i oändlighet det störstas typ. – Vi se här tydeligen hvaraf det kommer att blotta förståndet ej mäktar dana konstverk; det ser nemligen blott stridigheter, och tänker men ser ej deras inre förlikning, hvaraf följdén är att det blott kan visa dem sammanställda, icke förenade. Det synes häraf också att min mening

20 ingalunda är, att man skulle danat en sann person derigenom att man i den sammanställt tänkta motsatser; tvertom är det just en sådan sammanställning, som gör att, som man säger, en character ej är hållen. Endast i *förenade* motsatser ligger det goda, det sköna, och röjer sig desto sublimare och mera glänsande, ju större intensitet,

25 man i de förenade motsatserna anar, likasom den electriska gnistan exploderar dess skönare, ju högre polerna stegrats. En moralisk character är derför en uttryckt försoning mellan stridigheter, som kunna anas, och den är mer och mer skön, ju mer allmän den uttalar den idé, i hvilken stridigheterna finna sin försoning. Ännu

30 en gång, man bildar således genom att sammanställa blott tänkta fullkomligheter ingen verklig skönhet, likaså litet som lag, ehuru den är den högsta tänkbara moraliska pol, äger någon betydelse, om icke en med den förenlig motpol är märkbar; då å andra sidan i lag- och öfverträdelse-elementets synliga förmålning allt ädelt,

35 godt och skönt ligger uppenbaradt. Och nu stöter man på det om

Stålbrands character förut yttrade, att den är tänkt och icke åskådad, och att den med alla sina goda sidor derföre synes färglös och icke lefvande.

Enskilta ojemnheter i arbetet, och många i föredraget misslyckade partier må blott omnämnas, emedan de ej äro af den allmänna 5 betydelse att deras närmare framställande vore föremål för kritiken. Till dylika hör uppträddet emellan bröderna Wachtmeister och Thilda, det affecterade i hennes sätt att besvara den gamle Kyrkoherdens kärleksförklaring o. m. d.

Då hvart och ett arbete i skön konst måste vara ettdera af de 10 begge, antingen ett sannt konststycke, eller en ephemer product af en diletterande förmåga, så är det nödvändigt att kritiken mäter detsamma med den dubbla måttstock, som passar för hvardera af dessa båda slag. Lägges nu en högre konstfordran till grund för omdömet, måste recensionen alltid bli ofördelaktig, om arbetet ej 15 äger den fulländning och höga betydelse, som är ett sannt konststycke egen; men man gör orätt, om man deraf sluter att arbetet ej äger något värde. Den andra måttstocken, som ej utan obillighet får lemnas oanlagd, kan ge helt andra resultat och visa ett öfverskott af förtjenster, som berättiga arbetet alltid till uppmärksamhet, och 20 i flere afseenden till bifall. Oaktadt alla bristfälligheter, har äfven denna roman många sidor af intresse, och jag ville mer än ogera hafva så misslyckadt uttryckt mina omdömen öfver dess fel, att de icke lätt skulle kunna fattas såsom förenliga med de låford, dem jag anser romanen förtjena och räknar för en tillfredsställelse 25 att kunna uttala. Det finnes nemligen i arbetet, på ganska många ställen, detaljer af verkelig natur och localfärg. Ibland har föredraget en liflighet och raskhet, som lemna föga öfrigt att önska, och otvifvelaktigt skall göra boken läsen, likaså mycket, som läsbar. Jag vill utan särdeles urval anföra och sluta recensionen med ett 30 utdrag, för att bestyrka detta yttrande. Den förr omtalte Kevenberg skulle fly undan en esqvadron Svenska husarer, som lägrat sig kring hans blifvande svärfaders gård och der höll honom innesluten. Omständigheterna vid hans tilltänkta flykt målas sålunda.

--"Lyckan står den djerfve bi, svarade han; lef väl älskade Thilda, 35

och äfven du, hulde bror! – om allt går bra så är jag tillbaka här med förstärkning, innan Ryttmästarens hotelser kunna gå i verkställighet.

Han steg upp på dragkistan, öppnade spegeldörren och begynte sin vandring utföre etthundra trappsteg, då var han uti källargluggen, der
5 han lemnade blindlycktan, kröp ut i trägården och gick till den välbekanta lilla grinden. Med varsamhet rörde han vid nyckeln, då en grof röst tätt utanför ropar Halt! werda?

Så för fan tänkte han inom sig, smyger tyst ett stycke utmed muren till ett ställe der den var litet nedrasad, i tanka att der komma öfver. Vid
10 det att hans fot sätter något grus eller småsten i rörelse, ropar åter en röst Halt! werda?

Han svarar ej, men skyndar att åter kasta sig in uti de täta haselbuskarne. Efter en liten stund smyger han sakta tillbaka till öppningen af källaregluggen, kryper in, tager åter sin blindlyckta och fortsätter
15 vandringen uti gången, ännu vidare utföre trettio trappsteg, och derefter horisontelt på en mjuk och fuktig sand, hvarest vatten här och der droppade ned längs de nära hvarandra stående väggarne, der mössan ständigt sopade spindelväfvar från det ojemna hvalfvet, och luftens osunda beskaffenhet
20 blef ännu trängre och lägre, och stadnade vid en liten dörr med ett vred nederst och ett dylikt öfverst.

Han hänger lycktan på en krok i muren, lyssnar noga, men hör ingenting annat, än regnets slask och stormens sus uti Ekens topp. Han öppnar sakta dörren, hvars öpning var ett par alnar högt upp inuti det
25 gamla trädet: lyssnar ännu en gång, hör ingen lefvande varelse, lyser ned på botten af den multnade roten der endast torra löf visa sig för hans blick, – och hoppar slutligen ned. Men hans fötter trampa någonting mjukt som rör sig. Han krossar lycktan i ögonblicket och vill skynda ut genom öppningen på trädets stam, men känner i detsamma sin fot omfattad af ett
30 par starka händer och en dundrande röst ljuder i hans öra:

Hvad tusand! kamrat, är du befängd, du trå'r ihjäl me'.

Han sträfvar med händer och fötter att komma lös, men fåfängt är hans bemödande. Kamraten som låg i det torra löfvet var handfast och tycktes vilja arbeta sig upp. Kevenberg kastar sin kappa öfver hufvudet
35 på karlen, söker att kväfva allt ljud från honom, drager ut sin värja och,

fastän valplatsens trängsel ej medgifver dess fullkomligt fria bruk, gifver han sin motståndare en stöt uti bröstet. Denne fattar med sin ena hand om värjklingan och afbryter den i ögonblicket, ropande med hög röst:

Din sate! – ta’r du te’ knifven – så – kamrater hjälp!

Kevenberg rycker fram en puffert och skjuter fienden för pannan, 5 kommer lös och står med ett språng i öppningen utåt fältet. Men der möter honom en blänkande sabelklinga och ett rop:

Hvad är på färde uti eken i Jesu namn?

Kevenberg som finner att ännu ett skott endast skulle göra allarm och draga dit flere af bevakningen i dalen, klifver hastigt upp igen till dörrens 10 öppning, skyndar in uti gången och stänger till dörren.

Han är nu fri från handgemänget med fienden, men ganska missnöjd med dess utgång. Flykten hindrad, värja, puffert, kappa och lyckta förlorade, skola vittna om hans fåfänga försök och säkert föranleda till efterforskningar, som troligen sluta sig med upptäckten af den hemliga gången. För 15 ögonblicket står han derjemte uti mörkret och är ganska brydd att komma tillbaka till tornet igen, fastän de små draghålen på muren lemna tillträde för den luft som erfordras för en obesvärad andedrägt.

Medan han nu står grubblande på allt detta, får han höra tvänne röster inuti det ihåliga trädet samtala: 20

Jag tror det var hin håle sjelf!

Å du stolle! hvad behöfde han mordgevär för att taga gamla Dristig? se här är ju stumparne af värjan – här ligger pufferten han sköt med, och kappa. Hvad skulle skam med kappa! nog är han så pass varm så att regnet ryker bort ändock.” – – – 25

(*Helsingfors Morgonblad* 6 och 9/4 1832, nr 27 och 28)

RECENSIONER.
FRÄMLINGEN FRÅN NORDEN.
BERÄTTELSE AF R—A.

Upsala 1831. 210 sidd. Duod.

- 5 **D**å Bokhandels-artiklar vanligen ganska sent och i samlade partier komma från Sverige öfver till Finland, är det ej att undra på om vår kritik är sentida, och vi i en fortsatt följd af uppsatser nödgas anmäla och bedömma böcker, som på olika tider och med flere månaders mellanrum lemnat pressen.
- 10   Signaturen R—a är troligen för större delen af detta blads Läsare icke obekant. Oberäknadt ett stort antal mindre poetiska stycken, alla af en sällsynt teknisk fulländning, dem man finner införda i de under sednare åren utkomna litterära Kalendrarne, hafva vi af denne unge författare tvenne dramatiska compositioner, nemligen
- 15 *Vildsvinsjagten* och *Hagbart och Signe*, af hvilka den sednare i synnerhet är af stort omfång. I *Främlingen från Norden* har Hr R—a försökt röra sig inom en slags Novell- eller Roman-form. Den enkla och intriglösa anläggningen i detta arbete är i korthet följande: Yngre sonen till en förmögen egendoms-herre i England har nyss
- 20 begrafvit sin far och sett stamgodset öfverflyttas i sin äldre broders händer. Missämja uppkommer snart, genom olikhet i lynnen, mellan bröderna, af hvilka den äldre är lefnadsfrisk, glad och utsväfvande, den yngre dyster, känslig och regelbunden. Berättelsens hjelte beger sig derföre till London, i afsigt att ingå i Statens tjenst. I hufvudstaden
- 25 träffar han en Academie-kamrat, en ung Målare, som föreslår en resa till Italien, hvilken han efter ett kort betänkande förklarar sig villig att företaga. I Rom träffar han på ett värdshus en sin faders

gamla vän, en Engelsk Amiral, som var gift med en Italienska och bofast i nejden af Manfredonia, vid Adriatiska hafvet. På dennes inbjudning beger han sig i sällskap med Amiralen till hans gods, gör bekantskap med hans familj, och råkar snart i en kärlekshandel med sin värds yngsta dotter. Tilldragelser, som hvälfva sig kring 5 denna kärlek, upptaga största delen af boken. Emellertid yppar det sig, att hon är Catholik, och att hennes ägande vore fästadt vid nödvändigheten för honom att öfvergå till samma lära. Då han ej kan ingå på detta vilkor, besluter han att ej genom fortsatta bevis af tillgifvenhet ytterligare hålla den unga flickans hjerta fångsladt, 10 och reser med försakad lycka hem, dit han nyss förut blifvit genom bref kallad af sin sjuke och aftynande broder. Hemkommen träffar han sin bror i dödens armar, och hinner ej mer än bevisa honom en kort gärd af vård och ömhet, och se honom dö. Bland bipersoner i berättelsen finnes en ung Grefve, som på sätt och vis spelar rolen af 15 en rival, och har en duell med vår riddare, hvilken dock ej blir så blodig, som en annan hans tillställning, ehuru äfven den får mindre svåra följder genom den förutnämnde unge målarens mellankomst. Denna korta exposition af gången i arbetet visar redan tydligt huru litet det i sin hela uppfattning är beräknadt på den slags effect, som 20 åstadkommes genom sammantrasslade skickelser och belägenheter med deras slutliga förklaring och upplösning. Det hade också varit väl, om författaren lyckats att genom talangens utvägar göra sin bok underhållande, utan att tillgripa ett i alla fall till sitt konstvärde underordnad medel. Men det icke snillrikt förebyggda fall inträffar 25 här, att skildringen, som till sin tendens är fri från intrig, icke är det fullt i detaljer, utan tvertom har partier, som närma sig nog mycket de vanliga Roman-ingredienserna. Härigenom har en disharmonie uppkommit emellan det hela och dess delar, och taflan, som eljest vore enkel och okonstlad, brister i perspectiv och enhet. En ibland 30 de viktigaste reglor, dem en författare har att iakttaga, är att icke ge en underordnad del ett gran mer af intensité, än den jemt behöfver för att organiskt ingrediera och fylla sin plats i det hela. Öfverträdes denna regel, så är endera oundviklig af dessa båda möjliga följder: antingen att öfverskottet af delens intensiva karakter uppfattas 35

såsom en själfständig grund för en egen rad af verkningar, och då dessa uteblifva, står öfverflödig och betydelslös kvar, eller också att detta öfverskott till den grad ändrar och borttrasslar detaljens natur, att den upphör att synas underordnad och gör i sin helhet detsamma
 5 gällande om sig, som nyss sades angående öfverskottet.

Man hör ofta i recensioner af, i synnerhet, Romaner, Noveller och dylikt sägas, att den eller den personen uppträder onödigtvis, att den eller den tilldragelsen är öfverflödig och utan samband med det
 10 hela; alla dessa fel låta ytterst förklara sig ur den synpunct, vi här förut sökt antyda. De grunda sig alla på en disproportionell uppfattning af delarna och det hela. Den onödiga personen hade såsom blott lätt tillskuggad och unnanskjuten i fonden varit kanske behöflig och på sin plats; framdragen i en ljusare dager och bestämdare tecknad
 15 öfverskjuter den sin idé och är förlorad för sig själf och förstörande för det hela. Alldeles på samma sätt förhåller det sig med händelser, som skola förklara eller förbereda andra. I det arbete Hr R—a nu gifvit, träffas icke sällan fel af denna beskaffenhet, ehuru minsta delen äro af särdeles störande inflytelse. Exempelvis må antydas, så
 20 obetydligt det än kan förefalla, att vid berättelsen om sällskapets resa från Rom till Amiralens egendom, för stor dager är lagd på de försigtighetsmått, man vidtagit mot röfvares möjliga angrepp. Föga torde många läsa de få rader, som innehålla skildringen af resan öfver Apenninerna, utan att någon af dem väntar med visshet att få
 25 se bland de dystra bergen ett uppträde med någon Röfvare-hord. Och denna skildring är likväl så kort, och i det hela taget så litet markerad; men orsaken till dess betydenhet, på sitt ställe, är att den icke till hela sitt omfång är underordnad, utan innefattar i sig ett visst något, som är mer än hvad som för dess ändamål behöfdes,
 30 och som man icke kan supponera stå der onödigtvis. Det är detta något, detta öfverskott, som likt en imaginär medelpunct antyder en blifvande cykel af händelser, hvarigenom den väntar sin bestämning och väsendtlighet, ehuru det stannar vid en blott antydning. Rec. har uppehållit sig vid denna anmärkning icke så mycket för exemplets
 35 vigt, som för vigten af dess tillämpning. Han förutser också, att

mången skall finna hans åsigt af det valda momentet för mycket scrupulös och kanske ensidig; vore den i sjelfva verket sådan, så vill han hafva hänvisat till ett annat mera ögonskenligt fall, som icke kan fela att göra hans påstående i allmänhet tydligt. Den omtalte Grefvens förfarande, nemligen: då han med all ceremoni lejer en 5 bandit, för att mörda sin rival. Skulle en Italienares hämndlynne skildras, så hade skildringen bort modereras så, att den kunnat ingå, som en integrerande del i berättelsens helhet; men hvartill detta skarpt tecknade nidingsdåd, som ej verkar andra följder än den, att rivalen får sig en skråma? I framställningen hotar dock 10 detta företag att bli en källa till de rikaste och mest utgrenade förhållanden mellan berättelsens personal. Många oegentligheter af samma slag, ehuru mindre viktiga än denna, förekomma i arbetet; men utrymmet tillåter ej en speciellare framställning af dem.

Hvar och en har erfärit och vet huru olika man uppfattar förhållanden, som man genomlevvat och förhållanden i hvilka man 15 lefver. De förra, äfven om de varit mindre intressanta, framstå dock alltid för inbildningen i en egen glans, de sednare förefalla alldagliga, om de än vore hur viktiga, som helst. Orsaken är, att erinringen bibehåller blott ljuspuncterna och låter det matta, släpande och 20 störande bortfalla, då deremot fantasien i det närvarande nödgas genomgå öknar af tomhet och enformighet, i hvarje prick af tiden, för att omsider slappad hinna en ädlare njutning. I de arbeten, stora målare af naturen och lifvet lemnat, förs man med drömmens snabbhet från ljuspunct till ljuspunct; den mindre talangen, om 25 den vill teckna troget, slår varsamt alla hvardagstråkets bryggor mellan de glesa partierna af något intresse och låter en, trött och vaken, genomkämpa mödorna af dessa öfvergångar, för att då och då hugnas med någon förströelse och njutning. En stor Författares blick i lifvet är såsom minnets, den ser af allt blott det, som tjuser, 30 och därför återspeglar den icke heller annat. I den Berättelse, hvarom här är fråga, förekomma nog ofta sådana öfvergångar, hvilka stå der mindre för sin egen skull, än för att utan halsbrytande språng fortskaffa läsarens inbildning till gladare ställen. Öfverallt der dialog förekommer, besväras arbetet i synnerhet af dylika brister. 35

Till bokens företräden, som visserligen icke äro få, alldenstund den vid genomläsningen efterlemnar ett angenämt intryck, hör dess rena anda, äfvensom den oerfarna barnsligt ädla enfald, som hvilar öfver alla dess taflor. Den enda verkliga bekantskap man i den gör är väl
5 författarens, men det händer icke alltid, att sådana bekantskaper äro tillfredsställande, som denna.

(*Helsingfors Morgonblad* 27/7 och 3/8 1832, nr 56 och 58)

RECENSIONER.
SVENSKT PANTHEON.
1:A, 2:A, 3:DJE HÄFTET.

Stockholm 1832. Sedec.

Företaget att i en samling af skildringar framställa för en nations 5
ögon både de yttre och inre dragen af de ädlare, högre lottade naturer,
densamma frambragt och uppammat, är i och för sig sjelft så intres-
sant, att det icke kan undgå att berömmas, hvilka som helst dess
motiver varit. Det är blott skada, att den enskilte, som härvid öfvertar
utförandet af en sak, hvilken Staten kunde föra bland sina viktigaste 10
omsorger, hvarken kan äga de tillgångar, eller underkasta sig de
uppoftningar, som vore af nöden, för att minnesvårdens fulländning
och storhet skulle motsvara helgden af de dåd, som föranledt den-
samma. Då man naturligen älskar att skåda det i ens inre uppfattning
herrliga också till det yttre förherrligadt, kan det icke vara gladt för 15
ögat och känslan, att se den idealiska storhet, som ligger i det Svenska
Pantheons namn, pressad inom en så trång yta, och detta verk, om
också dess artistiska sidor ägde stora företräden, är och förblir i sitt
sextondedels format för litet. I öfrigt äro häftena elegant besörjda. Det
första bland dem innehåller en afbruten lefvernesbeskrifning öfver 20
Grefve Magnus Gabriel De la Gardie och en fulländad öfver Natural-
historikern C. P. Thunberg, med porträtter af dessa begge Män. Det
andra häftet innehåller tvenne utförda lefvernesbeskrifningar, den
ena öfver Amiralen m. m. Claes Christerson Horn, den andra öfver
Drottning Margaretha, med Porträtter. I tredje häftet förekomma 25
Erik Sjöbergs (Skalden Vitalis') lefnad, fortsättning på den i första
häftet intagna skildringen af Grefve De la Gardies öden, och en slutad

lefvernes-beskrifning öfver Generalen m. m., Gustaf Otto Stenbock. De här anbragte porträtterna äro förenämnde Stenbocks och Friherre G. W. af Tibells. Sjöbergs porträtt utlofvas i ett kommande häfte. Hvert och ett af dessa häften innehålla dessutom tvenne scener ur
 5 Gustaf Wasas lefnad i teckningar, med bifogad text. Fjerde och femte häftena äro redan öfverkomna till Finland och lära med det första blifva tillgängliga i vår bokhandel.

Om detta arbetes plan under fortgången kunde förändras, vore det önskeligt att den kostnad, som nu användes på skildringarne
 10 ur Gustaf I:s lefnad, antingen indroges eller öfverflyttades på något tacksammare föremål. Ty det är och förblir obehagligt att se en person af Gustaf Wasas intresse den ena gången efter den andra uppträda i knappnåls storlek med Chameleontiskt olika gestalt och, ofta nog, förvridna anletsdrag. Den talang, som med lithografiens
 15 resourcer och inom sådana gränсор, kunde åstadkomma något helst drägligt, är i sanning icke sig sjelf värdigt använd, då den sysselsättes med dylika försök. Med porträtterna är förhållandet helt annat; de kunna lättare lyckas, och äro äfven, om de uttrycka en blott aflägsen likhet med sina originaler, oftare endast misslyckade, än vidriga.

20 Texten är ganska ledig, angenäm och underhållande, ehuru den icke äger den rundning, halt och classicitet, som man ville önska och fordra af ett arbete med namnet Pantheon, om det skulle tagas i sin högre och rätta betydelse. Att i detta arbete yngre och äldre berömda namn, utan afseende på tidföljd, rang och yrken, om hvarandra
 25 förekomma, är en ordning, som snarare är behaglig, än störande, ty genie och karakters storhet äro unga och gamla på en gång, och i ärans och minnets tempel finnas inga spiltor. Dock ville man gerna se att detta förhållande vore framsprunget ur en bestämd, på förhand beräknad plan, och icke, såsom det nu tyckes, då och då föranledt
 30 af bristande tillgång på materialier. Då man icke kan undgå att ibland upptäcka en brist af denna art, så får företaget äfven i sin helhet ett ledsamt utseende af hastverk, och förlorar derigenom i värdighet, hvad det kan vinna i anspråk på undskyllan. I alla fall tyckes arbetet förtjena särdeles uppmuntran, och, såsom periodisk
 35 skrift betraktadt, äger det ett icke ringa relativt värde.

TABELLER TILL LÄTTANDE AF
VÄXELRÄKNINGEN EMELLAN RYSKA BANCO-
ASSIGN. OCH SVENSKA RIKSGÄLDS-SEDLAR,
UTGIFNE AF CARL GUSTAF AF SCHULTÉN.

Helsingfors 1832. Tryckte hos J. C. Frenckell & Son.

5

Då dessa Tabeller uppfylla en brist hos oss, som i daglig handel och vandel begagna tvenne myntsorter, med sig emellan föränderlig cours, tror Rec. sig göra den Finska Läsaren en tjenst med att fästa hans uppmärksamhet vid i fråga varande arbete, som i allan måtto uppfyller de fordringar man äger att göra af dylika hjelpredor: detta 10 är fullständigt, lätt begagneligt samt noggrannt, och detta sednare såväl hvad uträkning, som correctur beträffar.

Ifrån och med 32 sk. Rgs cours per Rubel, äro för hvarje fjerdels skillings förhöjning i cours, således för 32, $32\frac{1}{4}$, $32\frac{1}{2}$, $32\frac{3}{4}$ &c. till och med 48 sk., särskildta tabeller uppgjorda, som å ena 15 sidan från 1 kopek till 1000 Rubel utvisa det Ryska myntets värde i Svenskt, samt å andra sidan från 1 Runstycke till 1000 Rdr det Svenska myntets i Ryskt. Då det hör till mera sällsynta fall att kursen ligger mellan de i boken upptagna fallen, t. ex. är $32\frac{1}{8}$ sk., så finner man lätteligen att detta arbete i sådant afseende föga 20 lemnar öfrigt att önska. Sjelfva uppställningen af Tabellerne är dessutom så enkel och redig, att knappast någon, som kan läsa innantill, ej skall med lätthet kunna begagna dem. Det konstigaste räknesätt som vid deras bruk erfordras är då och då en addition. Skulle man t. ex. vilja veta värdet af 358 Rub. 67 kop., efter gifven 25 cours, i Svenskt Rgs, måste man i Tabellen uppsöka värdet på 300,

50 och 8 Rubel, samt på 60 och 7 kopek, hvilka fem värden sedan genom addition hopslås. Jemför man denna enkla procedur med den vidlöftiga man vanligen använder vid uträknandet af ett dylikt fall, som det anförda, utan att dock kunna vara säker, att man ej
 5 missräknat sig, finner man den vighet och bekvämlighet detta arbete i sin väg erbjuder. Utom de tvenne i slutet deraf anförda tryckfel, torde knappast flere vara der till finnandes, åtminstone har Rec. uträknat flere tal på försök, och funnit dem slå in med de i boken upptagne; Författaren tillkännager dessutom, att han flerfaldiga
 10 gånger jemfört sina uträkningar, och således med tillförsigt hoppas, att ej något fel äger rum i detta arbete.

Vid förvandlingen af det Ryska myntet till Svenskt, skiljer sig det i boken anförda från det rätta värdet alldrig med mera än högst $\frac{2}{10}$ Runst. Vid det Svenska myntets förvandling till Ryskt, kan
 15 felet i det ur boken erhållna resultatet ej öfvergå för en summa mellan

0	och	1000 Rub.	$\frac{4}{10}$ kop.
1000	-	10000	$\frac{9}{10}$ -
10000	-	100000	$5 \frac{2}{10}$ -

20 o. s. v., "hvaraf inses," säger Författaren i företalet, "med huru stor noggrannhet dessa Tabeller kunna nyttjas äfven i de sällsynta fall, då felen närma sig de största möjliga. Att dessa deremot i de flesta händelser falla ansenligt under de utstakade gränserne, behöfver knappt anmärkas."

(*Helsingfors Morgonblad* 10/8 1832, nr 60)

RECENSIONER.
ANDELUNDEN VID KASSIN.
SVENSKT ORIGINAL AF FRÖKEN R***.

Stockholm 1832. Sid. 110. Duod. Pris 32 sk. Banco.

Fröken R*** har någongång tillförene sett anmärkas vid en och 5
annan af de i sanning ovanligt många små Romaner, hon utgifvit,
att dessa, oaktadt nutidens förkärlek för och hyllning af en historisk
anstrykning i dylika skrifter, likväl fortfarande hållit sig vid den
sentimentalt pathetiska gamla Romantonen. Det ser nästan ut, som
skulle Författarinnan i sednare tider i yttre måtto börjat temperera 10
sitt manér; och man finner äfven i ofvannämnda arbete en historisk
person såsom dess hjelte. Erik den fjortondes olycklige son är
hufvudföremålet i berättelsen. Man gör hans bekantskap såsom
en fruktad ande i en lund vid Kassin, (deraf styckets benämning)
och ser honom ändteligen bli en medgörlig och sensibel älskare. 15
Förf., som vid detta förhållande haft ett öppet fält för antiquariska
m. fl. excursioner i Walter Scotts stil, har dock så litet gifvit rum
åt tillfället att modernisera sitt verk, att man vore frestad tro, det hon
principmässigt förkastat den rådande opinionen i de flesta af dess
fordringar, så framt ej en i hennes författare-förmåga antagen, genom 20
vana eller läsning bestämd åsigt af naturen, lättare förklarade hennes
arbetens egna gammalmodiga lynne. Att anställa en vägning af det
gamlas och nyas förtjenster skulle, om den låge inom Recensentens
förmåga, leda till en vidlöftighet, som öfverskrede hans syfte med
denna uppsats. Det kan vara nog för hans ändamål att säga, det 25
Författarinnan i *sin* dikt-art rör sig med ledighet, och skickligt vet
begagna dess resourçer. Hennes föredrag, hvars förtjenster Rec.

synnerligast ville erkänna, är klart, rundadt och intalande, hon förstår att till små scener af ett mutande intresse leda de mildt tänkta fantomer, som framställas, hon vårdar, såvidt detta manér tillåter, sannolikheten och sammanknyter med talang detaljerna.

5 Derföre kan man icke utan en sårande känsla, från bländverket af hennes drömbilder, kasta en blick mot konstens högre rymd med dess friska natur, dess sanning och verklighet, och man måste dock göra det, för att fylla den tomhet de lemna i ens sinne, oakadt deras partiella behag. Den i dagligt tal ofta, ehuru orätt, så kallade

10 poetiska blick i lifvet, som *tänker* blott dess förhållanden och ser dem icke, tillhör Författarinnan. Allt i hennes arbeten är derföre blott imaginärt. Man måste för att följa, för att fatta henne, abstrahera från verkligheten, glömma den sanna skönhet, som af den uttryckes och svärma i en illa kallad idealisk verld, hvars moln-gestalter väl

15 kunna blända, men aldrig trösta och mätta.

Ville man göra några speciella anmärkningar vid den Roman, hvarom här närmast är fråga, så kunde man säga, att effecten af den förmenta andens snara fall till hvardaglighet ej är god; att den villkorliga frihet, Författarinnan i sitt antagna manér njutit, ibland

20 blifvit med för stor enformighet begagnad, såsom t. ex. då den blifvande älskarinnan två särskilda gånger måste falla och svimna, älskaren åter en gång bringas i en lika belägenhet genom striden med en varg, för att ett möte dem emellan måtte förmedlas, då, om begge befunnit sig helbregda, endera, enligt intrigens lynne, varit

25 nödsakad att springa unnan den andra. Det är blott enformigheten i medlen, Rec. klandrar härvid, icke att sådana tillfälligheter blifvit tillgripna för ett ändamål; ty i detta afseende lemna Författarinnans manér vidsträckta rättigheter, så skugglikt än allt är som trälar under yttre tilldragelser. Rec. förbigår vidare anmärkningar, ty

30 de låge dock alla åt samma håll, som redan gjorda. I allmänhet gäller om denna Roman, att den äger förtjenster nog, för att vara en underhållande lectur för den, som utom verkligheten söker sina idealer, åt den deremot, som älskar att se naturen sådan den är, har boken föga något tillfredsställande att bjuda.

(Helsingfors Morgonblad 17/8 1832, nr 62)

SAMLADE DIKTER AF EUPHROSYNE.
FÖRSTA DELEN.

Örebro 1831. 318 Sidd. 8:o, med tvenne stentryck.

Pris. 2 Rdr B:co häft.

En hastig blick på karakteren af den gamla och nya skolan i Sveriges 5
vitterhet torde vara på sitt ställe i en Recension af Euphrosynes
Arbeten, då denna författarinna kan anses för en bland de mest
utmärkta representanter af det parti, som i Sveriges litteratur till-
vägabragte en, ehuru genom det gamlas fall mer än genom det nyas
införande, rättfärdigad brytning. Jag gör denna åtskillnad, emedan 10
att upptäcka och förkasta något felaktigt alltid är ett steg längre
fram mot odling och fullkomlighet, och emedan, med förtjensten
häraf, det nyas förfäktare kunna anses hafva i *sina* idealer inrymt
svaga sidor till motsvarighet mot dem, de störtat.

Då den Svenska Sångmön vid Leopolds och Kellgrens tid låg i 15
bojorna af Frankrikes smak och vittra åsigter, var hon ingalunda för
första gången slafvinna. Allt sedan den nordiska halföns hjelteperiod
med dess vikingsfärder, strider och egna storartade religion, tyckes
Sverige saknat en själfständig, ur dess bebyggares och dess naturs
innersta väsende framsprungen poesie. Redan de från en ganska 20
aflägsen tid härstammande Svenska folkvisorne, i hvilka man,
om någorstädes, borde kunna upptäcka en egendomlig anda, äro
så matta, färglösa och obetecknade, att icke ett enda land med
oberoende cultur producerat något med dem i svaghet jemförligt.
Ännu skralare var förhållandet med de skaldeförsök, som sednare 25
gjordes af särskilta namngifna författare. Stjernhjem, så ojemförligt
han än framlyser ur skaran af poetiska diletteranter från hans

närmaste tidevarf, var dock sjelf snarare dilettant, än konstnär
 i ordets sanna bemärkelse, och efterlemnade såsom sin vigtigaste
 product en composition, grundad på en lånad allegorie och utförd
 med en didactik, som var mer ett aftryck af den odlade då-tidens
 5 åsigter, än af en individuel skaldenatur. Dalin, den närmast efter
 Stjernhjelms vigtiga person i Sveriges sköna litteratur, var än mindre
 än hans föregångare egnad, att representera ett lands poetiska
 förmåga. Med Gustaf den tredje fick vitterheten ett friskare lif och
 en högre potentiering. Icke dock så, som skulle han framlockat
 10 ur nationens hjerta en egen och karakteristisk poesie; tvertom
 befästade Han det utländska på Sveriges skaldesinne kastade oket,
 derigenom att han auctoriserade detsamma genom egna verk, och
 vande opinionen att deruti se blott ett blomsterband af den högsta
 skönhet och smak. Men en vidsträckt kärlek för vittra yrken
 15 väckte och underhöll Han, äfvensom skalderna, genom den ton
 Han införde, leddes till att utvidga gränssorna för sina ändamål,
 och mera uteslutande arbeta för desammas uppnående. På detta
 sätt fick Sverige verk nästan i alla poesiens grenar, och man kan
 tryggt påstå, att om det inre värdet och nationaliteten af de poetiska
 20 alstren motsvarat deras yttre mångfald och vidd, denna tidpunkt
 varit en bland de sällsporda i länders historia, då allt hvad i deras
 befolknings sinne slumrat stort och ädelt, liksom genom ett trollslag
 på en gång antar form och framstår i synliga gestalter af sanning
 och skönhet. Men så brokig och omväxlande än ytan af Sveriges lit-
 25 teratur vid denna tid är, så enformig är dess inre ton och så slapp den
 lifsfläkt, som genomgår densamma. Öfverallt ser man blott reflex-
 ion; den åskådningsslika uppfattningen af lifvet och naturen, hvars
 uttryck alltid blifva lika mångfaldiga, som de åskådande individerne,
 träffar man ingenstädes. (Jag talar här om den Gustavianska skolan.)
 30 Likasom rubriken *läses* främst vid hvarje stycke, så *tänktes* den
 äfven främst af skalderna då; utförandet var en analytisk utläggning
 af de föreställningar, som lågo under rubrikens begrepp, det var
 lyckadt och ansågs för poesie, om det med ett värdadt språk och
 med ljudet af en metrisk diction först uttömde sitt ämne, för det
 35 andra gjorde det med en antithetisk uddighet, rationel didactik och

historiska exempel. Hit höra dessa ändlösa visor om: tålamodet, religionens tröst, dygden, en stadig man, ett odödligt namn m. m., som i oändlighet växte öfver den Svenska Parnassen och skulle bilda dess lyriska blomstergård. Likasom kraften, friheten och fosterlandskänslan nu utgöra våra författares utnötta tema, så visste man då för tiden af dygden, sinnesstyrkan och redbarheten. Det är beklagligt att se dessa heliga lifspotenser hänga såsom skyltar öfver ett kallt rimmeri, som med tomma begrepp-formler vågar bjuda till att framtrolla deras väsenden. Det fanns en skald under den redbara dygdeperioden i Sveriges vitterhet, Franzén, som besjög dygden lika flitigt som någon annan; men med den stora skillnad, att den ej syntes såsom rubrik i hans sånger, utan lefde der i sina elementer: oskuld, kärlek och glädje. Med ett ord, man förbisåg den sanning, att ur begreppet ingen idé kan framspringa, så vida begreppet till sin natur är ändligt, men idén oändlig, och att en poesie som icke är idealisk d. ä. i sig icke innebär sitt väsende är ett oting. Sådant var förhållandet med den lyriska skaldearten; med den Episka stod det ej bättre till. Vål hade Gyllenborg gifvit ett arbete i denna ton af det största omfång, men hvad och hurudant var det till sitt inre. En ännu mer opoetisk imitation af Voltaires och Virgiliis opoetiska Epopéer. Samma öfvervigt af reflexionen, som utgjorde det lyriska skaldeslagets svaga sida, är äfven här synlig, och nästan ensam verkande. Ty till reflexionens område höra äfven dessa inbildningskraftens phantomer, som icke ligga i sakernas natur och af den poetiska inspirationen ögonblickligt uppfattas, utan, af inbildningen ensidigt tillskuggade, af begreppet lika ensidigt anbringas eller förkastas. Då nu fostren af detta begreppets fullkomliga själfsväld tillika skola tvingas under lagar, dem de i sig ej äga, skola antaga uttryck af harmonie, af vers, kan man finna hvilken förbistring dervid måste uppstå. Hos Gyllenborg visar sig dess följder i en tröttande slapphet och en arbiträr uttänjning af ämnet och tanken, i det att hvarje fiction, utan inre nödvändighet, på långa vägar måste söka ett slags samband med sin närmaste granne och tillika afpassas efter meterns och rimmets jernhårda fordringar.

Äfven Oxenstjerna i sina idylliskt episka målningar lyckades, oaktadt sitt obestriddliga snille, blott i små grupper att hinna detta skaldeslags idé. De så mycket berömda poemerna *Skördarne* och *Dagens stunder*, hvad äro väl de, betraktade från konstens högsta synpunct? Naturen då hon uppenbarar sig för oss i bilder, talar icke till oss successivt genom dessa bilders delar, emedan i detta fall, då delarna kunna i oändlighet underafdelas, uppenbarelsen alldrig skulle bli hel, utan den ingriper i vårt medvetande genom effecten af dessa delars harmoni. Vill därför konstnärn teckna naturen, så må han ej söka träffa hennes bilder derigenom, att han ängsligt uppräknar till dem hörande delar, utan han måste uppsöka och återge de conturer, i hvilka alla delar smälta tillhopa, och hvaraf hvarje särskild får sin bestämning och betydelse. I annat fall löper han fara att, sväfvande utom åskådningen af det hela, borttrassla bilden mera än återge den, därför att han icke äger någon måttstock för delarnas vigt och ställning till det hela, och således ej kan ge hvar och en af dem, hvad dem tillkommer. Det är just denna åskådnings-förmåga af det hela, som utgör konstnärns vishet vid val och behandling af detaljer; men denna finnes i ringa grad hos Oxenstjerna. Derfor ser man äfven hos honom mycket ända till ledsnad uttänjdt, utan att det, han velat framställa, derigenom blir klarare, eller mer antar gestalt för ens inbildning. Allt hos honom är splitradt i små taflor, och de små taflorna åter i smärre. Det är hans storhet, att då och då lyckas lifva en liten grupp, och till och med denna förtjenst har han utöfver de flesta af hans samtida skalder.

Det mest skattade, man i dramatiken ägde, var af Leopold och Kellgren. Den sednares arbeten af detta slag voro dock till största delen versificerade omskrifningar af K. Gustaf den tredjes dramer. Så mycken talang Kellgren än nedlagt härpå, hade dock företaget i sin grund svårigheter, dem ingen konst kunde öfvervinna. Leopold mätte sina krafter i Tragedien, med den Franska scenens prisade författare till mönster. Hans personer äro mindre tragiska karakterer än oratoriska snillen. De *handla* litet, *tala* mycket och *känna* intet,

när man med känsla menar något, som har sin nödvändiga följd i uttryck och gerning. Tragedien, såsom han behandlar densamma, är derföre mera lyrisk än dramatisk, men lyrisk på samma sätt och likaså oegentligt, som de till formen lyriska stycken från hans skola, hvarom förut blifvit taladt. Om man företoge sig att ur dialogen 5 t. ex. i *Oden* uttaga bitar, och ge dem lämpeliga titlar, finge man otvifvelaktigt, med några penndrags ändring, en mängd stycken, som både till längd och inre lynne motsvarade de så kallade lyriska. Ett sådant öfverskott af det lyriska elementet i till formen drama- 10 tiska verk, träffar man allmännare, än man skulle tro; det utgör den dramatiska dilettantens sätt att fylla de luckor, en bristande uppfattning af karakter och handling lemna. Men hvad särskildt angår de spår af dramatisk fiction, man i dylika arbeten, och så äfven i Leopolds, upptäcker, bära de vanligast samfäldt pregeln af reflexionens ensidiga bemödande att lägga sanning i mennisko- 15 hjertats functioner. De sålunda danade karaktersdragen äga allt, utom tydlighet och bestämdhet. Vål kan förståndet i deras inbördes förknippning icke se någon egentlig stridighet, men det upptäcker också i hvar och ett af dem särskildt ingen oersättlighet. Det kan i det enskilda draget alldeles icke erkänna ett bestämdt accord till 20 alla de öfriga, utan finner andra, som med samma sannolikhet och lika harmoniskt kunde intaga dess plats. Med det äkta dramatiska geniets skapelser är förhållandet helt annat. Dessa visa sig redan för den blott instinctlika uppfattningen såsom verkliga, lefvande och bestämda. Vill förståndet jägta efter sanningen i deras enskilda 25 drag, så finner det med förtjusning, att ju djupare det tränger, dess mer ligger ovilkorligheten af äfven de minsta nyanser i uttryck och handlingsätt klar och bestyrkt för dess ögon. Förståndet står till sådana konststycken i samma förhållande, som till Mythen. Det ser i dem ett blott för det ogrumlade medvetandet fullt genomskådligt 30 djup af sanning och skönhet, men finner derjemte, att speculationen, så vidt den mägtar göra eröfringar deri, träffar endast lagar och nödvändighet.

Till denna inre ofullkomlighet i den gamla skolans alster, kom ännu en annan på sätt och vis yttre. Nästan alla hade de uppträdt 35

i poesiens styfkjortel den breda, enformiga och stela Alexandrinen. Om något versslag i verlden är oskickligt att smyga sig efter och uttrycka tankens modificationer, så är det detta. Glädje och sorg, hastighet och hvila, styrka och vekhet, allt antar i dess former samma
 5 ton. Den olyckliga paussen i dess midt är ett öofverspringeligt hinder för all ledighet, och afdelar versen i två fullkomligt likformiga delar, på hvars alla taktfötter den fortplantar sitt starkt bestämda ljudfall. ”Ur *templets gråa torn* | hör *midnatts-klockans slag*”. Här seglar gehöret öfver versen alldeles som en julle, hvilken för hvarje våg
 10 stöter mot grund, och midt i farten stöter hårdast och sitter längst fast. Den antika jamben, som liknar Alexandrinen i allt utom i den reguliera takthvilan, hvilken ojemförlig ledighet har ej den deremot?

15 ”När *allt* den svaga menskan tyckes öfverge,
 Står Hoppet, *Hoppet* ensamt kvar och sviker ej;
 Fast glädtigt sjelf med *sorgen* det förtrognast är.
 Hvad om dess gyllne drömmar *gäcka*? Hvarje dröm,
 Som svek, försonas mildt utaf en *ny* igen.”

20 Här löper ljudet lätt öfver versen föröfrigt, och hvilas blott, der tanken lägger vikt uppå. Att denna variation af ljudfallet kan ytterligare mångfaldigas, behöfver ej omnämnas.

25 Det var dessa omständigheter, i förening med flere andra, dem utrymmet nekar att utveckla, som föranledde den reformation i Svenska vitterheten, af hvars utförande den nya skolan skördat en förtjent ära.

30 Det är olyckligt om ett land äger blott medelmåtta i sin poesie; men än olyckligare är det, om detsamma i afgudisk blindhet upphöjer denna medelmåtta till föremål för sin dyrkan. Att efter förmåga rycka glittret af bilderna och blotta dem till deras sanna värde, en åtgärd, som i början vanligen får namn af kitslighet och vrånghet, blir
 35 derföre en menskelig och medborgelig plikt. Men då det fullkomligt rätta, i hvad sak det vara må, är helt och hållet oberoende af alla

sina afarter, och följakteligen med ingen af dem kan sägas vara i öfverensstämmelse eller strid, så måste hvarje auctoriserad afart, för att kunna upphävas, betinga en annan motsatt, som, om den erkännes, utesluter den förra. Det var derföre naturligt, att, vid striden emellan de båda skolorna, till kamp emot den rådande 5 ytterligheten, en motsatt ytterlighet skulle utvecklas. Orätt skulle man dock antaga, att den sanna poesien låge midt emellan dessa ytterligheter, ty denna har en egen lifsprincip, som inom hela området af de båda ytterligheterna på intet vis behöfver anträffas; men om man påstode, att det rätta i några till poesien hörande omständigheter 10 låge mellan dem, skulle man icke misstaga sig. Och härur kan man åter leda den sats, att en grad af poetisk skönhet kan uppenbara sig i hvardera skolans former, ehuru fullkomligheten ligger utom båda. Härvid må ock den anmärkning göras, att en författare, ehuru han kan sägas i allmänhet höra till en viss skola, derföre i ett och 15 annat af sina arbeten kan visa sig oberoende af en sådan och nå en fulländad skönhet. Så, t. ex. har Hr Atterbom stycken, i hvilka den poetiska skönheten hvilat ren och ogrumlad, och som icke med skäl få föras till någon skola.

Men hvad utgör då det karakteristiska i den skaldekonst, hvarmed Phosphoristerna uppträdde? De ville störta den onaturligt 20 enförmiga Alexandrinen och upptogo, till motsats mot den, en tallös mängd andra versformer, nästan lika många, som ur alla nationers poetiska alster samfält skulle kunna utletas, med förbiseende deraf, att versslaget, så mycket det än synes vara en arbiträr utsida, har sin 25 i språkets, i ämnets, i nationens individuella utbildning grundade nödvändighet, och att detsamma, i stället för att i detta förhållande utgöra skaldens frihet, i motsatt fall blir en boja, hvars menliga inflytelse ingen ansträngning af hans konst skall kunna aflägsna. – De sågo i de äldre författarenas skrifter en practisk didactik, som, 30 vid skenet af den nyare filosofiens fackla, icke kunde annat än förefalla dem ofta osann, oftare slög och ytlig. I dess ställe införde de en sednare forsknings theoretiska resultat, hvilka, genom svärmiska utflygter af fantasien, lyftade opp i ett mystiskt halfdunkel, troddes utgöra poesiens väsende. 35

Att blotta filosofiska satser, i meter klädda, aldrig kunna vara poesi, ehuru hvarje poetisk skapelse är en outtömlig källa att leda sådana utur, tycktes man förgäta. Men – hvad som härmed står i närmaste beröring – då de gamla fästat all vigt vid uttryckets och
 5 begreppets oskymda tydlighet och utförliga bestämning, anbragte de nyare, som tyckte sådant hafva ledt till matthet och uttänjning, med en äfventyrlig logik, ofta blotta dunkla antydningar i stället för tankar, och äfven dessa fulla af intet sägande praktord och sig sjelfva upphäfvande ordfogningar. Häraf hände, att då de gamla
 10 redigt sade mycket obetydligt, sade de yngre mycket obetydligt tillika oredigt, så att läsaren, som i de förras verser genast finner hvad han får hålla till godo, i de sednares först måste genomgå en mängd stora både förhoppningar och mödor, för att vinna lika litet. Det är klart, att här är fråga om ytterligheter i de båda skolornas
 15 manér, och icke om författare, hvars lyckade alster kunna vara många och viktiga, och hvars felslagna producter ensamma antas såsom karakteriserande den ena eller andra skolan.

Det är med speciel aktning äfven för den författarinns talang, hvarom här är fråga, som Rec. gör denna anmärkning, jemte det
 20 han utber sig läsarens medgifvande, att få yttra några ord särskildt om hennes nu utkomna samlade Dikter.

Följande äro de skaldestycken, hvarmed Euphrosyne öppnat Samlingen af sina arbeten: *Christophorus*, en Legend; *Psyche*, Dramatiserad Saga; *Vublina*, dramatiskt poem; *Nornan*; *Minnessång öfver Hedvig Charl. Nordensflycht*; *Klippkyrkan*, (ett poem i åtta romanser); och *Oithona*. En saga på prosa: *Den sköna Cunigunda* slutar första delen. Alla de här uppräknade poemerna äro af en större omfattning; i synnerhet de fyra förstnämnda. I stället för att
 25 ge en särskild kritik öfver hvar och ett af dessa stycken, inskränka vi oss till att i allmänhet betrakta författarinns manér och detta mer med afseende på fel än förtjenster, såvida de förra äro framställbara, de sednare icke, och såvida vi anse de förra vara vida mindre egenomliga hos författarinnan än de sednare.

35 Utan tvifvel har Euphrosynes talang, likasom mången annans,

tagit en missriktning, vid hvilken dess medfödda företräden lidit, om också ej gått förlorade. Hennes alltför stora hyllning af den nya vitterhetens egenheter, och de gärder, hon åt densamma skattat, hafva bestämdt hennes manér och uppfostrat hennes anlag annorlunda, än naturen tyckes menat. Enkla, inom trängre gränсор hållna uttryck 5 af ett varmt och rent hjerta hade hennes sånger kanske blifvit, om naturen, och icke en skola fått leda hennes bildning, och de hade då genom symmetri och fulländning ersatt hvad som brustit i storhet och omfattning. Rec. har tyckt sig finna ett stöd för denna förmodan i de stycken af mindre plan och enklare anläggning, 10 dem han funnit ibland mängden af författarinnans förut offentliggjorda producter, och som i afseende å framställningens renhet, idéens naivité och nångång rörande behag, varit jemförliga med de lyckligare lyriska poemer, Sverige äger. Det höga i karakter och handling, det enkelt sublimala i mythen, det dystra och storartade i 15 naturen, passionen, hämnden, med ett ord allt, hvori lifvet uppträder i djupare och mera groteska gestalter, är utom omfånget af hennes talang, och att hon företrädesvis behandlat sådana ämnen, bevisar blott, att hon ej rätt fattat densamma. Visserligen är det vid målningar af en sådan art lätt att *skenbart* lyckas, ty sjelfva ämnet 20 tillåter och underlättar en pomp i bilder och utflygter, som kan blända, huru oäkta den än må vara; men att sannskyldigt lyckas, dertill fordras ej blott ett genie af högsta ordningen, utan också ett af helt annat lynne, än Euphrosynes. Derföre måste man äfven finna, att de bästa af Förf. ofvannämnde compositioner äro de, 25 hvilkas uppräning grunda sig på en gifven tradition, såsom t. ex. Christophorus och Psyche. I dem är anläggningen förut gifven, och de stora och säkra conturerna måste alltid blifva kvar och påkalla beundran, huru mycket man än kunde hafva att anmärka mot författarinnans sätt att incarnera dem; då deremot i de stycken, 30 som icke äga en lånad plan, densamma är till den grad sväfvande och töcknig, att man med svårighet deraf skall kunna skapa sig en någorlunda tillfredsställande bild. Man behöfde blott utveckla denna jemförelse, och man skulle öfvertygas om hvilket tillskott af en uppfinnande, ordnande och sammanhållande förmåga Euphrosyne 35

hade af nöden, för att med verklig framgång försöka utförandet
 af vidsträcktare dikter. Att hon oftast skulle lyckas i små, luftiga
 lyriska sånger, vilja vi ej påstå; men säkert är, att hon skulle lyckas
 oftare i sådana, och på detta sätt kunna ge litteraturen stycken,
 5 som vore fulländade i sitt slag, hvilket på långt när ej är fallet med
 hennes större arbeten. I dem förstör ofta och i en nästan ständigt
 vaxling ett illa behandladt partie det behagliga intrycket af ett
 lyckadt, medan det dock måste skonas och bibehållas, såsom en
 ledtråd i och en del af det hela; skrefve hon små stycken åter, som
 10 ägde hvar sin individuella betydelse och till hvarandra ej stode i
 någon bestämning, kunde de sämre lätteligen utgallras och förkastas,
 medan blott de bibehölles, som försvarade sitt värde. Det händer
 ofta, att en författare ser sig inledd i en labyrinth, der den poetiska
 uppfattningens ledtråd brister och förloras, det blir då fråga om, att
 15 genom blotta öfningens och konstens hjälpemedel söka reda sig ut
 och återvinna den tappade stråten; men hvarje steg, han under så
 fatta omständigheter tar, missklär ohjelpeligt hans bana och röjer en
 oreda. Det är svårt att, för oftare återkommande svårigheter af detta
 slag, uppoffra ett längre arbete och afstå från dess fullbordande; men
 20 annat är fallet med ett mindre. Vill icke ett sådant i utförandet till alla
 delar gjuta sig efter den idé af skönhet, som för detsamma ligger till
 grund, så är ingenting lättare än att afstå från dess vidare behandling
 och lemna det åt förtappelsen. För icke många skriftställare vore
 det angelägnare att observera detta, än för Euphrosyne. Man ser i
 25 hennes större arbeten öfverallt ett sväfvande emellan klarhet och
 mörker, emellan ordning och oreda, och man märker tydligt ett från
 författarinnans sida halft medvetslöst anspråk, att på räkningen af de
 goda partierna, de svagare måtte få passera. Detta öfverseende med
 sig sjelf, och denna brist på stränghet, vid valet af hvad som skall
 30 anbringas, måste lättare få rum hos hvar och en, vid behandlandet
 af större compositioner, i det att de små partierna naturligtvis få i
 ens föreställning, ehuru oriktigt det än är, en underordnad betydelse,
 så att man väl anser det bättre om de lyckas, men också icke så
 farligt om ett och annat af dem blir underhaltigt; icke betänkande
 35 härvid, att ett obetydligt fult eller platt drag kan ohjelpeligt vanställa

ett eljest skönt anlete, och att en enda dissonance kan förstöra njutningen af den bästa harmonie.

Det vore därför, efter allt utseende, en vinst för litteraturen om Euphrosyne ville använda sina lyckliga gåfvor på skapelser, som vore med dem mera accorderande, d. ä. på bearbetandet af små, lätta 5 och osökta ämnen, dem hjertat och naturen syntes, åtminstone vid hennes första uppträdande, vilja ge henne i öfverflöd. Sådana skulle genom sin inneboende oskuld och helgd lättare än några andra bevara henne från de fel, dem hon adopterat ur phosphoristernas skrifter, fel, som synnerligen besvära hennes omnämnda 10 större arbeten, och hvaraf de hufvudsakligaste i det följande skola framställas.

Det första är ett lättsinnigt handterande af praktord och bländande phraser, hvilka hos Euphrosyne i synnerhet, man kan vara viss 15 derpå, ehvar de användas, gömma och öfverskylla en fullkomlig brist på poetisk inspiration. På de ställen, der en sann ingifvelse leder författarinnan, der hon har något verkligt att anbringa, någon sann åskådning att återge, är hon alltid klar, okonstlad och flärdlös, och det svulstiga *smaragd*-språket undantränges af hjertats 20 verkliga och enkla ord. Hvar och en finner huru obehagligt ett sådant kittlande af inbildningens gröfre sinnlighet i längden måste blifva, då uppfattningsförmågans alla ädlare fordringar lemnas otillfredsställda. Det tröttnar till och med hos Stagnelius någon gång, ehuru det hos honom ändå alltid äger en egentlighet och gedigenhet 25 på sitt ställe, som tillika talar till det djupare hos läsaren. Nära beslägtadt med detta ofta återkommande fel, i Euphrosynes arbeten, är ett annat, ej mindre sällsynt, men mindre ursäktligt. Man läser nemligen ofta nog hos henne, vers efter vers, bombaster, ur hvilka föga någon begriplig mening står att utledas. Den förra 30 anmärkningen gjordes således mot svassande och, på sina rum, intet sägande ord, den sednare mot hela meningar af enahanda beskaffenhet. Att deras uppkomst är att tillskrifvas samma orsak, som sades vålla prålet med praktorden, är så mycket klarare, som de i sig sjelfva innebära beviset på utevaron, för tillfället, af allt poetiskt ljus. För att gifva en föreställning om hvad Rec. menat, 35

då han omnämndt och anmärkt sådana meningslösa meningar, må exempelvis en eller par anföras: I *Psyche*, pag. 76, läsas följande ord, dem *Psyche* sjelf uttalar:

5 Nu i dalen vill jag glömma
 Dagen bort, på rosor drömma
 Blott om dig min själs gemål!
Lundernas demantesmycken,
Floras alla blomsterstycken
Blifve kärlekens symbol!

10 Läsaren må sjelf försöka komma till någon rimlig föreställning genom de tre sista af de anförda raderna. Med någorlunda fog kunde man säga, att kärleken är *ren* som daggdroppen, eller som blomman; men att daggdroppen är en bild af kärleken, hvilken älskare skulle väl begripa detta, vore han än så vattlagd och förstelnad. Ett lika
 15 öppet fält för meningar, halfmeningar och omeningar lemna t.ex. följande rader, tagna ur samma stycke:

Fritt må menskohjertat väfva
 Kring sig sjelf sitt sköra nät,
 Spindeln likt, som är inspunnen
 20 I sitt veka fångselgarn: –
 Brister blott en tråd, försvunnen
 Är din fröjd, o stoftets barn!

Långt ifrån att de här combinerade satserna skulle förklara och bilda någon helhet, motsäga de hvarandra så, att om den ena gör
 25 ett förklaringsätt sannolikt, finns i den andra något som upphäfver dess sannolikhet. Skulle fel af denna art vara sällsynta i *Euphrosynes* dikter, vore det hårdt att framställa och analysera de funna; men de yppa sig, mer och mindre markerade, så ofta, att författarinnan derigenom röjt ett nog anmärkningsvärdt undseende med sig sjelf
 30 och en betänkelig försummelse att göra sig reda för hvad hon velat antyda. Det är också härunder inbegripet icke blott egentliga omeningar, utan äfven sådana långsökta vändningar, hvilkas samband inbördes icke utan ett fullt bläckhorn, kunde på papper deduceras, vändningar, som göras ibland för att få ett rim, ibland för att fylla
 35 metern, ibland kanske blott för att få någonting nedskrifvit. Idealet

för utflygter af denna beskaffenhet finnas i *Phosphoros*, hvarest man ser satser packade in i samma versrad, som med hvarandra ej hafva mer att göra, än den fluga, som spatserar här, med en flod, som rinner i America, eller med gubben i Mån.

Sluteligen må äfven anmärkas, att Euphrosyne vid skildringar, 5
vare sig af naturscener eller känslor, endast sällan och äfven då
inskränkt uppnår den fria säkerhet i teckning, att hon med några
drag kan frambringa de föreställningar, hon åsyftar att väcka.
Tvertom ser man henne ofta hopa bilder på bilder, så att den ena i
läsarens phantasi väckta half-åskådningen i ögonblicket utjagas af 10
en annan, lika chaotisk. Ett exempel härfpå vore början till poemet
Nornan, der inbildningen, om den ville anstränga sig för att följa
med, skulle tröttna inom första sidan, utan att derföre hafva gjort
någon egentlig eröfring, eller ha en klarare blick i hvad författarinnan
velat framställa, än några ord blott kunnat gifva. 15

Måtte den stränghet Rec. tillåtit sig vid bedömandet af Eu-
phrosynes arbeten tillskrifvas mer hans aktning för hennes i flere
afseenden utmärkta talang, än någon lust hos honom att nedsätta
den rättvist hyllade författarinnans förtjenster. Sina blygsamma
anspråk och sina önsknings i afseende å sitt författareskap har 20
hon i öfrigt på ett intagande sätt uttryckt i följande, hennes Arbeten
börjande

Prolog.

Liksom en Dotter åt sin Moder gifver
De första små försöken af sin konstflit: 25
Så helgar äfven jag, o fosterland!
Dig blygsamt och förtroligt dessa blad.

När dina Söner tusenfaldigt dela
Triumfen af din ära, och sin hyllning 30
Dig bjuda få med kraftens djerfva lager,
Förherrligad af tankans höga värf;
Är Qvinnans lott, att på sin enkla bana –
Så inskränkt, som en blommas lif på tufvan! –
Blott drömma om en omärkt stilla frid. 35

Jag ägde också aldrig större fordran,
 När mot min framtids fjerrglas ögat log:
 Men Ödet leker med hvart hopp, hvar önskan;
 Och hjertats böjelser bepröfvas, vexla,
 5 Tills de, lik veka blad, af höstens vindar
 Från stjelken ryckta, vidt i rymden spridas
 Från nejd till nejd, vid himlens tårefloder,
 Att lemna plats åt en föryngrad knoppning, –
 Tilläfventyrs en m e r a herrlig vår.

10 Så kallas oförmodadt fram i dagen
 Ej sällan månet frö, som djupt i slummer
 Af sinnet gömdes, tills dess aning väcktes:
 Men om det en gång ock skall blomstra, mogna,
 15 Så bör det skyddas och för kölden skonas;
 Ty v ä r m a n blott den späda brodden lifvar
 Och höjer den från låga mullen opp.

20 Var ej så grym, som denne lärare,
 Som ryckte spefullt ur disciplens händer
 De plantor, dem han öfver berg och dalar
 Med fara och med möda hunnit samla,
 Att lägga in i sitt herbarium –
 Och sade, höglärdt trampande på blomstren:
 25 ”Gå inom fyra vägar att studera,
 Och spill ej tiden bort med olönt möda!”

30 Är ej naturens hjerta just den boken,
 Som själens öga först studera bör?
 Har ej hvart sinne claven till hvar bokstaf
 I detta alfabet? Att uppenbara
 Dess dolda chiffer-skrift – hvem kan det väl,
 Om icke Dikten? och är Dikten ej
 Ett gudabarn, som älskar barnslig fröjd?

- Tro ej, mitt fosterland! att jag vill trängas
 Bland skaran af de stridande Clienter,
 Som vakta porten af sitt Sångartempel.
 Med dem jag visst ej vill, och ej med någon,
 Liksom bland fåglar sker i trånga burar, 5
 Slåss om det ö f r a rummet. Den som först
 Högsätet når, må sina fjädrar yfva
 Och sjunga bäst han kan! Jag smyger gerna
 I någon vrå och qvittrar för mig sjelf;
 Nöjd; om i skuggan någon vän vill lyssna 10
 Och dela hjertats toner från min luta,
 Der känslan för a l l t skönt ljudbotten är.
- Dock – intet offer är för stort, för litet,
 Som Dig med helig värma bringas! Dig 15
 Må offras allt, hvad lifvet äger huldt:
 Det ljufvaste hvad Kärleken har anat,
 Det ädlaste och största Åran tänkt;
 Ja, för D i n skull allena, borde viljan
 Sin valfart rigta mot det h ö g s t a mål. 20
- O, att en sång Dig värd jag kunde höja,
 Och djupet af min själs musik förklara!
 Min hand vid lyran skulle salig dröja,
 och evig kärlek evigt uppenbara. 25

(*Helsingfors Morgonblad* 24, 27, 31/8
 och 7/9 1832, nr 64, 65, 66 och 68)

RECENSION.

FLICKORNA I ÅSKERSUND, BERÄTTELSE FRÅN
CARL XII:S TIDEHVARF, AF G. H. M.

186 sidor duod. Pris 1 Rdr Banco.

5 Herr M., förut känd genom flere novell-artade berättelser, har i närvarande arbete mera närmat sig det objectiva och skarpare träffat tingens sanning, än i någon enda af sina förra skrifter. Rec. har förut alltid tyckt sig märka hos Hr M. ett bemödande att eröfra och återge likheten af föremål, dem han blott efter beskrifning
10 känt, då här åter förekomma skildringar af personer och ämnen, som passerat Författarens egen varseblifning. Och i sjelfva verket huru naturligt visar sig icke detta? Hvilken förändring i costym har ej ägt rum sedan ett par hundra år inom de kretsar, der Hr M. förut älskat att röra sig. Likasom en nedkastad spån sakta och
15 likformigt rör sig i det lugna vattnet ofvanom fallet, men så snart den hunnit randen af detsamma, i hvart ögonblick byter rum och ställning, så visa sig äfven personer och seder i en stereotypisk hvil på de ställen, der de ännu icke trädt i beröring med statens och samhällslifvets större hvälfningar eller närmat sig de puncter, hvarest
20 sådane för sig gå, då de deremot i dessas hvirfvel oupphörligt skifta och ombyta former. Hvem t. ex. ville väl mer tro sig finna i någon samtidens uppenbarelse en verklig och lefvande bild af den äkta gamla aristokratien, eller på någon ort, der den nuvarande allmänna Europeiska bildningen och tonen fått insteg, träffade
25 taflor af ortens ursprungliga inre sedvanor och characterer? Sålunda hafva fenomenerna i Hr M:s förra skrifter icke, eller åtminstone till en obetydlig del, haft förebilder i det samtidslif, han haft tillfälle att

se och studera, och man får derföre icke undra, att den likhet hans taflor af äldre tider äga med sina urbilder, mest och nästan ensamt består i några föråldrade talesätt och vissa historiskt bekanta drag af yttre locala plägseder och costymer. Man må icke för mycket vidsträckt yrka den sats, att snillet och talangen kan återskapa en försvunnen verld och liksom uppväcka de döda. Har ett tidsskick alldrig legat inom en författares synkrets, så kan han om detsamma ingen omedelbar föreställning äga, och den medelbara historiska bekantskapen med detsamma, huru bristfällig, huru ytlig är ej den, ägande blott i några stela conturer de lefvande anletsdragens gröfsta och lättast ertappade nyanser. Endast i ett tidehvarfvs poesie, om tidehvarfvet ägt en sådan, kan man i främmande åldrar få dess bild mera individualiserad; men också med denna fördel på sin sida har en konstnär svårt att arbeta sig ur sin egen tids olikartade och mäktigare inflytelser, för att kunna återge det förflutnas väsende rent och ouppblandadt. 5 10 15

Helt olika är förhållandet, då en aflägsen tid till sin inneboende anda i sjelfva verket icke dött, utan lefver kvar i den närvarande. Konstnärn uppammas i detta fall lika mycket, för att fatta den förflutna tiden, som den i hvilken han lefver, och forntidens traditioner erbjuda sig honom icke såsom behöfvande förklaring, utan såsom förklarande. 20

Rec. har velat komma till den sats, att Hr M., oakadt han tecknat scener, som han sjelf kallar det, från Carl XII:s tid, likväl haft hela fördelen af att äfven i våra dagar hafva deras trogna bilder för ögonen. Ty om än Flickorna i Askersund, sedan hundra år tillbaka, förändrat ton och moder, så återfinnas dock deras enkla hjertlighet, deras öppna capriser, deras många funderingar och små bekymmer öfver allt, der en liten stad, eller der en liten folkklass i en stor stad, håller på att i isoleradt lugn utspinna sin egendomlighet. Hr M. tecknar i detta sitt arbete föremål, dem han sett, i hvars sfer han kanske någon gång varit indragen, och deraf kommer den fläkt af ett con amore i teckningen, som så helsosamt utbreder sig öfver hans taflor. Om man ville fästa sig vid namn, kunde man lämpeligast kalla hans skildringar: teckningar ur småstadslifvet, och, i sanning, 25 30 35

den lilla skymt af karikatur, som då och då är märkbar i detaljerna, skulle föga göra benämningen olämplig.

Intrigen i stycket är underordnad och alldeles försvinnande till sin betydelse, ibland de lifliga bilderna, som uppträda i detsamma; 5 en omständighet, som talar mycket till arbetets fördel. Rec. har tyckt sig finna de svagaste partierna der, hvarest denna intrig, för sin utveckling, fordrat en mera uteslutande behandling; och i detta afseende liknar Hr M:s berättelse dem, som man äger af Walter Scott. De finare förknippningarne af ämnets och dialogernas partier 10 äro väl icke alltid nog lätt och ledigt gjorda, men denna förmåga är också den sista, en dramatiserande konstnär lägger till sin fulländning. Rec. ville på det högsta hos sina landsmän recommendera detta lilla arbete, och tror att hvar och en som läser detsamma, skall erfara den känsla af trefnad och hjertlighet, som en glad och 15 harmlös blick på verkligheten i livvets små, ofta förvända scener skänker.

Såsom prof må det tillåtas att anföra den gamle Prostens predikan, förekommande i Capitlet: *Gudstjensten i Askersund*, hållen i afsigt att uppmuntra innevånarene till ett villigt bestridande af 20 den nödvändiga krigsgården och högst lämpligt utspäckad med andra personliga uppmuntringar och goda råd, allt efter tidens och omständigheternas kraf. Den lyder så:

”När psalmen togs upp, höjde gubben Tunngren en stämma, hvilken i styrka endast öfverträffades af den tyska guldsmeden Tydich Wipken 25 och i rikedom på modulationer af Bensvarfvarens Karins patients, den fyrfotades från Knottorp. Emellertid saknades icke variation i tonerna ifrån den högsta till den lägsta, emedan hvar och en tycktes extemporera sin melodi för sig.

Slutligen uppträdde Prosten på predikstolen och Kyrkostöten på 30 gången med sin långa, benknappsirade staf i handen. Prosten såg öfver sina åhörare under några ögonblicks tystnad, medan han med handen omvände timglaslet, hvilket skulle afmäta den portion, som den uppmärksamma församlingen, enligt hans mening, kunde tåla vid att intaga.

Derefter började han med thordöns-stämma sjelfva predikan, den han 35 derjemte accompanerade med väldiga slag i predikstolsbrädet.

Texten var Konungens räkenskap med sina tjenare (Matth. 18: 23–55.)
 Gubben gick vid dess förklaring ganska methodiskt till väga. I förberedelsen
 talade han om Konungens rättighet att fordra räkenskap, först den him-
 melske Konungens, dernäst världsliga Öfverhetens. Sjelfva ämnet var:
 räkenskapen, som skall afläggas för Gud, för nästan, för samvetet, dageligen 5
 och stundeligen, och sist på yttersta dagen. Följande stycken ur förberedelsen
 och slutet, torde tjena såsom prof på tidens predikostil.

”Öfverheten, mine bröder och systrar! måste vara såsom den lilla
 fogelen biet, hafvandes honung i munnen och gadd i stjerten, till att
 belöna de fromma men straffa de onda. Öfverheten måste vara såsom 10
 Förbundens ark: deruti lågo icke allenast lagens taflo, utan ock Arons
 staf af mandelträd. Ser till, mine käreste, att J lyden lagen och Konungens
 påbud, eljest torde vår stad ock få smaka stafven, nemligen icke mandlarna,
 utan trädet.

Jag hafver en bedröflig tidning att eder förkunna, käre bröder och 15
 systrar, nemligen att våran nådige Konung hafver för det närvarande
 begifvit sig till Asia, till ett land, som heter Svarta landet vid Svarta hafvet.
 Huruvida han derifrån kan räcka oss, lærer vara mindre säkert. Men att
 vi böre taga honom under armarna, det är tvärsäkert. Vi måste i alla fall
 vara redo att göra räkenskap för hvad vi gjort för Öfverhetens bästa, när 20
 helst Konungen det tackes fordra. Ja, det var det jag ville säga eder, käre
 bröder och systrar! att vi hafva en räkenskap att vänta med det allraförsta,
 och jag beder till Herren, att ibland eder icke måtte finnas någon tredsk
 eller genstörtig, den der icke är redo att draga till strids för fäderneslandet.
 Dulce et decorum est pro patria mori, heter det i grundtexten. Det är uttydt: 25
 ”När Konungen är i fara och fienden är för dörene, då är det icke tid längre
 att ligga hemma bakom spisen, utan då är det lofligt, ja, i sanning rätt och
 tillbörligt att sätta sitt lif i fara och vedervåga gods och blod för folket.
 Dulce est, betyder att det är sött och täckeligt att dö för fäderneslandet,
 med ära, såsom Makkabeus, hvilket heter decorum. Men jag vill nu säga 30
 eder, att J skolen vara redo att föröka stränga krigsmakten, ty många hafva
 bitit i gräset och många komma hem, glade såsom de der hafva utskiftat
 byte. Görer eder redo, J ynglingar, att draga svärdet för Konung och
 land! Påkläder eder icke blott allt Guds harnessk, utan verkliga lekamliga
 skinnkyllrar och goda värjor. Här skall ett nytt regemente uppsättas, och 35

det torde väl en och annan af eder, vår stads söner, vara tvungen att gå ut
 med. Låt mig se, att J ärliga hållen ut och icke förvägren eder! Jag, eder
 gamle och trogne själasörjare, önskar eder himmelens nåd och välsignelse!
 Nå, vi få talas vid mer om den saken i socknestämman. Men nu vill jag
 5 också säga ett ord till eder, J stadens unga döttrar! J ären skyldiga mig
 räkenskap för edert uppförande. Hvad är det för lättfärdigt tal, som går
 emellan eder. Sitt stilla i Guds hus, Dora, det säger jag dig. Och du, gamle
 Jöran Bokbindare, som sitter hopkrumpen der borta vid läktaren, tror du
 icke jag ser dig? Hör, du gamle syndare, jag, din själasörjare, vill hålla
 10 räkenskap med dig. Har du icke oförsynt kastat vår Borgmästares son
 utför din nattstugutrappa. Vet du huru många trappor helfvetet har? akta
 dig att sjelf åka utföre dem. Se till att din själ blir bunden så väl som dina
 böcker! Och se om din dotter, du Tysker! Hör, du guldsmed från Tyri och
 Sidons landsändar, du Tydich Wipken med ditt barn! Vet du icke, att en
 15 from hustru är dyrbarare än gull och ädla stenar? Vaka du öfver ditt barn,
 att hennes hjerta varder luttradt såsom rent guld! Hör Jöran Bokbindare!
 Hur tror du, att din själ ser ut? Jo, jag skall säga det för dig: den ser ut
 såsom en af dina egna böcker. Verldens lustar skrifva många lättsinniga ord
 och köttens tankar på bladen, så framt du icke sjelf fyller dem med Guds
 20 ord. Försedd är den med goda knäppen, men låter du den ligga öppen,
 så faller eho som vill, plumpar derutinnan, och skubbas den mycket med
 armarna, så får den hundöron, förstår du. Ack, du drager på munnen,
 Apothekare? Kan du mans gifva mig ett recept mot synden och döden? Ja,
 den som hade ett sådant, menar du. Hör på! Här skall du få ett: Recipe, eller
 25 tag in, o menniska, inhemta, o Christna själ, detta som jag säger dig:
     Först ta hågkomsten af din födelse och härkomst,
     Sedan ångerblad af din ovärdighet,
     Bitterrot af din bedröfvelse
     Och myrha af din förgänglighet.
 30 Tag af hvardera en hand full och stöt dem sönder i ett förkrossadt
 hjertas mortare, fukta dem med bättringens tårar, sätt dem på elden af
 en brinnande andakt, blås derpå med ångrens och ruelsens suckar, koka
 det väl tillsamman med daglig betraktelse och fast tro. En sked af detta,
 intagen hvarje dag med rent samvete, är ett säkert recept emot dödliga
 35 synder**).

Efter detta tilltal vände Prosten sina ord till de öfriga åhörarne. Han blef varse Baron och Herr Eric uppe på läktaren, och gaf dem hvar sitt skurbad. Sedan gick han i ordentlig ordning igenom alla bänkarna på manfolkssidan, så att ingen enda undslapp sin släng, eller ”tillämpning” som gubben sjelf benämnde det. Fruntimren hade väl också fått sitt, så 5
 framt han icke råkat tänka på att sockenstämman efter Gudstjenstens slut skulle upptaga så lång tid, att hans favoriträtt, kålen, skulle kallna helt och hållet. Åhörarne hade i alla fall fått ett glas (NB. timglas) mer än vanligt.

Efter Gudstjenstens slut, stod klockaren Tunngren först upp, gick till 10
 kyrkodörrarne, och, som han sjelf sade, i ordets egentliga mening, föste ut qvinnfolken. Husfäderna samlades i choret och ynglingarna, hvilkas skinn det nu förnämligast gällde, utgjorde en skock på läktaren.

Prosten framträdde derefter ibland gubbarne, höll ett långt tal om Rikets och Konungens fara, och slutade med meddelandet af Konungens 15
 påbud om en ny utskrifning.”

---

*) Ur Abrahams à S:ta Clara Lauberhütt’, tryckt på slutet af 1600:talet.

(Helsingfors Morgonblad 7/12 1832, nr 94)

RECENSION.
Ö-JUNGFRUN. BERÄTTELSE AF G. H. M.

Stockholm 1832. 172 sidd. 8:o.

Man har anmärkt mot författaren till denna bok, att en för mycket
5 brådskande och delad litterär verksamhet hindrat honom från att
ge sina skrifter den rundning och fulländning, de eljest syntns egnade
att emottaga. Hvad än förhållandet kan vara med några hans andra
arbeten, ger åtminstone icke förevarande lilla skrift anledning till en
sådan anmärkning. Ty hvad tid och använd möda kan ge af yttre
10 politur, ton och elegans, saknas visserligen icke i detta arbete, hvars
språk i sirlighet och städning kan täfla med hvilket mönster som
helst. Närmare torde man hafva träffat förhållandet, om man säger,
att denna författare vanligen med för liten alfvarlighet pröfvar sin
frändskap med de ämnen, som kunna rinna honom i hågen, och
15 för hastigt bestämmer sig för ett eller annat af dem. Hvar och en,
som med någon den minsta håg omfattat skapande konst, skall
nödvändigt hafva fått erfarenhet af huru lätt och snart ett föremål
kan visa några nätta och användbara sidor, och huru litet man
ändå träffat deri den anda, ur hvilken ensam man med säkerhet,
20 sanning och fullhet kan gestalta ett konststycke. Om det derföre
kunde bli fråga om att ge Hr M-n ett råd, så skulle det mindre bli
en uppmaning att hejda sig vid utförandet af ett ämne, än att vara
kysk vid valet af ett sådant.

I förevarande lilla berättelse, säkert den minst lofvande af
25 Hr M-ns productioner, skildras en blind faders och hans dotters
vistelse på en obebodd ö i Indiska hafvet. Författaren har sjelf,
med antydning af egna ringa anspråk på sin boks värde, kallat den

en Robinsonad, och haft fulla skäl dertill. Man kan icke säga att det ligger något egentligt tröttande i hans berättelse, med all den enformighet, som ifrån ett sådant ämne svårligen kan aflägsnas; men läsningen i sin helhet efterlemnar något tomt och otillfredsställande, 5
 likasom enskilda partier genom sin karakterslöshet, och, ibland, tillgjorda onatur, väcka misshag. Den gamle Fadren förblir genom sin eviga pjåkighet och sin själfbestämda hjälplöshet, ständigt en mera ömkelig, än underhållande person. Härtill kommer, att hans fordna lefnadsyrke, sjön, bort verka hos honom ett helt annat sätt 10
 att tänka, vara och känna, än det han här visar. Hans dotter är väl litet intressantare, men äfven hon har för mycket af fadrens slapphet, för att intaga. Man hade bort få se någon inflytelse på hennes väsende af den långa ensamheten och tvånget att vara allt för sig själf, men denna ganska naturliga fordran har icke blifvit tillfredsställd; tvertom är hon sig fullkomligt lik från början till 15
 slutet, och nästan inga conflictier sammanlänkas, i hvilka hennes utveckling möjligen kunnat afspeglas. Den likaså sanna, som vackra uppfinningen, att låta henne på blad inrista sina idéer i ensamheten, och mildra sin saknad genom dess uttryck, hade bort behandlas med mycket större varsamhet än här skett. Kanske hade blott en 20
 ton i hennes utgjutelser träffat naturen; men denna hade författaren kunnat hemta ur de vilda nationernas sånger, och denna hade ej sväfvat ut i tomma sentimentaliteter, den hade yttrat sig i episoder, fulla af händelser och väsendtlighet. Nu måste Recensenten bekänna, att det enda, i hela boken, han känt sig frestad att öfverhoppa, var 25
 just hennes skriftställereri, och han fruktar mycket att hon öfverhoppat det själf, ifall hon, och icke författaren fått afgöra, ty något sådant hade hon troligen försmått att skrifva. – Mest misslyckadt är dock hennes förhållande vid det räddande fartygets och brodrens ankomst. Recensenten anser sig icke behöfva ingå i någon detalj i 30
 detta afseende; hvarje läsare skall troligen finna riktigheten af denna anmärkning, lika som äfven författaren säkert med läsare-öga skall anse den grundad.

Till lyckade partier i stycket hör, utom språket i allmänhet, beskrifningen af flickans uppvaknande ur sin sjukdom, äfvensom 35

åtskilliga målningar af naturscener, och teckningen af ön. Det vore obilligt, att med stränghet granska ett arbete, som framlemnas med så små pretentioner, som detta, men då Hr M-n har en talang, hvars utveckling ingalunda kan vara ligkiltig för någon vän af litteraturen, 5 så tillhör det kritiken att fästa vigt äfven vid det af honom sjelf, som obetydligt ansedda, och anmärka brister, hvilka lätt kunna öfverflyttas från leken till alfvaret.

(Helsingfors Morgonblad 1/4 1833, nr 25)

TÖRNROSENS BOK.

Läsaren får icke vänta utförlighet i en anmälan, hvilken såsom denna rör ett arbete af största både utsträckning och mångfald; ty äfven en vida utförligare kritik, än detta blad kunde inrymma, skulle nödgas inskränka sig och icke förfölja dessa dikter i alla deras 5 detaljer. Här blir det fråga om att redogöra för arbetets allmänna innehåll och att af enskildheter upptaga blott sådana, som mest falla i ögonen, antingen genom sin svaghet eller styrka; de som ligga deremellan kunna knappt antydast. Visst är, att partier af alla dessa klasser finnas i Törnrosens bok, dock skall man vid läsningen deraf 10 snart med den gladaste njutning märka, att författarens ojemnhet är af det slag, som skiftar mellan skönhet och fel, icke mellan platthet och medelmåtta. Och då här begagnas ordet skönhet, tages det med sitt fulla innehåll af helgd och sanning. Författaren tyckes hafva hemtat ur sin närmast egna erfarenhet den vackra bild, som han på 15 något ställe, visst med andra ord, uttrycker, men hvars innehåll är, att målarens kamp är fåfång, om ej skönheten sjelfmant kysser hans pensel. Det finns målare, hvilkas händer man skulle tro skönheten sjelf hafva ledt till öfverallt jemna och ljufva drag; vid vår författares sida tycks gudinnan blott gerna dröja, betraktande med mildhet 20 hans inre, manliga strid och stundom till belöning kyssande hans varma och raska pensel.

Törnrosens Bok, eller, som den utförligare heter: *Fria fantasier, hvilka, betraktade som ett helt, af herr Hugo Löwenstjerna stundom kallades Törnrosens bok, stundom en irrande hind* *), är ett slags 25

---

*) Läsaren får blott undra öfver den besynnerliga titeln, icke tro att herr Hugo valt den utan åsyftning.

saguverk, som under särskilda titlar upptar berättelser med ämnen af olika natur och från skilda tider. I detta afseende är verket, hvaraf redan fyra band i fem häften säljas i vår bokhandel, en sammanfattning af delar, som icke stå i direct beroende af hvarandra.

- 5 Icke desto mindre kan det betraktas såsom en helhet, om icke just för den anordning, hvarigenom författaren sökt ge berättelserna en gemensam bakgrund, så åtminstone för den likartade egendomliga anda, som råder i dem alla. Sjelfva uppställningen har häruti något tycke af Moores "Lalla Rook." Här förekommer en familj, herr
10 Hugo Löwenstjerna och hans omgifning, i hvars krets sagorna berättas, under det familjens inre förhållanden småningom växa ut, för att, Gud vet när, hinna sitt mått.

- Det första bandet af Törnrosens bok, med titel: *Jagtslottet*, är egentligast och mest egnadt skildringen af herr Hugos slott och
15 lefnadssättet derstädes. Man kan utan tvekan yrka, att denna del är den svagaste i hela verket. Elementer af författarens diktkonst röjas visserligen äfven här, men de äro icke här kufvade af en ordnande andes lagar, utan verka oberoende af hvarandra. Personerna äro mindre lyckligt sammanhållna, så att ingen enda finnes af en klar
20 och träffande egendomlighet. Lika så svårt uppfattadt är deras inbördes förhållande och sjelfva lifvet på herr Hugos slott. Strödda idéer, stundom utvidgade till mer eller mindre mystiska samtal, öfverflygla personernas sjelfständighet och visa dem ofta såsom sina blott beroende organer, i stället för fria skapare. Det är ett fel,
25 som ingalunda är sällsynt i våra nyare litterära konst-producter, att det inre organiska lifvet i dem förvrides och uppoffras för idéer och reflexioner, som, på de ställen der de anbringas, icke hafva annan betydelse än deras inåt slutna, möjliga sanning. Ty så visst det är, att en målare icke lyser genom glänsande färger, utan genom
30 deras sammanställande till en lefvande tafla, så visst är äfven, att en konstnär inom poesiens område icke intar i högre mening genom skimmer i bilder och tankar, utan genom sanningen af det väsende, han genom dem förmår framställa. Men om man å ena sidan, i synnerhet hvad denna första del vidkommer, lätt blir varse
35 en osäkerhet hos författaren vid skapandet af sina personer och

af deras verld, så ser man, å den andra, redan här många sköna strålar af det ljus, författaren upphemtat ur lifvet och i de följande dikterna än rikare meddelar. Man kan således med allt skäl kalla äfven detta första och svagaste parti af det ädla konstverket lärorikt och väckande, så ofta det ock lemnar vår fordran på natursanning, rörlighet och lif i teckningarna ouppfylld. 5

Den andra Delen kallas Hermitaget. Med några få historiska drag till grund innehåller den en mängd romantiska skildringar, hvälfvande sig gemensamt kring Konung Waldemars strid om kronan med sina bröder och hans kärleks-förhållanden till systren af hans gemål. Det hela är visserligen bygd med den lutning åt det romantiska, att äfven de få ämnen, som äro tagna ur historien, ligga åt detta håll, men likväl skall man redan här angående författarens diktkonst, kunna göra en erfarenhet, som i fortsättningen än mer bekräftar sig, den nemligen, att både händelser och personer gruppera sig med mera hållning och natur i den mån de ligga närmare på förhand gifna historiska drag och af dem beherrsкас. Det är ingalunda vår mening att i allmänhet vilja frånkänna den rena och på all bevislig factisk verklighet blottade dikten konstbetydelse och sanning, emedan det tvertom är vår öfvertygelse, att hvart och ett fenomen, som diktas med inneboende sanning, factiskt funnits till, om också blott i spridda strålar, men då vi här tillerkänna en bestämd öfverlägsenhet åt de partier i författarens berättelse, som närma sig det gifna historiska, är det med afseende derå, att de rent af diktade innehålla i sig en osäkerhet, en formlöshet, som minst af allt kan stå tillsamman med konst, och som stämplar dem med underlägsenhet i förhållande till de öfriga. Och på detta ställe är det ej olämpligt att anmärka en åsigt, som författaren tyckes framställa med den bestämdhet, att man kan tro honom hysa den själf, ehuru han låter den uttalas af fingerade individer, och som tyckes vara icke utan inflytande på hans compositioner. ”Om man romantiserar,” heter det, ”i afsigt att teckna en tid med dess seder, måste man hemligt förbinda sig att hafva karakterer, hvilka liksom *valda bilder* lemna ett uttryck deraf. Likväl kan mången gång vara 35

intressantare att höra talas om någon, som ehuru tillhörande en viss epok --- ändå står med sin beskaffenhet, som ett litet undantag, en utvikning från sin tid. Tar nu åhöraren eller läsaren för gifvet, att man berättar för att skildra tidehvarfvet, så blir han här bedragen, 5 eller skyller föredraget för osannolikhet. Bland ett folk, i allmänhet gästfritt, kan en och annan snål personage finnas, och hvilken det just kan tillhöra en ifrågavarande anekdot eller romance att föra på banan. Åhöraren får deraf icke tro, att man missförstått en gästfri tid, eller gjort en osann karrikerad scen. Men vore meningen 10 ej annan än att lemna en karakteristik öfver epoken, då borde visserligen ej snikna menniskor framvisas i compositioner öfver tider, som på det hela varit af generöst lynne, ej fritänkare under bigotta sekler, ej någon dum varelse midt i en snillrik nation, ehuru individer af så egen art ifrån de andra nog alltid funnits. Jag tycker 15 icke om sådana bojor; de äro onaturliga, falska och tillika ängsliga. Deremot afsäger jag mig äran att egentligen föreläsa i historien öfver seder och bruk, under det jag gör något helt annat, nemligen anför tilldragelser, som roat mig.”

Vi appellera här till hvad vi förut yttrat vara vår öfvertygelse, 20 att allt hvad som *diktas* harmoniskt och naturenligt är factiskt och historiskt sannt, det vill säga har varit eller skall blifva, ty äfven det tillkommande är historiskt, sen man fångat det. Det första således som ur denna synpunct möter vår betraktelse, är att all sann dikt måste vara en sann bild af historiens egen väsendtlighet och i 25 grunden lika sann som den. Men nu är icke någon väsendtlighet till genom sina tillfälliga afvikelser, utan genom sitt sammanstående till en gemensam enhet, derföre är allt tillfälligt i sig sjelft ett intet och har betydelse blott så vida som det hålles invid något väsendtligt. I historien, som factiskt upptecknar millioner tillfälligheter, är det 30 väsendtliga tron på en försyn, i hvilken de hafva sin förklaring, i dikten är det väsendtliga intet annat än den förklaring konstnären sjelf mägtat nedlägga i sin composition. Vi tro att ingenting sker, som icke, huru oförklarligt det än synes, står i sammanhang genom Försynens ordning, deraf det älskliga i allt hvad som är factiskt, 35 men ifrån det tillfälliga i dikten gå vi till konstnären och fråga

om han har någon förklaring derpå, och brister den, så skygga vi för hans fantomer. I dikten skall därför allt vara ordning, allt sammanhang, allt historiskt i den höga bemärkelse, att allt skall hafva sin förklaring i den helhet, i hvilken det förekommer och betinga blott ögon för att erkännas. Sådan skall dikten vara, en bild 5 af den gudomliga ordningen, en bild af den historiska ordningen, sådan den afslöjat sig äfven för det menckliga ögat i vissa storartade, genomgripande grupper. Man må således hafva för afsigt eller icke att teckna en tid, en person, eller en händelse, så är det tillfälliga i och för sig sjelft ett intet och ger ingen bild. Det är sannt – för 10 att följa en af författarens liknelser – att bland ett gästfritt folk en icke gästfri menniska kan finnas; men skildras hon, utan att hållas i motsats till sin nation, så får man ingen föreställning om dennas gästfrihet. Men, invändes nu, man får en bild af en girig och det kan vara tecknarens ändamål, att ge blott en sådan. Det finns 15 intet folk, bland hvilket icke afvikande individer finnas; det finns i samma analogie ingen girig, hos hvilken icke några afvikande drag kunna anträffas. Är då den boja ängslig, som hindrar konstnären att löpa ut till dessa tillfälliga drag och kastar han sig in i dem och tecknar dem, hvad tecknar han då? Icke den girige! Conseqvent 20 kan sålunda ingen bild gifvas, utan allt blir ett förvirrande in i tillfälligheter och deras tillfälligheter. Vi skulle icke hafva dröjt så länge vid denna punkt, om vi icke tyckt oss varseblifva hos författaren en viss oro, som stundom nekar honom att bära med glädje konstens bojor, och en mera afgjord håg för utvikningar, 25 än för den lugna, sammanhållande teckningen af de föremål, han bringar å bane, en brist, som isynnerhet i de båda sednaste häftena eller fjerde delen*) märkbart förmildras.

Vi hafva nämnt, att de rent af diktade partierna i denne författares 30 arbeten ofta nog lida af osäkerhet och formlöshet. Man må betrakta

---

*) Af Sv. Litt. Föreningens Tidning finner Red. att äfven F e m t e D e - l e n redan utkommit, hvilket förmodeligen ej inträffat ännu, då denna anmälan benäget hit öfverskickades. 35

de i denna del anförda personerna Erasmus, Inga, Judith; huru litet äro icke dessa uppfattliga. Den förstnämnde är i synnerhet misstecknad genom den besynnerliga blandningen af olika bildnings grader, och den förfelade naivitet, som man i honom träffar. Det-
 5 samma kan sägas om Inga. Bättre är familjen Bruce hållen, ty om än såväl lorden sjelf, som de andra sakna det egna, individuella, som ensamt är lefvande och åskådligt, så äro de dock såsom allmänna karakterer åtminstone utan i ögonen fallande inre motsägelser. Men för de båda bröderna Konung Waldemar och Hertig Magnus har
 10 författaren haft historiska drag gifna, och vid utvecklingen af deras karakterer blir man varse en fastare hållning och en bestämd riktning åt ett mål. Derför fästa de sig äfven i ens föreställning tydligare än de öfriga personerna, ehuru ingendera har någon särdeles utsträckt rol att spela. Den veka, svärmande, obeslutsamma konungen påminner
 15 ovillkorligt om Sigismund, då Hertig Karl med sitt tilltagsna, stränga, hersklystna sinne har en motsvarighet i den mot Konungen upproriske Magnus. För öfrigt är kompositionen af det hela sinnrik, och idéen, att genom en rask flyttning fram i tiden få händelserna midt under deras närvaro att stiga tillbaka och upplösa sig i dunkla,
 20 drömlika skuggor, är förtrollande och ger stycket likheten af ett sakta döende adagio, eller en ström, som störtar sig med vattenfall mot hafvet och den ena minuten brusar, den andra förlorar sig tystnande i det oändliga. Som ett bihang förekommer i denna del vid slutet en kärleks- och spökelse-historia på vers, mindre fulländad eller
 25 snarare mindre vårdad i det tekniska, men dock ganska kraftfullt utförd i folkvisans ton med sina hastiga öfvergångar och halfbelysta, ofta blott antydda scener. I allmänhet kan man säga att författaren, som mindre än vanligt lyckas vid teckningen af det naiva, det rent och osminkadt naturliga hos personer inom den första stationen
 30 af bildning, här vetat att slå an just de strängar, som i mennisko-hjertat äro mest ursprungliga och detta i en tonart, som för dem är mest egendomlig. Stycket, som eljest är ganska korrt, kallas *Vargens dotter*.

Hvad som blifvit sagt om andra delen af ifrågavarande arbete
 35 gäller till det mesta äfven om den tredje eller ”*Hinden*.” Berättelsen

hvälfver sig blott icke här omkring samma ämne, såsom förhållandet är i "Hermitaget," utan upptar växlande skildringar, till största delen likväl hållna i beröring med Herr Hugo och hans familj. Det är sålunda en slags vidare fortsättning af den första delen, men, man måste medge det, vida intressantare fortsättning. Svårigheten att få in i berättelsen något romantiskt intresse, hvilket man varseblef vid den förra skildringen, synes här icke mera, och allt har redan en rikare växt. Likväl klarnar icke personernas individualitet mer här, än i första delen. Herr Hugos bror Andreas är kanske den, som lifligast kan uppfattas i hans egna efterlemnade papper, hvilka otvifvelaktigt höra till det bästa boken har att uppvisa. Underordnad och matt är tantens välgörenhet; den gamla tjenaren är förfelad och påminner om Erasmus.

Vi afbryta oss sjelfva och fråga huru det är möjligt att en bok kan vara af stort värde och dock ge rum för så många anmärkningar? och vi tillstå också att vår anmälan hittills varit mera en anmälan af verkets fel än af dess förtjenster. I sanning! mycket klander kunde ännu tilläggas, utan att behöfva sökas, och likväl skulle man icke utstänga möjligheten att lemna arbetet de högsta loford. Det hör till det skönas natur att vara mäktigare än det icke sköna och man må rycka an med tusende fel, finns blott en enda väsendtlig skönhet att ställas emot dem, så falla de till obetydenhet. Vi hafva funnit ett sådant förhållande i Törnrosens bok, och läsaren skall sannolikt sjelf göra den erfarenhet, att man icke så fort hinner störas af några törnen i densamma, som allt obehag åter fläktas bort af någon skär och osynlig doft från dess rosor. Ty rosor och törnen kan man väl säga boken innefatta, och benämningen är i detta afseende väl vald. Ville man nu, sen man dröjt vid bokens brister, äfven uppehålla sig vid dess skönheter, hvad skulle man kunna yttra om dem? Det vore kanske orätt att taga upp särskilta partier, ty dessa äro mera ponderabla af bristerna; man borde gå till andan i allmänhet. Denna är omöjlig att teckna; men om man ville likna det hela vid någonting, så kunde man ställa det i jemförelse med en djup, aningsfull skog, genom hvilken man vandrar med ofta besvärad gång, men öfverallt liksom omgifven af osynliga andar. Man störs, man väcks, man ler;

men i nästa minut är man gripen åter och väntar med klappande hjerta en uppenbarelse. Det är denna djupa, mystiska, åt naturens innersta syftande tendens, som fyller äfven de tre första delarna af Törnrosens bok med behag, och som i den fjerde visar sig med
5 lika styrka, men med än högre ljus och reda.

Fjerde bandet innehåller i tvenne häften en fortgående dikt: *Drottningens Juvelsmycke* eller *Azouras Lazuli Tintomara*. Händelserna äro från Gustaf den tredjes tid och samla sig närmast omkring
10 hans död. Redan det möte man här gör med historiska, så nära vår tid lefvande personer, med förhållanden och seder, om hvilka väl hvar och en läsare hört åtminstone några drag omtalas af ögonvittnen, med händelser, som lefva i ett ännu knappt lugnadt minne, redan detta vore nog att ge berättelsen en grad af intresse, äfven om
15 allt vore skildradt med medelmåttig talang. Men här förekomma, ibland ett vida mindre antal förfelade ställen, drag af den gedignaste konstnärs-förmåga och det rikaste snille. Det opera-lika, som ligger i hela den tid här tecknas, dess heroism och dess styggelser, dess vantro och öfvertro, dess ihåliga skimmer och hemska glädje, så
20 öofverträffeligt skildradt af Bellman i en lägre riktning, är som det vore skapadt för författarens genius, som älskar operans fantastiska dagar och tvinar i en verklighet af lugn consequence. Det factiska är här utarbetadt redan inom sig sjelft till någonting, som närmar sig fantasiens flyktigaste drömmar, och det är svårt att dikta något
25 så öfvernaturligt, att det icke, placeradt inom detta tidevarf, skulle antaga sannolikheten af att hafva verkligen funnits. Här är författaren hemma, och de mästerligaste taflor äro frukter af hans lyckligt valda eller lyckligt funna ämnen. Vi svigta i valet mellan de skönheter, som kunde anföras. Mest fängslande är kanhända
30 det väsende, hvaraf boken har sitt namn, ynglingen eller flickan Azouras Lazuli Tintomara. Odöpt, utan bestämdt namn, än tagen för karl än för qvinna, utan religion, utan allt begrepp om pligter, lagar, seder och slutligen född och uppfödd af en lättsinnig actrice i theaterns fé-verld, hvilken varelse skulle hon icke tyckas vara?
35 Och likväl huru skön är hon icke, huru fin, luftig, ja till och med

vis. Kanske har den dunkla, men harmoniska instinctens herrlighet aldrig klarare blifvit framställd och firad, än den firas i hennes natur. Hon är icke en menniska med ett blandadt mått af förstånd och oförstånd, vetande och okunnighet, rikedom och brist; hon är ett djur, men det fullkomligaste, som kan tänkas, ett djur, hvars minsta rörelse är grace, hvars minsta blick är clairvoyante, omöjligt att fångas och omöjligt att tämjas. Med ett ord, allt hos henne är namnlöst, såsom hon sjelf, och hennes inre liknar en slumrande natt, full af allt hvad sommarn äger ljufvast, och väntande blott en stråle af solen, för att öfvergå till den herrligaste dag. Sådan är denna Azouras, en bild af detta dunkla, mystiska, harmoniska, som är till och som varseblifves, men som flyr för all omfamning och som förstör den, som vill äga, icke blott beundra.

Bland detaljer af sällsynt sinnrikhet och sanning, må man nämna den hastiga, men hemska teckningen af Gustaf den tredjes möte med Ankarström, då Kungen, utkommen från den bekanta sierskan Mamsell Arvidson, ser sin mördare med ostörd fart, i rak linie afskära gatan och bäfvar för den röda fliken af hans kappa, som fladdrar opp under gången. Vidare må man ej förgäta att nämna masqueraden, de sammansvurnas möte der och framför allt konungen, för hvars öga midt i hvimlet och glädjen det röda ännu står då han blundar, såsom han sjelf säger åt Essen, och hvars dystra aning väfver sig in äfven i de legeraste af hans halft Franska, halft Svenska yttranden. Knappast lär man kunna föreställa sig en trognare teckning i få drag, än den som här ges af den gode, nedlåtande, men från karakterens och majestätets allvar så lätt ledda konungen. Redan hans första ord återspegla något af både honom sjelf och tillfället. "Voilà Essen – une Comedienne de la plus parfaite ironie! d'une svelte divine. – – Mademoiselle Stading kallar jag ett intet emot denna figur." Och straxt derpå: "Såg du, Essen, der glimmade längst fram något rödt; par Dieu, en af den fiera flickans strumpor. En silf för Bellmans eller Kellgrens pensel! – hvilkendera afgöre vi ej – men hon är finare, luftigare, mera graciös än sjelfva Lydia – – och fullt ut så jordisk som Ulla Winblad." Och från detta vanskliga intresse för en skön actrice lyfter sig konungen omedelbart åter till de älskvärda

- uttrycken af hans milda, kungliga sinne: ”Mitt goda folk roar sig, kom Essen, jag vill gå ned. Folkets glädje det är en konungs element. Quelle misère, anonymen och hans biljett! Jag känner att de älska mig alla, hvad fara för en konung som jag?” Med samma genialitet,
- 5 som Gustaf den tredje, äro nästan alla här införda historiska personer individualiserade, Gustaf Adolf med sin linealraka rättrådighet och styfva formalitet, den slutna, rätt fram gående, brutala Ankarström, sådan han visar sig i sin bekännelse, den beslutsamma, listiga General Pechlin, o. s. v. Den rika öfvervigten af sköna och lyckade
- 10 partier gör det förhatligt för oss att ens omnämna brister. Likväl förekomma äfven sådana, t. ex. osannolikheten af slutet, af det dubbla rival-mötet, osäkerheten i teckningen af scenen mellan Emanuel och Juden, Ankarströms olikhet och särskilta mindre detaljer, som äro för mycket antingen sväfvande eller bjerta.
- 15 Vi hafva önskat meddela något profstycke ur detta ypperliga arbete och äro ovissa om hvilken målning vi borde välja. Scenerna äro så rika och växlande, personerna så olika och, hvar och en på sitt sätt, intressanta, att man icke gerna ville förbigå någon enda. Särskildt hafva dock scenerna mellan Gustaf Adolf, Azouras och
- 20 Hertig Carl, mellan Azouras och hennes mor samt Ankarströms bekännelse frapperat oss. Vi afskrifva här sistnämnde document, emedan det lättast kan ryckas ur sitt sammanhang och minst behöfver förklaringar, för att fattas i sin rysliga sannolikhet.
- 25 *Onkeln.* Ankarströms bekännelse skall sedan produceras i Hofrätten; hittills har den förevarit i Polisförhören den 19, 20 och 21 Mars. Det har lyckats mig att få en afskrift deraf in extenso, utom af början. Ankarström skall i ingressen hafva uppgifvit sin hufvudorsak till gerningen vara den tanke han hyst om Konungens karakter, och hvilken han der tecknar med
- 30 så högst mörka färger, att det icke en gång får allmängöras. Sedan säger han: ”Förleden höstas, närmare Julen, blef jag känd med Grefve *Horn* på *Hufvudstad* till dess stora olycka och mitt hjertas förstörande samt eviga samvetsagg, at jag varit ordsaken till et så vördnadsvärdt Herrskaps förstörelse och olycka; Herren den Store Alsmächtige Guden bevare dem,
- 35 samt upväcke medlidande hos de Regerande, det de snart måtte blifva

frie och åter lyckelige. Jag sade, at jag i höstas blifvit känd med Grefve *Horn* då jag några gånger kom at tala om Regeringen, sade jag: Det är olyckligt, at en intet kan slippa Konungen, svartes mig: Det är intet värdt att tänka derpå, ty encore gjöres intet, – det vore underligt – Jag gjort, bara tillfälle kan fås. – Han förundrade sig öfver mig, men kan ej minnas dess 5 utlåtelse. – Taltes ej mycket vid, ty hade alltid brottom. – Det mästa jag talte med Grefven var om min Gottlands-sak, annars om landthushållningen, ty tänkte jag ej något med den utlåtelsen då, utan efter Juhl först, tog fullt alfvar med denna olyckliga tanka. – Efter Nyåret bad Grefven mig till middan på *Hufvudsta* som var en Söndag. Jag kom, och råkade där Grefve *Ribbing*, med hvilken jag då först blef känd – Kom då at tala om de olyckelige tiderne och tillkommande Riksdag, föll jag dem i talet och sade: Utan at blifva af med GUSTAF den Tredje, hjälps intet; Då axlade Grefve *Ribbing* sig, sade, Gud vet när det skjer. – Om tillfälle gafs, gjorde jag det, sade jag, då Grefve *Horn* sade: du må tro, det är en baddare, pekte 15 på mig, då Grefve *Ribbing* skrattade med en föregtelig *mine*, men sade intet. – Frågte jag, hvar skall man få tillfälle bara, att kunna gjöra? – *Haga*, där är vakt, så at många skall vara där, ser svårt ut; På *Operan* vet jag ej, om intet man kunde få *logen* näst Konungen. – Nej, svartes en af Grefvarne, det är *Ministrar*, som har dem. – Är det intet tillfälle, sade 20 en af oss, när konungen går ifrån sin stora loge i den lilla? Jo, det är det, men kan ej veta eller minnas, hvem som sade detta, eller om mera sades, men som jag tyks påminna mig, kom Grefvinnan ut, då samtalet uphörde, endast en annan stund som hastigast kom öfverens, att råkas hos mig en viss tima dagen derpå eller par dagar derefter. – Vi råktes den utsatte 25 stunden hos mig. Det är intet bra Pistoler jag har, om jag kunde få köpa bättre. – Jag har bra Pistoler sade Grefve *Horn*. – Låt mig få dem sade jag. – Mins ej, huru Grefven svartes – Sen sade jag, om en *loge* kunde fås på *seconden*, skulle vi gå dit, och jag passa på när Kungen går ur sin ena loge i den andra, i gången skjutån; Men jag märkte at de intet hade någon rätt hog, utan sade alt ja. – Grefve *Horn* som skulle ändå åt *Stan*, bad jag höra efter *loge*, samt gje mig svar om eftermiddagen hos sina Svägerskor, och under vägen svara Grefve *Ribbing*, det lär varit dan efter vi råktes på *Hufvesta*, ty var *Opera* den dag de var hos mig. – Straxt på eftermiddagen 30 råkade jag Grefve *Horn* hos dess Svägerskor, med underrättelser, at han fått 35

billet för sig och en til utaf Baron *Hjerta*, ty han tagit en loge på den ran. – Grefve *Ribbing* skulle gå på Partern, hade Grefvarne kommit öfverens om, då de var borta. – Jag laddade min Pistol sedan, när klockan blef sex gjeck ner till Gr. *Horn* hos dess Svägerskor, och geck straxt, men uträttade
 5 dock intet, ty Kungen var hela qväln i stora *logen*. – Geck hem rätt trött, ty kostade på – mins ej hvar Grefven tog vägen. – Han tycktes mig rätt glader öfver at det intet blef utaf. – Jag mins ej hvar eller när vi råktes sedan, men jag sade, at där duger intet, jag skall gå på *Dramatiska* Paternn, sade jag åt Grefve *Ribbing*, och försöka om där är möjligt, var allena
 10 men dugde intet, hvilket jag sade dan efter på gatan åt Grefve *Ribbing*; *Masquerade* blir det bästa sade jag. Emot all förmodan blef anslag til *Masquerad*, Thorsdan för Riksdans början, då jag sökte Grefve *Ribbing* genast, sade honom at det blir *Masquerade*, det andra skall skje i qväll. – Får si om det skjer sade Grefven, haf alt i ordning, men jag vill ej vetat,
 15 så at i fall jag blir fast, jag intet känner något. – Grefven går väl dit? det gjör jag svartes. – Jag gick allena, men fant ej Grefven, ej eller fant jag tillfälle, ty var ej mycket folk. – Jag gjeck missnögd derifrån, dels för at ingen ville hjälpa til, dels öfver at den olyckeliga gärningen ej skjedde, efter jag låfvat vist at skje skulle. – Dagarne för denna *Masquerade* bad
 20 jag Grefve *Horn* komma til *Gefle*, men var omöjligt förmåen dertil, det svartes, är intet värdt, ty *encore* uträttas aldrig något, men *masquerads*-dan var han ej i Stan, och sen råktes intet förr än efter Riksdan. –

For till *Gefle*, ej i annan afsigt än att vara med och si huru där skulle gå
 25 til, ty togs sådane hårda steg dertil, så at jag tänkte, skall våld skje, skall jag göra hvad jag kan at försvara oss; Råkte Grefve *Ribbing* där, men tänkte ej på något i början. – Sen fann jag et tillfälle, at passa på, då han en middagsstund var ute och gjeck, hvilket jag berättade Grefve *Ribbing*. – Svarte, det är väl bra, var bara försigtig, eller hur det föll sig, kan ej
 30 noga minnas det; Men Kungen var ej mycket ute mot slutet, utan red, då intet kunde skje. – Under hela denna tiden föll flere gånger mig i tankarne: Är detta bra, är det icke synd. – Nej! det är din pligt och skyldighet, at älska din nästa som dig sjelf; Om jag vore förfölgd, önskade jag at andra hjälpte mig, således bör jag hjälpa dem, så snart det ej gjörs för egennyttan,
 35 förföljelse eller illska, då gjorde jag illa. Det är ock min endaste tröst jag

äger uti all min högst olyckeliga ställning, som med den Store Gudens Nådiga hjälp, blifver snart uti en högst lyckelig ställning förändrad. – Kom hem från *Gefle* Lördan, råkade Grefvarne intet på flere dar. Då jag råkade Grefve Horn, tackade han för mina bref, sade jag, Grefven hade rätt, *encore* gjörs intet. – Det är det jag alltid säger, svarte Grefven; Så gick jag bort, ty detta samtal var på gatan. – Första Fredan efter Riksdan blef anslag til *Masquerade*; Geck up til Grefve Ribbing; jag går på *Masqueraden* i qväll för att skjuta Kungen; svartes; Jag skall ock gå dit, men det blir nog intet utaf. – Jo det gör det, om Kungen bara kommer dit. – Straxt jag kom från Riksdan, tog jag åter de pistoler som var hos Smeden för at lagas medan jag var i *Gefle*; Hade haft sönder stocken på den ena innan jag for till Riksdan; Jag fick dem af Grefve *Horn* en vecka eller mer, förr än jag for till *Gefle*, hvilka Grefven hade med sig en dag från landet. Försök dem, de tror jag är bra, sades, om jag mins rätt; Laddade dem med kulor och hagel; Geck allena på *Masqueraden*, ty ingen visste det, utom Grefve *Ribbing*, tog båda med mig; råkade intet *Ribbingen*, samt såg ingen möjlighet, at då görat, utan geck missnögd hem, råkade Grefvarne ej på länge. – Dagen för Fredagen, då *Masqueraden* ej blef för köldens skull om jag mins rätt, kom Grefve Ribbing til mig, sade, i morgon blir *Masquerade*; Å! vasserra svarte jag, då skall visst skje, det må vara mycket eller litet folk där; – Vi råks där sade Ribbingen, men blef ingen utaf, utan jag kratsade ut skotten ur pistolerne; råkade Grefve *Ribbing* sedan på gatan en dag, sade han; Nå, det blef ingen Masquerad; Nej sade jag, det tör ingen mer bli af det är så nära på Fastan, fast Fastan den bryr han sig ej om, bara han intet far bort, nemligen Konungen. – Torsdan för den olyckeliga *Masqueraden*, geck jag ut til *Hufvudsta*, men råkade Grefve *Ribbing* på morgon ute på gatan; sade, jag far till *Hufvudsta* til middan. – Hälsa ut, jag kommer klockan fyra dit. – det är bra, sade jag, så får vi talas vid om *Masqueraden* i morgon; ja, svartes; skiljdes åt, for ut; Sade Grefve *Horn*, i morgon blir *Masquerade*, och klockan fyra kommer *Ribbingen*; det är bra var svaret; Talte intet vidare, ty Grefven hade brott om. Straxt efter kom Grefve V. Dona från Drottningholm; blef intet tilfälle där, at talas vid, utan kom öfverens at råkas dan derpå hos Grefve *Ribbing* klockan fyra och alla vara på *Masqueraden*; Dock var aftalet med Grefve *Horn*, at jag skulle taga *Domino* och *Masque* åt honom. – Fredan råktes hos

Ribbingen den utsatte tiden, kom visst ens om att råkas der. *Ribbingen* sade huru han skulle vara klädd på *Masqueraden*, för att kännan där; Då fick jag höra af Grefve *Ribbing*, at *Liljehorn* är färdig samt at *Artilleriet* och Enke-Drottningens kunde han lita på. – Då fick jag höra sägas, at
5 *Armfelt*, *Taub* och *Sinclair* skulle *arresteras*, och Kron-Prinsen på Thron; Jag gick ur det rummet blott för at intet höra vidare, ty jag ville aldrig höra något; – Geck dän – i trapporne sade Grefve *Horn* huru dags han skulle komma til mig. – Klockan sex filade jag hulling på en stor slagtar-knif samt vättjade honom och svärtade skaftet. Kläckan tio kom Grefve *Horn*
10 til mig med en sabel, lade den där och gick ut. – Då geck jag till Bireaun och laddade pistolerne, samt lackade svart taft på den tillagade knifven, hvilken jag köpt vid Riddarhus-torget uti en Knifbod tio à tolf dar förut til den ändan. – Grefve *Horn* kom åter: och vi klädde på oss, geck half til tolf til *Masquerade*-salen. – När vi kom, såg jag straxt den olyckeliga Konungen
15 i sin lilla *loge* med *Essen* derjemte, då straxt efter kom *Ribbingen*; Jag kände honom och Grefve *Horn* talte med honom genast; Straxt efter kom Konungen *Masquerad* med hvit *Masque* utan skägg och svart *Domino*; Geck et hvarf om saln som hastigast och up i *Foyern*. – Jag och *Horn* efter, väntade vid *Coulissen* ejemter dem som dansade. – När Konungen utkom,
20 geck han vänster om mig; Så makade jag mig bakom honom, under det Konungen geck ner åt salen samt skjöt af det fördömda skottet, släpte genast pistolen, förundrad öfver att ej falla; ville sticka med knifven, men bestört släpte den, geck fram om Kungen, ropte: eln är lös, ville gå ut, men slapp ej, trodde at ransakning skulle skje, släpte den andra pistolen ofvanför
25 vid trapporne. – Ingen af Grefvarne ville tala med mig sedan.”

(Helsingfors Morgonblad 4, 8, 11, 15, 18 och 22/5 1835, nr 34–39)

LUCREZIA BORGIA, DRAM AF V. HUGO.

Svenska litteraturen har åter fått en öfversättning af ett af V. Hugos arbeten. *Lucrezia Borgia*, denna berömda dram, som uppfördes 100 gånger på scenen i Paris, mottogs äfven på Londons theater med beundran, utgafs genast på Tyska i tvenne särskilta öfversättningar 5 och utsåldes i tvåtusende exemplar inom de två första dagarna sedan den lämnat pressen, har nu af en anonym blifvit öfverflyttad äfven på svenska. Då detta skådespel kan anses karakterisera syftningen och andan af den Franska romantiska skolans vitterhet, och V. Hugos namn vunnit den ryktbarhet, att en närmare bekantskap 10 med hans poetiska alster icke kan anses likgiltig af någon, som intresserar sig för bildning och konst, kunna vi icke annat än hålla öfversättaren räkning för hans företag, att göra detta den Franska skaldens arbete tillgängligt äfven för dem, som icke kunna läsa det på original-språket. Vi anse derföre såsom helt och hållet öfverflödig 15 den ursäkt öfversättaren i företalet gör, i anledning af sitt val af original. Ty ehuru mycket finnes i Hugos dram, som stöter våra begrepp om natur och seder, och många drag förekomma der, som genom sin mörka skändlighet väcka vämjelse och harm, är dock vigten af att känna kulturens gång och utveckling större, än vådan 20 af att bli missledd och sårad genom dess möjliga afvikelser och villor.

Vi gifva här en exposition af ifrågavarande dram, för att sedan öfvergå till några reflexioner öfver densamma och öfver den romantiska skolan i allmänhet. 25

Dramen öppnas med en fest i Venedig. På en terrass utanför det palats, hvarest festen firas, samtala fem unga, präktigt klädda herrar i natten. Jemte dem befinnas på scenen en föregifven Spanjor,

egentligen Hertiginnans af Ferrara, *Lucrezia Borgias*, förtrogne, samt en ung lycksriddare, *Gennaro*, öfver hvars härstamning ett mörker hvilat ända intill slutet af dramen, då det upptäckts att han är Lucrezias son. Denne Gennaro insomnar nu, under det de öfriga
 5 samtala om de rysligheter, som befläcka familjen Borgia. Till en utgångspunkt må här anföras en del af samtalet:

GENNARO (*kastar sig i en länstol i sofvande ställning*).

Väcken mig, när Jeppo slutat.

JEPP0.

10 Så här är historien. – Det hände år fjortonhundra åttio ...

GUBETTA (*i ett hörn af theatern*).

Fjortonhundra nittiosju.

JEPP0.

Rätt! 1497, på en viss natt mellan Onsdagen och

15 Thursdagen ...

GUBETTA.

Nej! mellan Tisdagen och Onsdagen.

JEPP0.

Ni har rätt. – Denna natt då såg en färjkarl vid Tibern, som hade
 20 lagt sig i sin båt vid stranden, för att vakta sina varor, någonting förskräckligt. Det var litet nedanför kyrkan S:t Hieronymo. Det var vid pass fem timmar efter midnatten. Färjkarlen såg två män, som gingo till fots, gå i mörkret på vägen vänster om kyrkan hit och dit, liksom de voro oroliga; hvarefter två andra syntes; och
 25 sluteligen tre, alltså summa sju. En enda var till häst. Natten var ganska mörk. I alla hus, som ligga åt Tibern var intet ljus, utom i ett enda fönster. De sju männen nalkades till flodstranden. Den som var till häst vände bakkdelen af sin häst åt Tibern, och då såg färjkarlen tydligt på denna bakdel ben, som hängde på ena sidan
 30 och armar och hufvud på den andra, – liket af en man. Under det deras kamrater lurade i gathörnen, togo två af dem, som voro till fots, den döda kroppen, svängde honom två, tre gånger med kraft, och kastade honom midt i Tibern. I samma ögonblick, som liket slog i vattnet, gjorde den, som var till häst en fråga, hvilken de två
 35 andra besvarade med: ja, min herre. Då vände sig den ridande åter

till Tibern och såg någonting svart, som flöt på vattnet. Han frågade hvad det var. Man svarade honom: min herre, det är den döda herrens mantel, och någon af de sju kastade stenar på denna mantel, hvilket kom den att sjunka. Sedan detta var gjordt, bortgingo alla i sällskap och togo vägen till S:t Jacome. Detta såg färjkarlen. 5

MAFFIO.

En sorglig händelse! Var det någon ansedd man, som dessa kastade i vattnet? Den der hästen gör ett sällsamt intryck på mig; mördarn på sadeln, och liket bakpå!

GUBETTA. 10

På den der hästen var det två bröder.

JEPPÖ.

Ja så var det, Herr de Belverana. Liket var Giovanni Borgia; den ridande var Cesar Borgia.

MAFFIO. 15

En helfvetes familj, de där Borgierna! men säg, Jeppo, hvarföre mördade broder på detta sätt broder?

JEPPÖ.

Jag vill ej säga er det. Orsaken till mordet är så vederstygglig, att det bör vara en dödssynd, att blott omtala den. 20

GUBETTA.

Jag skall säga eder det, jag, Cesar, Kardinal af Valence, dödade Giovanni, hertig af Candia, emedan båda bröderna älskade samma qvinna.

MAFFIO. 25

Och hvem var denna qvinna?

GUBETTA (*alltid i fonden af theatern*).

Deras syster.

Denna vidunderliga qvinna, denna de båda rivalernas syster är *Lucrezia*, dramens hjeltinna. Äfven hon är maskerad närvarande vid festen och vistas under ett främmande namn i Venedig. Så snart de fem unga herrarne slutat sitt samtal och gått ut, inträder hon på scenen, hvarest *Gubetta* och den sofvande Gennaro qvarblifvit. Hon stannar framför den sednare, betraktar honom med hänryckning och vördnad, veknar till mildhet och ger, efter en kort dialog med 35

Gubetta, befallning åt denne, att låta frigifva fem fångar, som hon namnger, och hvilka enligt Gubettas utsago, ännu icke hunnit blifva hängda, strypta eller förgifna. Följande karakteriserar de båda personernas stämning under denna scen:

5   DONNA LUCREZIA.

Gubetta, börjar icke verkeligen vårt gemensamma vanrykte, vår gemensamma vanära, ryktet om våra mord och våra förgiftningar, att trycka dig?

GUBETTA.

10   Alldeles icke. När jag går på Spolettos gator, så hör jag väl någon gång galg-fåglar mumla omkring mig: hu! den der är Gubetta, förgift-Gubetta, dolk-Gubetta, galg-Gubetta! ty de ha fäst efter mitt namn en lysande ägrett af öknamn. Det der allt säger man och när munnen ej säger det, så är det ögonen, som säga det. Men
15   hvad gör allt det der? Jag är så van vid min dåliga reputation, som Påfvens soldater att officiera vid messan.

Gubetta går bort, och Lucrezia, som aftagit sin mask, väcker Gennaro med en kyss på hans panna. Emellertid har hon blifvit bespejad af tvenne masker, hennes gemål och en hans förtrogna.
20   Hertigen återvänder genast full af svartsjuka till Ferrara. Gennaro åter griper omkring Lucrezia och vill hålla henne kvar; hon flyr och han följer efter. I detsamma varseblifs och igenkännes hon af tvenne af de förut omnämnde herrarne, som skynda att samråda med sina vänner, för att rädda Gennaro ur denna snara. Derföre,
25   när i följande scen Gennaro omtalat sina öden för Lucrezia, och hon, än försmältande af ömhet hört honom uttrycka sin kärlek till sin mor, som han sökt och aldrig funnit, än förkrossad och ångerfull hört den afsky, med hvilken han nämner Lucrezia Borgias namn, utan att känna den med hvilken han talar, inträda hastigt
30   de fem herrarne och yppa för Gennaro hvem hon är, i det att hvar och en af dem stiger fram och presenterar sig för henne såsom en son, eller nära anförvandt till någon, som hon låtit förgöra. Efter de gräseligaste beskyllningar och en lista på brott, som äro för mycket skändliga, för att här kunna omnämnas; slutas uppträdet
35   så:

MAFFIO.

Vill du veta hennes namn, Gennaro?

DONNA LUCREZIA.

Nåd! nåd! mine herrar!

MAFFIO.

5

Gennaro, vill du veta hennes namn?

DONNA LUCREZIA. (*Hon kastar sig på knä för Gennaro*).

Hör icke, min Gennaro!

MAFFIO (*utsträckande armen*).

Det är Lucrezia Borgia!

10

GENNARO (*bortstötande henne*).

O!

(*Hon faller afdånad vid hans fötter*).

Första Actens andra Afdelning börjar med en scen emellan Gubetta 15
och Lucrezia, på en öppen plats i Ferrara. De fem herrarne, som
nyligen så hårdt anklagat Lucrezia, befinna sig nu i hennes hufvud-
stad, på en beskickning från Venedig. Gennaro har äfven åtföljt
Ambassaden.

LUCREZIA.

20

Är allt färdigt för denna afton, Gubetta?

GUBETTA.

Ja, Ers Höghet.

LUCREZIA.

Komma alla fem?

25

GUBETTA.

Alla fem.

LUCREZIA.

De har ganska grymt skymfat mig, Gubetta!

Man finner att en hämdplan är å bane och Lucrezia ber Gubetta 30
vaka att intet ondt händer Gennaro.

De fem herrarne uppträda, sedan de förra aflägsnat sig. De
tyckas finna det nog vågat, att hafva kommit till Ferrara vid sakernas
nuvarande ställning, och en och annan röstar för att begifva sig
bort redan innan qvällen, så mycket mer, som Ambassaden redan 35

uppfyllt sitt ändamål. Borgiernas gift omtalas och de medel till hämnd den förolämpade Lucrezia äger. Emellertid besluter man att öfvervara en bal för aftonen, hos en Prinsessa Negroni, boende i grannskapet af det hertigluga palatset. Gennaro, hvars afsky för

5 Lucrezia Borgia, under fortgången af samtalet, stegras till det yttersta, lösbruter med sin dolk från palatsets vägg den första bokstafven af namnet *Borgia*, så att blott ordet *orgia* återstår. Gubetta säger blott: "Herr Gennaro, den der ordleken skall i morgon ställa hälften af staden under ransakning." – Andra Akten: Gennaro är gripen af

10 Hertigens utskickade och väntar utanför hans rum. Hertigen, Don Alfonso d'Este, ger befallning åt en förtrogen, att hålla i beredskap både gift och svärd och ställa sig utanför vid en dörr till salen. Lucrezia anmäles och inkommer beklagande sig häftigt öfver den skymf, som tillfogats henne genom vanställandet af hennes familje-

15 namn. Då hon får höra, att den brottslige redan är i Hertigens våld och i hans palats, tar hon en ed af sin gemål, att han icke skall låta den skyldige komma med lifvet unnan. Den svartsjuka Hertigen ger henne med skade-glädje detta löfte och låter införa den anlagade. Lucrezia igenkänner med fasa Gennaro. Hon försöker att förklara

20 honom oskyldig, men han sjelf bekänner allt. Nu följer ett enskildt samtal mellan Lucrezia och hennes gemål, under hvilket hon med både smicker och hot försöker beveka honom att lössläppa Gennaro. Don Alfonso förblir obeveklig och befäller sluteligen, efter ett osminkadt yppande af sin verkliga sinnesstämning mot sin maka,

25 henne att välja mellan att räcka Gennaro förgift eller se honom nedstötas.

Gennaro införes åter. Don Alfonso visar sig nu såsom vore han blidkad och färdig att anse den anlagades förbrytelse blott som ett förlåtligt ungdoms öfvermod. Då det vidare under fortgången

30 af dialogen yppas, att Gennaro en gång räddat en af Don Alfonsos närmaste från döden i en batalj, befäller hertigen, såsom det synes för att hedra honom, sin gemål iskänka åt honom en bägare vin. Efter fåfänga försök att undvika detta, nödgas Lucrezia bjuda honom det förgiftade vinet. Han dricker och Don Alfonso aflägsnar

35 sig. Så snart de båda blifvit lemnade allena, yppar Lucrezia för

Gennaro att han fått förgift, men framtar i detsamma ett motgift och ber honom dricka ut det. ”Hertiginna,” säger Gennaro, ”hvem går mig i borgen för att icke just detta är giftet.” Lucrezia, förkrossad af hans misstankar och den afsky han röjer för henne, fortfar att besvärja honom att emottaga det enda medel, som finns, till 5
räddning, och Gennaro, som sluteligen låter öfvertala sig dertill, ledsagas af sin räddarinna ut och ålägges att i ögonblicket lemna staden, hvarest faror af alla slag omgifva honom.

Snart får dock Hertigen höra att Gennaro undkommit och beger sig med en förtrogen till hans boning för att mörda honom. Medan 10
de stå gömda utanför Gennaros dörr, kommer en af dennes vänner och öfvertalar honom att icke brådska med resan, utan deltaga i balen hos Prinsessan Negroni. Då Gennaro går in på sin väns förslag, uppskjuter Hertigen och tyckes ändra planen för sin hämnd och går bort med sin medhjelpare. 15

Tredje Akten. En praktfull sal i palatset Negroni. När ridån går upp, sitta vid ett präktigt serveradt bord fjorton gäster, nemligen de fem unga herrarne samt Gubetta, Gennaro och sju unga damer. Vin och rätter serveras, och alla dricka utom damerna och Gubetta, hvilken blott lotsar deltaga i glädjen. Dialogen rör särskilda 20
ämnen, vin, kärlek, glädje; man skämtar, är artig. Gennaro ensam är alfvarsam och sluten. Omsider yttrar Gubetta tyst en önskan att få damerna att aflägsna sig. Han börjar en ordväxling med en af herrarne, hvaraf denne bringas i raseri, och fruntimren draga sig unnan. Man finner snart att dörrarna äro reglade utanför, men 25
gelaget fortfar, man hejdar sig, och Gubetta uppstämmer en dryckessång, hvartill de öfriga sjunga i chor. Plötsligt hör man röster, som sjunga med sorglig ton lik-psalmer. De tyckas närma sig. Man gissar hit och dit, antar att det är någon som begrafvas, börjar stoja åter och fortsätter dryckessången. Då öppnar sig en stor dörr i fonden, 30
och der utanföre visar sig en stor, svart, tapetserad sal, upplyst af några facklor, med ett stort silfverkors i fonden; en lång rad af svarta och hvita munkar, på hvilka endast ögonen synas genom deras kapuchonger, inträder fortsättande med hög och sorglig röst den latinska psalmen. Gästerna häpna. En af dem förklarar dock 35

alltsamman för ett skämt, och går att lyfta på en af kapuchongerna, troende att damerna maskerat sig på detta sätt. Han möter ett blekt munkansigte och blir förfärad. Nu blir försåtet klart för alla, ty man ser i detsamma äfven Lucrezia Borgia, som oförmodadt framträder
5 på tröskeln af dörren.

DONNA LUCREZIA.

I ären hos mig!

ALLA: (*utom Gennaro, som osedd af Donna Lucrezia från ett hörn betraktar allt.*)

10 Lucrezia Borgia!

DONNA LUCREZIA:

Det är några dagar sedan, då I, I alle, som nu ären här, triumferande utsaden mitt namn. I dag sägen I det med förskräckelse. Ja, I kunnen väl betrakta mig med edra af fruktan stilla stående
15 ögon. Det är jag sjelf, mine herrar. Jag kommer för att förkunna er en nyhet, den, att I alla ären förgiftade och att ingen af er ännu har en timme att lefva. Söken ej komma undan. Salen här bredvid är uppfylld af lansar. Nu är det min ordning, nu är det jag, som kan tala högt och trampa er under mina fötter. Jeppo Liveretto, gå
20 och sök upp din farbror Witelli, som jag låtit mördra i Vatikanens hvalf! Ascanio Petrucci, gå och sök upp din kusin Pandolfo, som jag låtit lönnmörda, för att frånröfva honom hans stad! Oloferno Vitellozzo, din onkel önskar träffa dig, du vet väl, Jago Appiani, som jag låtit förgifva under ett gästabad! Maffio Orsini, gå och
25 tala i andra verlden om mig med din bror af Gravina, som jag låtit ombringa under hans sömn! Apostolo Gazella, jag har låtit halshugga din far Francisco Gazella, jag har låtit strypa din kusin Alfonso af Arragonien, gå och träffa dem! – På min ära! I hafven gifvit mig en bal i Venedig, jag skall gifva eder ett gästabad i Ferrara.
30 Fest som fest, mine herrar!

JEPPO.

Ett grymt uppvaknande, Maffio!

MAFFIO.

Låt oss tänka på vår Gud!

35 Lucrezia fortfar att häda de mållösa herrarne och ger munkarne

befallning att föra dem i nästa rum, der allt är i ordning för dem. Då munkarne på hennes vink träda åt sidan, ser man fem likkistor, och Lucrezia säger:

”Det är rätta antalet. De äro fem. Unge män! I hafven ryckt hjertat utur en olycklig qvinna och förstoden icke att hon skulle 5 hämnas! Här är din, Jeppo. Maffio, här är din. Oloferno, Apostolo, Ascanio, här stå edra.”

GENNARO. (*som hon ej hittills sett.*)

Det fattas en sjetje, Hertiginna!

DONNA LUCREZIA. 10

Himmel! Gennaro!

Hon befaller alla aflägsna sig och blir ensam med Gennaro. Denne äger ännu kvar den flaska med motgift, som han fått af Lucrezia. Hon uppmanar honom att intaga deraf; men då han hör att det icke är tillräckligt för att rädda flere än honom ensam, fattar 15 han en knif och hotar att nedstöta Lucrezia. Hon bönfaller om förskoning, och han är på vägen att bevekas, då han från närmaste rum hör sin vapenbroders röst, som döende uppmanar honom att hämnas. Han nedstöter henne, och dramen slutas med Lucrezias utrop! 20

”Ve! -- du har dödat mig! – Gennaro! Jag är din mor!

I det föregående har man sökt gifva en exposition af sjelfva drammen, så fullständigt, som utrymmet tillåtit, och säkert har den 25 uppmärksamme läsaren redan af detta sammandrag kunnat inhemta, huru många svaga sidor man med skäl kan klandra i detta Hugos berömda arbete. Att förbigå en mängd osannolikheter redan i de första scenerna, huru vill man förklara de fem herrarnas uppträdande i Ferrara, i Lucrezia Borgias egen hufvudstad, denna qvinnas, som 30 dödat en anförvandt till hvar och en af dem, som begått de onaturligaste brott, som på alla puncter af sitt område kunde befalla öfver gift, svärd och dolkar, och som de några dagar förut på det grymmaste blottställt, kränkt, sönderslitit? Svagt och otillräckligt motiveras denna oförsigtighet genom nödvändigheten för dem att åtlyda republiken Venedigs vilja, som utsett dem att åtfölja Amba- 35

saden till Ferrara. Men äfven om man skulle vara nog lättrogen, att antaga deras ord för sanning, då de säga, att de icke kunnat undvika att utföra den beskickning, hvartill republiken bestämt dem, huru skulle man kunna öfvertygas om, att de ägde sitt fulla
 5 förstånd, då de företogo sig, att på förhand reta en lejoninna, i hvars bur de visste att de skulle komma att straxt derpå inneslutas. Verkeligen, för att vara mindre alfvarsam, hade de unga herrarne blott yppat den scen, som föregick mellan dem och Lucrezia Borgia, hade republiken Venedig både tackat dem för upptäckten, och
 10 i nåder förklarar dem oskickliga för en ambassad, icke blott till Borgier, utan äfven till de saktmodigaste furstar i verlden. Emellertid kunde nu icke de unga herrarnas gesandtskap inställas, utan att hela dramen skulle blifva om intet, och man måste låta dem vara i Ferrara, hvarje rimlig invändning till trots.

15 Men ambassaden har uppfyllt sin bestämmelse, och de fem unga riddarena, som icke spara att skildra de förfärliga verkningarna af Borgiernas öfverallt gömda förgift, skulle, efter hvad de sjelfva säga, kunna afresa, utan att saknas i den talrika svit, som hörde till beskickningen. Då blir det en bal hos Prinsessan Negroni, i ett
 20 palats, som stöter till Hertiginnans. De kunna icke försaka den. De infinna sig, de träffa der ingen, utom den spanska Gubetta och några damer, ingen af ambassadens chefer, ingen af dess personal, inga gäster för öfrigt, de fira en bal, fjorton personer till antalet, just de samma, som förolämpat Lucrezia Borgia, men de misstänka
 25 ingenting, ingen af dem visar fruktan för det Cypervin, som flöder, ingen enda af alla dem, som några stunder förut hört dessa ord: "Man dör och då först påminner man sig, att för sex månader eller ett år sedan ha druckit ett glas Cypervin hos en Borgia." De misstänka ingenting, ty de måste dö, eljest skulle dramen blifva om
 30 intet; de måste dricka, alla rimliga invändningar till trots.

Ändteligen är dramen på den punct, att de muntra herrarnas enfaldiga lättrogenhet hunnit besegras. De märka försåtet och Lucrezia inträder sjelf, förkunnande dem, att de samtelligen fått förgift. Hon ser ingen fara i att inträda ensam, endast följd af några
 35 psalmsjungande munkar, till fem unga ädlingar, som afsky henne,

som veta sig bära ett förgift i sina ådror, hvilket hon räckt dem och som inom en timma skall föra dem i grafven. Hon anar ingen våda i att ägga deras hämnd genom det bittraste gäckeri, i den stund, då de med döden för sina ögon, men med ännu obrutna krafter, omgifva henne, utan band på sina armar, utan hinder för sitt anfall, 5 utan fruktan och utan hopp. Hon måste dö, eljest skulle dramen förlora en katastrof, och hon inträder derföre ensam, hjälplös och trygg, alla rimliga invändningar till trots.

Men det är icke för någon af de fem ädlingarnes hand Lucrezia får falla. Det måste blifva en scen ännu, der hon skall lemnas ensam 10 med Gennaro, hotas med döden, tiggas om sitt lif och sluteligen mördas af sin egen son. Allt detta måste ske, eljest skulle katastrofen blifva mindre bjert. Och derföre måste de fem hjeltarne, republiken Venedigs representanter, med ungdom, mod och adel i sin barm och med vapen att gripa till när de behagat, lika arma, oskyldiga 15 offerlam på Lucrezias befallning följa ut med en redlös tropp af gamla munkar, utan att lyfta en hand, utan att säga ett ord – alla rimliga invändningar till trots.

En sådan löshet i motiver och sammanbindning, finnes icke blott i de detaljer, som nu blifvit anförda, utan röjer sig nästan 20 öfverallt i denna dram och stör enheten äfven i dess minsta delar. Det vore lätt att förfölja fel af dylik beskaffenhet ända in i småsaker och visa huru nästan hvarje effect är köpt genom uppoffringar af ett poetiskt konstverks första lagar, natur och consequens, men detta skulle leda till en vidlöftighet, som här icke vore på sin plats. 25 Hvad som i allmänhet kan anmärkas är, att man har svårt att inse hvad de oftanämnde fem ädlingarne öfverhufvud taget hafva att uträtta i hela dramen. Äro de der för att skildra Lucrezia Borgias förgiftningar och bestyrka dem med sin död, så måste man tillstå, att samma ändamål kunnat vinnas med mindre tillställningar 30 och mindre offerpersonal. Tager man åter bort dem, så återstår nästan ingenting af hela stycket. Gennaro åter, hvarföre är han införd? Vi skola söka en förklaring öfver allt detta i det recept, efter hvilket V. Hugo anordnat sin dram och hvilket han sjelf anför i företalet till densamma. Det lyder så: ”Tag den mest afskyväckande, 35

tillbakastötande och mest fulländade moraliska vanskaplighet, lägg den i hjertat på en qvinna, hos hvilken den mest kan visa sig. Gif henne den högsta skönhet, gif henne furstlig värdighet; beslöja sedan denna moraliska fulhet med en ren känsla, den renaste som

5 en qvinna är mäktig af, med moderskänslan, med ett ord gör af ett vidunder en mor och vidundret skall vinna ert deltagande, skall röra er till tårar, ja denna vidunderliga själ skall nästan tyckas vara skön för edra ögon.” -- Här finna vi lätt nyckeln till gåtan. De fem herrarne äro indragna i dramen, för att förhöja Lucrezias moraliska

10 afskyvärdhet, Gennaro åter för att utgöra ett föremål för hennes moders-instinkt. Också visar hon temmeligen regelbundet, scen för scen, än den ena än den andra sidan af sin vidunderligt hopfogade person. Men att hennes moderskänsla skulle vara försmulten med hennes gerningar, att denna skulle ligga på botten af hennes raseri

15 och helst i någon mon föranleda de brott, hon begår, sådant må man icke ens begära.

I en fortgående omväxling är hon i det ena uppträdet skändlig, vild, hämndgirig, i det andra sentimentalt öm och lidande, utan att hennes grymhet, då hon vill hämnas, visar något spår af den

20 mildring, hvartill hon borde vara stämd af kärleken till sin son, eller hennes ömhet, då hon skall älska, röjer några drag af den beslutsamhet, kraft och energi, som borde höra till en karakter, så rå och blodig som hennes. Det är sannt, att de fel, vi förut anmärkt, äro stora och störande, ja till och med oförklarliga; men det största fel i

25 hela dramen är dock uppfattningen af Lucrezia Borgias personlighet. Sjelfva idéen, att göra henne till ett nederlag för en abstract massa af brottslighet, är ohistorisk och okonstmässig. Men att ytterligare söka och tro sig kunna ge henne dramatisk värdighet och intresse, genom inskjutningen af en lika abstract dygd i denna massa af laster,

30 är en förvillelse, som lindrigast sagdt står långt under samtidens æstetiska kultur, och som liknar dens, som skulle vilja försona malörtens bittra natur genom att intrycka en skärfve socker i plantan. Den brottsliges försoning och dramatiska qualification får icke sökas *utom* utan *inom* hans förhållande till brottet, och den har

35 sin grund i det väsende hos honom, som strider, afskyr, ångrar,

och som blir kvar, då brottet gått till sin förtappelse. Shakespeare i sin lady Macbeth t. ex. har icke dragit försorg om att öfversockra hennes brottslighet med en tillfällig dygd, han låter den tvertom framstå i all sin rysliga storhet; men han har tillika vetat att kasta en skön försoning öfver henne, öfver menskligheten och lifvet, då han låter henne jagas opp ur sin nattliga ro och i sömnen försöka att aftvä brottets minnen från sina en gång blodbestänkta händer. Detta är den brottsliges adel, en glimt ur djupet af naturen, som väl kan urarta i missbildningar, men som också alltid i sig innehåller deras förkastande.

Man har förebrått V. Hugo och de Franska författarna af den nyare skolan en förkärlek för skildringen af onaturliga, vämjeliga och fasaväckande personer och scener, äfven detta stycke har i Lucrezia Borgia en karakter, som i sig förenar allt hvad menskligheten, i sin mest djuriska förnedring, kan framte skändligt och vidrigt. Med anledning här af må anföras en ur ett Engelskt blad lånad notis om personerna i Hugos och Dumas arbeten. "Bland de fruntimmer, som uppträda i dessa författares dikter," heter det, "finner man åtta äktenskaps-bryterskor, fem prostituerade af olika rang, sex offer för förföring, fyra mödrar, som förälskat sig i sina söner och svärsöner, och, en enda undantagen, öfverlåt it sig åt sin böjelse, och elfva personer, som direct och indirect mördas af sina älskare. I sex af dessa stycken spelas första rolen af bastarder och hittebarn." Man måste medge att räkningen är skarp. Mera bedröflig likväl än denna oskonsamhet mot känslor och föreställningar, som tillhöra en vekare sedlighet, är den ringa aktning de nyare författarna i allmänhet röja för verklighet, natur och consequens i sina målningar. En frihet utan regel, synes vara deras element, och en local, sinlig effect det ändamål, för hvilket de uppoffra alla högre fordringar af konsten. Karaktererna sakna till det mesta naivitet och lif. De segla vanligast fram på skådebanan i en efter auctorns beräkning prædestinerad kosa, lika de skepp af flarn man ser barn inrätta och med färdigt skrufvadt roder och brassade segel utsläppa på dammen. Möter ett hinder, så fastna de, eller skuffas öfver, kommer en starkare pust, så kantra de och stjelpas opp igen, för att

åter börja sin automatlika färd. Segel på verdens haf äro de icke, regerade af förnuft och vilja såsom af lefvande styrmän och äfven i sin undergång röjande ansträngningarna, kampen och ledningen af en inre styrande makt. Det är, ty värr, att befara, att denna de
5 Franska litterära koryféernas obundna håg för det gräsliga, en slags intellectuel återspeglung af de scener, som befläckade Frankrike i sistförflutna sekel, icke skall afstanna, innan den af litteraturens pöbel i detta land härmats än bjertare. De debatter, som nyligen förevarit i Pärskammaren angående införandet af en strängare censur
10 för theatern, en åtgärd, för hvilken Lamartine bland andra talat med kraft och värma, synas bevisa att sans-culotter redan börjat röra sig inom kulisserna, färdiga att till högsta grad af consequent ytterlighet drifva de frihetsyra litterära republikanernas redan nu mer än tillräckligt regellösa och upprörande fantasier.

(*Helsingfors Morgonblad* 18, 21 och 28/12 1835, nr 98, 99 och 100)

ANMÄLAN.

SKALDESTYCKEN AF FRANZÉN. FEMTE BANDET.

Bref till Red. från H. S.

”Den som skrifver detta är en far för en talrik familj. Hans tid förflyter temmeligen lugnt under uppfyllandet af tjenstepligter, 5 och under föga tyngande omsorger för dem, som ligga hans hjerta närmast. Redan i många år har det utgjort hans nöje och ett afbrott i enformigheten af hans lif, att egna en timme eller par af aftonstunderna åt vår litteratur. Han har derföre småningom samlat omkring sig de flesta af våra större författare och läst dem, icke 10 blott af nyfikenhet att göra deras bekantskap, utan fastmer af behof att äga dem till vänner och sällskap för alltid. Sålunda hafva många bland dem blifvit honom förtrogna och dyrbara, och han har älskat att söka hos dem icke så ofta tröst och förströelse vid sorger, af hvilka han icke pröfvat större, än det tillhör menniskan att med 15 lugn bära, som icke oftare en ökad och förädlad glädje, då hans dag varit klar och hans sinne lätt.

Framför andra har jag älskat Franzén. Kanske ligger orsaken till denna förkärlek till en del deri, att en stor del af den höga skal- dens skönaste sånger diktades och utspriddes i min ungdom, då 20 mitt väsende var lättare att anslås och lifligare att knyta band af tillgifvenhet och kärlek. Emellertid har mången gång, ännu i min ålderdom, det fall inträffat, att jag vid läsningen eller åhörandet af någon af dessa sånger tyckt mig för första gången göra dess verkliga bekantskap, ehuru jag hundrade gånger förut hört och sett 25 densamma med förtjusning. Jag har i anledning deraf ofta inom mig

yrkat en sats, som utan tvifvel skall synas mången besynnerlig, men som dock ständigt förekommit mig klar och verkelig, den nemligen, att Franzén af alla Svenska skalder är den, som man har svårast att rätt utgrunda, rätt lära sig känna. Hans bekantskap kan derföre, 5 i mitt tycke, vara gammal, och dock med hvarje gång, man läser honom, förefalla ny. – Min herre! tror ni att jag menar, att han är inbunden, mörk, höglärd? Mina barnabarn sjunga honom, kunna honom. Ett barn, min herre, fattar hans uttryck, smekes af deras milda välljud, fägnas af de enkla bilderna, med ett ord, förstår honom 10 i viss mening; men att rätt genomskåda den himmelska oskuld och renhet, som ligger så på ytan som i djupet af hans sånger, dertill fordras, jemte ett barns oförderfvade själ, en lång lefnads samlade vishet, en erfarenhet, som pröfvat äfven det bländande i lifvet, och en känsla, som från det öfverspända och affecterade med fördubblad 15 kärlek återgått till den evigt lugna, friska och glada naturen. Jag vet icke, men med mängden af andra poemer, dem jag läsit, synes mig förhållandet hafva varit sådant, att jag antingen icke förstått dem alls, eller också förstått dem alla på en gång helt och hållet, så att de sedan hvarken blifvit mig klarare eller kärare, ehuru jag ofta 20 kunnat helsa på dem åter och ofta fägna mig åt deras lärorika och vackra syften. De Franzénska visorna deremot har jag för hvarje ny gång förstått bättre, och ju klarare mitt eget väsende utvecklats sig, ju trösterikare och lugnare mitt inre blifvit, desto djupare motsvarigheter af frid och skönhet har jag upptäckt i dem. Jag tror att det 25 är med dem såsom med våra gamla, äkta sagor, som gläda barnet, lifva ynglingen och motsvara mannens djupsinnigaste åsikter af lifvet. Jag ville blott i afseende å Franzéns stycken säga skönaste och renaste åsikter. Ser ni, derföre anser jag det icke vara någon barnlek att begripa Franzén, ehuru jag gärna ser att mina barn 30 sjunga honom för ro skull, utan menar i stället, att ingen förstår och värderar honom rätt, som icke ur en rik lefnads erfarenhet af bländsken och irrsken, af villor, passioner, strider och brott kan med segersällt hjerta blicka in i den af englar befolkade verld, han öppnar för oss. Och nu, min herre, hoppas jag ni förlåter min dogmatiska 35 ifver, som förledt mig till utflykter, dem jag i början icke tillernat, och

jag hoppas det så mycket mer, som jag vet att ni sjelf är en beundrare af Franzén, äfvensom af den lika djupa och sköna, ehuru mera mystiska och sväfvande Almqvist, hvars lefvande törnrosor, bland annoncerna i er tidning, kallas fria fantasier af Hugo Löwenstjerna, med hvad skäl vet jag icke. 5

Men jag vill komma till saken. Jag har hört att åter ett nytt band af Franzéns Skaldestycken, det femte nemligen, utkommit från trycket. På vår aflägsna landsort har det icke varit mig möjligt att ännu skaffa mig denna del, men emellertid är jag här omgifven af en nyfiken skara, som önskar att få höra helst några ord om innehållet af den. Ni borde, min herre, tycker jag, icke låta oss vänta alltför länge på en anmälan af arbetet, isynnerhet som jag är öfvertygad om, att många dela våra önsknningar i detta afseende. Ni kan göra den så kort ni behagar, och har dessutom den vinsten att kunna fylla någon spalt i er Nummer med ett litet utdrag. Det är 15 ju en sak, som en Tidnings-Red. icke gerna försmår! Under hvilka vilkor som helst, låt oss höra några ord om den nya boken och ursäkt så väl denna min anhållan, som den långa ingressen till densamma. Jag förblifver etc.”

Red. har ansett sig kunna införa detta bref, emedan det är af 20 en allmän syftning, och de åsigter, som deri uttryckas, till det mesta äro öfverensstämmande med hans egna. Också har han tyckt det kunna utgöra en lämplig ingress till expositionen af ifrågavarande poetiska verk, som till skaldeslag väsendtligt skiljer sig från de dikter man förut fått emottaga af Franzén. Hvar och en vet nemligen, att 25 dessa varit af lyriskt eller episkt innehåll, nu deremot utgöres detta femte band af tvenne dramatiska stycken. Det förra af dem kallas ”Audiensen, eller Lappskan i Kungsträdgården, Skådespel i fem Acter;” det sednare ”Drottning Ingierd, eller mordet på Eljarås,” är ett sorgespel äfvenledes i fem Acter. Angående uppkomsten af båda 30 yttrar sig författaren sjelf i ett företal sålunda:

”Så naturligt det är, att man vid äldre år ifrån den lyriska poesien öfvergår till den episka och didactiska; så obetänkt är det utan tvifvel, att, då medelåldern längesedan är förbi, våga beträda den dramatiska banan. Till min ursäkt får jag derföre nämna, att det i 35

sjelfva verket är min ungdom, som till detta vågsamma steg förledt min ålderdom, och det af följande anledning.

En af mina vänner i Finland, som besökte mig i Stockholm kort före min flyttning till Hernösand, påminte mig, att han för trettio
5 år sedan hade sett hos mig i Åbo, der jag då vistades, ett några år förut gjordt försök till en tragedi öfver mordet på Eljarås. Denna påminnelse skulle dock icke haft den följd, att detta af mig sjelf i så lång tid förgätna stycke kommer i dagen, om jag icke i detsamma erinrat mig, att den person, utom hvars ryktbara, ehuru i en sednare
10 tid af den historiska kritiken i fråga satta åtgärd, handlingen deri ej kunnat äga rum, tillhör Norrland. Fale Bure är en af detta lands namnkunnigaste män. Icke blott i historien är hans minne förvaradt, utan i folksägner, i den gård och det grafställe, som efter honom uppvisas (i Sköns socken i Medelpad), samt i det slägtregister, på
15 hvilket en mängd familjer, äfven adliga, stöda sina anspråk att ifrån honom härstamma. Nu sedan Norrland blifvit för mig hvad Finland fordom var, måste allt Norrländskt hos mig väcka det lifligaste deltagande. Kunde då ett sådant af mig sjelf redan i min ungdom behandladt föremål undgå att fästa min uppmärksamhet. Ingen
20 åtmistone af dem, som sjelfva idka vitterhet, lärar undra, att jag ej förmådde emotstå frestelsen, att på detta arbete använda en ny möda, hvarigenom det blifvit på en gång min ungdoms och min ålderdoms verk.

Af mera ungdomlig art torde läsaren finna det föregående stycket; ehuru det har, jag bekänner det, ett sednare ursprung. Äfven
25 för dess utgifvande hoppas jag i dess Norrländska ämne finna en ursäkt, om det ock icke, under den poetiska leken, røjde en allvarlig mening, som ej borde anses otillbörlig i det stånd och det stift, hvartill Författaren hör.”

30

Så många ursäcker hade sannerligen icke behöfts för att rättfärdiga utgifvandet af dessa stycken, då naturligtvis allt af Franzéns hand måste vara den läsande publiken kärt och välkommet. Dessutom äga såväl det förra som det sednare af dem skönheter, som göra bekant-
35 skapen med dem särdeles intressant, om man än gerna vill medgifva,

att de i sina lyriska syskon äga medtäflarinnor, vid hvilkas sida de i någon mon måste träda i skuggan. Skådespelet "Audiensen," i egentlig mening en dramatiserad Idyll, grundar sig till intrigen på en Anekdot, som lär vara sann. En åldrig prest kommer ned till Stockholm från Lappmarken i sällskap med sin dotter och sin blifvande måg, för att på högre ort framställa de norra trakternas nöd efter en missväxt, och tillika göra sig ihågkommen till ett ledigt pastorat, efter en trettioårig tjänst på sitt förra ställe. Genom Schröderheim blir hans sak framställd för Gustaf III, som ger honom befallning att inställa sig för aftonen på Operan, der Gustaf Wasa skulle spelas, och efter representationens slut anmäla sig till audiens hos konungen i hans rum. En hofman, som emellertid ärnat spela pastoratet i händerna på en annan, får höra detta, och ställer så till, att den gamle pastorn och hans barn icke få billetter till skådespelet. Gubben beger sig i alla fall på utsatt tid till stället, för att åtminstone söka att få audiens hos konungen; men vilseförs, efter samma hofmans intriger, till en aflägsen vrå af Operahuset, hvarest han blir tillsagd att sätta sig ned och vänta. Under denna väntan insomnar gubben och träffas i en sådan ställning af kungen, Schröderheim och den hofman, genom hvars tillställning den gamle blifvit narrad att så försofva sin lycka. Härvid uppkommer följande samtal:

SCHRÖDERHEIM.

Hvar är presten? Åh!

Han sofver.

KUNGEN.

Sofver! då han skulle stå

Inför sin Kung, som kan hans lycka göra.

Den stund han väntar, att sitt öde höra,

Insomnar han.

BERLOCK.

Så bär sig ingen åt

I enskilt hus.

SCHRÖDERHEIM.

Var nådig! och förlåt

Hans ålders svaghet.

KUNGEN.

Oron håller vaken

I sådant ögonblick de gamla ock.

Är han vid år, så tycks hans uppsyn dock

5 Ej röja svaghet.

BERLOCK.

Det är hela saken,

Att han är utan seder, utan vett.

SCHRÖDERHEIM.

10 De seder, Herr Baron i verlden sett

Och lärt, har han visst icke.

KUNGEN (*högtidligt*).

Mine vänner!

Nyss rörd af Wasas sömn, som intryck ger

15 Af himmelskt salig frid, jag nu mig känner

Af något dylikt rörd, då jag här ser

Den gamles ro. Sublimt är ju det draget

Att kunna sorglöst somna i den stund

Hans lycka afgörs! Det har samma grund,

20 Som hjeltens sömn om natten före slaget,

Och en oskyldig fånges för sin död.

(*till Schröderheim.*)

Det ger hans goda sak ett kraftigt stöd.

SCHRÖDERHEIM.

25 Hans papper titta fram ur fickan. (*drar ut dem.*)

KUNGEN.

Akta,

Att han ej vaknar. Låt mig se på dem.

(*ögnar på skrifterna, och sätter sig ned och skrifver.*)

30 Se här, lägg in dem åter: sakta, sakta.

Nu kan han resa glad och lycklig hem. (*går.*)

SCHRÖDERHEIM. (*till Berlock*).

Jag ler åt något, som jag nyss fick höra:

En prest, som skulle hit, blef narrad hän

35 I en kuliss och kommer icke dän.

Den samme, som det hviskat i mitt öra,
I morgon sprider det kring hela stan. (*går.*)

BERLOCK.

Härefter ger jag alla prestgäll fan. (*går.*)

När den gamle nu uppvaknar och kommer hem till de sina 5
orolig öfver att hafva förspillt sin och deras lycka, öfverraskas
han gladt af den upptäckten, att han i sin ficka burit fullmakten
till det åstundade pastoratet. Händelsen är enkel och episodiskt
genomflätad af tillredelser för det unga parets bröllop, som skulle
firas i det gröna samma dag. Sjelfva localen ger tillfälle till idylliska 10
målningar och scener, af hvilka många äro af en sällsynt naivitet
och fågring. I brokigt hvimmel ser man här täcka, glada barn,
Lappska trollfigurer, actörer, dilettanter, hofmän och sluteligen
konungen, alla tecknade med lifliga och träffande färger. Aurora i
sitt sockerbagarestånd, är oändeligen intagande, likaså Angelica, 15
ehuru denna sednare är kanske förmycket smickrad och förståndig.
Det Brustna halfgenet, kolportören Löder är, som en Momus, icke
ointressant hållen, ehuru hans bittra misslynne ibland något för stråft
korsar den idylliskt leende tonen af det hela. Schröderheims per-
sonlighet igenkännes med lätthet, och de celebra pastoratsfrågorna 20
under hans tid äro berörde med mycken humor och tillika mycken
skonsamhet. Med få ord, stycket är, oaktadt det ringa omfånget
af dess hufvud-intrig, rymligt, gladt och lefvande genom de många
omväxlande utsigter skalden förstår att öppna för läsaren, under det
han leder honom den korta vägen till sitt mål. Någongång tyckes 25
väl rimmet och versen, ehuru behandlade af en mästars hand,
hafva hindrat den lätthet och rörlighet i dialogen, som väsendtligt
hör till dramatiska skildringar, och som nu fordras med så mycket
större ömtålighet, som man blifvit vanare vid arbeten af samma slag
på prosa; men sådana tyngre ställen äro sällsynta, och i allmänhet 30
kan man icke annat än beundra den ledighet, med hvilken skalden
rört sig i dessa, för mången annan alldeles nedtyngande, bojor.

I många scener träffas man af blixtar, som påminna om den
store skaldens tidigare poemer och den egna verldsuppfattning, som
utgör deras skönhet. Enligt brefskrifvarens benägna råd och önskan 35

ville vi anföra ett profstycke ur arbetet, men valet är verkligen svårt. Särdeles vacker har Ref. tyckt sig finna den scen, då Angelica af sin älskare förs omkring i trädgården och för första gången vid hans arm gör bekantskap med en varmare och rikare naturs alster.

5 Redan sjelfva uppfinningen af scenen äger sålunda något symboliskt rörande och sannt.

ANGELICA.

Som i en trollpark, går jag här betagen,
 Bland dessa höga trän. Knappt var jag så
 10 Vid Slottets åsyn, då vi skulle gå
 I land på Skeppsbron, af förundran slagen.
 Beredd på allt hvad staden präktigt ter,
 Fann jag dess hus och tempel ej så stora,
 Ja, ej så sköna, som de Fjell, man ser
 15 Hos oss sin hvita spets i skyn förlora.
 Men våra arma trän, hvad äro de
 Mot dessa jättar? Ack! den åldrige,
 Som står der majestätlig, främst i raden,
 Är inte det en ek?

20 HELMING.

Jo.

ANGELICA.

Och den här
 Till höger med de stora fingerbladen,
 25 Hvars krona sådan prakt af blommor bär?

HELMING.

Kastanje heter den.

ANGELICA.

Än den, der vinden
 30 Med lätta löfvet spelar hvitt och grönt?

HELMING.

Det är en silverpoppel.

ANGELICA.

Känn, hur skönt
 35 Det doftar här! och hör, hvad surr!

HELMING.

Ur linden

Af bin.

ANGELICA.

De snälla små! Ack vi ha blott 5
 De leda myggen och det värre knott. –
 Se äfven blomstren, hvad de äro stora
 Mot dem i Norden! Hvad naturen här
 Är rik och skön!

HELMING.

10

Dock har ock Lapplands Flora
 Rätt mången täckhet. Ack! jag fann ju der
 En blomma, som jag icke ville byta
 Mot någon, hvarmed Stockholms fönster skryta.
(tar henne om lifvet.)

15

ANGELICA.

Den här, som sitter på sin gröna thron,
 Med vakt af törnen, den så lifligt röda,
 Der daggens tårar som rubiner glöda,
 Är det ej rosen? Säg mig, är det hon? 20

HELMING.

Ja.

ANGELICA.

Blomstrens drottning.

MYRTENFELT.

25

Hon har läst poeter.

Görs vers också på Lappska!

ANGELICA.

Lappen ock

Har sina sånger. Jag kan Svenska dock. 30
 Jag läst bland andra ett poem, som heter
 Atis och Camilla; och hvad poesi
 Vill säga, hur hon med musiken
 Är slägt i välljud, lärde jag deri.
 Dock aftonrodnan, som i lugna viken 35

Beser sin sköna bild, var ren förut,
 I det som vackert är, min lärarinna.
 Och han som sjunger ljusa natten ut
 Så för sin maka, som sin älskarinna,
 5 Mig lärde redan före dig, min vän,
 Att sång är mer än välklang för vårt öra;
 Att själen vingar får igenom den,
 Som mellan jord och himmel henne föra
 Upp till den thron, der kring den Högste allt
 10 Är evigt samljud, är hvad han befallt.

HELMING.

Jag hört i Södern näktergalen sjunga;
 Men den i Norden rörde mig långt mer,
 Hans toner äro ljufvare och fler.
 15 Han heter ju ock därför Hundra-tunga.

ANGELICA.

Ja, hos de finska grannarna, min vän,
 De kalla honom Satakielinen.

MYRTENFELT.

20 Min sann! det låter ju som Italienska.
 Så borde han bli nämnd också på Svenska.
 Ja, det skall ske, och det igenom min
 Idyll. Der skall jag sätta honom in.

ANGELICA (*ser på de öfriga blomstren*).

25 Är Rosen drottning, vill jag anse dessa
 För hennes hof.

HELMING.

Af tusenskönor är
 Den gruppen, och af nejlikor den här.

30 ANGELICA.

Än denna med gestalt af en Prinsessa,
 I silfverskir, med guld beprydd, som ser
 Så hög ut, der hon står för sig allena.

HELMING.

35 Det är en lilja.

ANGELICA.

Med den himmelskt rena
Steg ju en engel till Maria ner:
Jag tar den.

HELMING.

5

Akta, se! (*visar på en post.*)

ANGELICA.

Hu! i det gröna,
I rosengård, en vakt med blankt gevär:
Det kan ta bort all känsla för det sköna. 10
Ack! i vår Nord, på höga bergen der,
Hvad frihet! Ja, som renen uti dalen
Och fågeln uti skyn, så glad och fri,
Jag njöt der allt; och ingen sad' låt bli.

15

Sorgespelet ”Drottning Ingierd eller mordet på Eljarås” omfattar en period af de Sverkerska och Erikska ätternas strider i Sverige. Innehållet är i korthet detta: Fale Bure, som vid mordet på Konung Knuts söner räddat den äldste af dem, Erik, och hållit honom gömd i Norrland under hans barnaår, kommer med honom, då han redan 20 uppvuxit till yngling, ned till Upsala. S:t Eriks högtid är för handen, och vid herredagen, som tillika skall hållas, vill den regerande konungen Sverker genom folkets röst försäkra kronan för sin son Johan, som ännu är ett barn. Denna stund har Fale Bure afvaktat, att framställa för folket den rätta thronarfvingen, och han meddelar 25 nu sitt uppsåt åt Folke Jarl, fadren till Prins Eriks moder, Drottning Ingierd, som, för andra gången gift, nu är gemål åt Konung Sverker. Båda öfverenskomma om utförandet af planen, och vid Folke Jarls farhåga för dess framgång, yttrar Fale Bure, att en skara kämpar 30 från Norrland på hans anmodan är i antågande för att understöda hans sak. Folke Jarls son, Sune, som emellertid fått kunskap om allt detta, anser det för sin pligt, att varna Konungen. Emellertid har Sverker redan förut genom sin förtrogne och medbrottsling i mordet på barnen fått underrättelse om den Norrländska truppens antågande och misstänkt dess afsigt vara, att bereda thronen åt 35

Sune. Denne emottas derfor som en förrädare och vinner tillgift först då, när han hunnit förklara för Konungen, att icke han, utan en, som utges för Prins Erik, är den, åt hvilken man ärnar kronan. Sålunda får Konungen första underrättelsen derom, att Erik blifvit
 5 räddad vid mordet; men låtsar icke sätta tro dertill, för att icke tillstänga för sin egen son vägen till riket. Drottning Ingierd kommer sjelf och berättar honom med förtjusning, att hon fått höra att hennes son lefver. Äfven för henne söker han framställa saken, som en hopspunnen dikt. En tjensteqvinna, som varit närvarande
 10 på Eljarås, när mordet skedde, beskriver nu vidlöftigt förloppet och intygar att Fale Bures egen son blifvit dödad i stället för den äldsta Prinsen, och att denne blifvit bortförd och räddad. Redan här tyckes skarpa misstankar om Konungens delaktighet i brottet vakna hos Sune, hvilken, då han några scener sednare är ensam
 15 med Drottningen, uppenbarar för henne allt. Vi upptaga här en del af dialogen:

INGIERD.

Hvad är det rysliga som du för mig
 Upptäcka ville, sjelf förskräckt dervid?

20 SUNE.

Grym har jag synts dig ren förut, min syster,
 Då jag med mindre slag beredt ditt hjerta
 Till det som nu skall krossa det.

INGIERD.

25 Jag dör
 Af ångest under det jag väntar.

SUNE.

Ja,
 Jag måste yppa hvad till slut för dig
 30 Dock ej kan döljas, arma mor och maka! –
 Att Fale flydde med den prins, han frälst,
 Och honom till i dag i öknen gömt,
 Att Signild sjelf för dig hans frälsning dolde,
 Hur kan det rimmas med en mans förstånd
 35 En qvinnas hjerta, utan att den skuld,

Som blodig sväfvar öfver Eljarås,
 Hvälfs på ett hufvud, som för dig, min syster,
 Har varit kärt och för oss alla heligt.

INGIERD.

Det finns en Gud!

5

SUNE.

Han styrke dig!

INGIERD.

Min man,

Min Johans far har mördat mina barn, –
 Och det är honom jag så högt har älskat!

10

När derföre Sverker åter inträder och i förmodan att Sune bevist
 henne omöjligheten af Eriks räddning frågar:

Nå väl, har Sune bragt dig ur din villa?

Svarar INGIERD:

15

Jag sjelf har vaknat, för att se det svalj
 Det mörka, djupa afgrundslika svalj,
 Som mellan oss på Eljarås sig öppnat.

Sålunda står nu Konungen ensam och utan anhängare bland
 sina närmaste, men hoppas ännu, att genom förnekande af den 20
 föregifna Prinsens börd, kunna på herredagen genomdrifva allt till
 sin egen sons fördel. Ragwald undanrödjer, för att underhjelpa hans
 plan, den qvinna, som var närvarande vid mordet, och som kunnat
 framhafvas som vittne. – Folket samlas i Kyrkan och Sverker intar
 sitt konungsliga säte. Högtidligheterna till S:t Eriks ära för sig gå. 25
 Derpå framträder Folke Jarl och uppmanar Svea och Götha män
 att med ed bekräfta sin förening och valet af en gemensam regent.
 Eden begås, och Sverker framställer nu sin sons rättigheter. Men då,
 efter någon tvist mellan Konungen och Folke Jarl, Prins Erik sjelf
 inträder och igenkänns af sin mor, öfvergå de flesta på hans sida, 30
 och Sverker lemnar med sina anhängare templet. Snart derpå
 ser man Konungen i spetsen för en här på Fyriswall och mot ho-
 nom kommer stridsfärdig Prins Erik med de sina. Innan härarne
 hinna sammandrabba, kommer en Pelegrim, som bekänner sig vara
 den, som verkställt mordet på barnen, och bestyrker Prins Eriks 35

räddning. Sverker efterger då sina anspråk; men söker, plågad af samvetsqual, döden och utmanar någon af sina motståndare till tvekamp. Prins Erik upptar utmaningen; men förmås ändteligen att lemna stridshandsken åt Sune, för hvilken Sverker faller.

5   Sådan är i korthet uppräningen till denna tragedi. Man finner snart att det egentligt dramatiska, handlingen, här icke utgör den starkaste sidan. Hela dikten lefver mer genom det som varit, än det som är, och som skall blifva, hvarför också rörlighet och fart saknas. I Dramat måste hvarje handling, hvarje ord, så att säga, innebära
10 fröet till ett kommande, som hastigt och följdriktigt derur utvecklas, för att vidare sjelft i sin ordning alstra ett derpå följande; här syftar allt i öfvervägande mon på det förlutna och rör sig i minnen. Ingen af personerna i dikten har egentligen vid slutet gjort något annat, något mera, än han gjort redan innan han uppträder, och icke en
15 gång i förbrytarens inre, eller samvetsförhållande till brottet, märkes under fortgången af händelserna någon omskiftning af vigt.

Men om än detta stycke i sitt slag icke utmärker sig så mycket som det förra i sitt, äger det dock i flere partier förtjenster, dem ingen kan förbise. Att speciellare omnämna de många vackra detaljer,
20 som förekomma i denna dikt skulle allt för mycket öfverskrida gränserna af en enkel Anmälan; men hvad vi icke kunna underlåta att anmärka är, att teckningen af Drottning Ingierd, såsom mor och maka, i flere afseenden är djupt och innerligt hållen. Också ligga hennes förhållanden mest inom den Franzénska sångmöns
25 områden. Redan den andra Scenen af första Acten, då hon klagat öfver att hafva skiljt sina barn ifrån sin närmaste vård och sålunda ehuru oskyldigtvis föranledt deras olycka, är af en rörande skönhet. Äfven i de scener, der dialogens längd någongång öfverskjuter sitt behöriga mått, träffar man dock alltid i många verser det natur-
30 liga och verkliga uttrycket af de känslor, som skildras. Om man ville uppställa en jemförelse emellan de särskilda Acterna af detta sorgespel, skulle man med skäl tillerkänna ett företräde åt de fyra första.

Ref. kan icke sluta denna uppsats, utan att yttra sin lifliga
35 glädje öfver att äfven i denna del af Franzéns skaldestycken se en

borgen för den store Skaldens fortfarande ungdomliga verksamhet, en verksamhet, som ännu låfvar litteraturens vänner så många njutningar, så många rika skördar.

(*Helsingfors Morgonblad* 11, 14 och 21/11 1836, nr 85, 86 och 88)

UTDRAG UR ETT BREF FRÅN SVERIGE MED
ETT FRAGMENT AF MELLINS NOVELL:
PAVO NISSINEN.

”Du beklagar att du ännu icke fått läsa Mellins Novell Pavo
5 Nissinen. Ämnet, såsom Finskt, måste väcka ditt deltagande, och
troligen är du äfven nyfiken att se huru en annan behandlat scener,
som jag vet att du sjelf ärnat bearbeta. Det sista Finska kriget
erbjuder konstnären många taflor af intresse; han behöfver blott
förstå att rätt och efter naturen teckna dem. Lokalen, folklynnet,
10 det patriarkaliska i arméns organisation, i soldatens förhållande
till befälet, allt är egendomligt och målande. Det intresserar såsom
en karakteristisk handstil, om också mindre vacker, alltid är mera
talande än den disciplinerade, hos hvilken allt det egna tvungits in
till likformighet med den Engelska föreskriften. Du ursäktar för
15 likheten det aflägsna i denna bild.

Men att komma tillbaka till Mellin. Se här början af hans korta
Förord, tillika en redogörelse för ämnet i hans bok. ”Tvenne af den
tappra Finska arméns mest lysande bataljer samt några uppträden
vid Tammerfors hafva gifvit anledning till denna lilla berättelse.
20 Den är sålunda grundad på verkliga tilldragelser, som kan hända
af mången skola igenkännas.” Bäst får du begrepp om Novellens
innehåll, om jag afskrifver rubrikerna på de sju kapitel, i hvilka den
är indelad. Det första heter: Slaget vid Lappo, det andra: Branden i
Liuthari, det tredje: Landtgården i Kuru, det fjärde: Tammerfors, det
25 femte: Pavos hemman, det sjette: Öknen och det sjunde Slaget vid
Idensalmi. Hjelten i boken, om man så får kalla en diktad person i
en berättelse, der så många verkliga hjeltar framträda, är Bonden

Pavo Nissinen, efter hvilken Novellen äfven är benämnd. Författaren har antydtt hos honom ett tycke för en dotter till den förtjenstfulle Öfversten Eek, ehuru denna känsla försigtigtvis och med klok beräkning blifvit hållen likaså mycket bortskymd, som från flickans sida dunkelt besvarad. Idén var vågad och måste, såsom här skett, 5 med grannlagenhet behandlas i utförandet, ty med all aktning för den finska allmogen och din förkärlek för dess redbarhet drar man sig dock gärna tillbaka från dess ödemarker, och kan ursäktas, om man föreställer sig, att all finess i ett kärleksförhållande måste nedsotas af röken i edra pörten. Att förespegla för ett bildadt fruntimmer ens 10 möjligheten af ett framtida lif i ett sådant pörte i förening med en finsk bonde hade troligen äfven du kallat oartistiskt. Och nu bereder jag mig på att få af dig en liten nätt episod om våra svenska fördomar, om brasan i den trefliga ugnen, om friskheten i edra landtmäns boningar, der åtminstone inga fönsterrutor hindra väderväxlingen, och om 15 annat mer, som näppeligen torde behöfva skildras med stor talang, för att taga sig bättre ut i sången än i verkligheten.

Emellertid har författaren i denna känsla hos sin hjelte funnit en naturlig bevekelsegrund för hans handlingar, och sålunda fått tillfälle att nära sammanknyta hans händelser med Eekska familjens, 20 angående hvars olycksöden under kriget några sanna drag för skildringen hemtats ur Öfverste Eeks sjelfbiografi. Du finner här af, att dikt och verklighet dels omväxla, dels nästan sammansmälta med hvarandra i Novellen, hvilken omständighet gör den ganska pikant och underhållande. Kanhända har dock den gode Pavo Nissinen 25 för mycket af en liten Frithiof i tycket, för att kunna anses rätt naturligt hållen. Också förefaller han en och annan gång mattare än de öfriga figurerna i teckningen, och i synnerhet förlorar han något i bredd med den kække Fanjunkaren Roth, hvilken man i alla afseenden gärna ser ihågkommen på taflan. 30

Mellins talang för Novellen känner du af hans förra arbeten; jag behöfver blott säga, att den här visar sig lika fördelaktigt som i dem och kanske med rikare ämnen att begagna. Händelser, lätta växlande förhållanden, små framstigande drag hos personer och tider förstår han att uppfatta, och han skildrar dem med en ledighet, 35

som gör det lätt för en att följa honom i hans berättelse. Jag hade önskat att kunna tillsända dig hela den bok, som nu upptagit öfver trenne sidor i mitt bref; men då den, oaktadt all sin lätthet till stilen, är för tung för att afskickas med posten, nödgas jag inskränka mig till att blott meddela dig i afskrift första kapitlet, och äfven detta något förkortadt. Måtte du med samma tillfredsställelse som jag läsa detta fragment och snart äfven hela Novellen.”

Det medföljande fragmentet, med hvars införande i Tidningen man hoppas göra läsaren ett nöje, var sådant:

10

SLAGET VID LAPPO.

Framför Lappo by hade General Rajewski uppställt sin här i en fördelaktig position. Sjelf till häst, omgifven af sin Generalstab, betraktade han, från en backe vid byn, sin ställning, och hans hjerta klappade oroligt, medan hans själ trycktes af tunga bekymmer.

Då Generalen kastade ögat mot en långsluttande backe, utför hvilken en väg ledde från skogbevxta höjder ned till byn, dröjde blicken tankfull på den dunkla skogen, i hvars aflägsna djup en strid, skarp som vanligt under detta fälttåg, rasade. En adjutant hade underrättat honom, att hans förtrupper trängdes tillbaka. Han beslöt derföre att i den bördiga dalen vid Lappo, der han hade tillfälle att utveckla och begagna sitt öfverlägsna antal, leverera batalj.

Det var den 14 Juli 1808, och åkerfälten, till en del nedtrampade af kavalleriet, buro ännu sina omogna skördar. Rajewski hade ställt sin venstra flygel bland de vidsträckta rågåkrarna, framför en annan närbelägen by, Storby, hvarigenom en väg, bakom hans position, ledde öfver Ny-Carleby elf till Wasa. Ett batteri understödde denna flygel och betäckte vägen. Den högra flygeln stod vid Liuhtari by bredvid vägen till Salmis. I denna by lågo Ryssarnas blesserade och sjuka, och bakom byn, som låg närmast till höjderna, hvarifrån Svenskarne väntades, hade i hast en militärväg blifvit anlagd öfver några kärråkrar. Sin hufvudstyrka hade Rajewski samlat framför Lappo by, der artilleriet, betäckt af talrika ryttare, försvarade vägen, som ledde från Kauhawas höjder.

Tvenne kossacker kommo i fullt karriert utför skogshöjden. De uppehöll sig endast ett ögonblick vid Ryska förposterna; derefter flögo de fram till

35

höjden, der Generalen satt. Den ena tog af sig mössan, drog en papperslapp ur densamma, och adjutanten räckte den åt Generalen. Rajewski läste den med spänd uppmärksamhet. ”Befall Kulneff skyndsamt repliera på högra flygeln, åt Liuhtari till!” sade han till en adjutant. Denne vinkade åt kossackerna, och de följde honom uppåt höjderna. 5

”Demidoffska regimentet rycker fram på venstra flygeln, för att aflösa Kulneffs jägare”, fortfor Generalen till tvenne andra adjutanter; ”andra bataljonen af Grodnoska regimentet, tillika med första Wolhyniska bataljon, till högra flygelns aflösning! Kosatschoffski tar befälet öfver de båda bataljonerna.” 10

Adjutanterna galopperade bort, och kort derpå hördes på båda flyglarna trumhvirflar. De trötta soldaterna reste sig lydigt, uppställde sig efter kommandoorden och snart aftågade tvenne kolonner, en från hvardera flygeln, uppåt höjderna, der de försvunno mellan furarnas stammar.

En rörelse förmärktes på högra flygeln, på Salmisvägen. Generalen 15 kastade ögonen ditåt. Det var en Rysk kurir. ”Ändtligen!” utropade Rajewski vid hans åsyn: ”Kejsaren tänker på oss! Vi få undsättning!” och vid detta utrop tändes ett skimmer af hopp och glädje i hans dystra öga.

Kuriren framfördes till Generalen och räckte honom sina depescher. Skiftande sinnesrörelser visade sig på den höge krigarens drag, under det han genomögnade papperen. Slutligen sade han högt: ”Mine herrar! Hans Maj:t Kejsaren sänder sin helsning till sina trogne! Han tänker på oss och har sändt både förstärkningar och proviant till oss. Dessutom kommer den unge Furst Dolgorucki, Kejsarens ungdomsvän, för att dela våra strider och vår ära. Underrätta våra krigare härom, och säg tillika, att jag hoppas, 25 Kejsarens vän skall finna oss såsom segrare, ibland slagna fiender och vunna troféer.”

Ett allmänt jubel af officerarne besvarade Generalens ord, och den Kejsarliga helsningen spridde sig utefter linierna, der den emottogs med hurrarop. Ett nytt lif vaknade hos krigarne, och en känsla af glädje smög 30 sig såsom en fremmande och ovan gäst genom deras vilda bröst. Nöden och förlusterna glömdes för ett ögonblick, och de väntade farorna föreföllo såsom glädtiga lekar, föremål för längtan och lust. Den glada föreställningen om öfverflöd och bekvämligheter, dem de länge umburit, genomflög och elektriserade alla. 35

Men blott ett ögonblick fingo Ryssarne öfverlemna sig åt de glada förhoppningarna. Gevärsskott hördes ifrån skogen, och det dröjde icke länge, innan en oredig massa af Ryskt infanteri visade sig högst uppe på backen vid skogsbrynet. På båda sidor om vägen utvecklade sig hastigt
 5 ljusblåa molntappar emellan furustammarna. Det blixtrade i molnhvirflarne. Ryska jägare och infanterister syntes i små grupper långsät skogsbrynet. Gevärsskottens skarpa smällar blandades med hurrarop.

Och utföre backen flydde de Ryske grupperna, allt mer och mer glesnande. På landsvägen hördes det gröfre dånet af artilleri. Då rördes
 10 larmtrummorna långs utefter hela den Ryska linien. Tropparna ställde upp sig i kolonner. Luntorna tändes vid batterierna. I skogsbrynet, som blifvit öfvergifvet af Ryssarne, visade sig i detsamma en lång kedja af jägare, som på sina gröna kapotter igenkändes vara de fruktade och fruktansvärde Savolaxarne. De stannade, liksom för att öfverse slagfältet
 15 och hämta andan.

Rajewskis blick, som ännu en gång noga öfverskådat sin egen ställning och fiendens linie, mötte i detsamma en ryttare, som, betäckt med dam och svärtad af krutrök, sprängde på sin löddriga häst utför backen och nalkades Generalen. Denne sträckte vänligt sin hand emot honom. "Kulneff!"
 20 utropade han, "ni har åter haft en het dag. Klockan är redan fyra, och ni har varit i elden sedan klockan sju i morgons. Välkommen, oskadd och välbehållen."

Kulneff förde handen till sin hatt och svarade: "Ja, men törstig är jag,
 25 så att tungan är het som ett stryklad. De fördömda Savolaxarne! Det är Major Tujulin, som anför deras tiraljörer. Och efter dem kommer hela Svenska armén. Adlercreutz har gått öfver Kauhawa å, och hans brigader avancera utefter stora landsvägen."

Rajewski vinkade åt adjutanterne, och en af dem räckte en fältflaska åt
 30 Kulneff. "Ah!" utropade denne, då han på lukten kände att det var rhum. Han förde flaskan till sina läppar, och några väldiga klunkar drogo den vederqvickande drycken öfver hans tunga. "De fördömda Savolaxarne!" återtog han, så snart hans mun skildes från flaskan.

"År Adlercreutz så nära, så är det godt. Han är en tapper soldat, det
 35 kan ingen förneka, men få vi honom bara väl in i elden, så att han blir

varm, då glömmer han alla sina dispositioner, och låter sitt folk gå som det vill och göra som det kan. Hvilka brigader har han med sig?”

”Alla fyra! Både Döbeln och Cronstedt och Gripenberg äro med.”

”Döbeln också? Finnarna slåss som förtviflade. Huru stort är deras artilleri?”

5

”Det utgör säkert tolf, kanske sexton kanoner. Som vanligt har artilleriet tågat på landsvägen, medan infanteriet formerat kedja på båda sidorna. Kavalleri ha de mycket litet. Jag mötte i morgons en tiraljörkedja af Karelska jägare, som jag trängde tillbaka, tills den blef aflöst af Savolax båda bataljoner. Jag har förlorat mycket folk.”

10

”Ni är den tappreste och vaksammaste af oss alla, bästa Kulneff! När ni viker, då vete vi, att det icke varit möjligt för någon annan att stå. Vill ni hvila er litet i byn derborta, medan affären börjas, så gör det. När jag kallar er, så gör er färdig med ett par sqvadroner att falla fienden i flanken.”

15

Kulneff förde handen till hatten och kastade om sin häst, för att rida till Liuhtari.

Emellertid visade sig det Svenska artilleriet på höjden och började försigtigt nalkas utföre densamma. Jägarkedjorna i skogsbrynet blefvo tätare och satte sig äfven i rörelse nedåt dalen. Emellan båda linierna svärmade små troppar af kossacker. Så snart dessa kommo för nära de Finska jägarne, lossades några skott, hvilka alltid förminskade kossackernes antal.

20

Slutligen hade Svenska artilleriet hunnit utför backen. Det öppnade genast sin eld, som besvarades af Ryska batteriet framför Lappo. Ryska förtrupperna inryckte i sin linie, och gevärselden upphörde. Båda härarna stodo midtemot hvarandra och betraktade, med spänd väntan, förloppet af artilleristriden.

25

”Detta kan omöjligen räcka länge,” yttrade Rajewski till en adjutant. ”Adlercreutz angriper snart Liuhtari, som ligger honom närmast. Rid dit och bered Kulneff på en stark attack. Befall Petrowska regimentet ur reserven rycka fram till honom.”

30

”Min General!” inföll en annan adjutant, i det han räckte Generalen en kikare, och pekade uppåt höjden: ”Ni har önskat se Adlercreutz. Det är han, den undersåttsiga mannen, med det runda jovialiska ansigtet, på en schäckig häst, som ni ser der till höger om rökmolnen.”

35

Rajewskis anletsdrag lifvades och han förde, med en stark känsla af nyfikenhet, kikaren till sitt öga. Efter en stunds tystnad sade han: "Jag förmodar att det är Döbeln, den der mannen med det svarta bandet för pannan. Han är den fruktansvärdaste af våra fiender. Han och Adlercreutz
5 tala med hvarandra. Då blir det någon djerf manöver af. Hade vi blott Adlercreutz ensam, så vore vi längesedan i fullt handgemäng. Jag skulle låta Kulneff tournera hans venstra flygel. Ah! Se der! Döbeln formerar sin brigad i sluten kolonn. Nu gäller det. Han stormar vårt batteri; men vi skola taga emot honom, skall han få se. Befall Finländska dragonregimentet
10 formera linie och hugga in på honom från flanken, så snart han kommit på musköthåll från batterierna."

"Hans Björneborgare ha en krigisk hållning, det kan man icke neka," yttrade en adjutant, som också genom en kikare betraktade den slutna brigaden. "Det är major Eek, som anför det främsta kompaniet, Ruovesi
15 kompani."

Döbelns brigad ryckte utför backen, tills den stod framför Svenska artilleriet som i detsamma tystnade. Fjerde brigaden under Cronstedt slöt sig också tillsammans i en kolonn, och ryckte ned på vägen. Men vid denna brigad saknades denna gång Savolax jägare, som nu blifvit kommenderade
20 att utgöra reserven i skogsbrynet, der de alltså hvilade sig, ehuru de hoppades att ännu få deltaga i affären, innan den blef slutad.

Cronstedts brigad satte sig i rörelse. Främst marscherade Karelska jägare i kedja på båda sidor om vägen. De nalkades med stormsteg, midtigenom Ryssarnes kartescheld. Striden blef häftig. Newska infanteri-regimentet
25 anryckte, för att vexla skott med jägarne. En sqvadron af Finländska dragonerna satte sig i rörelse och störtade i fullt sporrsteck mot Savolax wargering, som slöt sina leder tillsammans och med en tät rad bajonetter mötte de angripande. Förgäfves svängde dragonerna sina tunga sablar. En salfva ur Karelska jägarnes studsare tog dem i flanken, och åkertegen,
30 på hvilken döden denna gång höll en ymnig skörd, beträcktes af döda och blesserade, hästar och män. Ett tjockt rökmoln insvepte denna del af stridsfältet.

Rajewski lät 24:de jägare-regimentet under Vlastoff rycka fram, för att understödja dragonerna. "Det är likt Finnarna!" utropade han. "De
35 angripa oss i centern med en häftighet, som skall draga dem sjelfva i

förderfvet. Nefnef, skynda till venstra flygeln! Låt den avancera, så ta vi dem emellan tvenne eldar!”

Adjutanten satte af, men straxt derefter upptäckte Rajewski en rörelse, som hos honom väckte bestörtning. Gevärssalvor hördes just från det hållet. Det befanns, att Döbeln, i stället för att följa Cronstedts brigad, 5 fallit af åt sidan, och med stormsteg kastat sig på Rajewskis venstra flygel framför Storby. De tappra Björneborgarne framträngde i full fart med tätt slutet kolonn genom rågåkern. Deras artilleri följde dem. Ett kompani jägare flög förut, och det Ryska batteriet hade icke lossat mer än tre skott för hvarje kanon, förrän kanonbetäckningen var öfverändakastad af 10 jägarne. Demidoffska och Azoffska regimenterna formerade sig i sjelfva byn. General Demidoff och Öfverste Turtschaninoff satte sig i spetsen för dem. Demidoff skyndade, med fälld bajonett, emot de anstormande; Turtschaninoff inkastade sitt folk i husen på båda sidor om vägen. Men ingenting förmådde uppehålla Döbeln. Major Eek med Ruovesi kompani 15 framrusade först mot Demidoff. Ett ögonblick allenast uppehölls den täta Svenska kolonnen. De Ryska lederna svigtade, och då de följande Finska kompanierna framskyndade och trängde på det första, kastades Ryssarna öfverända, en del genomborrades af bajonetterna, och en del störtade i vild flykt in uti husen, der de emottogos af sina kamrater, de Azoffska 20 krigarne. Nu öppnades från alla fönster och dörrar en liflig eld: men Döbelns brigad hade ett viktigare mål. Utan uppehåll framstörtade den öfver de fallna Demidoffska lederna, långsutefter vägen, ehuru här och der en man föll ur ledet och blef liggande liflös mellan deras fötter, eller halfdöd släpade sig till diket. 25

Rajewski skickade flere adjutanter med befallning till Permska regimentet att skynda dit ur reserven. Men de kommo för sent.

Först då Döbeln uppnått bron, som ledde öfver elfven, gjorde han halt. Der planterades kanonerna, och hans bataljoner utbredde sig på båda sidor för att betäcka den. En liflig artillerield öppnades genast på 30 de ditåt ilande trupperna.

Sedan Rajewski sålunda såg sin venstra flygel genombruten, och vägen till Wasa afskuren, fanns för honom ingen annan reträtt än till Salmis. Hans dystra blick öfversåg ännu en gång det rökhöljda fältet, som var öfversädat af döda. Med dof röst utdelade han sina befallningar till adjutanterne, 35

de förvirrade Ryska massorna ordnade sig ånyo, och tåget begynte. ”Säg åt Kulneff, att han försvarar Liuhtari så länge han kan, för att betäcka vår reträtt”, befalle han. ”Vi måste slå oss igenom, om Adlercreutz afskurit oss på högra flygeln också. Befall Kulneff sätta eld på byn. Det är enda
5 utvägen att rädda oss.”

Det Ryska artilleriet jemte trossen drog sig bakom Liuhtari, på den derstädes anlagda kärrvägen. Infanteriet slöt sig i täta kolonner och följde efter. Cronstedts brigad intog Lappo by, så snart det Ryska batteriet afmarscherat. De Karelska jägarne störtade sig efter, men Grodnoska och
10 Wolhyniska bataljonerna, som utgjorde Rajewskis eftertrupp, emottogo deras eld med tapperhet. Ehuru oupphörligt oroade och blödande för jägarnes kulor, marscherade de i jemna leder, och sedan de laddat under marschen, stannade de endast för att lossa sin salva. Militärvägen öfver kärråkern bakom det brinnande Liuhtari utgjorde de flyendes tillflykt. Der
15 kunde de endast med svårighet angripas.

Då Rajewski lyckligt uppnått skogen på andra sidan kärret, sade han till General Demidoff: ”Vi må prisa vår lycka, att Adlercreutz blef så ifrig, att han glömde afskära oss äfven denna utväg. I passet vid Tiistenjoki skall jag uppehålla honom.”

(*Borgå Tidning* 21 och 25/7 1838, nr 57 och 58)

LITTERÄRA PARODIER OCH TRAVESTIER

NÅGOT OM KONSTDOMARE, ENFALDELIGEN FÖRESTÄLDT I FRÅGOR OCH SVAR.

Inledning.

Hvad är en Konstdomare? 5

En sådan, som, jemte det han äger en medfödd förmåga att skapa lefvande skönheter i konst, har med en genomträngande speculation inbrutit i denna förmågas natur och funnit dess lagar.

Finnas Konstdomare nuförtiden? 10

Jo, visserligen.

Hvilka äro de?

Män, qvinnor och barn.

15

Är då menniskoslägtet nu så vist och upplyst?

Nej, Gud bättre!

Huru kunna då så många utöfva ett kall af sådan vig?

De kunna det af blindhet och enfald. 20

Är nu den ena lik den andra, och äger bland dem ingen åtskilnad rum, vidare än till ålder och kön?

För systems skull, har man indelat dem i slag och arter.

25

Hvilka äro slagen?

Basunister och Muskelryckare.

Hvad forstås med en Konstdomare, som är Basunist?

Dermed förstår man den, som af Tryck- och Tidningspapper gör sig basuner och publikt uttutar sina domar.

5 *Hvad är då åter en Muskelryckare?*

En sådan, som med musklernas olika och mångfaldiga vrängningar privatim dömmar.

Hvilka äro arterna af det förra slaget?

10 De bestämmas af namnen på de Basuner, som brukas, t.ex. Morgonbladister, Aftonbladister, Fosforister, Gjallarhornister o.s.v.

Hvilka arter föras då under Muskelryckarena?

15 Dessa äro förnämligast Axelhøjare, Ögonrullare, Gäspare och Bravister.

1. C a p. o m B a s u n i s t e r.

20 *Hvad har en Basunist att iakttaga innan han tutar?*

Han bör veta hvem han tutar om.

Hvad är det?

25 Han bör af titelbladet skaffa sig upplysning om Auctor är ett frägdadt namn, eller icke; emedan han i förra fallet slipper all granskning, i det sednare all bestämdhet.

Är nu Auctor ett frägdadt namn, huru bör Basunisten vidare förhålla sig?

30 Han bör strax och utan uppehåll tuta sig lycklig, att i en så andfattig tid, och i en sådan öken af dålighet, ändteligen få dröja vid en Skapelse, som lik den yppiga oasen tjuser hans sinnen. Vidare bör han, utan att hemta anda, ropa om sublinitet och diction, höga tankar, djupa idéer, bländande liknelser, enkelhet, correcthet, smak,
35 stil och isynnerhet kraft.

Hvad är det då man med kraft menar?

Det kan man ej så noga definiera.

Menar man ändå något med ordet kraft?

Jo visserligen, men man förmår blott exempelvis förklara det. 5

Kunde då det lif, som talar ur en växande blomma, i vårflägten, i fåglarnas qvitter under sommarqvällen med mera dylikt få namn af kraft?

Nej det kallas svaghet, enformighet, joller och sentimentalitet. 10

Men kan då det kallas kraft, om någon förmår tänka en vågbalk till S:t Helena, som man kan väga hela två tider på?

Kraft!

15

Men om nu Auctor uppträder anonym, eller eljest bär ett okänt namn, hvad har Basunisten då att göra?

Då måste han tuta med två munnar.

Hvad är det?

20

Det är, han måste så itudela sin mun, att den ena hälften ropar: det är bra, och den andra: det är dåligt.

Hvarföre och till hvad ända skall han sin mun så itudela?

Det sker, att om endera hälften blefve stoppad med vederläggningar, han då icke måtte blifva alldeles förstummad, utan kunna ropa med den andra. 25

Skall han då än vidare tuta i samma sak?

Ja, men först sedan han flitigt vakat, spejat och gifvit akt på opinionen. 30

Huru bör han då för andra gången tuta?

Endast med en mun, hårt, tydligt och i allone så, som opinionen säger. 35

Är då ett noggrant iakttagande af allt detta tillräckligt för en fullkomlig Basunist?

Ingalunda.

5 *Hvad har han då vidare att märka?*

Sin egen vishet, sannfärdighet, infallibilitet och domare-competence.

2. Cap. om Muskelryckare.

10

Hvad pligter har en muskelryckare att ihågkomma?

Treggehanda: pligterna mot Auctor, mot verlden och mot sig sjelf.

15 *Hvad är hans pligt mot Auctor?*

Att icke förstå hvad han producerat.

Hvarföre får han ej förstå det?

20 Emedan han ej får renovera den litterära verldens skick, och förändra de vilkor, under hvilka Auctor uppträder.

Hvad är då hans pligt emot verlden?

Att icke rycka annorlunda, än den rycker.

25 *Hvad är det?*

Han bör så länka sin exaltation, att den ej förefaller urmodig och gör förargelse, såsom t.ex. om en gammal Axelhøjare skulle ännu vid Leopolds sånger rycka axlarna upp till hjessan, eller en Bravist ropa: bravo, skönt, kraftigt m. m.

30

Hvad har han då emot sig sjelf att iakttaga?

Att icke misstro sina känslors verklighet, eller tvifla på att det är de, som uppdraga hans axlar, rynka hans ögon, och dylikt, och, framför allt, att icke anställa försök med sitt oberoende af

desamma.

Hvarföre icke?

Emedan de goda rörelserna dervid kunde utebli, och axlar och ögon hållas på sina ställen. 5

Huru bör en Muskelryckare förhålla sig då han skall dömma?

Han bör gå småningom tillväga, med noggrant iakttagande af deras skick inför hvilka han dömmar, så att hans ryckningar ej vinna för stort försprång för deras, utan väcka mer täflan, än förvåning. 10

Hvad har han i annat fall att befara?

Afund, misstro eller åtlöje.

*Skulle nu en muskelryckare, vid att uttrycka förtjusning, råkat 15
spänna axlarna opp öfver hjessan, medan en annan ej ville ingå på
att lyfta dem högre än till halfva örat, bör han stå fast vid sin sak,
och lemna dem kvar i samma ställning?*

Ingalunda. Han bör genast förklara sig incompetent och ganska litet bevandrad i kritiken, nedsänka skuldrorna och skylla på sitt 20
tycke, som kan bedraga.

Kan då hans tycke bedraga?

Nej icke; emedan han bedrager det sjelf. 25

Hvaraf kommer då att hans tycke är så lätt bedraget?

Deraf att det gått i ledband från barndomen.

Kan han då hoppas att bli trodd om han på detsamma skyller?

Jo visserligen; ty det är en allmän öfverenskommelse. 30

Passa dessa föreskrifter och äro de nog för alla arter af Muskelryckare?

För alla, utom för Gäsparena.

Hafva då de många regler att märka?
En enda, det är: att gäspa åt alltihopa.

(Helsingfors Morgonblad 17/2 1832, nr 13)

RECENSION.
FREJA, POETISK CALENDER FÖR ÅR 1833,
AF C. DAHLGREN.

För hvar och en, som med ringaste uppmärksamhet följt den Svenska litteraturen, är Herr Dahlgrens författareförmåga känd, 5
likasom det stora uppseende, den väckt och underhållit, och det ofantliga beröm den skördat. De flesta Svenska Tidningsblad hylla honom, och hans lof har genom dem förbredt sig äfven utomlands. Det skall derföre säkert förefalla mången besynnerligt, ja i hög grad förmätet, att jag tar mig friheten vilja genom några numror 10
af tidningen spela Herr Dahlgren, och fortfara i min rol, tills jag tycker mig tillräckeligen hafva tröttat både mig sjelf och andra. Jag vill dock söka att vara så modest i mina anspråk som möjligt, och betingar mig ingen större theater-personal, än en enda medhjelpare, som blott en enda gång behöfver öppna sin mun för en 15
sång till mig, och för resten får vara stum och färdas hvart han behagar. – *Herr Dahlgren uppträder.*

Värdaste läsare, eller högtärade läsare, eller gunstige läsare, (jag vet ej hvilketdera epithet jag rättvisligen bör nyttja) min ypperlige 20
vän och säkre befordrare! nu är jag i en fördömd knipa. Som du vet (och hvad vet icke du) var min 1833 års Freja redan 1831 om julen färdig, och har vandrat ut bland allmänheten i högröd kjol med svart garnering, med namn och character tryckta på framstycket, på bakstycket åter det ringa priset af 1 Rdr 16 sk. B:co. Så långt hade jag kommit och trodde mig ännu kunna hinna ett år till före 25
min tid, det är, genast derpå utgifva Freja för år 1834. Men så när är min speculation i putten råkad, och om icke vår Herre, eller du

upplyste gynnare hjälper mig till rätta, torde jag snart komma i
 classen af dessa nål- och syl-hjeltar, för hvilka klockan är gjord,
 och lik den stora mängden af genier få följa med min tid. Du frågar
 om orsaken till denna min förlägenhet, och jag svarar: *Nemo saltat*
 5 *sobrius, d. ä. i fri öfversättning: ingen saltar nyckter på sillsallat:*
 d. ä. ingen skrifver en roman utan personer. Ja, så rasande står
 det nu till, att om ej du vill ställa dig till min disposition, och för
 samma ändamål värfva en hop till af både herrar och damer, jag
 sannerligen ej vet hvad jag skall företaga. Posito, jag skulle kuppa
 10 af *Stockholms Posten* den gamla Farbror Mårten, och be Herr
 Nicander skaffa mig Hoby flickan, ehuru den slynan ej vore legd
 för 16 skillingar, och sen söka mig en älskare bland gardeskarlarne,
 eller hvar jag kunde få honom. Du torde invända: men hvarföre icke
 bruka de personer, som ni förut skaffat er; det tyckes ju ingen brist
 15 hafva varit på folk i edra romaner förut? Hvar är *Nahum Fredric*,
 hvar är *Liljeconvaljenstolpe*, *H.E. Grefve Husgafvel &c.*? – Ack,
 käre läsare, jag har ju längesedan sagt, att de äro angagerade vid
 Herr Wildners ballett allesamman, emedan jag ej kunde uppehålla
 dem längre, och hvad de personer beträffar, som florerade med
 20 1833 års Freja står sakerna ännu värre. Majoren har förspelat icke
 blott sina riddarerustningar, och de frackar han vann af sina kära
 gäster fendrikarne, utan, o tempora, o mores! sina kläder, rubb
 och stubb. Jag kan väl ej, med permission sagt, framdraga honom
 naken heller inför ett upplyst Publicum. Hvad angår Ryttmästaren,
 25 påstå en del att han blifvit bysatt för en öfverdrifven gästfrihet,
 andra att han ätit ihjäl sig med kalkonstek, andra att han dött af
 chagrin öfver att han ej fick 24 sk. stycket för alla 15 hundvalparna
 som för de 6 han sålde åt Militairerna, utan måste dränka dem,
 andra och de trovärdigaste påstå, att han drunknat i smuts, der han
 30 gick och stod. Brukspatron har supit ihjäl sig, Länsmannen har för
 andra gången fastnat med händerne mellan plankspolarne och vet,
 som förut, ej att vända om händerna, för att slippa fri. Sekteren
 har jag låtit ligga ogild, och de englalika Fröknarna, i hvars blickar
 35 att courisera igenom en roman till, ville gifta sig, som läsaren vet,

andra gången de sågo Fendrikarna, ropade någon timma derefter:
 förena oss! och stängde sig sen in med sina herdar i lusthuset,
 der de nu släppa ingen hvarken in eller ut, om pocker vore lös.
 Hade det varit *en*, som älskat en, så hade blygseln troligtvis hindrat
 henne att vara så snabb; men de voro nu *tre* som gingo till *tre* och 5
 det förändrar saken, som jag på något ställe tillförene klarligen
 bevisat med exempel af Adam, Eva och Ormen. Den lilla nätta
 Ryttmästerskan, som läsaren mins af sandspår-historien, var i öfrigt
 uppenbarligen en nolla, och har sedermera ej ändrat lynne. Jag
 mins ej om vi ha flere qvar än gårdsfogden, och denne sitter för 10
 närvarande i en ganska kinkig klämma, han är nemligen arresterad
 för spannmålslasset, som han stal, och väntar med det första sina 40
 par på ryggen. *Sic itur ad astra*, så bär det raka vägen till fanders!
 En Freja för 1834 skall jag ha ut nu, och vet ej hvar jag skall taga
 folk. Läsaren behagade tillåta mig en liten digression. En bland de 15
 yppersta och första reglor, en auctor har att iakttaga och vända
 sig till godo är, att alldrig låta bli att skrifva. Vill han författa vers,
 och det ej längre bär sig på samma meter, så må han hoppa in i en
 annan, brister den, i en tredje o.s.v., till dess han kan draga fram
 i nödfall med den nordiska *ragouten på prosa*, hvarpå jag här vill 20
 lemna ett exempel, bland sinom tusende: ”*Nu mer jag ej dväljes
 bland Gudar deroppe; jag föll, vet ej huru, hit ned från min höjd.
 Nu bor i mitt sinne en längtan, en trängtan, som jemt visar uppåt*”
 &c. Sönderhackar man nu tillbörligen klumpen, så blir af prosan
 en passabel poetisk anrättning, som kan serveras i hvilken Kalender 25
 som helst. Se bara på!

— — — — —
 Till dess han kan draga
 Fram, i nödfall,
 Med den nordiska
 Ragouten på prosa,
 Hvarpå jag här vill
 Lemna ett exempel,
 Bland sinom tusende:
Nu mer jag ej dväljes

30

35

Bland Gudar deroppe,
 Jag föll, vet ej huru,
 Hit ned från min höjd.
 Nu bor i mitt sinne
 5 En längtan, en trängtan,
 Som jemt visar uppåt. &c.

Citaten är ur en Calender, som dock är en bland de dragligaste.
 Denna rättighet, att göra vers huru man vill, utgör just poeternas
 10 *Habeas corpus* act, och kallas i deras constitution: *Licentia poetica*.
 Sammaledes, om man vill skriva prosa, en roman eller dylikt, och
 har hvarken conceper, eller personer, så kan ingen neka en att
 göra digressioner, dylika som denna, ty rättigheten ligger grundad
 i *licentia prosaica*, prosatörernas Magna Charta. ”Men jag pratar
 15 bort både tid och papper. Dessa onödiga rader kosta läsaren kanske
 en Banco-skilling.”

Värdaste Läsare, hvar var det vi voro sist? Jo vid folkbristen.
 Denna borde dock hushållningssällskaperna eller academien för de
 fria konsterna kunna afhjelpa. Tyst! ett förträffeligt project faller
 20 mig i hufvet. Kunde jag blott få hit *krukhopp*an ifrån min 1833 års
 Freja, så skulle väl min förlägenhet snart vara häfven. Jag tviflar ej
 på, att ju menniskor ännu vore färdige att hoppa i den, liksom den
 sköna fröken var, som jag omtalte; ty alldenstund hon for af dit,
 utan orsak och genast, så måste väl äfven nu inga orsaker behövas,
 25 för att åstadkomma följder, der denna kruka är. Den förträffliga
 passoppen kunde på detta sätt få en hel laddning diverse personer,
 och komma i sporrstreck med hela frakten till mig. Sapperment! på
 bordet vid min dörr står ju en kruka med vatten. Jag kunde ju se
 bedröfvad ut, som gossen i min saga, kanske krukans började tala
 30 till mig, såsom hans gjorde. Se, så! nu ser jag hängfärdigt sorglig
 ut. — —

Krukan.
 Hvarföre gråter du, min lilla vän?

O, här måste jag ju lida brist på allting och är ej i stånd ens, att få hit Farbror Mårten för min 1834 års Freja.

Krukan.

Det skall jag nog afhjelpa. 5

Se man på! *Det var f-n sad' Filén.* Jag ville knappt tro att något sådant vore möjligt. Men hör jag ej hennes steg i trapporna redan? Hon kommer tillbaka.

10

Farbror Mårten.

Uff! uff! Den förbannade krukan. Bäst jag stiger in i henne och vet af ingenting, börjar hon skala af, så att jag fått mig en andtäppa på halsen af skumpningen. Uff! uff! ödmjuka tjenare!

15

Sitt ner min herre; jag hinner för närvarande ej med er; jag måste se ängslig ut.

Krukan.

Hvarföre ser du så bedröfvad ut? 20

Jag har ju för litet folk för min roman.

Krukan.

Det skall jag nog skaffa råd för. 25

Godt, godt! Hon flyger af, så att man knappast ser skymten af henne. – Nu, min herre, hvad säger ni derom? jag har tänkt bruka er i min Freja?

30

Farbror Mårten.

Himmelen förskone! Jag är ju en visa i hvar mans mun förut redan, ända sen *Stockholms Posten* fick mig i klorna. Jag var dock hos honom en ärlig rofgubbe blott; men Gud vet hvad ni vill göra

af mig, en försupen Mollberg, en Phosphorist, en utspelad Major, en dåre, en tjuv? -- Himmelen bevar mig, uff! uff!

Menniskan vet ej sina tillkommande öden, och det är bäst, att
5 finna sig i dem, så de glada, som de bittra. Men hvad hör jag för ett skrål i trapporna. Krukan är här.

Röster utanför dörren.

Låt bli mig, låt bli mig, herre; är ni galn? rif mig inte! kyss mig
10 inte! -- --

Kors, ett helt älskande sällskap! hvarifrån har jag äran emot-
taga er, mina damer?

15 *Damerna.*

Skola vi svara poetiskt, eller prosaiskt?

Svaren på ren prosa, ty jag har ej tid att höra vidlöftiga expli-
cationer.

20

Damerna.

Från spinnhuset. -- Vi hoppade in i den der fördömda krukan, och vips flög hon af öfver stakett och stängslen och skyndade hit.

25 Hvad har jag då att tacka för lyckan af herrarnas bekant-
skap?

Herrarne.

Vi sågo sällskapet i krukan och hoppade in med.

30

Men hvad är det för ett upptåg att såder ligga på knä, hela raden. Kunnen J då icke vänta, tills romanen börjas? Hvad menen J damerna skola säga om en sådan djerfhet? I första ögonblicket! utan att hafva sett hvarandra förut!

Gunstige Läsare, blif ej förskräckt. Jag lofvar vid min auctorliga ära, att här allt skall gå anständigt och skickligt till. Jag svär till och med att låta hvar och en af dessa sex herrar dö af en hopplös och obesvarad kärlek. Naturenligheten fordrar det ovilkorligt. Ty då jag i min förra Freja lät tre de allrasötaste fröknar, dem jag både 5 ville och borde måla såsom bildade, täcka och oskyldiga, mötas för första gången af tre unga Fendrikar, vid återkomsten från ett bad, och på fläcken besvara deras knäfall med en kärleksförklaring, och sedermera ganska noga akta, att fåglarna ej skulle undslippa dem; så kom det deraf, att de voro *tre*. Tre skulle naturligtvis såsom jag 10 förr förklarar, vara vida lättfärdigare än *en*; därför gick det som det gick; men förhållandet blir åter helt annat nu; ty älskarinnorna i 1834 års Freja äro *sex*. Hvad *en* i tidens längd möjligen kunde bevekast till, *tre* åter genast vilja, det vill, när de äro *sex*, i evighet ingen. På denna djupa naturfilosofi hvilar nu hela knuten och 15 upplösningen i 1834 års Freja, som du skall få se. Derföre tålmod, och alldeles ingen solfjäder fram! Men nu får jag lof att bli ängslig igen. --

Krukan.

20

Hvad går åt dig, arma Poet?

Jag äger ju inga tankar för min roman.

Krukan.

25

Det skall jag nog afhjälpa; ehuru det kan dröja någon timme, ty det är lång väg till Dannviken.

Nu är jag riktigt otålig, Läsaren likaledes, gissar jag. O! att den långa, stygga, tråkiga timmen vore sin väg. Skola vi lägga Patians 30 tillsammans? Jag förmår hvarken äta, dricka eller sofva af idel väntan. Nå, fröjde själen, timmen är förbi. Krukan hörs redan pusta vid dörren; nu träder hon in, svettig, uppblåst och blodröd af strapseringen. Välkommen, välkommen, min ödmjukaste tjenare!

Kors, en hel skeppsladdning med tankar, inlagda i flaskor, bouteljer, askar, dosor, strutar och convoluter med bladgull omkring, som Ryttmästarens skrapade näsa. Låt oss examinera en och annan. Du, min vän, hvad har du på etiketten? *Korpen är hvit*. En humoristisk
 5 baddare! Ypperligt! Än du då? *Surr surreri surr*. Tanken är målande. Ett gäsande mjöd, en surrande bisvärm, en murrande katt, ett poculerande sällskap – allt uttryckes genom denna enda tanke. Låt oss gå vidare: hvad har du? *Tirliti tirliti, tralala tralala, hej hopsan och hejsan hurra*. Den och den! Jag kan ju få ett helt skaldestycke
 10 af dessa enda tankar. – Nå hvad säger du då, lilla bytinge, som lagt dig allrahögst der? Har du någon etiquette kvar? Hvad pocker! *Jag är Dahlgren*. – Du är hin heller! Den är mig en munter gök den, det måste jag säga! Vidare i texten. Hvad säger du der? *Sum sum dinglidang! Brum brum dinglidang? Hu hi plingliplang! Lu, lu, li, dingdang!* Det der är ju min egen vind! En skamlös stöld ur
 15 mina år 1828 utgifna Ungdoms-skrifter, sednare delen, pag. 100, nederst på sidan. Kratsch! så gör man med slika compilationer. – Vidare, du då? *Stockholms Posten är dum*. Godt! Det kan sägas om, fast jag sagt det en gång förut. Det är ett ord, som publiken
 20 hör gerna i dessa tider.

Men nu får jag låf att göra ett litet öfverslag, för att se åt, hvad jag kan ha af förra besparingar att vinka på vid förefallande behof. Pro
 primo, har jag af gammalt i mina 1828 års Ungdomsskrifter ett st.
 25 *bingbinglibing*, ett d:o *dingliding*, båda på sidan 101; ej mindre har jag på sid. 165, i förra delen, att tillgripa böljor, som låta *tralala*, ditto på ditto echon, som svara *tralala*; d:o på samma sida en vind, passande för vikar särskildt, som uttrycker sig: *vyss vyss tripp tripp*; så har jag ett troll derstädes, pag. 102, som jag kan vid behof få
 30 att låta *rasch, rasch, scha, scha* och *pollola*; åtminstone vägrade det ej på besagde ställe att ge dessa ljudeliga tankar ifrån sig; så har jag elfvor i mernämnde skrifter, pag. 15, sednare delen, hvilka behändigt fylla en rad med: *hohu, hohu, tillilu!* vidare en ifrån Hagalund hemtad tupp, på samma sida, som med caractair och
 35 andragande: *kukeliku!* fyller två rader väl; så finner jag, pag. 67,

i andra delen, en mängd saker ordnade gerad efter hvarandra, som kunna vara goda nog att plocka ut bitar af; de äro: *Rosorna, Klipporna, Ängarne, Dalarne, Kullarne, Fåglarne, Vågorna, Ekarne, Björkarne, Skyarne*, i synnerhet om det gäller att skrifva vers, ty hvart och ett af dessa ord har fyllt och fyller troligen ännu med 5 heder sin rad; i förra delen pag. 171, hittar jag *kratsch; kratsch* finnes också pag. 172; d:o en förträffelig vallhornston: *tu lu lu! tu lu lu!* pag. 266, har jag *vindars* och *blåklockors bing*, att ihågkommas, då jag råkat sluta någon vers med *kring*; d:o ljuder det *kyp kyp kyp* från hvarje sten, på sid. 28, d:o på d:o *sum sum sum* från hvarje 10 gren, det förra behöfver jag blott sätta *are* till, så får jag Kypare, det sednare blir; med det lätt tillagda *ma*, Summa; och sålunda kan det i min roman ej bli brist, hvarken på fluidum eller betalning; oberäknadt alla andra fördelar af dessa tanke-läten; dazu har jag *tili tili*, noch *krak, krak, krak, krax!* noch *en sjö, som är en dummer jös*; 15 utom en ändlös reservtropa af *la-laer, tra-traer, scha-schaer, dingler, dangler, Mulpher och Marcolpher*; så att, när jag rätt betänker saken, det kan icke bli så svårt, att få ihop ett par hundra sidor. Adde den sist ankomna lasten, hvilken borde bilda det nya och originella i arbetet; ehuru, om jag skall dömma efter den nyss 20 anställda förflugna inventeringen, jag har skälig anledning att misstänka, det Dannviks-laddningen bestode, till det mesta, af oblygt compilerade satser ur mina egna skrifter. Vare härmed huru som helst, är jag färdig att gripa mig an nu.

Mitt herrskap, herrar och damer, som skall komma att bistå 25 mig med edra personer i denna kamp, säg mig i hvilken årstid ni vill ha handlingen placerad? Vår eller höst ville jag föreslå. I den förra årstiden vaknar naturen, i den sednare går hon till sängs. I hvardera upprymmes sinnet och stämmas till kärlek. För att relevera hvarderas egenskaper och lätta ert val, så vill jag stämma upp 30 här, impromptu, först en Vår- sedan en Höstsång. Gifven akt!

Nu är vintern sin kos,
 Och med sippa och ros,
 Och med fröjd och begär,
 Är han ändtligen här,

Den förtjusande vår.
 Hjertat bultar och slår.
 Hej hoppsan, och hejsan gutår.

5 Su-su-sus-su-su-sus!
 Hvilket sorlande brus
 Mellan buskar och fjäll!
 Hvilken dag, hvilken qväll!
 Mellan bäckarnas språng,
 10 Hvilket ljud, hvilken sång!
 Hej hoppsan och hejsan, plingplång!

Su-su-sum-su-su-sum!
 Kors, hvad luften är ljum!
 15 Kors, af bin hvilket surr,
 Hvilket brummande murr!
 Sköna Zephyr, hur sa'?
 Nätta herre, hva-ba?
 Hej hoppsan och hejsan, hurra!

20 Tirliti! tirliti!
 Ljufva lärka, så fri,
 Under skyarna der!
 Hit med glaset, mon frere!
 25 Ej medalj, pris och rang,
 Men hur ljufligt hon sang!
 Hej hoppsan och hejsan, plingplång!

Ku-ku-kukeliku!
 30 Ändå tuppen med fru!
 Hur kavater och nätt,
 Hvilken ståtelig sprätt!
 En sultan i sitt hus,
 Under vårsol och ljus,
 35 Hej hoppsan och hejsan, burdus!

- Kra-kra-kra-kra-kra-krax!
 Det var icke en lax!
 Det var Kråkan, som skrek.
 Fram med porter och stek!
 Fram med paltar också! – 5
 Denna vers slapp jag så.
 Hej hoppsan och hejsan, gå på!
- Klang-klingeli-kling!
 Hela laget omkring! 10
 Hån i krogar och håll,
 Recensenter och skråll.
 I den grönskande vår,
 Hjertat jublande slår.
 Hej hoppsan och hejsan, gutår! 15
- Tuli-tu, tulitu!
 Lilla qvittreska du,
 På den gungande gren!
 Sicken en, sicken en! 20
 Lalala, lalala,
 Tralala, tralala,
 Hej hoppsan och hejsan, hurra!
- Ku-ku-ku-ku-ku-ku! 25
 Ku-ku-ku-keliku!
 Su-su-surreri surr!
 Mu-mu-murreri murr!
 Uff, uff! puff, puff! hoho, kratsch! hoho platsch!
 Det var D-n te sats! 30
 Klappa hämdren! hej hoppsan, klitsch, klatsch!
- Pa pe pi po pu py!
 Hvad den tonen är ny!
 La le li lo lu lång! 35

Hvad är detta för sång?
 Nö-nö-nöff, nö-nö-nöff!
 Är det här à la boeuf?
 Oui!!! Oui!!!

5

Mina vänner, hvad synes eder, skulle det duga att uppträda under våren? Hörden J huru ljuft lärkan tirlitiade, tuppen kukelikuade, och den lilla qvitterskan sjöng tulitu? Hvad var det icke i öfrigt för ett surr-surrande, murr-murrande, pa-pe-piande och la-le-liande, så att man kan säga att hela naturen bestod af idel läten? Vi skola nu 10
 pröfva hösten. Jag vågar ej lita på att min förmåga att improvisera skall vara outtömlig. Vid förefallande behof, vill jag därför låna ett och annat ur mina förra arbeten; men för att vara ärlig, skall jag noggranneligt antyda det förut sagda genom en såkallad spärrad 15
 röst. Hör! hör!

Nu är hösten här.
 Bröder jag svär,
 Värre krabat
 20 Finns ej i någon Stat.
 Se, hur sin regnkappa grå
 Han drager uppå!
 Ut skall han gå
 Med hela sitt skrå,
 25 Vindar och stormar och åskor och snö:
 Sommarn är dö;
 Alla dess blommor ä strödda omkring,
 I ring,
 Blifna till ingenting.
 30 Blåklockan klämtar ej mer bingbing;
 Krossad är hon med allt hvad henne blef gifvet;
Se, så är naturen, så är menskolifvet.
 Kratsch!
 Nu gaf han sin första stöt.
 35 Hej, hvad gemöt!

Se, vid hans sida rider ett troll!	
Hör, hur det ropar på håll:	
rasch, rasch!	
Se, på en ikorre det rider galant;	
Hvar stal det denna häst af en skalds adjutant? *)	5
Scha, scha!	
Hör hur det skriker bland skogar och fjäll:	
<i>Nu hoppa så snäll,</i>	
<i>Du gångare god,</i>	
<i>I ett hurtigt mod.</i>	10
<i>Scha! Scha!</i>	
<i>Låt det gå,</i>	
<i>Hoppa på,</i>	
<i>Ned och opp,</i>	
<i>Opp och ned,</i>	15
<i>I galopp,</i>	
<i>Öfver stockar och led.</i>	
<i>Pollola!</i>	
<i>Ingen rast, ingen ro,</i>	
<i>Öfver berg, öfver mo,</i>	20
<i>Scha! Scha!</i>	
<i>Låt det gå,</i>	
<i>Hoppa på,</i>	
<i>Ned och opp,</i>	
<i>I galopp,</i>	25
<i>I ett ljungande mod,</i>	
<i>Du gångare god! –</i>	
Se, der ilar en vind,	
Svartmuskig om kind,	30

---

*) Uppenbarligen var det samma ikorre, som min adjutant, dvergen, begagnade till att rida på, då jag, vid tillfället af Hr Atterboms återkomst, hade den äran att commendera tallar och granar. (Under sjungandet gjord anmärkning.) 35

Nyss var han in på en krog,
 Der några supar han tog,
 Sprang genom fenstret in och ut,
 Lärde sig några ord rotvälska till slut.
 5 Hör hur han talar med klang:
     Sum sum dinglidang!
     Brum brum dinglidang!
     Hu hi plingliplang!
     Lululi dingdang!
 10 Hu, jag blir bang och förskräcker:
 Sällan talar en vind, om han ej är knäckter.
                                     Plang!
 Der slog han in vårt fenster – det sang.
     Strunt! strunt! låt det gå,
 15 *Friskt opp, lät oss slå,*
     Slå i, klunka på!
     I morgon, hå! hå!
     Kanske redan då,
     Vi ligga om kinden helt kalla och blå.

20
 Älskelige bröder, skole vi nu sluta? Nej platt icke! Hvad? Skole
 vi afbryta vår sång, för det att höstvindens tenorstämman vill sjunga
 solo i den murknade concertsalen Naturen, der alla ljuskronor
 äro utblåsta, och regnet basar in genom tak och väggar. Skole vi
 25 hålla våra hjernors ångskepp, tankarna, hemma för att vänta bättre
 väder. Nej! må vi låta punchens ångor drifva machineriet, och friskt
 skall det bära af i den gränslösa rymden, medan sucken stelnar i
 gapet på Norrström, vofflorna frysa fast i månglerskornas korgar,
 Böckerna klappa tändren i Herr Magister Wiborgs Boklåda, vid
 30 Storkyrko-brinken, och Wallerii fluga domnar. *Pharaonerna må*
under tiden drifva sitt spel, bäst de gitta, och glädja sig åt sina
Egyptiska trollkarlar. När det är mörkt i förstockade hjertan, lyser
poesiens sol klar öfver de rena själar, som öppnat sig för något
högre, än det timmeliga, och fröjda sig med de glada, och hafva
 35 *en tår för de sorgbundna, som andas i en friare luft, och ej bäfva,*

när mordengeln utsträckt sin lia, för att afmäja de torra quistarna och det föraktliga ogräset på jorden. Hvad tyckes, käre vänner! författaren har in petto ett dylikt verk som detta, men mycket värre!

5

Ras, ras, ras!
 Bara jag kommer på min rätta bas!
 Kratsch!
 Der ha vi åskan burdus!
 Behöfs mer, behöfs mer 10
 Af båd dunder och ljus,
 Kan det fås som man ser?
 Se blott molnet *med brakande knot,*
Hur det stöter emot
Både skogar och fjäll, 15
Med en skakande skräll;
Det ljungar,
Det haglar,
Det öppnar de blixtrande ögon – Kratsch!
Der en blixtrande pil 20
Kommer, sänd uppå stormarnas il,
Och vågen skakar sin mahn,
Och bergen skälfva som på en tråd;
Kratsch!
Der störta ramlande torn och hållar i sjön; 25
Hvilket brak, hvilket dön!
Tyst, tyst; nu det tystnar. – – Jo pytt.
 Det skall börja på nytt,
 Jag skall säga det till,
 Ifall bröderna blott och publiken det vill. 30

Nu några ord, mine älskelige! *Icke af Stockholms Posten, som sjelf är ett naturens misstag; men af förnuftigt folk har Auctor förnummit, att ett och annat stycke i den första delen bordt utdömmas; detta skall i den nästa år utkommande andra upplagan rättas. Härmed* 35

är ej sagt, att man tänker glädja den Svenska Publiken med hopp om någon afbön för "litterära pojkestreck". Den nesan skall aldrig Auctor ha på sin graf, att hafva ingått något jemknings system. Nej tvertom!

- 5 Det smattrar,
 Det knattrar,
 Det piper, det squalar, det gråter ur skyn;
 Och solen,
 Vid Polen,
 10 I dimmorna svepes och bleknar om hyn.
 Hvad är att göra?
 Sig låta insnöra
 I varg och i björn,
 Och sen i ett hörn
 15 Qvintilera,
 Och dinera,
 Och supera:
 Nej san sad' jag:
 Hellre i dag,
 20 Stora och små,
 Ut att se på
 Vattnet, som skenar
 Utför ränstenar,
 Uppå Norrmalm,
 25 Än under skullar,
 Än genom tullar,
 Med sig det rullar
 Stickor och halm.
 Molnens gråa segel stormen vrider.
 30 Strax hörs det rinna
 På man och quinna,
 På tobak och lider,
 På Excellenser,
 Notariens expenser,
 35 Och mycket mera,

Som jag icke här hinner specificera. –

Hu, hvad det gloppar

Vått ifrån himlen på land och på sjö!

Hu, hvad det stoppar

Näsan och öronen fulla med snö!

5

October du rasar,

Hör regnet det basar.

Plask! der föll en käring omkull,

Just vid Norr-tull.

Uff, skall man hänga då läppen så der,

10

Gråta och lipa vid minsta besvär;

Stig opp, ma chère!

Kratsch! nu slog åskan sin yttersta knall:

Så är denna visan all.

15

Mina vänner, en sådan buse är hösten. För utrymmets skull gjorde jag sången så kort som möjligt; men jag försäkrar er, att jag hvad stund som helst kunde fortsätta den. Jag erbjöd också derföre mer *af båd' dunder och ljus* på något ställe i skaldestycket; men så vida ingen behagade taga för sig, lät jag det bero dervid. Säkert är äfven, att, om jag velat ge mig i någon ordväxling med den beskänkta vinden, hade den ej varit så fåordig som den var; ty den tycktes ha fullt alfvare att tala denna gång, och att tala med eftertryck. Än regnskuren då, som föll på *tobak och lider, på excellencer, notariers expenser &c.*? När i evighet hade jag hunnit räkna opp allt, hvad den föll på, alldenstund den visserligen sträckte sig öfver Stockholm, och i min makt stått, att låta den *basa* öfver hela Sverige? Att icke tala om *trollet*, som ej sade på eget tungomål mer, än några *rascher schaer* och det välljudande *pollola*. Min sångmö har gifvit mig ordböcker i fickformat, beqväma att bära på sig, öfver en hop naturspråk, såsom troll-språk, vatten-språk, vind-språk, fågel-språk, daggande-djurs-språk, m. fl., som icke talas af mennisko-tunga; jag blygs att icke kunna nämna fiskspråk med ibland de andra, men det är visst, att jag ingen ordbok i nämnde språk fått, oaktadt hennes förnyade löften – min sångmö, säger

35

jag, har gifvit mig allt detta; hade det då varit svårt att ge trollet en större copia verborum. Jag försäkrar, att det enda Lexicon öfver trollspråket är ordrikare, än alla lefvande och döda människospråk tillsammans; och änskönt jag ej förstår det väl ännu, kan jag dock läsa det innantill perfect, såvida det begagnar det allmänna Engelska alphabetet. Men, mitt herrskap, förlåt mig denna digression. Ni har nu sett såväl våren som hösten och kan välja. Hvad som är klart i frågan, är, att om man vill älska höstetiden, måste man ha tak öfver hufvudet. Jag läser i edra anleten utslaget: Våren!

10 Ack, den gudomliga våren, denna naturens kyska rosenfest, med sina vestanvindar, sin oskuld, sina cupidoner och sin lifvande sol! Basta! en sak faller mig in. Rummet, rummet der handlingen skall för sig gå, hvar få vi det? Ponera, mina damer, edert förra logis? Nej, det behagar icke. Nå, varom obekymrade. Herrarna

15 kunna vika in på ett värdshus sålänge, Damerna göra en tour i det gröna, och farbror Mårten sätter sig ned på en gästgifvaregård nära staden. För det öfriga vill jag sörja.

Farbror Mårten.

Jag vill äga stället; eljest ber jag att bli entledigad.

20

Herrarna.

Varor skall Auctor bestå oss, emedan han uppehåller oss på värdshuset, ty vi akte icke att sitta der med torra munnar.

25

Damerna.

Vi vilja försöka bli herdinnor, att fördrifva tiden; Auctor måste skaffa oss får. --

Läsaren hör hvilka pretensioner de göra, och kan deraf dömma huru godt det är att i dessa tider vara Auctor. Man säger, att geniet åtföljs af fattigdomen; men är det att undra på, då man vet att författaren ofta får lof att kläda rocken af sig, för att ge den åt en person i sin skrift? Eller finns det i allmänhet någon, som med färre tillgångar har flere att underhålla än en författare? Dock för att icke bedraga din väntan, upplyste gynnare, vill jag gripa mig

35 an, och bestå efter råd och lägenhet; att jag en gång måtte få börja

romanen. Den skall heta:

Sex resande Herrars bedröfliga öde; hvilka för en olycklig och hopplös kärlek hängde sig samfällt med samma rep och på samma krok.

Det var ett gladt lif på värdshuset, *gyllene kannan*. Majqvällens 5
vänliga sol blickade som en rodnande nymph in genom de öppnade
fenstren, och den rödbrusige Kyparen, och bufetten med alla dess
confektburkar och likörflaskor, kantiner och chinesiska bålar summo
i ett haf af guld. Ur ett sidorum hördes i ljuf vexling hymnerna: gutår!
och kör! och emellan tärningarnas skrammel och glasens klang 10
förnam man, då och då, från en aflägsen gränd, några domnande
flöjt-toner af *Broder-liderlig*. Vid ett af de många med vaxduk
beklädda borden i buffetsalen suto sex herrar, på tallrikarne framför
dem lågo några knäckta ägg, en fluga surrade i halsen på den
tömnda porterbuteljen, tre eller fyra dylika hade samlat sig kring ett 15
medelhaf af fluidum på duken, hvori man såg en omstjelpt strösked.
En af sällskapet var värd för minuten. Han hade fyllt de öfrigas glas
och slog som bäst på botten af den omvända flaskan tre starka
slag, för att skaka i sitt eget den sista droppen af Gula lacket.

Hvad heta de? hvilka äro de? De sex herrarna, säg? hvad lands- 20
män säg? Min Gud! tålomod! käre läsare, när jag fått veta det sjelf,
skall jag visst meddela det; nu är jag likaså okunnig derom som
någonsin du. Har du läst Euclides? se huru lätt han har att veta
namn! Visa mig en punct, som ej han benämner. En heter A, en
annan B, o. s. v., ja det argaste af allt är, att Mathematici ropa på 25
radikalt okände passagerare och kalla dem X. Vågar jag, som redan
i 1833 års Freja införde två trianglar A, B, C, och D, E, F, ännu
komma fram med dylikt, och det, innan jag hört alla mina herrar
Recensenters utslag. Dock jag vågar det. Min läsare, jag får den
äran presentera för dig, i herrarna vid bordet, Polygonen A, B, C, 30
D, E, F, och hoppas du snart skall få göra sagde polygons närmare
bekantskap.

Det är dock skönt, ropade A, och förde handen till det blinkande
glaset, det är dock skönt, bröder, när Majs och lifvets solar i förening
stråla på vårt hjerta, när blodet strömmar som en vårfloed genom 35

de varma ådrorna, och känslorna som fjärilar svärma omkring
bland vestanvindar och blommor. Hurra för ungdomen, hurra för
kärleken, hurra för våren! Dricken bröder! Tömmen edra glas
och hören sen ett blänkande förslag. Gode herrar, se så! till sista
5 droppen! Mine bröder tron J, att jag någonsin tänkt på att gifta
mig? Jo, vid himmelen har jag icke det. Men en dåre är den, som
rusar åstad blindvis och ensam. Vi äro här sex unga raska män,
låtom oss göra ett contract. Vi välja ut sex de rikaste och, om
möjligt, vackraste flickor, enkor eller käringar i landet. Märken
10 noga, skönheten är det andra, och ingen skönhet får uppskattas
högre än till tio tusende i Riksgälds. Derpå draga vi lott. Med
lottsedeln öppnad i handen svär hvar och en sedan en ed, att med
all ifver, efter bästa förstånd, söka vinna till brud den, som sedeln
utvisar, hon må vara ful eller vacker, femtonårig eller åttatioårig,
15 engel eller troll, Hedning eller Christen. Misslyckas frieriet för alla,
så omkastas lotterna, och nytt försök göres. Lyckas det åter för
en eller flere, så delas capitalerna jemt emellan alla; men bruden
blir fästmannens ensak, eho hon vara må. Hvad synes eder? – –
Kypare! hit med en butelj Champagne, ropade B, full af förtjusning,
20 förslaget är värdt guld. I afton öfverlagdt, och i morgon sitta vi i
schäsarna, bröder. Topp! skreko alla; och Kyparen, som med fyra
mystiska skakningar i hemlighet gifvit champagnen lif, framkom
unnan disken med skatten och ställde, med ljuftleende mun, buteljen
på bordet. Kratsch! och den fjättrande ståltrådsbojan sprang för ett
25 hugg med bordsknifven; Puff! och korken spratt opp mot taket, och
föll ned i en ärlig borgares ölglas, som han just förde till munnen,
så att krås och kinder öfverstänktes med fradga. Hurra och Vivat!
ingen ängslig fanns på värdshuset *gyllene kannan*, den gyllene
majqvällen, då det gyllene giftermålsförslaget uppgjordes der.
30 Solen hade följande dag redan tillryggalagt en tredjedel af sin
luftsegelarbana, vädret var ljumt och kvalmigt, gatorna hvimlade af
gående, stående, pustande, flåsande, åkande, ridande, gapande och
begapade, vägarne dammade, skator skrattade, forsar och qvarnar
brusade, skogar och lundar susade, och lärkan *tio-tiodrilliserade*
35 i den blåa skyn. I ett prunkande tåg såg man sex herrar, med gröna

casquetter och flor för ögonen, lemna staden, och med svingade piskor jaga framåt landsvägen likaså många utmärglade åkarkampar, som med tillvand andakt och oförändradt lopp gjorde sin tjenst framför de prydligt lakerade ensitsige schäsarne.

Min läsare, jag får väl lof att kila af förut, att se huru det står till 5
 på gästgifvaregården? – Farbror Mårten hade frukosterat nyss och
 satt välbehållen i nattrock och dito mössa vid det öppna fenstret,
 kikande utåt landsvägen och öfverskådande åkrar, ängar och gods.
 Näst podagran besvärade honom en näsvis geting, som farit vilse in
 i rummet och brummande svärmade kring hans öron, sökande 10
 sig väg ut. ”Är det icke förbannadt, nu hafva svinen åter brutit
 sig in i potateslandet och gräfva opp alla sängarna. Anders! jaga
 svinen ur täppan der nere vid ån. Hur är det med hållpojkarne? Har
 reserven kommit? fördömme mig, skymmeln kommer ur stallet i
 dag; det sätter jag P före. Schas! din sakramenskade galhals, din 15
 hönsförförare! hvad har du i ärtlandet att göra? Skref dender tjocka
 herrn i dagboken, Petter? Himmel och h–! der har Galant slitit sig
 lös och grasserar midt i fårskocken. Gå och ta fast canaljen, slå
 benen af canaljen, hör du, jag säger dig till, bind honom fast vid
 kojan, så att halsen går af canaljen. Hvert sjutusan ha slinkorna 20
 sprungit alla; se de inte bättre efter hjorden? Håller jag mig för
 ro skull sex dylika grytplunderskor?” – Gubben är knarrig, som
 läsaren hör, låt oss lemna honom.

De sex grytplunderskorna, den tjusande polygonen X, Y, Z, Å, 25
 Ä, Ö, som var det oskyldiga föremålet för farbrors sista bittra utfall,
 satt och band blomsterkransar af häggblommor, sippor och vifvor
 nära vägen i en park full af somnade vestanvindar och dofter. En
 källa sorlade vid herdinnornas fötter, en bofink qvittrade sorgligt
 i toppen af en öfverhängande björk, och flög ibland skrämnd och
 klagande kring grenen, der han gjort sitt bo, långt opp i skogen skrek 30
 en hackspik, och i en tall nära källan knackade en ikorre på en kott.
 Ej ett löf rördes. Naturen syntes lik ett älskande, brinnande hjerta,
 som väntar svar på en just nu förklarad kärlek och ej vågar draga
 ett andedrag. Lunden var ett tempel, dit legioner af englar nedstigit,
 för att på altaren af blomsterkalkar offra ångande vällukter. Det 35

var så skönt, det var så ljuft, det var så tyst; man hade kunnat höra fjärlilns kyssar, man hade kunnat höra ett rördt, och andaktsfullt hjertas slag; det var en morgon sådan, som edens första sabbath, full af oskuld, salighet och lugn. – ”Tvi! jag ger tunnor tusan ett
 5 sådant här herdinnskap,” utropade den sköna X och slängde den halfbundna kransen ifrån sig. Hvad sjutton den och den! räntar det att sitta här och valla farbror Mårtens får, att dricka vatten och höra fågelpip? Hellre går jag tillbaka till spinnhuset. Alla resande ha dessutom så brottom här, att man ju knappt hinner se skymten
 10 af dem.” – ”Ack! de gyllene qvällarne i staden!” svarade Y. ”I staden!” ropade Z. ”Ack, i staden, i staden!” ljöd det från hela polygonens läppar.

Burulurum, Burulurum! se, hvilket moln af damm på vägen, hör
 15 hvilket bullrande af kärrhjul, hvilket knackande, piskande, snärtande, smällande och hujtande! Hejsan! och hoppсан! Tåget anlände. Ögonblickligt hejdades schäsarne i farten. Himmel! roptes ur den första; hvilka herdinnor! ur den andra; hvilka englar! ur den tredje; bröder! ur den fjerde; vi hoppa ned till dem! ur den femte; topp!
 20 ur den sjette; och med ett språng stod hela polygonen A, B, C, D, E, F på marken, kastade tillbaka floren, ordnade kragorna, slog dammet af stöflarna, hviftade bort några näsvisa brömsar och låg för polygonen X, Y, Z, Å, Ä, Ös fötter. *Jag*, sade A; *ger*, sade X; *er*, sade A; *Fan*, sade X. ”Jag ger er fan!” ropade med en mun hela
 25 polygonen X, Y, Z, Å, Ä, Ö, ”näsvisa bytingar! är det skick, att bära sig så gement åt mot anständiga fruntimmer? Man kan veta litet hut.”

Gudomliga kärlek! du är icke född för jorden; hvar skola dina himmelska drömmar sannas? Älskande, olyckliga, försmådda,
 30 besvikna hjertan! tagen piskorna i handen och sitten opp igen och åken för den och den; ty J ägen intet hopp mer.

Solen stod på sin höjd; på gästgifvaregården sträckte sig makligt en hop bonddrängar på en halfgrön gräsplan, i dess brännande strålar; några kycklingar pickade korn vid deras fötter; en skara
 35 runda grisar snusade kring deras hufvuden; på kryddgårdsplanket

gol tuppen hest: kukeliku! En hållpojke satt insomnad på förstugutrappan, och vände i höjden en gapande mun, kring hvilken en tallös svärm flugor, myggor och brömsar surrade. Då och då ryste han på sig och skrapade sig dels på läpparna, dels i hufvet. Galant låg vid hundkojan med rinnande ögon, skakade hufvudet och såg 5 från solen. Vid staldörren, nära intill, syntes tre löddriga kampar bundna: de slogo omkring sig med svansarna, fnyste och stampade oupphörligt. På landsvägen i nejden knarrade en grind. Söta herre en slant! en slant! en slant! – hofvar dånade, kärhjul skramlade, det resande sällskapet åkte in på gården. 10

Farbror Mårten syntes på trappan. ”Befalla herrarna hästar?” – ”Drag för tusan D – r!” – ”Är det eljest något hvarmed jag kan tjena?” – ”Skaffa hit ett rep!” – ”Anders, skaffa herrarna ett bas- tant rep, hör du det.” – De resande gingo in i gästrummet. Anders hemtade repet och gick. ”Bröder, sade A, här ha vi det som skall 15 hjälpa oss från våra qval.”

Ett bord ställdes fram på golvet, repet fästes vid en krok, ärnad att uppbära brödstänger, snaran gjordes, vidgades och afpassades; polygonen stack in sina hufven, bordet sparkades omkull – Läsare! fly! fly! de hänga der allesamman. 20

(Medhjelparen uppträder.)

Det nya
G J A L L A R H Ö R N E T.

Tidning för Litteratur och Konst.

N:o 2. 1833.

den 12 Jan.

10

DEDICATION.

15

Om med snart försvunna toner
 Dig min blyga sångmö när,
 Der bland Pindens gyllne throner
 Du vid diktens källa står;
 O! så hör min bön – förunna
 Mig din lyras skatt en gång!
 Hjelp mig du, att jag må kunna
 Sjunga dig en värdig sång!

20

25

30

Kunde jag uti mitt qvåde
 Foga allt, som du det fogar:
*Bord och bräde, säng och släde,
 Kor och kattor, stop och plogar,
 Grytor, mattor, stall och logar,
 Skåp som smäller, gris som gnäller,
 Måndag, tisdag, onsdag, torsdag,
 Fredag, lördag; hej! om söndag. — — —*

Chorus.

Men hvem liknar dig i sprången,
 I din lyras djerfva ton?
 Hvem är fri, som du, i sången,
 Så från rim, som från reson? 5

Kunde jag din bölja vara,
 Hvilken ljuder: *tralala!* 10
 Vore jag ditt echo bara,
 Hvilket svarar: *tralala!*
 Sjöng jag som din vind i viken:
Tripp-tripp-tripp och vyss-vyss-vyss!
 Jag försmådde kungariken, 15
 Konung vid din sångmöes kyss.

Målar du borgmästarns nesa,
 Tycks man stångas af hans horn; 20
 Följs du på din Finska resa,
 Svär man i sitt väderkorn;
 När du regnar, när du platschar,
 Drar man gerna kappräck på;
 Men när åskande du kratschar, 25
 Signar man och räds ändå.

Chorus.

Men hvem liknar &c. 30

Filolog! när stormen susar
 Tolkar du hans språk med: *kras!*
 Siare! när Jofur snusar 35

Vet du att han nyser: *tjas!*
 Hvarje årstids skick, naturskald,
 I din sång man hör och ser;
 Alla väsens läten, djurskald,
 5 känner du och återger.

Luftbalongisk, kan du unna
 Schellings tropp i skyn ett mål;
 Lurendrejisk, i en tunna
 10 För du in, bland korf, Jean Paul;
 Pastoralisk, strör du skinkor
 Öfver hela Småland ut,
 Och trollstafvisk, gamla slinkor
 För till Paphos ö till slut.

15 Chorus.

Men hvem liknar &c.

20 —————
 Hel dig skald! besjung naturen
 Med det tungomål hon fått,
 Qvittra med en sparf i buren,
 Och med grisen grymta blott.
 25 Surra med ett mjöd, som gäser,
 Hvina med en storm i ras,
 Och med åskans vigg, som fräser,
 Kratscha alla öron kras!

30 Chorus.

Ty hvem liknar dig i sprången,
 i din lyras djerfva ton?
 Hvem är fri, som du, i sången,
 Så från rim som från reson!

Freja, Poetisk Calender för år 1834.*)

Svenska litteraturen har åter fått glädja sig af ett nytt häfte af denna intressanta Calender. Skalden synes här, ännu rikare än vanligt, hafva gifvit sitt goda lynne luft, och stycket andas allt igenom den glädtigaste humor. Läsaren kunde hafva väntat att här återträffa personer från de förra delarna af romanen och se deras öden utveckla sig; men med en lekande qvickhet har författaren äfven nu vetat att eludera denna väntan och spänna nyfikenheten. På ett sinnrikt sätt aflägsnar han möjligheten för den förut bekanta personalen, att här uppträda, och begagnar en tjensteande, krukhoppän, att skaffa sig en ny uppsättning af folk. Likaså sinnrikt inflätar han i den prosaiska berättelsen några poetiska stycken, en uppfinning, som vi ej varseblifvit i de förra häftena. Hvad dessa sånger beträffar, kunna vi ej annat än anse skalden i dem hafva öfverträffat sig sjelf, såsom naivt naturmålande. Den imitativa harmonien i dem är förvånande. Allt andas, lefver, talar, allt är mångfald variation, med ett ord, sann poesie. Ett enda fel kunde man kanske förebrå den eljest förtjusande Vårsången, att nemligen de två sista verserna äro nästan för mycket öfverlastade med obestämda ljud. Höstsången, med omvexlande vers och prosa, ett författaren eget manér, är full af glada, frappanta vändningar och glänsande allegorier, och utmärker sig i öfrigt genom ledighet, rörlighet och objectiv sanning. Man kan anmärka, att dessa båda stycken i allmänhet äga en högre friskhet och färg än de, uti 1833 års Freja införda, och mera närma sig skaldens vanliga tonart. Den egentliga romanen i detta häfte med rubriken: *sex resande herrars bedröfliga öde, hvilka för en obesvarad och hopplös kärlek hängde sig samfält med samma rep och på samma krok*, ger redan genom sin titel tillkänna sin humoristiska anda. I lätta, luftiga drag, och med mycken värma och hastighet för författaren den ganska enkla intrigen till sin upplösning. Ett

---

*) Läsaren torde benäget ursäktas att vid nedanstående artikel en annan större stilsort, än Gjallarhornets vanliga, genom ett misstag blifvit använd.

muntert sjelfsvåld och ett spel med läsarens möjliga beräkningar røjdes uti det hela, såväl som i detaljerna. Man hade föreställt sig, att den qvinliga personalen, utgjord af sex flickor från ett mera tvetydigt ställe i staden, skulle varit ingenting mer än böjd, att

5 besvara älskarens hastiga och ögonblickliga kärleksförklaring. Men hvad händer? Med mycken resignation förkasta de bestämdt anbuden; och de förskjutne göra genom döden slut på sina qual. En bland författarens eminentaste sidor är utan tvifvel hans stora

10 sjelfbeherrskning vid sublimare målningar. Han vet att med fantasiens hela trollkonst lyfta sig och läsaren till en stämning, då man liksom öfverströmmas af naturens och skönhetsens idealer, och sen ögonblickligt rycka fram med hvardagslifvets mest contrasterande bilder. Flera dylika vändningar characterisera äfven denna roman, och ge föredraget en sann humor. – Såsom en negativ förtjenst hos

15 detta häfte ville vi anmärka, att det är mera än dess äldre syskon renadt från de i sjelfva verket oqvicka qvickheter, hvars uddar bildas af det plumpa, stötande och ibland verkligt smutsiga. Må detta icke anses såsom någon förebråelse; ingen senterar djupare än vi den lekande talangen hos författaren, liksom ingen är mera färdig att

20 hålla honom räkning derföre. Man kan hjerteligen roa sig åt den gamla Stockholms Postens utfall mot detta häfte. Gubben tycks just gripit sig an igen att recensera och fördömma, hvilket som vanligt haft den påföljd, att boken blott desto begärligare köpes.

(*Helsingfors Morgonblad* 12, 16, 19, 26 och 30/3 1832, nr 20, 21, 22, 24 och 25)

PROJECT TILL EN POETISK FÖRENING.

I betraktande af det utmärkta bifall, hvarmed ett konstälskande publikum behagat möta de, under den berömda Homérs inseende af en mängd Grekiske skalder af rang, gemensamt utförde store Episke dikterne Iliaden och Odysseen, och uppmuntrad af den lysande framgång de nyare Franske Vaudeville-fabrikerna i utvidgad scala, i synnerhet firman Scribe et Comp. haft, genom föreningen af flere medarbetare, eller, att tala mera fabriksmässigt, genom använda machinerier af flere oxars kraft, vågar jag i denna tid af nykterhets-, måttlighets- och kalender-föreningar föreslå en: 5 10

STOR POETISK FÖRENING

för författandet af en Epopé i 24 Sånger, hvartill vördsammeligen inbjudas alla Nordens mäktiga Skalder, små och stora, män, qvinnor och barn.

Nordiskt är vårt tidevarf, nordiske vi sjelfve; hvad skulle väl vårt ämne bli annat än nordiskt? eller brister oss en hjelte? lefver han icke ännu i all sin anborna ära den mångbepresade, den herrlige, den af en fåvitsk pygmé-flock till nattmössa och thevatten dömde, gamle Invaliden *Nordens Kraft*? Sången, denna Hjeltars lön och stora själars offer, låtom oss tömma den stark och flödande ur friska hjertan, försök om att göra den värdig vårt ämne, en hjelte, mot hvilken Grekens Achilles är en skugga, hans Ulysses försvinner. 15 20

Det har kostat mig möda, (fritt, som nordboens vana är, må jag bekänna det) att finna en passande titel för verket. Med den jag valt, hoppas jag mina blifvande medarbetare skola vara nöjda: *Nordens Kraft*, Epopé i 24 Sånger, af SÖNER I ÖRNSKOG: se der, hvad arbetet borde kallas. Den sköna, mäktiga bilden: *Söner i Örnskog* är icke min; den är lånad ur *Svensk Bibliografi* för detta

år, hvarest den storsinnade Boktiteln förekommer bland andra:
Ungdoms Rimfrost af Sonen i Örnskog.

Och nu till en närmare specification af Sångernas innehåll. Förmäta-
5 jag ger utkastet till det hela. Måtte dock hvar och en särskildt, hvad
detaljerna angår, i fullt mått begagna den frihet, skalden äger och
alltid ägt, att skrifva hur han vill.

- 1 Sången: *Nordens kraft* talar om fordna tider.
  - 2 Sången: *Nordens kraft* ryster på sig.
  - 10 3 Sången: *Nordens kraft* diktar en sonnett.
  - 4 Sången: *Nordens kraft* upphöjer Bolivar.
  - 5 Sången: *Nordens kraft* sjunger om fosterlandskänslan.
  - 6 Sången: *Nordens kraft* smäller en fluga.
  - 7 Sången: *Nordens kraft* beundrar Victor Hugo.
  - 15 8 Sången: *Nordens kraft* går in i nykterhetsföreningen.
  - 9 Sången: *Nordens kraft* slår arrack i Thevattnet.
  - 10 Sången: *Nordens kraft* sätter hatten på en sned.
  - 11 Sången: *Nordens kraft* berömmar sig sjelf.
  - 12 Sången: *Nordens kraft* politiserar.
  - 20 13 Sången: *Nordens kraft* funderar på flyttningen af Napole-
ons stoft.
  - 14 Sången: *Nordens kraft* dricker brorskål med en Örn.
  - 15 Sången: *Nordens kraft* anfäktar Stockholms Posten.
  - 16 Sången: *Nordens kraft* kämpar med Nordanvinden.
  - 25 17 Sången: *Nordens kraft* har förkylt sig.
  - 18 Sången: *Nordens kraft* ger ut en poetisk Calender.
  - 19 Sången: *Nordens kraft* simmar i Götha Canal.
  - 20 Sången: *Nordens kraft* håller tal till poeterna.
  - 21 Sången: *Nordens kraft* drömmer om Choleran.
  - 30 22 Sången: *Nordens kraft* sitter i Quarantain.
  - 23 Sången: *Nordens kraft* tar afsked.
  - 24 Sången: *Nordens kraft* hvilar på sina lagrar.
- Sådan vore då den första oppränningen till detta gigantiska
Epos. Jag har sökt ge detsamma, så vidt min förmåga medgifvit,
35 *en början, en midt och ett slut*, hvilka partier, som Heimdall säger,

all skönhet äger och måste äga; att göra vidare, vore att intränga i mina medarbetares rättigheter, vore att kringskära den frihet, som för skalden, för den nordiske skalden, är allt.

All dikt är, som namnet säger, en osanning, och då man en gång ger sig att ljuga, så må man ljuga så att det kännas; därför, mine 5
bröder i Apollo, dikten ihop både himmel och jord, allenast gören det med kraft. Hvar och en må efter eget val taga till bearbetande den ena eller andra af sångerna. Skulle flere profstycken öfver samma ämne inkomma, så utväljes det bästa; den lejonmärg, som till äfventyrs kunde uppsamlas ur de öfriga kan och skall på behöriga 10
ställen blifva insmord.

För att ge ett ungefärligt begrepp om mina åsikter, hvad utförandet i detalj af hvarje sångs ämne beträffar, vill jag här utförligare behandla någon af dem, till exempel, 6:te Sången: *Nordens kraft smäller en fluga.* 15

Nordens kraft, läser Hernani. Hans hår reser sig, hans ögon rulla. Boken darrar af hans kraft. En vidunderlig sång höres. Han bäfvar för detta förebud. Snart märker han en surrande fluga. Flugan beskrifves. Hon hotar att sätta sig på hans näsa. Han afvisar henne med eftertryck. Hon förnyar anfallet. Hans läsning afbrytes. Oden 20 låter sammankalla ett råd af Gudar i Wallhall. Inhemtar Brages utlåtande, om Victor Hugo är en kraftskald. Brage bestyrker detta. Oden ändrar hvilken skada det är att *Nordens kraft* skall hindras i njutningen af en så närande själaspis. Hermod nedsändes att intala honom stridslust och förebåda seger. *Nordens kraft* har ej lämpligare 25 vapen än sitt svärd. Hermod skaffar honom Thors hammare. Han väpnar sig. Segern är en stund oviss. Oden sänder ett järtecken att förskräcka flugan. Hon tar sin tillflykt till en vägg och sätter sig. *Nordens kraft* förföljer henne med lejonmod. Flugan faller för ett slag med hammaren och hjälten sjunger en herrlig segersång. 30

Sålunda kunde denna sång behandlas. Med lätthet skall den inspirerade skalden kunna ge färg och lif åt de här blott död framkastade dragen. Öfverflödigt vore det utan tvifvel, att anföra flera exempel. Geniet kokar bouillon på en trädsticka.

Men versmättet? Skall det vara detsamma genom hela arbetet? 35

Hvilket band på snillets flygt vore icke ett sådant stadgande! Jag kände en skald, som hade skrivit ett stycke till sin älskarinna. Början var i jamber; men de två sista stroferna ilade öfver till dactyler. Jag frågade honom om orsaken dertill. "Min exstas" var svaret. Han
 5 råkade således mot slutet i exstas och två fötter passade för honom ej mer, han måste begagna tre. Ja, jag vågar påstå att Skalden ofta vore mycket mer sig sjelf, om han brukade fyra. Hvem ville låta Thors viggas rida på spondeer eller jamber? Hafva icke de en sådan brådska att dactylen knappast hinner trafva så qvickt, som
 10 de fordra? Derföre må versmåttet följa skalden, men ej skalden versmåttet; och så hafva alla våra bättre författare tänkt.

Många bidrag har man redan haft lyckan att få emottaga. Till undvikande af collision må de hufvudsakligaste omnämnas:

Hela sången till fosterlandskänslan är i det närmaste full-
 15 ändad.

Tio à tolf Skalder af sann åder hafva anmält sig villiga att sjunga om Örnen.

Likåsa många hafva erbjudit sig att förse verket med apostrofer till ekar och andra hårda trädslag.

20 Äfvenledes
 Äro ock alla
 Verser af detta
 Versslag redan
 Abonnerade.

25 Och må det till slut tillåtas mig, att såsom profstycke anföra ett fragment af sextonde Sången.

Nordens Kraft kämpar med Nordanvinden.

30 — — — — —
 Emellertid ur sömnens dvala väckt,
 På ejder-dun i svällande paulunen,
 Satt Nordens kraft ännu och uppslog lugn
 Sitt öga mot en hjeltedag igen.
 Af vunna strider, som hans strider många,
 35 En rad i drömmen gått förbi hans öga,

Och hjeltedjerf från bordet vid sin säng
 Han tog en spegel, att sitt mod betrakta.
 Han tog, han såg, han satt och talte detta:
 O, jättebröst, som nordens fjällar högt,
 Och såsom dessa fylldt af järnförtjusning. 5
 Hur mången seger har ej kopparklädd
 Ur dina djupa schakter sprungit redan,
 Hur mången väntar ej att springa än!
 Det är så kraftigt, men så kallt i norden;
 Och luften känns af segerfanor sval; 10
 Jag måste stoppa täcket bättre om mig,
 Se så! – o, skuldra, fast som en granit,
 Som tallens arm med Örnens näste ofvan!
 Från Frejas mund är löjet kring min mund,
 Af Balder glansen på min höjda näsa, 15
 Af Thor är ögat och af Oden pannan,
 Och hårets rikdom som en flod af gull,
 Från hjessan fölle, vore det ej saxat.
 Så mod och fromhet i mitt väsen blandas,
 De skiljas ej, de äro ett och samma, 20
 Som lejonet är får och fåret lejon.
 Och derföre när krigets åska gnyr,
 Och striden kring ett blodigt slagfält stormar,
 Då är jag from; då blir mitt mod en fromhet;
 Men sitter friden lugn med gyllne ax 25
 I kransar knutna kring dess lätta spira,
 Då har jag mod, då blir min fromhet mod,
 Som lejonet blir får och fåret lejon. –
 Så talte kämpen, sträckte sina armar
 Mot taket opp och tömde, gudalik, 30
 Sitt öfvermått af kraft uti en gäspning;
 När dörren öppnades, och skön som Freja,
 Med kinden röd och ögat himmelsblått,
 En nordisk mö steg in och bar en skål,
 Med Mockas necktar fylld, i lilje-handen. 35

Och kämpen drack på fädrens vis derur
 En bräddad skål för nordens gamla ära;
 Men så till honom talte tjenarinnan:
 ”O, om ditt lif är kärt, om någongång
 5 Den saft, som brusar genom dina ådror,
 Har lifvets sötma i ditt hjerta tömt,
 Så lemna ej din säng af jern i dag,
 Och stick ej hjeltenäsan utom dörren!
 Se, hög, med himlens stjernor i sitt hår,
 10 Och drifvans hvita stjernor på sin skuldra,
 Går nordanvinden stormande derute
 Och ropar *Nordens kraft* till kamp i dag.
 Jag Jätten såg; en fläkt utaf hans anda
 Slog vårens rosor bort ifrån min kind.
 15 Jag hörde honom; och en vinter flög
 Med hvarje ord, han sade, till mitt hjerta.
 Säg Nordens kraft, så röt han, att han kan
 I dag min styrka och sin egen pröfva. –
 Om sjufaldt skinnbeklädt ditt pansar vore
 20 Så gå ej ut.” –

Med höfviskt lugna ord,
 Som hjelten egna, svarar gamle Kraft:
 ”Du vet att Auka Thor min fader är.
 Då jag var yngling, att min styrka hårda,
 25 Han lätt mig simma i ett kar af öl
 Hvar dag från solens uppgång till dess nedgång.
 Hvem vågar trotsa denna styrka nu,
 Af Gudar buren och gudomligt härdad?
 Med nit och ömhet svarar tjenarinnan:
 30 Du glömmet bort, att fruktande din kraft
 Som hotade att blifva gudars lik,
 Allherrskarn Oden gjöt i ölet torrka,
 Och lät dig doppa tungan blott deri;
 Och därför drogs din största styrka sen,
 35 O, hjeltedjervfa son af Thor, i tungan.

I annat allt är du en dödlig lik.

Så gå ej ut –

Med höfviskt lugna ord,
 Som hjälten egna, svarar gamle *Nordens*: *)
 ”Och stode Fimbulvetter sjelf derute, 5
 Jag måste ut. Gif min beväring hit!
 Först mina fötters värn, Lappstöflarna,
 Ogenomträngliga för köldens pilar,
 Mitt pansar sen, den goda vargskinns-pälsen,
 (I Walhal klingar pälsens namn mer skönt) 10
 Af pälsar är den ypperst dock i Norden,
 Och sist min hjälm, ett skönt bundtmakar-verk,
 Med ull på ytan och med ull inunder.
 Men då med köldens pil mig nordan hotar,
 Vill jag med värmans trotsa honom; Gif 15
 Mitt koger hit, af Gudar kalladt koger;
 Flaskfoder nämnes det på menskors språk.
 Fritt må mot Södern dvärga låten fly;
 Den verkligt starka Nordbo låter hemma.
 Så vill jag plocka stjernorna af himlen, 20
 Allt med min kraft, och trotsa verldar födda,
 Och verldar icke födda än. O Thor
 Och Oden, Asagudar, Frey och Balder
 Forsete, Tyr och Brage, Gaja, Herta,
 Och Widar, Heimdall, Uller, Ali, Wali, 25
 Och Jupiter, Saturnus och Uranus
 Bistån mig! — — — — —

Son i Örnskog.

---

*) Nom. Propr. som Lorents m. fl. 30

- God var din gåfva,
Asa Thor!
Hermod hin hastige
Månde, som härold,
Hammarn hemta. 5
- Blod har flutit –
Fallen är flugan.
Oden hin åldrige
Tackar jag tecknet. 10
Asar alla
Fröjda sig fingo
Åt flugans fall.
- Blod har flutit – 15
Fallen är flugan;
Lefva jag skall
I skaldens sånger.
Flugu-fällare,
Brömse-bane 20
Heta jag bör.
- Blod har flutit –
Fallen är flugan.
Skalder! J starke, 25
Stigen mot skyn.
Sjunga J skolen
Segersånger;
Striden var stor. 30
- Blod har flutit –
Fallen är flugan.
Nordens hin nordiske
Draken dräpte.
Månde för Mjølner 35

Trotsiga trollet

Narstrand nå.

S* i Ö**g.

(*Helsingfors Morgonblad* 26/11 1832, nr 91)

FÖRSÖK TILL EN NATURAL-HISTORISK BESKRIFNING ÖFVER DEN POETISKA ÖRNEN.

Förord.

Då våre natural-historici med så mycken både ifver och framgång bemödat sig om att kunna lemna en utförlig skildring af Örnslägtets 5 arter och egenheter, är det i sanning oförklarligt huru de förbisett en hel hälft af detsamma, kanske mindre rik på upptäckta species, men säkert i vetenskapligt afseende lika karakteristisk, stor och viktig, som den hittills med så lifligt intresse behandlade andra delen. Efter författarens tanke borde, nemligen, Örnarne indelas 10 i: 1:o de *prosaiska*, sådane de finnas i vår vanliga verld och 2:o de *poetiska*, sådane som skalden ser dem i diktens regioner. Icke så, som skulle uppgifter, angående de sednare, alldeles brista, de sakna blott system och ordning. Att samla hvad till upplysning om deras natur, spridt och blott lätt utkastadt, förefinnes i våra 15 skalders arbeten, skall bli föremålet för denna afhandling. Beklagas måste att uppgifterna i detta afseende äro dels ofullständiga, dels olika hos olika författare. Så har t. ex. blott *Aquila poetica vulgaris*, för bristande källor, kunnat med någon mera tillfredsställande utförlighet beskrivas. De många andra arter af detta slägte, som 20 finnas uppgifna, omnämnas nästan blott i förbiflygande utan någon närmare och egentlig karakteristik. Otroligt svårt har det varit att söka ut det rätta bland en mängd skiljaktiga meningar, som också i det ringa förrådet af uppgifter icke underlåtit att insmyga sig. Härvid har jag dock alltid trott mig göra rättast i, att följa de nyaste 25 källorna, dels emedan dessa varit de mest rikhaltiga, dels också derföre att tiden vanligen läker sår, äfven i vetenskapligt afseende, d. v. s. rättar hvad förut blifvit framställt stympadt och förvridet.

Hvem ville väl mer, vid närmare eftersinnande, betvifla hvilken Örn, Spegel menar? Stämmer ej hans beskrifning in med alla prosaiska naturforskares, såsom han också citerar Plinius? Hvilken olikhet emellan denna och den verkliga poetiska Öرنen, enligt allt hvad man af de trovärdigaste uppgifter kan sluta. Spegels Örn, 5
 t. ex. bygger näste på branta klippor, den poetiska Öرنen deremot uppföder sina ungar i vaggas; Spegels föder sig af åtel, den poetiska äter intet annat än ljus; Spegels super blod, den poetiska dricker endast eld och ether, hvilket allt med tillförlitliga bevis i det följande skall bestyrkas. Det är således obestriddigt, att den Spegelska Öرنen 10
 utgör åtminstone ett mellanslägte, så framt ej det sannolikaste är, att den värde författaren beskrifvit den verkliga prosaiska. Emellertid hafva nyare skalder, missledda af diagnosen, använt flere af de Spegelska kännetecknen äfven på den poetiska Öرنen, till icke ringa förvirring både för vetenskapen och den systematiska forskaren. Så 15
 t. ex. omnämna en del skalder, att Öرنen allenast blickar opp mot solen, medan åter andra påstå att han bor i solen, går till solen, sveder vingarna i solen o. s. v. – För min del vore jag fallen för att antaga en *Aquila Spegeliana*, åtminstone tills ytterligare uppgifter hunnit samlas, och att låta densamma bilda ett särskildt, eller ett 20
 mellanslägte, hvars närmare beskrifning den benägne läsaren kan få inhemta ur hans ofvan citerade arbete. Och nu må skridas till utvecklingen af vårt speciella ämne, till beskrifningen af den egentliga poetiska Öرنen, hvarvid först kommer i betraktande:

Aquila poetica vulgaris. 25
 (*Den allmänna poetiska Öرنen.*)

B e s k r i f n i n g.

Denna Örn är vingstark och har en luftig kropp. Så säger Sondén i sina dikter:

”Som Örn han flydde med en luftig kropp.” 30

Hela hans yttre har höghetens allvar:

”Hvar skall nu speglas

Höghetens allvar,

Som af naturens

Eviga krafter 35

Gafs åt din daning?"

(Euphrosyne).

Han har en särdeles själsstyrka:

"Ser du kring den starka anden

5 *Växa alltid starka vingar.*

Hvad rår Örnen väl derfor?"

(Tegnér.)

Hans blick är lugn, i synnerhet vid sakta väder:

"Vid vindarnas sus

10 *Du (Örn) blickar så lugn."*

(Rudolph i Kal. Winterbl.)

Hans klo är senig; men hans näbb mjukare än någon hittills
känd fågelarts, och i sanning till den grad böjlig, att han kan le,
såsom det heter om honom i visor:

15 *"Men släkten du sett*

Ren födas till gråt

Och sträfva – belett

Det hopp, deras stråt

Belyste till grafven."

20 (Rudolph i Kal. Winterbl.)

Eller:

"Dock under löje

Frihetens ädling

Skådar föraktligt

25 *Masken som krälar*

Sjelfvisk i gruset."

(Euphrosyne).

Oftast ser man honom med svedda vingar; så säger Vallerius:
Spädaste Örn ej räds att i solen sveda sin vinge."

30 Det är skada att tillgång till vidare uppgifter i detta afseende
brista. Författaren, som sjelf ej haft tillfälle att se den allmänna
poetiska Örnen, kan ej heller med egna observationer ersätta det,
som felas. Flere och vidsträcktare upplysningar äro dock att tillgå
öfver hvad i det följande kommer att bli föremål för afhandlingen,
35 nemligen detta Örnslags

Vistelse-ort och lefnadssätt:

Scandinavien är den poetiska örnen's hemland. Han bygger och låter ofta se sig der: Assar Lindeblad, som omnämner detta, säger sig äfven derföre älska Sverige:

"Jag älskar Sverige det sköna land; 5

Der bygga Örnar på bergens topp." etc.

Sina ungar uppföder han än i skyn, än på lösa fjellspetsar, dem han inredt till vaggor. Så säger Rudolph:

"Dig vaggade storm 10

I skötet af sky."

Och på ett annat ställe:

"På fjällarnas spets,

Som vagga dig gaf,

Du får ock din graf." 15

Detta bestyrker äfven Sondén, jemte det han antyder orsaken till Örnen's lust att bygga i höjden; som orden lyda:

I skyn på branta klippor är mitt bo,

Ty jordens låga kryp ej andas der.

Märkvärdig är uppgiften af *Son i Örnskog* i Helsingfors' Morgenblad, som tyckes röja, det Örnen någongång gör bo i Furar, såsom det heter i hans sång:

"Se så! – o skuldra fast som en granit,

Som furans gren med Örnen's näste ofvan."

Detta är troligen ett misstag, föranledt deraf, att Örnar ofta visa sig i furutoppar, gungade af stormen, och skall man då ej blott se, utan äfven kunna höra, att det är en Örn som gungas. Så säger Rdd uti Kalendern *Psyche*:

"Och stormen, den hördes

I furarne gunga 30

En vingstark Örn."

Den poetiska Örnen kläcker ej sina ungar. De äro ursprungligen till i sin fulla utbildning; men sakna lif, till dess de blifvit kysste af solstrålen. Så säger Rudolph:

”Då solen slog opp
 Sin herrliga blick,
 Den stråle, som först
 Uppvaknande gick
 5   Ur morgonens tjäll,
       Dig kysste till lif.”

Örnarnes afföda är icke alltid örnar, det händer att en del af ungarne bli Svanor, dock uppfostra de alla i samma hus. Så säger Carl i Poetisk Kalender för 1822:

10   ”Vilda örnar, milda svanor,
       Syskon i ett enda hus.”

Detta låter nästan otroligt, dock talar för sanningen deraf den utomordentliga lust till bad, både örnar och svanor röja, och som tydeligen har sin grund i någon gemensam vana från yngre år och
 15 från samma föräldrars hus. Om denna badlust tala flere skalder. Så säger Euphrosyne om Örnen:

      ”Att den som lefver
       För det omätliga,
       Måste der bada
 20   Glänsande vingen,
       Vill han i lifvet
       Stilla sin längtan.”

Med henne instämmer Bahr i sina dikter:

25   ”Se huru Örnen flög,
       Se hur han sväfvar hög,
       Stolt af det ädla lopp. --
       Badar i ljusets flod
       Vingen med lust och mod.”

Carl, i Poetisk Kalender för 1819, låter Svanen säga:

30   ”Vinkad till Apollo genom drömmar,
       Får jag bada mig i välljuds strömmar.” etc.

Allt vittnar för sanningen af ofvananförde sats. Den poetiska Örnens föda, den han mera drickande än ätande njuter, är ether, eld, kraft, mod, frihet och ljus m. m. Så säger Rudolph:

*"I etherns svall
Du släckte din törst;
Drack kraft och drack mod,
Och frihet och ljus."*

Häri instämmer Dahlgren: 5

*"Under det Örnen
Längtansfull ilar
Upp emot solen,
För att få dricka
Eldens och lifvets
Himmelska sötma
Ur hennes bröst."*

10

En Spegelian är i detta fall Ingelman, som skriver:

*"Öfver jorden himlen hänger,
Lik en bister Örn, som ser
På det rädda rofvet ner,
Och uti snärjande kretsar sig svänger."*

15

Han tyckes nemligen antaga, att Örnen lefde af jordiskt rof, hvilket han troligen skall hafva svårt att bevisa.

20

Den poetiska Örnen är ganska seglifvad, dock sätter han genast klippingen till, så snart han träffas i vingen; en underrättelse, som säkert är kärkommen för jägare, hvilka kunde stöta på detta ädla djur. Så säger Tegnér:

*"Och den flygtande tid,
Lik en vingskjuten Örn,
Faller död der bredvid."*

25

För sanningen af denna uppgift är dock svårt att uteslutande borge, så mycket mer, som yngre naturforskare synas yrka, att Örnen på intet sätt kan såras. Det må sen komma af hans luftiga 30 kropp eller af hans höga flygt, alltnog så säger Rudolph:

*"Ej pilen dig nått,
Försåtet har sändt;
Den studsande vändt*

*Från luftiga slott
Mot ljusskygga snår
Nedstörtad tillbaka.”*

Någongång har man äfven sett Örnen, i stället för vingar, betjena
5 sig af skepp för sina färder i luften, och skola dessa fartyg vara
till constructionen lika de gamla Nordiska drakarne. Så säger om
honom Rudolph:

*”Sin drake på djupet af glittrande fjord *)
Då lägger den vingstarke kung.
10 Och fastän hon flyr ifrån mörknande jord,
Den last kännes icke för tung.”*

De nyaste forskningar bestyrka, att den poetiska Örnen alldrig
kan fångas och upphöra att bero af sig sjelf. Flere uppgifter hos
Rudolph bestyrka detta; så säger han:

*15 ”Du känner ej lag,
Som du åt dig sjelf
Ej bjudande gaf.”*

Och vidare säger han att till Örnens dricka hörde:

*”Förakt för det grus,
20 Der krälände slaf,
Som snäckan sitt hus,
Framsläpar sin lott
Af nesa och brott,
Som bojornas tvång
25 Förhånande skänkte.”*

Detta bestyrker –et–, som låter Örnen säga:

*”Blott der har jag hemmet,
Der förr ock det varit.”*
Alldratydligast yttrar sig dock Sondéns Örn:
30 *”Ej svekets snaror, ej försåtets dolk,
Ej hatets pil kan hinna luftens drott.”*

---

*) Jag har förstått luften med uttrycket: glittrande fjord, ehuru jag är viss
på, att deremot mycket kan invändas af de prosaiska lastdjur, som vilja
35 taga allt efter ordalydelsen.

Euphrosyne, som sjunger om: *den fångna Örnen i bur*, måste derföre tagit miste på hela fågelarten, kanske poetiskt kallat en hök, eller någon annan fångbar fågel, Örn. I alla fall förorsakar en sådan lust att adla de jordiska föremålen, då och då missförstånd, såsom nu är händelsen. Ty hvem, utan den invigde, kan väl tro 5 henne mena annat, än den verkliga allmänna poetiska Örnen, då hon låter sin Örn sjunga:

”Ränkfulla snaror

Slöto i nesliga

Bojor min ungdoms 10

Djerfva förmåga,

Ville vid gruset

Stänga de höga,

De himmelska tankar.”

Detta kan man kalla att hafva starkt adlat en hök eller något 15 dylikt fjäderfä.

Den poetiska Örnen är en konung öfver icke mindre folklika undersåtare, än någon annan jordisk regents, och hans slott står på så fast grundval, att åtminstone ingen pålning varit nödvändig. Så säger den storsinta Sondénska herrskaren: 20

”Jag konung är för luftens fria folk,

På jern, granit och marmor står mitt slott.”

Vid sina luftfärder till solen begagnar Örnen, som sagt är, dels vingar, dels skepp. Stundom täckes han dock göra en promenad dit opp till fots. Så säger Rudolph: 25

”Men verldsögats blick,

Med kärlek då ler,

Som förr, när du gick

Upp mot det, än ner

Till dig.” -- 30

Angående den poetiska Örnens ålder äro uppgifterna ingalunda öfverensstämmande. Rudolph sjelf säger på ett ställe, att *”hans lif är en dag”*; på ett annat, att han *”sett slægter födas till gråt.”* Euphrosyne säger om sin hök, att han sutit fången från *urminnes* tider. Troligast är att den poetiska Örnen icke är långlifvad. 35

Denna Örn är vidare utomordentligt storsint, högsint, veksint, trånande, trängtande, längtande, stolt, rik, glänsande, full af lifvande eld, mäktig och modig, vild och ädel med mordlust och härjningsbegär, en ättling af Gudarnas stam, en argonaut m. m.

5 Upplyftande, som hans lif varit, så är äfven den poetiska Örnens död. Ensam vill han skiljas hädan, såsom han här lefvat ensam.

”Du lefde, du dör

Så ensam. Ej hör

Ett öra din suck,

10 *Då dödsqvalets storm*

Tungt häfver ditt bröst.”

När han sålunda creperat, bränns han till aska vid *”hans kungliga väns kringstrålande fart.”* Då virfla vindarna fram till fjällarnas kam och

15 *”Stämmande in*

I sferernas takt,

De quäda med makt

En grafsång för honom, och han har en verld till sin grift,

Med molnen till stod,

20 *Och stjernor till skrift.”*

Sålunda beskrifves hans slut i den Rudolphska Eddan. Otvifvelaktigt vore mycket att tilläggas. Det som är anfördt torde dock i någon mån fylla den lucka, som hittills i detta afseende funnits i ornithologien.

25 Utom *Aquila poetica vulgaris* har författaren haft tillfälle att inhemta uppgifter om tre andra arter af den poetiska Örnens. Dessa uppgifter äro beklagligtvis icke många, det är dock troligt, att vid ifrigare forskningar och större tillgång på källor bättre resultat ej skola uteblifva. De författare, som hvar för sig försett mitt system

30 med en ny art under det poetiska Örnsläktet, äro: Tegnér, –et– i Kalendern Vinterblommor, samt Ingelman.

Den första och förnämsta af dessa arter, så hvad kraft, som öfriga meriter angår, är:

Aquila p. chronometer (Tidens Örn).

35 Efter allt hvad det ringa förrådet af källor låtit mig inhemta,

har ingen annan upptäckt, eller med ringaste upplysning bestyrkt tillvaron af denna herrliga art af Örnslägget, än Ingelman. Det är synd, att han, som haft tillfälle att observera den väldiga fågeln, lemnat om honom så knapphändiga notiser. Intet annat, än den stora upptäckten kan urskulda hans efterlåtenhet att utförligare 5 utreda densamma. Kanske får man dock framdeles hoppas något mer af honom i detta afseende. En fruktan att ej förbli den första, som gifvit den lärda världen denna dyrbara gåfva, har troligen föranledt det brådskande i hans uppgifter. Han säger om sin Örn intet mer än att: 10

*"T i d e n s Ö r n far opp i ringar,
Och hvar ring är ju ett år,
Menskligheten tar han uppå sina vingar,
Och hans bana opp mot solen går."*

Jag har tvekat om jag skulle benämna denna örnart efter dess 15 upptäckare, eller låta bli dermed, tills han genom vidsträcktare uppgifter mer tillegnat sig äran af sin upptäckt; att jag stadnat vid det sednare alternativet hoppas jag skall ursäktas.

Den andra arten är:

Aquila p. Psyche. (Själörn). 20

Detta märkvärdiga naturfenomen är upptäckt af Tegnér. Det är en Örn med fjärilvingar. I landsorterna har jag hört talas om en *själ*, som troligen är det populära namnet på denna Örn. Ingen sade sig hafva sett densamma, utan allt hvad man om själens skick visste, var supposition blott. Så mycket viktigare äro derföre de 25 upplysningar Tegnér om den meddelar. Så säger han:

*"Den arma Psyche, huru än hon svingar,
På jorden är en örn – med fjärilvingar;
Men hennes vingar växa i det blå,
Der solar flyga, englaharpor slå."* 30

Det är ganska anmärkningsvärdt, att denna Örn med sina små fjärilvingar kan svinga omkring, och höja sig till det blå, för att låta vingarna växa; dock:

*"I himmel och på jord finns mer Horatio,
Än er filosofie kan drömma om."* 35

Så säger Shakespeare, och detta ordspråk må man visst lämpa till detta fall.

Den tredje arten är:

Aquila p. Stella. (Stjernörn.)

5 Arten är upptäckt af –et– och förekommer omnämnd i Kalendarern Vinterblommor. – Dessa fåglar synas till tusendetals på firmamentet under vinternätterne. De kallas af allmogen stjernor. Ingen före –et– har dock haft tillfälle att få ned någon af dem, för att närmare kunna utreda till hvilket fågelslag de höra. Den
10 lärde Auctorn lemnar om dem också ingen annan underrättelse, än att de äro eviga och lyftas på starkare vingar än han. Som orden lyda:

”Varen mig helsade,
Eviga stjernor,
15 I, verldsrymdens Örnar,
Som lyftens på starkare
Vingar än jag.”

Sålunda har jag sökt att på vetenskapens altare offra en skärf. Vid bättre tillfälle och med mera utvägar, kan i en framtid möjligtvis
20 samlingen ökas.

(Helsingfors Morgonblad 30/11
och 3/12 1832, nr 92 och 93)

RAMIDO MARINESCO. *)

Hofmarskalken och Richard voro allena hemma. Richard satt vid pianot. Han hade slutat några flyktiga accorder, knäppte nu med styrkan af sin tumme på en tangent i sender och roade sig åt tonernas spetsiga och stupida klang. 5

”Don Juan Penitente” – började den gamle.

”Hvad befaller?” svarade Richard och steg opp.

”Jag har tänkt på honom hela natten.”

”Då har min herre icke sofvit.”

”Nej, vid Gud, min kära Richard! Juan låter ingen sofva.” 10

”Är det eljest något annat?”

”Menar ni att en varelse, som han, kan känna ånger?”

”Min herre lär hafva hört mina plocktoner på instrumentet?”

”Nå väl, och så skärande de än ljödo tänker jag så, att det icke fanns någon af dem, som ej i sig innehöll en klang af accordets själ, 15 och att det likaså icke ges ett väsende, som ej måste vilja försoning på den enkla grund, att en sådan vilja är väsendtlighetens innersta natur.”

”Såsom botgörare blir således, menar min herre, Don Juan ett väsende, en ton?” 20

”Ja! och jag får tillika nu bekänna, att jag gjort mig en egen bild af din Ramido Marinesco. Som du mins betraktade du, vid

---

*) Man har undvikit att kalla denna uppsats recension, ehuru den i visst afseende kunde anses hafva någonting gemensamt med en sådan. Den 25 har också ursprungligen icke varit skrifven för Morgonbladet, utan blott för enskildt meddelande, och därför har man äfven vågat på lek begagna för dialogen personer, som äro en annans skapelser och för hvarje läsare af Törnrosens Bok alltför väl bekanta. Något speciellare anslående af deras karakterer har man icke åsyftat. 30

dina reflexioner öfver sättet att sluta stycken, åtskilliga vuer äfven inom området af denna dikt. Alla dina anmärkningar härvid vill jag lemna i sitt värde. De hafva säkert sin fullständiga grund i någon sida af dikten, som träffat ditt öga och undgår mitt; men

5 hvad jag förbehåller mig nu är att få göra mina combinationer alldeles oberoende af dina och framställa idéen af det hela, så vidt den i conseqvent följd, åtminstone för min blick, griper in uti och dominerar delarne. Och ehuru jag tycker mig hafva tagit min begynnelsepunkt så djupt den åt sitt håll kan tagas, och icke kan

10 finna att kedjan af mina reflexioner på något ställe och för någon tvärsats i konststycket behöfver afbrytas, vill jag dock ingalunda ge mig ett sken af att hafva uttömt diktens hela inre betydelse, väl besinnande att lifvet, och likaså konsten då den verkligen målar detta, har icke blott en linie-dimension af höjd och djup, utan äfven,

15 att jag så må säga, en soliditet, inom hvilken tanken kan röra sig med sanning i oräkneliga riktningar, utan att derföre någonsin kunna säga sig hafva besökt hvarje punkt af vigt. Och nu vill jag rycka an till min början och fritt yttra, att botgörandets och försoningens idé för mig visar sig såsom den, från hvilken man har den vidsträcktaste

20 utsigt mot alla styckets partier. Don Juans penitens, se der hvad jag anser dig i alla din sångs modulationer ytterst hafva besjungit. Att framställa honom i ångrens ljus är möjligt och skönt, och han framstår sålunda icke, såsom vanligt, som en brutal pestsmitta, ett skorr af oton, utan som en människa, ett *Han substratum*, som

25 peniterar, man kan säga återgår med jubel till sitt väsendes eviga, heliga lif.”

”Om han jublar, hvi klär han sig i botskrudens förnedring?”

”Dermed säger han: så ringa var det oting, som icke var min herrlighet.”

30 ”Om han jublar, hvi söker han då hat?”

”Derföre att hatet mot Don Juan förstöraren är kärleken till Don Juan penitente. O Richard, i förstöraren har han sprungit ut ur sig sjelf i blod och yra, i upplösning och död, i botgöraren återgår han ur tomheten till sig sjelf, med jordiskt qual och himmelsk

35 glädje. Derföre är hans yttre krossadt, botklädt, qvaldt, och derför

hungrar han efter sina fordna offers hat, för att se tomheten af sitt lif i oordningen af allt besannad. Deras hat, ser ni, är den graf, i hvilken tjusningen af hans förra skenlif skall jordas till en evig död. Här är hans kamp, det jordiska qvalet; men segren, jublet, den himmelska glädjen röjer sig i hans dom öfver sin yra, en dom, 5 som i ständiga pulsslåg återkommer:

– Afskyvärdt var Riddarns nöje:

--

Jag för Riddarns nöje ryser:

--

Riddarns ro jag högt fördömmar.

Vet, o Bianca, din Don Juan

Rest på haf och rest på öar;

Orätt skönheten och orätt

Qvinnan kände din Don Juan –

10

15

den röjer sig i hans kärlek till klosterklippan och i det lugn, hvarmed han ser sin stoftfröjd dö, sin skapelse förvissna:

Död, o donna, död inunder

Pastanjetens mandelgrenar

Sitter nu din son Ramido.

20

Jag vet ej huru denna strof tyckes mig innebära någonting så hemskt och tillika ljuft och fridsamt, som en sommarnatts första bleka stjerna.”

”Hittills har herr Hofmarskalken hållit sig till sednare afdelningen af Ramido Marinesco och börjat vid slutet; hvad är mening 25 om den förra?”

”Jo, märk min vän, i den ser man i lif och handling hvad det är som Don Juan botgöraren ångrar och fördömmar. I den lefva hans yras skapelser, andas, blomma, tjusa, och då de skola njuta fullheten af livvets gåfva och i kärlek möta hvarandra, stiger den 30 svarta följden af hans brott som en skugga hotfull och förstörande emellan. Det är den fördömmelse att de äro *hans* som förintar dem. De måste tjusa och draga hvarandra till sig i oskuld och ovetenhet för att närma sig till det gift, som skall ge dem döden, giftet att vara frukter af Don Juans rus. Här följa fyra sorgespel 35

hvarandra, rika af individuel nuancering, men alla framstrålande samma idé. Och ändteligen upptages allt i en enda symbol, då Ramido hemkommen kastar sig i tjusning ned för sin fars "Majorka flicka" den sköna färgskapelse, som han tycker sig kunna älska
 5 utan brott, utan fara att förstöras – då han kastar sig ned för henne, kysser fällen af hennes klädning och insuper döden af det gift, som det "roat" hans far att äfven här blanda in i sina färgers ljufhet.

"Så jag målar, donna Bianca,
 10 Ty så roar mig att måla."

Jag tycker sålunda att det är skönt och consequent, att härjningen af en förstörare, som framgått, visas först, och att förstöraren sjelf framställs sedan blickande tillbaka på sitt verk, besannande dess oväsentlighet, dess fördömmelse och lösryckande sig med
 15 smärta och salighet från det ljufva gift, hvarmed han förpestat sin bana, från sitt svallande blod, sin yra, sin sinnliga fröjd och sitt sjelfviska hjerta.

Detta i afseende å den allmänna uppställningen af denna dikt. Nu
 20 en blick på delarna för sig tagna, men dock ännu tagna blott i hela massor. Vi dröja vid de fyra scenerna mellan Ramido och hans älskarinnor. Jag sade dem vara rika på individuel skiftning, men så lätt det är att känna och se detta, så svårt är det att i ord ange differencerna. Skall du le om jag tar mig min tillflykt till en slags
 25 mystisk lek med bilder och försöker att i dunkla skuggdrag teckna föreställningarne i min själ. Hvad är då Estella? Qvinnans qvinnlighet, den uppoffrande, sucklika, som äger intet, eller äger blott hvad den låter en annan äga, den genom sin vapenlöshet segrande, den genom sitt offer af allt allsmäktiga. Och Ximena? Qvinnan som
 30 person, redan form, redan något i sig sjelf, ehuru blott bildlik och fordrande att kallas till lif af en annan, skönheten i sin sjelf-fullhet innan hjertat vaknat och den sprittande pulsen födt en längtan, som på en gång kufvar och förädlar sjelfvet. Och Ormesinda? Den fullt vaknade Ximena, den genomandade formen, den tonlika, som
 35 har sitt eget lif, men lefver blott för att älska, som har sitt eget ljud,

men ljuder blott för att förmälas i en harmonie. Och sluteligen Juanna, hvad är hon? Qvinnan uppgången i flamman af sin egen eld, ägande sjelf sin kärlek, hängifven; men liksom lågan, som är fiendtlig mot hvarje annat famntag än lågans. Må jag då få kalla Estella sucken, Ximena formen, Ormesinda tonen, Juanna flamman. 5
 Alla söka de hos Ramido en låga, den första för att förtäras, den andra för att bestrålas, den tredje för att försmälta, den fjerde för att förenas.

Så är Estella i personification äfven det innerliga i alla de öfriga och återfinnes i dem. Efter lif suckar formen, efter kärlek tonen, efter 10
 möte flamman. Derföre är Estella den mäktigaste af alla, emedan hon är den renast alltoffrande, och derföre är det skönt att se henne i cykeln af de andra vara den första och den sista, begynnelsen och slutet, ty det är hennes väsende, som i olika knytningar genomgår alla och utgör deras makt. Så börjar hon: 15

ESTELLA:

Jag älskar dig Ramido.

RAMIDO:

Ack hvarför älskar du?

ESTELLA: 20

Ej skäl jag vet, ej orsak.

Ximena känner sin bildform, Ormesinda sitt tonljud, Juanna sin eld; men Estella känner Ramido ensam, och det djupaste hos alla de andra är det som likasom Estella känner Ramido ensam.

Vi komma nu till den stora scen, i hvilken inom omfånget af tre 25
 korta sidor alla strålar från de föregående scenerna samlas såsom i en brännpunkt, jag menar den sjetta, hvari Ramido bestormas af alla sina älskarinnor på en gång. Den är så kort, en stor del af densamma kan här upptagas.

JUANNA: 30

Mig kärlek svor Ramido, svara, är du min?

RAMIDO:

Juanna Sol, i natten är min stjernglans du.

ORMESINDA:

Min ömma vän Ramido var – är han det än? 35

RAMIDO:

Din röst är tonen, Ormesinda, i mitt bröst.

XIMENA:

Ximena älskar jag, så sade du en dag.

5

RAMIDO:

Gestalt – du doft, du skära gaz om livvets allt!

Betrakta dem! Hafva ej alla här ett *jag* på hvilket de se och för hvilket de fordra kärlek, äfven Ximena, som annars genom en underbar consequens, i sitt knappt vakna sjelfmedvetande, ännu

10

nämner sitt jag blott som ett namn? Estella ensam vet icke af *ett sjelf*, fordrar intet, påminner om intet:

ESTELLA:

Mig äger Don Ramido – intet äger jag.

Men henne, som ger allt och begär intet, svarar

15

RAMIDO:

Estella – himmel, du om Don Ramido rår.

Juanna hotar med dolken, Ximena med damascener-klingan, Ormesinda beveker med amaranter-blomman i sin hand, alla äga de ett något, att göra anspråk med; Estellas vapen är hennes vapen-

20

löshet

Ramido jag i handen äger blott min hand

Ack – – Gvadalaviars himmel ber dig hem till sig.

Hon äger icke ens en egen bön, hon låter Gvadalaviars himmel be! Men då hvar och en af de öfriga fåfängt ber Ramido om en

25

förklaring af den hemlighet, som hvilar öfver hans förhållande, och då han blott gåtlikt yppar sig för dem:

JUANNA:

Är då en trolldom gjuten kring Ramidos hår?

RAMIDO:

30

Sin krets om mig Juanna skref ett troll så hemskt.

ORMESINDA:

I äldre band ditt väsen har sig bundit, ack?

RAMIDO:

En boja dyster, grym, förskräcklig, underbar.

XIMENA:

Drar heligt löfte dig till Palestinas graf?

RAMIDO:

O, mig Ximena drar en svart, en ryslig hand.

Då gör Estella ingen gissning, tar ingenting af egen makt med 5
för att lösa hans gåta, utan flyr till Ramido sjelf, och för allmakten
af hennes suck:

Ramido, älskade, skänk oss af nåd ett svar!

öppnar sig hans hjerta, och så klar som hennes bön, så klart följer 10
äfvén hans svar:

Estella Guymeron, jag är Don Juans son.

Huru oändligt mycket vore icke att anföra inifrån de särskilta
scenerna, för att bestyrka, förklara, symbolisera de allmänna åsigt
jag här yttrat. Mycket ser ut som oförenligt och är det dock icke;
det mesta är så ogripeligt, luftigt och dock bevittnande, att det, som 15
blomsterdoften, blott för en andedrägt röjer till hvilken blomma
det hör.

Angående det så ofta såsom töcknigt ansedda slutet af Ramido
Marinesco, måste jag bekänna att det nu, vid detta tillfälle, och
från den synpunkt, hvarur jag betraktat det öfriga, förefaller mig 20
klart och fullkomnad. Hvad är det Don Juan söker? Hans väsende
genomtränger hela målningen, hvad lefver han för? För att i sina
älskarinnors hat begrafva sin fordna falska sällhet. Har han vun-
nit sitt mål? Han har velat det och gjort allt för att vinna det, se
der hans försoning, stridens fullkomning, dramens klara slut. En 25
vidare utsträckning gäfvé motsägelser eller parallelismer. Sjelfva det
obegränsade, mångtydiga, i den beundransvärda slutversen

Gud, o svarta sol Don Juan!

är blott en fri luft, som icke stänger, icke hindrar, utan leder den 30
fullbildade tonen ut i den öppna naturen, för att i rymd och frihet
få domna.”

Då Hofmarskalken slutat detta, steg han opp och fattade Ric-
hards hand. ”En annan gång,” sade han, ”ville jag gå in i specialit-
eter. Nu Richard har jag sutit en stund vid randen af din blomster-

källa och böjt unnan ett blad och ett annat för att betrakta böljan.
Och jag slutar glad om jag kan hoppas att härvid icke hafva grumlat
mer än blottat det klara djupet.”

(Helsingfors Morgonblad 28/4 och 1/5 1837, nr 31 och 32)

REFLEXIONER

REFLEXIONER

I

HELSINGFORS MORGONBLAD OCH BORGÅ TIDNING

REFLEXIONER,

ANGÅENDE FRUNTIMRENS HÅRKLÄDSEL.

5

Så mycken uppmärksamhet man än i allmänhet fäster vid fruntimrens hårklädsel, och så otvunget man är färdig att medge densamma en stor effect, vid att förhöja eller minska deras behag, lära dock ganska få i densamma ännu hafva upptäckt dess rätta och högsta betydelse. Det är nemligen icke så mycket för att bidra till deras yttre skönhet, som icke mer för att bilda och utveckla deras inre fallenhet och qvinnliga värde, som naturen gifvit dem, från deras första år, dessa yppiga lockar, från hvilka hårtången är oskiljaktig och saxen bannlyst. Betrakta den jollrande flickan, huru hon redan med instinctlik ifver ansar, jemnar och vrider sitt hår. Sent och tidigt ser man detsamma vara ett mål för hennes lekande händer. Hvad förebådar detta? Då den gamla Vestalen vill uppfostra en verkeligt talangfull katt, ger hon den tidigt papperskolor att roa sig med. Den leker med dem, den kufvar och spänner dem, tills den för sin förvärfvade skicklighet omsider byter föremål, och spänner råttan. Hvem ser icke likheten? Flickan växer opp, och redan tvingar hon de lediga lockarne i flätor; ännu en tid och hon fångslar dem orubbligt med den kufvande kammen. Och nu är hennes talang att herrska och böja, efter en femton- sextonårig öfning, mogen för sin rätta bestämmelse. Råttan utbyts emot pappersbollen; i stället för de mera betydelselösa lockarne angripes nu hennes naturliga fiende, den arma *mannens vilja*, som blir ett olycksaligt mål för detta skrufvande, flätande och kamfästade. Ett anmärkningsvärdt bevis

10

15

20

25

på qvinlig delicatess är dock, att, åtminstone vid vigtigare tillfällen, flickan höljer med rosor den för oss sårande symbolen af hennes seger och tyranni, den korsfästade hårflätan, frun åter alldeles gömmer den för verdens ögon i blygsamhetens slöja – i en negligé.

5 (Helsingfors Morgonblad 20/1 1832, nr 5)

STRÖDDA TANKAR.

(Insändt.)

Ingenting är mera upplyftande för tanken, än det menskligt stora
 10 och ädla; jag vågar säga, att det gudomligt stora icke kan herrligare
 uppenbaras på jorden, än genom detta. Om också icke något annat
 skulle tala för adelskap, så borde åtminstone det ljufva behofvet hos
 menskligheten, att få betrakta och älska det ädla, bestyrka vigten
 och värdet af de minnen, som draga det förflutna stora närmare
 15 och visa det liksom upplefvande på nytt. Hvarje enskild handling,
 hur rik och skön den än må vara, tillhör i det ögonblick då den
 är fulländad, en förfluten tid, och dock ser man den beständigt
 närvarande hos den individ, som fullbragt den, och dyrkar så länge
 han lefver, hans bragd i honom, ehuru han sjelf, sen han fullbragt
 20 den, icke mer är den samma, som då han handlade, utan är utom
 sin bedrift, en son af den samma, en ättling af sin egen adel, med ett
 stort minne från den tid, som flytt, men med blotta förhoppningar
 för framtiden. Då det är upplyftande och naturligt kärt för hvar
 och en af oss, att se en stor man, som likvist i hvarje punct af tiden
 25 har värde blott genom det han gjort, icke genom det ovissa, hvad
 han skall göra, hvarför skulle det icke vara lika naturligt att älska,
 att se en stor ätt fortlefva, erkänd och adlad, äfven sen dess lysande
 fäder, dessa collectiva bragder i ättens individuella lif, tillhöra en
 förgången tid. En stor man är icke i alla stunder stor; men alltid är
 30 han full af intresse genom de minnen, som fästa sig vid hans person;
 så är det äfven med en adelig ätt. Det är en mensklig svaghet att
 idisla sin egen ära, och likasom den enskilte kan hafva tillfällen,
 då han med för stor lättsinnighet blott hvilat vid det, som han
 gjort, så ser man äfven att lysande ätter ibland framvisa individer,
 35 som håglöst dröja vid sina förfäders förtjenster, utan att syfta till

nya. Men det oaktadt är det en egen helgd, som fäster sig vid deras storhet, äfven sen den upphört att regenerera sig, och denna helgd öfvergår från kraftens och bedrifternas ålder, hos den enskilda, till den ålder, då han svag och bräcklig upphör att verka, och från de väldige stamfäderna för en ätt till de domnande generationerna af 5 densamma, om en sådan domning äger rum, innan deras vapen krossas. Adelskapet är till sin idé en nations pantheon, som förvarar de hängångne store icke i bilder af sten, utan i lefvande bilder af samma kött och samma blod.

(*Helsingfors Morgonblad* 7/6 1833, nr 41) 10

STRÖDDA TANKAR.

Somlige anse allt hvad som är *Nytt*, (antingen det då varit tillföre en alldeles okänt, eller endast någon tid kommit ur bruk, så att det för den okunniga hopen *synes Nytt*), för vackert och aktningvärdt: 15 på sådant sätt dömma våre Småherrar och fåfänga Fruntimmer om kläder och husgeråd! Begäret att ådraga sig uppmärksamhet, och att skilja sig ifrån den stora hopen, bidrar dertill ej mindre, än det intryck, som allt hvad ovanligt är plägar göra på svaga sinnen. – Andre åter, förde till en motsatt ytterlighet, frukta för allt, hvarvid 20 de icke blifvit vane. Vördnaden och förtroendet för de bruk, de meningar och anstalter, som förfäderne eller ansedde personer antagit och gillat, tillåter dem icke att ens våga pröfva de skäl som deremot anföras; ja ofta att ej en gång tro sina egna sinnen och en uppenbar erfarenhet. – Den förra ytterligheten anses merendels af 25 stadigt folk med åtlöje; men den sednare har försvarare, med hvilka det ej alltid är rådligt att skämta. De hysa en motvilja och afvighet emot alla *förändringar*, och alltså jemväl emot alla *förbättringar*. De sätta sig emot all mensklighetens fortgång till större ljus, till större förädling, välmåga, beqvämlighet. Åtminstone vilja de ej tåla, 30 att hon i vissa, dem i synnerhet ömt om hjertat liggande mål, skall framskrida till större fullkomlighet. Till sådane grundsatser vilja de väl icke alltid i allmänhet bekänna sig; men de hålla sig likväl till dem i utöfningen. Att kalla någonting för en *Nyhet*, betyder hos dem detsamma, som att förklara det för ogrundadt, farligt och 35

skadligt. Ofta af bästa välmening, arbeta de emot de mest välgörande upplysningar, emot de helsosammaste anstalter; upptäckare af nya sanningar, uppfinnare af nya påfund, finna uti dem envisa och ofta hetska motståndare. – Men uti hvad tillstånd skulle nu
 5 menskligheten befinna sig, om detta olyckliga tänkesätt alltid fått behålla öfverhanden? Om ej nitiske och oförtrutne män haft mod och ifver nog, att genombryta alla emot deras förbättrings-försök lagda hinder? Huru skulle det se ut med vår Religion, med våra vetenskaper, med vår Lagstiftning, med vår Hushållning, o. s. v.,
 10 om den grundsatsen för 400 år tillbaka hade vunnit fullkomligt burskap, att alla nyheter böra förekommas, motas och qväfvas? Men hvar och en tycker gemenligen ej allenast att han är klok, utan ock den ende kloke; och synes verkligen i hemlighet tro det, hvaröfver en Fransk Fru yttrade en så *naiv* förundran, att alla
 15 människor esomoftast misstaga sig, men att hon hade alltid rätt! Den uti alla afseenden så förträffeliga regeln: *pröfver all ting och behåller det som godt är*, kan icke vara desse fiender till all nyhet i lag: ty enligt den, är det icke det *gamla* eller det *nya*, utan det som har de bästa skäl för sig, som skall godkännas och antagas. Jag vill
 20 härtill bifoga hvad en stor, för insigt och skarpsinnighet allmänt känd och prisad författare*) säger: ”Hvart och ett läkemedel hör till nyheter; och den som icke vill nyttja några nya hjälpemedel, må vänta sig nya olägenheter: ty Tiden är af alla den störste nyhetsalstrare. Om alltså tiden under sitt lopp försämrar de fleste saker,
 25 men vishet och omtanka icke söker att förbättra dem, hvari skall då väl allt stadna?”

= Den första regeln för att behaga är, att icke söka behaga. Vi kalla dessa fenomen ibland människor, som blott behöfva visa sig för
 30 att förtjusa, gunstlingar af lyckan, derföre att vi hos dem ej varsebli något sträfvande till ett mål, som de det oaktadt uppnå.

= Menniskan har sällan tider då hon är fullkomligt klarsynt; ty hennes hela lif är deladt mellan lycka och olycka. I lyckan är hon

35

---

*) Lord Baco Verulam. Sermones fidelis §. XXIV.

blind, derföre, att hon ständigt ser blott inåt på sig sjelf, i olycka åter derföre, att hon vanligast är förgråten.

(*Helsingfors Morgonblad* 1/7 1833, nr 47)

EN ANMÄRKNING.

Det är ett temmeligen allmänt vedertaget uttryck, vid karakteriserandet af konstnärns förhållande till naturen, att den förre förädlar den sednare. Detta *förädla* härflyter ofta ur missförstånd i uppfattningen af saken, men ger än oftare anledning till ett dylikt. Man kan nemligen lätt falla i den öfvertygelse, att naturen, sådan den är, (verkligheten) vore något konsten underordnad, som behöfde tillsatsen af ett ädlare, i konstnärns enskildta väsende nedlagdt moment, för att adlas till skönhet och bli ett föremål af konstvärde. Från en slik öfvertygelse är vägen kort till utmönstrandet af vissa såkallade naturens lägre klasser ur konstens område, äfvensom till försöken att förmedelst påfästandet af för dem främmande, men conventionelt ädla, attributer åter rädda dem från en sådan förtappelse. Man skall finna många exempel på hvardera af dessa förvillelser.

Vore det möjligt att konstnärn skulle i ordets egentliga mening förädla verkligheten, så borde den genom honom lyftas till någon utom dess idé liggande fullkomlighet, ty hvarje annan äger den i sig redan förut. Men i detta fall skulle resultatet bli motsatsen af konst, bli onatur. Långt ifrån att kunna förädla verkligheten har konstnärn sin adel genom den och är dess mera stor, ju klarare han ser och kan återge dess skönhet. Så är målningen af naturens både yttre och intellectuella fenomen skön i den mon dessa i sin väsendtlighet återgifvas, icke i den mon de smyckas med utom dem sökta prydnader. Väl kan ett gifvet individuelt föremål, under konstnärns hand, skenbart förskönas, såsom t. ex. ett portrait göras vackrare, än dess original; men likvist kan man ej i egentlig mening säga, att föremålet blifvit förädladt, såvida målaren, om han icke träffat likheten, gått utom och liksom lemnat föremålet, och om han träffat den åter, icke tillagt föremålet några drag, som det icke ägde, utan blott förklarat dess skönhet, det är, låtit den framstå

oskymd och obortblandad af störande oegentligheter. Det är en lätt konst, att smycka, såsom t. ex. att dikta på nordens sminket af hela söderns rikedom, att förädla är omöjligt, att förklara är konstens yttersta och högsta uppgift. Men att förklara vill säga
 5 detsamma, som att låta det rent verkliga framstå, befriadt från det oväsentliga, det icke nödvändiga, eller också att underordna det så, att dess vilkorlighet blir synbar och icke distraherar.

(*Helsingfors Morgonblad* 22/7 1833, nr 53)

10 STRÖDDA REFLEXIONER.

Tvänne maximer röja sig ofta i lifvets och samhällets förhållanden. Den ena lyder ungefär så: med en grof rock, en avvig bugning, en underordnad verkningskrets är ingen finhet, ingen takt, ingen adel förenlig; den andra åter säger: under ett kammadt hår, en cirklad
 15 hållning, ett stjernprydt bröst kan icke finnas annat än flärd, tomhet och högmod. Den belevade mannen föraktar den obelevade, för hans plumpa manér, såsom om dessa utgjorde hela hans väsende; den obelevade åter beler och ömkar den andras granna skal, under hvilket han omöjiligen kan tro någon kärna gömmas. Så länge
 20 hvardera af tvänne olika lottade personer blott förskansa sig inom sin olikhet, så länge den ena, exempelvis, icke senterar något högre, än sin dammiga foliant, den andra icke anar något ädlare mål, än att utgöra en prydlig möbel i ett förmak, skall ingen försoning
 25 conflicter, eller blott med inbördes misstroende och bakslughet maskeras. Men låt högre ändamål klarna för båda, låt genom en sann inre bildning ljusare idealer framkallas för dem – man skall snart se huru de båda skenbart motsatta personerna återfinna sig i hvarandra, och huru de från sin gemensamma höjd betrakta
 30 de nyss så väsentliga olikheterna, såsom rök och skuggor, utan betydelse och utan skilnad. Man må blott icke tro, att ett visst yttre förhållande utestänger möjligheten af högre lyftning. Det högsta ligger dock oss alla nära, och väckelser till det ädla finna väg genom den fina dräkten, såsom genom den grofva.

Söker kärleken ett *lika*? Nej, men ett *öfverensstämmande*. Det utgör just kärlekens vilkor, att hafva funnit sig sjelf och längta ur detta sjelfs begränsning. En ton möter en lika och äger genom denna tillsats icke annat, eller mer än den ägde, den möter en stridande och kastas blott så mycket mer tillbaka inom sina gränсор och känner 5 sina band; men den träffar en accorderande ton och förmäler sig med den, och båda finna på en gång sin förklaring och sin frihet. Naturen, såsom ett instrument, är icke stämd med två fullkomligt lika toner; hon behöfver dem ej, och de behöfva icke hvarandra; men naturen har också icke en enda ton, som ej kan finna sitt 10 accord. Mången ton i naturen förklingar, utan att hafva funnit sin förklaring i en harmonierande; men man kan vara säker om, att den ej ljudat betydelselös, och att den stora mästaren, som behandlar tangenterna af verlden, vetat dess plats i den eviga melodien och känt dess samljud med andan af det hela. 15

Man frågar: bör qvinnan utestängas från kunskaper, och bör hon maskera dem, om hon inhemtat sådana? Orimligare än denna fråga är blott dess bejakning. Vetenskap och konst äro culturens man och qvinna. Bör nu vetenskapen, för att ej generas i sitt ungarlslif 20 degradera konsten till sin hushållerska, och konsten fåkunnig och betryckt evigt pyssla i vetenskapens kök och skafferier. Är det icke lika så naturligt som verkligt, att de i den närmaste förening blomma opp och fylla sin bestämmelse. Icke upphör konsten att vara konst, för det hon bemäktigar sig vetenskapens förstånd och 25 sanning, icke heller upplöses vetenskapens väsende derigenom, att den upptar i sig konstens religion och ljufhet, tvertom äro de båda blott under sådane vilkor rent hvad de böra vara. Eller kan någon påstå, att t. ex. Shakespeares tragedier gått utom konstens område och upphört att vara konststycken, derföre att de omfatta och uttala 30 vetenskapens djupaste frågor? Eller måste qvinnan nödvändigt förlora sin qvinlighet, om hon vågar öppna ögat och se klart in i sanningens verld? Så länge kärleken lefver, borde man dock se i den symbolen af, att mannen äfven i sitt väsendes innersta förhållanden behöfver sin fyllnad af qvinnan, likasom qvinnan af mannen; och 35

hvad ädlare fordrar hon och hvad ädlare kan han ge, än sin tankes skatter och sitt tillkämpade ljus? Sannerligen, icke är det blott hans arm hon behöfver till stöd genom lifvet; det är fast mer hans förstånd, som hon skall hvila vid, det är hans vetande, som skall
5 möta aningen i hennes bröst och göra den fattande och klar.

(*Helsingfors Morgonblad* 10/1 1834, nr 2)

REFLEXIONER.

Rikedom och Lärdom. Man säger: denne är rik, denne är lärd;
10 och mången menar med rikedom det blotta ägandet af disponibla summor, med lärdom den blotta besittningen af kunskaps-massor. Många menniskor, missförstående så rikedomens, som lärdomens sanna natur, öfverlåta sig åt det fåfängliga begäret att samla, både åt det ena och åt det andra hållet, till dess de, lika byggmästaren i
15 sagan, begravas i de materialier, de hopat omkring sig och aldrig vetat att begagna och uppmura. Hvem är då rik, hvem är då lärd? Så mycket är säkert, att blotta tillgången på rudimaterie, capitaler och notiser, ingalunda kan utgöra rikedom eller lärdom, ty den rika, som rufvar på sin million, må knappast sägas äga den, och om den
20 lärde, som meningslöst bevakar sin skatt af satser, gäller detsamma. Allt sannt ägande beror af den ägande andans kraft att disponera, och jag äger i sjelfva verket jemnt så mycket, som jag kan använda till ett förnuftigt ändamål. Allt hvad deröfver är, öker liknelsevis volumen af min kropp, utan att öka mina krafter, det tynger och
25 hindrar; men gagnar icke. Liksom den icke är en byggmästare, som af hopade ämnen för opp ett stenröse, utan den, som disponerar dessa ämnen efter konstens och andans lagar, och såsom den icke är en hjelte, som släpar i striden ett kolossalt svärd, utan den, som för ett sådant med proportionerad kraft, så är ock den rike rik blott
30 i den mon han vid förnuftiga syften använder och förädlar de i sig sjelfva betydelselösa summorna, och den lärde lärd blott så vida, som han kan göra de döda kunskaps-massorna gällande och ge åt dem en lefvande anda. Således bör rikedom, lärdom m. m. mätas icke efter mängden och mångfalden af det disponibla, utan efter
35 förhållandet emellan det disponibla och kraften att disponera, eljest

skulle en Pygmé, som med Hercules' klubba ej förmådde krossa en myra, anses vid dess besittning lika rikt utrustad, som Hercules sjelf, hvilken med detta sitt vapen kunde trotsa en verld. Kraft och ämne måste mötas och ingå i hvarandra, om något betydelsefullt skall uppstå; ty kraften utan ämne är en blix, som slår ned i luften och 5 verkar intet, ämne åter utan kraft, är ett liflöst, orörligt stoft.

(*Helsingfors Morgonblad* 9/6 1834, nr 42)

REFLEXIONER.

Tycke och smak. Tvifvelsutän har den enskildta människan, likasom 10
menschligheten i allmänhet, en oändlig mängd anlag, ehuru äfven
oändligt modifierade, af hvilka hvart och ett genom odling och ans
kunde göras till någon viss grad fruktbärande; dock är det, vid de
inskränkningar, som åtfölja människan, naturligt, att många och de
flesta af hennes anlag, måste gå under af brist på vård och öfning. 15
De anlag åter, som icke redan i sitt frö förspillat, utvecklas hos en
otalig mängd af olika personer, i otaligt olika rigtningar och till en
aldrig fullkomligt lika grad af styrka och mogenhet. Emellertid är
det dessa anlag, i alla deras skiftande modificationer, som bestämma
och utgöra invidernas *tycke och smak*, ord, med hvilka i sjelfva 20
verket intet annat uttryckes, än särskildta personers särskildta lott
af gehör för det rätta, sköna, sanna i företeelserna. Derför innebär
det vanliga: "denna sak beror af tycke och smak," en dubbel oegent-
lighet; först, emedan det auctoriserar en domstol af millioner
ledamöter utan regel, och sen, emedan det fränkänner saken all 25
nödvändig karakter, och sålunda gör den till ett oting. Af tycke
och smak beror ingenting, och uttrycket: "så tycker jag och så
tycker jag," betyder jemnt så mycket, som: så ofullkomligt gehör
har jag i denna sak, att jag derom vet föga någonting. Tyckanden
försvinna för vetandet, som skymningen för solen, och tusende 30
individuella tycken betyda emot en individs vetande ej mer, än
tusende ögonsjukas hypoteser om ett föremåls utseende emot ett
klart seende ögas dom om detsamma. Också uteslutes allt tyckande
af föremål, hvars väsendtlighet ligger klarare och allmännare i dagen.
Aldrig såges det bero af tycke och smak, om en ton harmonierar 35

med en annan eller ej; det rena gehöret gäller ensamt vid afgörandet deraf. Likaså litet frågas efter, om det tyckes en och smakar den andra, att en Gud finns. Till tycke och smak appelleras blott då ett föremål är för handen, som ännu icke funnit ett gehör, nog
 5 utveckladt, för att klart fatta opp dess väsendtlighet, eller då ett sådant gehör, om det blifvit funnet, ännu icke kunnat klart uttala sin dom och göra den gällande. Med allt detta markerar dock detta tyckande, som vid de fleste ämnen är hvarje menniska eget, en viss grad af gehör för ämnet, huru låg och ofullkomlig den än må
 10 vara, och tyckandet har domsrätt, så vida det tillika erkänner all sin möjliga ensidighet och opålitlighet. Äfven ligger i tyckandets natur en nog hög grad af artighet och modesti, för att göra det i allmänhet oskadligt och föga imponerande, likasom det å andra sidan är vetandet eget, att utan smink, utan skygghet och omsvep
 15 rycka fram med sin sak, lita på sig sjelft och segra.

(*Helsingfors Morgonblad* 25/7 1834, nr 55)

REFLEXION.

20 (Insändt.)

Tydligare, än i Franzéns öfriga Skrifter, framträda i hans Smärre Dikter de fria, idealiska åsigtar af verlden, den oemotståndligt utbrytande och hänförande känsla, den till intagande, lefvande gestalt skapande fantasie, som utgöra den äkta Skaldens utmärkande
 25 egenskaper. *Kraften* uttrycker sig ej här i ovanliga, förvånande talesätt och sökta, förvridna bilder, eller *känslan* i äckliga, plågende skildringar och toma, sentimentala utrop; utan vi se bägge sammansmälta i den renaste, fullkomligaste harmoni, och finna förklaringen af Thorilds sanna yttrande:

30 ”*Harmonien är Skönhetens grund, och Skönheten nöjets.*”

Ty just detta harmoniska, denna Skönhet framkallar det eljest oförklarligt njutningsrika och hänförande i Franzéns Dikter. Deras enkelhet, deras nästan alldeles vanliga, osminkade omklädnad, tankarnes särskildt för sig föga förvånande innehållsrikhet eller
 35 djuphet skulle, utan en sådan inre sanning, naturenlighet och har-

moni, hvilande öfver det hela, aldrig äga denna mäktiga tjuvningskraft.

(*Helsingfors Morgonblad* 19/1 1835, nr 6)

REFLEXION.

5

Vi betrakta lifvet med sorg och säga: ”den är rik, den är fattig; den har fått mycket, den litet; hvarför är ej allt jemnare deladt i verlden?” Hvilken kortsynthet! hafva vi icke alla redan i födslogåfva solens ljus, jordens fågring och herrligheten af en omätlig verld? Äro vi icke alla rika arftagare, då vi ärfva årtusendens skatter, religionens sanningar, förfädernas verk och sedernas sötma? Hvad kan väl i ett sådant haf af rikedom den lilla differensdroppen af några tusenden i guld betyda!

10

(*Borgå Tidning* 20/1 1838, nr 5)

15

REFLEXIONER.

En vild natur, stora, ödsliga, obesökta skogar, djupa, instängda, mörka sjöar fylla själen med aningar om osynliga makter och stämma den till dyster andakt. De föra oss tillbaka till det inom människoväsendets egna omätlighet fördolda underbara; och den i sin hvardagsomgifning hemmastadda och småvisa tanken irrar vid dem som en fremling ut, och vet ej på hvilka föremål den kan träffa. O verld i ett människohjerta, hvilka spårlosa ödemarker af skönhet, fasa och under gömmer icke du, och huru naturligt häpnar icke människan och tror på en andeverld, då hon i den yttre naturen vandrar vid de tysta afgrunderna af dina motsvarande bilder!

20

25

Vi kalla kreaturen stumma. Vår ande har minuter, för vilkas lif vår tunga icke äger ord. Vår ande kallar oss då stumma, och väsenden, för hvilka dessa minuters lif är ett hvardagslif, kalla oss stumma kreatur.

30

Vårt lif är färden på en bräcklig is. Det är sannt, att vi hvart ögonblick löpa fara att sjunka in, men äfven om vi sjunka, förlora vi ju icke annat än detta osäkra lif.

35

(*Borgå Tidning* 28/7 1838, nr 59)

REFLEXIONER.

Det är icke blott genom att göras mindre och lumpnare en sak kan parodieras, utan äfven genom att göras större än den till sin natur är. Hvert och ett väsende är i sig sjelft så heligt, att det blir en parodi,
 5 det minsta det vågar att blifva ett annat, än det är.

Lagen är för mången nog tung i sig sjelf, utan att den behöfver till råga handteras tungt. Det ädlaste i lifvet är, att en lag *handteras* mildt. – Den lag som behöfver handteras blott rättvist, skrifver
 10 Gud allena.

Ett stort, hvori det lilla icke har sitt värde, är en dåres tanke.

Så mäktig är hos alla väsenden kärleken till ljuset, att sjelfva flytt-
 15 fåglarna fördraga nordens köld och fattigdom, blott för att få vara der den längsta dag är.

Det är upplyftande att höra äfven en *klagan*, då den är djup och föranledd; men förskräckligt är det att höra en klagan som gnäller.
 20

Likasom all utveckling i Vetenskap går ut på att göra den eviga sanningen mindre missförståelig, så syftar också allt förädlande af samhällsinstitutioner derhän, att göra det eviga goda mindre missbrukeligt. Förädlingen i allt ligger icke i att skapa något motstridigt
 25 och annat, utan i att aflägsna från det eviga och ena möjligheten af detta förskräckliga: *Miss*. Religionen är icke en annan i Luther än i Catholiken, men Luther har aflägsnat en oändlighet af möjliga missförhållanden, *misstankar*, missbruk i religiös mening. Utvecklingen, förädlingen är ingenting annat än en förenkling, en förklar-
 30 ing, som gör ett missförstånd omöjligare.

Såsom svanen i sitt klara sund, så behöfver menniskan ofta dyka ned i sin barndoms rena minnen, för att få stoffet bortsköljdt från sin mannaålders verksamma lif.

Verlden är en stor tafla, i starka, säkra konturer målad af den högste Mästaren. I barndomen se vi den långt ifrån, och det skarpa sammansmåltet till ljufhet då; men åldern för oss allt närmare och närmare. Väl den som behåller barndomsminnet af skönheten, af det hela, och icke ryckes in i de enskilda dragens skenbara förvirring och hårdhet. 5

(Borgå Tidning 4/8 1838, nr 61)

REFLEXIONER.

Ängslan är slägt med afgrunden, glädjen tillhör himmelen. 10

Fåfängt säger man: det fullkomliga *skall blifva*. Fullkomlighet *finns* i hvarje punkt af tiden, och till denna fullkomlighet hör sjelfva det ofullkomliga öga, som icke ser den. 15

Såsom målaren doppar sin pensel i alla färger, så har Gud icke försmått någon, då han målat sin verld. Kunde vi se hela taflan och icke blott stycken af densamma, skulle vi lätt inse betydelsen af hvarje färg och icke önska bort den mörka punkten mer än den ljusa. 20

Det finnes ytterst blott en regel för konsten, den lyder: se! Dess storhet är att vara sann, dess ringhet är att ej kunna ge ögon.

Det gamla, som åldras, måste man lemna, om man vill dyrka det gamla, som aldrig åldras. 25

Lugnet är stridens herre. Han säger till sin tjenare: gack och strid, ty jag vill vara lugn. 30

Visheten är galenskap, om den ej är full af tröst.

Det äldsta i verlden är glädjen att *vara*; näst det äldsta är sorgen att *icke vara*.

För den förståndige är tvånget af rätt och lag lika lätt som tvånget att andas.

Sådan är människan: hon kan vara af guld och dock halta som kugge
5 i samma urverk, der messingshjulet går säkert och jemnt.

Först då är man en äkta historieskrifvare, när man känner sig hafva lefvat i alla tider, med den glada vissheten, att det onda af sig sjelf gått till afgrunden, och att det goda lefver ännu i ljus.

10

Menniskosjälens krafter äro som växtens; bäst man tycker trädet vara förtorkadt i en gren, skjuter det skönhet och helsa i en annan.

(*Borgå Tidning* 11/8 1838, nr 63)

15 REFLEXION.

Man får icke tänka sig ett missförhållande i lifvet såsom för sig verkligt. Det är sannt att tusende individuella intressen stundeligen duka under för ett högre; men just detta högre gör allt till ett förhållande. Derföre bör äfven sjelfva dikten skapa i enlighet med
20 denna skådning af lifvet och försmå allt, hvári den icke ser en försoning, en mild ordning.

(*Borgå Tidning* 5/1 1839, nr 2)

REFLEXIONER.

25 Hur mången stor tanke, hur mången ren suck ur hjertat har icke försvunnit från jorden ohörd och oupptecknad! Hvilken sällhet att en gång få läsa en bok, som tillhör himmelen allena – det glömdas historia!

---

30 Vi kämpa som tröttnande simmare på verdens vida sjö, hvars botten ligger för djupt för att nås af människan. Det finns dock någon enda nog hög att stundom träffa en klippa att hvila på, och kring en sådan samla sig hans drunknande arma bröder, hålla sig fast vid honom och rädda genom hans stöd sig sjelfva och andra.
35 Men en sådan kalla de bisprungne med beundran och glädje en

mensklighetens ledare, en hjelte, en stor man.

(*Borgå Tidning* 9/1 1839, nr 3)

REFLEXIONER.

Vårda blomman af ditt lif med ömhet, men icke med ängslan. Täck 5
den icke mot alla små stormar och froster, att den ej må förtvina i
veklighet, eller nedtyngas af din vård. Sjelfva din skyddande hand är
snart för tung, för jordisk. Det är lika om blomman rubbas af dig,
eller af ödet; den förlorar i hvardera fallet lätt sin daggfärg.

————— 10
"Vi skatte oss bättre än våre fäder," säger en af Homeri hjeltar, i
det glada medvetandet af sin gudakraft. Låtom oss besanna hans
ord, äfven för oss, och gerna lemna samma rättighet i arf åt våra
barn; blott med det enda villkor, att de tacksamt minnas det blod,
de tårar och uppoffringar, det kostat oss, att bereda dem lyckan 15
af att vara bättre än vi.

————— 20
Det skönaste hos gracen är dess jungfrulighet. All skönhet skall
vara jungfrulig, skall, rädd att vidröras, visa sig, le, och fly hvarje
famntag.

————— 25
Ingenting förtjusar mera än ett helt, som beherrsakar alla sina delar,
och ingenting är mera frånstötande än en enskild dels lössprungna
välde. I harmonien är hvarje del till för det hela, i disharmonien
deremot blott för sig sjelf. Hogarth har i sin våglinie afbildat hel-
hetens välde och gifvit en typ för det sköna. All sväfning är vacker,
all knyck är ful. I sväfningen springer ingen del ur det helas syftning;
i knycken bryter enskildheten det helas lag och söndrar.

(*Borgå Tidning* 20/2 1839, nr 15)

REFLEXIONER.

————— 30
Poesien ser och återger det verkliga, den sanna verkligheten, rotad i
Gud och genomblommande verlden. Poesien upphjelper icke naturen,
gör den icke herrligare än den är; men den hjälper menskligheten att
se sin egen och verldens herrlighet, att genomskåda ytans förvirring. 35

Menskligheten sitter vid lifvets strand och gråter öfver den mörka vågens skum och oro; då kommer poesien som en solblick mellan molnen, genomstrålar dunklet och låter henne se, hur djup, klar och ren den sjö är, som så svallar.

5

Det är med poesien som med religionen. Många sjunga och bedja, och i orden, till det yttre är skillnaden ringa. Men den enas ord ligga insvepta i natt; det hvilat en tomhet, en köld, ett mörker öfver dem, som rönes lättare än förklaras, medan den andras upplysas och värmas af en liten blix, en strimma ur ett solhjer, och få ett helt annat uttryck af klarhet, värma och ljus.

(Borgå Tidning 23/2 1839, nr 16)

REFLEXION.

15 Det är förunderligt att vi, fastän vi alla säga vårt "Jag är", likväl skola tycka oss vara så långt, så väsendtligt skilda från hvarandra. Är det icke samma ande i oss alla, som ur våra tusen munnar säger sitt "jag ä r" och besannat sig sjelf och oss!

(Borgå Tidning 9/3 1839, nr 20)

20

REFLEXIONER.

Lyckan är en jordisk storhet; friden en himmelsk.

Snillet styr ett stort rike.

25

Hvad vore menniskan, om hon ej vore rikare än hennes bragder!

(Borgå Tidning 13/3 1839, nr 21)

HEMLÄNGTAN.

30 Det är det enkelt stora, som gör det djupa intrycket och griper människosinnet med omotståndlig makt. Mångfallden, skiftningarne verka ytligt och glömmas. Hafvet, fjällen, öknen, se der storheter, hvilkas inverkan, om den en längre tid emottagits, alldrig kan förgätas och försakas. Till dem kan menniskan längta tillbaka, och
35 längta med mördande trånad. Så förhåller det sig äfven med ljuset

och mörkret; de öfva båda samma allmakt öfver människosinnet, ehuru den blir mindre iakttagen för deras snara växlingar. Hvad är dock som fyller själen med himmelsk tjusning vid de första vårdagarnas solblickar? Hvad om icke en hemlängtan till det saknade ljuset, hvars enkla herrlighet man nu helsar, såsom Alpsonen sin hembygds berg. Och den ljufva, heliga andakt, som griper hjertat vid höstqvällens skymning och den första stjernans bleka anblick, hvadan stammar den, om icke af en lika längtan efter hvad man under sommarn saknat – en natt med mörker, en natur med hvila, domning, ro. – Ännu finnes en hemlängtan; den vaknar i rena fromma sinnen, som länge fått lefva i sin oskulds enkla lugn, innan de blifvit ryckte in i den brokiga verlden. Deras längtan har sitt hemland bortom grafven.

(*Borgå Tidning* 30/3 1839, nr 25)

15

REFLEXIONER.

I den fria naturen finnes intet, som antyder en stel gräns. Det är just denna oändlighet, som i vildmarken stämmer sinnet till friskhet och glädje; man finner allt, utom andens enda fasor, enformighet och slut. Ju mer, i en mensklig anläggning den gräns kan döljas, der konsten slutar och naturen vidtar, dess bättre. Fula äro alltid dessa inhägnader i form af plank, eller i form af symmetrier, som blott tyckas säga: här har människan ock gjort sitt bästa för att skapa sig ett artigt fängelse.

25

En vigtig sak att i historisk mening utreda vore den, huruvida icke alla mensklighetens steg framåt tagits under kampen mot något hämmande ondt? Lifvet utan död står stilla: det är blott under striden mot denna sin fiende det utvecklar sin heliga makt.

30

Det finnes människolynnen, som halft eller icke uttrycka sig blott derföre, att de åt för många håll se skönhet i lifvet, och icke kunna umbära de öfriga tjusningarna, medan de skulle sänka sig i en.

g.

(*Borgå Tidning* 30/11 1839, nr 95)

REFLEXIONER.

Sanningen, skönheten, allt det högsta ligger icke *mellan* tvenne ytterligheter, och kan hvarken ur dem hvar för sig eller ur deras sammanjemkning födas. Tvertom måste det högsta i allt, såsom i
 5 och för sig oändligt, inbegripa i sig dessa ytterligheter i hela deras utsträckning, ehuru tämda och kufvade i en högre enhet. I den
 menskliga kulturens utveckling tyrannisera ytterligheterna växelvis
 hvarandra, och måste så i skiften revoltera, kufva och kufvas, på det
 att icke någon af dem måtte vinna ett så oinskränkt välde, att sjelfva
 10 det högstas rika innehåll blefve undertryckt och okändt.

En rik öfverjordisk åder af idéer går fram och amalgamerar oss stundeligen; deraf likheten i resultatet hos eljest så olika och så
 fjerran skilda individer.

15

g.

(Borgå Tidning 15/1 1840, nr 4)

REFLEXION.

Gud är icke blott den öfvermäktigaste danare, utan äfven den
 20 kärleksfullaste. Skulle han skapa blott genom makt och icke genom kärlekens makt, så skulle intet skapat vara varmt i sitt hjerta. Det gör värman, det innersta lifvet i gestalterna, att Gud med sin heliga varma kärlek lefver i dem. (Reflexion med anledning af en stor författares förnäma sätt att dana).

25

g.

(Borgå Tidning 22/1 1840, nr 6)

REFLEXION.

Skrattet är icke skapande; det liknar i detta afseende harmen. Båda
 30 hänföra sig till och hafva sin tillvarelse i något färdigt. Derföre äro såväl skrattet som harmen i längden icke blott förstörande, utan äfven sjelfförstörande. De hungra sedan de förtärt sitt offer och tillgripa sedan i nöden sig sjelfva.

g.

(Borgå Tidning 1/2 1840, nr 9)

REFLEXIONER

OPUBLICERADE UNDER RONEBERGS LIVSTID

Reflectera är ett ord af dubbel betydelse: man kan *reflectera till något*, man kan *reflectera något*. I förra fallet betecknar det ett återvändande till något hvarifrån en utgång skett i sednare en återspeglning af ett någots väsende. 5

Det mångfaldigas reflexion *till* enheten *utom* det mångfaldiga kalla vi vetenskap, det mångfaldigas reflexion *af* enheten *i* det mångfaldiga kalla vi konst. I förra fallet begriper sig det mångfaldiga såsom skildt från enheten, i sednare fallet *är* det mångfaldiga i enheten. 10

Vetenskapen uttrycker därför fall, konsten oskuld. Men den adel konsten har i sitt väsende, har vetenskapen i sitt mål och båda hafva i detta mål sin identité, såvida i enheten de tre tänkta potenserna, enhet, fall och försoning äro och äro identiska icke i tid och rum, men med tid och rum i sig. 15

Af det nyss sagda kan ledas att konst och vetenskap såsom individuella uppenbarelser icke kunna sammanblandas i och med hvarandra, så att vetenskapen skulle hafva ingredienser af konst i sig och konst af vetenskap. De äro personer i Religionens treenighet, lika eviga, höga och stora, förenade men icke sammanblandade. 20

Vi se bilder häraf, såsom öfverallt, så äfven i menskligheten, der man och qvinna utgöra uppenbarelser af idéen människa och hafva på en gång sin förening i denna idé och sin särskildhet, den ena genom oskuld den andra genom fall och försoning. Nu är det klart att för en sådan förening icke ett upphörande af personernas individualitet är betingad, utan tvertom, så att den qvinligaste 25

qvinna och den manligaste man äro idéen menniska närmast och följakteligen närmast identiteten.

Derför har hvarje menniska sitt ädlaste varande i kärleken, emedan hon i den är renast sin person. Om således ett konstverk
 5 i sig innehåller vissa aggregater af konst och vissa af vetenskap, utan att de samfält äro förlikta under konstens idé, så är det bilden af en man-artad qvinna, ett oting som visar oss mensklighetens oskuld icke oskyldig och mensklighetens skuld icke skyldig. Det är åskådligt; ty en skuld som känner sig skyldig klär sig i
 10 botfärdighetens enkelhet och söker försoning; en skuld, som fattar sig som oskyldig, klär sig i oskuldens bruddrägt och dyrkar sig sjelf. Det är icke en träff, att mannen, försmående ytans skimmer har sitt lif i kampen, qvinnan åter, lefvande i sitt väsendes frid, vill se dess harmonie representerad i hela hennes verld. Det är icke
 15 en träff att vetenskapen gått på prosa till sina ädlaste eröfringar, konsten åter älskat att äfven i den yttre harmonien spegla sin skönhet. Vetenskapen lefver *för* sin fylnad, konsten lefver *i* sin.

Häraf synes att de dömna orätt, som anse konsten blott i den mon äga betydelse som den uttrycker en reflexion till enheten, att
 20 poesien t. ex. blott så vidt är äkta, som den baseras på en abstract speculation. Tvertom innebure en sådan konstens träldom en uppenbar bekännelse af dess egen väsendtliga obetydlighet, som skulle behöfva hopklistras med adqvisiter ur en annan väsendtlighet, för att icke falla till intet.

25 Men likaså sant är det, att till att sentera ett konststycke fordras mer än abstraction. Dertill fordras en natur för konsten, ett gehör en blick, som på engång fattar enheten i det mångfalltiga och mångfallden i det ena. Vore icke så, så borde en tänkare (äfven om han älskade trumman mest af alla instrumenter) vara competent att
 30 sentera och bedömma en musikalisk composition.

Ingen kan säga att elgskytterne icke äro mina och att jag är högmodig då jag påstår det; men ingen kan heller säga att elgsk. äro mina och att jag icke är högmodig då jag påstår det. En ringa sak; men
 35 hvem upplöser missförståelsen.

Menniskan lefver i verklighet blott så mycket som hon lefver sig in
i Christus. Allt öfrigt hos henne är hemfallet mörkret och döden.
Men Christus lefver icke blott i himmelen utan äfven på jorden.
Han lefver i höghet och ringhet i allvar och i lek i vetande som i tro
i vishet som i enfalld, blott ej i det ensidiga platta trångbröstade 5
sataniska.

Det stora äktar ej pöbeln, det är till för en man och för gud.

Ära den gamle om ej för annat åtminstone därför att han så länge 10
burit lifvets börda.

Mer än guld och håfvor,
Mer än makt och ro,
Är det minsta sinne, 15
Som sig sjelft kan tro.

Alldrig herrskar den,
Som behöfver vän. 20

Der spildt finns, der hafva väsenden framgått.

Der gärdet ligger, der ligger herrn.

Man är ingen helfvetes ugn heller fast man är litet het ibland. 25

En bön, som ej ser sin bönhörelse är ett narrspel.

Vi bära alla våra bekymmer, men mången bär dem för sin tros
skull gärna. 30

Det finns hos hvar och en en sensation af det orättas gång till
afgrunden, också om det orätta vore ens eget hjertblod.

Hvem behöfver icke andras glädje för att lefva! 35

Columbus, Washington, Franklin. Stor var den, som upptäckte den nya verldsdel; äro de mindre, som skapat en ny verldsdel i den!

5 Den som är enig, pekar på ett.

Straff. Straffet är för de flesta medlemmar af ett samhälle det mest talande och för många det enda namn på brottet.

10 Vill du lära dig att intressera? Konsten är enkel: *var intresserad!*

Allt i lifvet skall antaga en sanningsform som är equivalent med den matematiska. Matematiken nu är den mensklige vetenskaplighetens lag, såsom all mensklig lag lägre än det pregnant lifvet,
15 men högre än dess osäkerhet.

En skald skall i sin själ vara en djup och klar bölja. Men tvenne slag af skalder finnas; den djupa, klara böljan kan röras af en vind, Då speglar den rikt, men oroligt; den kan vara obruten, då speglar
20 den fattigt men tryggt.

Djefvulens makt. Djefvulen skapar alltid efter Gud; men saknar alltid inseendet af att han skapar blott *efter*. Det är mensklighetens ljufhet att skapa efter Gud och alltid veta att den skapar efter, det
25 är mensklighetens heliga lott att ifrån Guds eröfring genom tron betrakta sig sjelf.

Guds ande, då han formar sina bilder, älskar icke vaxet, utan marmorn. Han tål motståndet, hårdheten, ty han vill att bilden, då den
30 är färdig skall vara det för evigheten.

Menskligheten är, såsom i fysiskt afseende, så äfven i andeligt tvåbent. Hennes andes tvenne ben utgöras af motsatsens två momenter. Anden går fram på dem och med dem. Tallösa individer
35 construera med hela sitt lif hvarterda af dessa ben i andens tienst.

Det är synnerligt att se huru de flyttas, för att åstadkomma gång. Alla constituerter af det ena benet vakna så snart det blir efter alla muskler svälla alla senor spännas – det måste framom det andra; dess constituerter se, tro, svära, att anden icke kan stå på annat sätt. Men i och med detsamma detta flyttas fram är det andra benet 5 efter, samma förhållanden inträffa med detta och anden – går och går med alla sina tjenares befogade jubel. Det är genom motsatsmomenternas radikaler anden vandrar mot sitt mål; evigt är han öfver dem evigt begagnar han dem och behöfver dem och aldrig tro de motsatta partierna annat, än att han hel står fram der de 10 stå fram och eftersättes der de eftersätts.

Få nationer spela som den Svenska med så mycken förmåga ett så dåligt instrument. Skall det någonsin kunna förbättras, ens oppspelas? Vid hvarje ton klibbar en smitta af vehiklet. Svensken bör 15 fram för allt akta sig att icke blanda sig sjelf i allt hvad han gör. Denna hans sjelf inblandning är hans arfsynd, är hans instruments järn- messings- eller träsmak. Handlar han kommer sällan gärningen skrifer han kommer sällan saken fram utan ett bihang af honom sjelf. 20

Gud är glädjen öfver någonting skönt eller sant.

Vi le åt fordna konungars sed att hålla hofnarrar; men huru gerna se icke våra regenter och vi sjelfva ännu att ofarliga glada men- 25 niskor äro fria i sitt sätt och säga oss sanningar. Hofnarren var den fordna regentens fåfänga, emedan han i hans ringhet ville se sin egen storhet, hans ära, emedan han vågade tillåta fria anmärkingar. Den måste äga en stor dygd, som ger åtlöjet privilegium. 30

Det är ljuft att se kärlekens makt i allt. Det finnes ingen förbittring, intet hat, som uthärdar värmen af ett älskande hjerta. På en varm jord smälter sjelfva haglet och blir mildt som en morgondagg.

Den som icke undfår himmelriket som ett barn han kommer der 35 alldrig in.

Himmelriket eröfras icke; det undfås, det skänkes. Ja om man kom med all världens vetande och vishet och makt och dygd och ville därför vinna himmelen, så vore den minsta droppe af Guds frid och salighet för dyr att med dem kunna köpas. Och dock regna
 5 Guds frid och salighet öfver människorna utan återhåll! Hvarföre? Derföre att Gud är en fader. Det är som barn vi undfå allt med vårt barnskaps icke med vår myndighets rätt, och barn äro vi inför Gud, som unga och som gamla, som enfalldiga och som visa, som svaga och som mäktiga. Kärleken allena ger, och för kärleken gälla
 10 behof och icke anspråk.

Hvad är det för en skilnad emellan oskuldens löje och cokettens? – I det ena ligger djefvulen bunden med mörkrets kedjor, i det andra är han lös. Huru lika äro icke oskulden och världen deri att det
 15 farligaste i dem båda ligger kufvadt, försonadt och mildt.

 Ehrnsvärds nordbo Ehrnsvärds sydbo. Han hyllar snurrformen; den är likväl för mätt, den saknar det svagas behof och är icke i stor mening så rik derföre att den åtnöjer sig
 20 med för liten omfamning, den är för mycket sjelfsluten för mycket egoistisk för att vara rent grace. Den räta linien är brutal derför att den *famnar* intet; snurrlinien är för fattig derför att dess intention är en sjelfomfamning; våglinien är skön och rik derför att den öppnar en vidare famn, på engång visar ett behof af något utom
 25 och en förmåga att äga det. Sådan är naturen i sin höga förklaring behöfvande och mäktig.

Derför stormar nordbon mer än sydbon att han känner djupare lifvets vilkor af förvandling. Sydbon finner sig hemma här. Tänker på en lång tid och hushållar, nordbon känner sig som en gäst tänker
 30 på afresan och stormar i stundens njutning.

Sanningen, idéerna äro flygande fåglar, de sätta sig än på enas axel än på den andras. Det är ljuft att se en människa på hvars skuldror de satt sig, icke för människans utan för fåglarnas skull. (Visst är det
 35 Gud nås ljufvast att se dem, då de sätta sig på ens egna.)

I anledning af V. Hugos *Notre Dame* etc. Det tillhör det tröstlösa i lifvet att efter lifvet stanna i ett benhus; det tröstefullas seger är att se det tröstlösa stanna der.

Man stötes lättast der man är ömtåligast. 5

Det minsta lemnar människan åt menniskor, det mesta tar hon med sig på sin färd till Gud.

Sorgens offer äro tårar. 10
Saknadens åminnelse.

Den litterära polemiken bör vara som ett schackspel genom correspondens, man flyttar sina brickor och brummar icke.

15

För Gud äro hundra år som en dag; för människan om hon genomlevvat dem och ser tillbaka äro de icke längre. Men för Gud äro hundra år tillika en lång, lång tid, vida längre än människan äfven då hon ser framåt fattar den. Det vore ett stort företräde hos oss om vi kunde se tidens fullhet skarpare än tiden herre ser den. 20

I konst i allmänhet liksom i musiken särskildt har man att märka, att instrumentet är af mindre betydenhet än talangen som behandlar det. En klåpare på kremonesarn, en virtuos på dussinviolin 25
hvilkendera hör man hellre? Vår herre sjelf är vid sitt spel alldrig grannlaga i val af instrument. Han griper det första ur hopen och utför på detta sina melodier. Ofta märker man en bismak en trädsmak en egoism af det klena instrumentet, men löpningarna tonföljderna röja mästaren. Man finner att det är han som spelar. 30
Den enskilda tonen kunde vara klarare, men det hela rycker med sig hjertat. Ofta sätter han det skönaste instrument i människans hand och säger spela sjelf. Hon gör det. Hvarje ton för sig klingar, men det är allt. Det finns en theopneusti i verlden icke blott i skriften. Lyssna och du skall höra hvar Guds anda far genom strängarna 35

äfven om de vore af segelgarn.

Idéerna äro skönast då de i sin frihet sväfvat oss förbi och vi blott se dem. Fångas de, så förlora de genom vidrörandet, liksom fjerlarna,
5 sina lifliga och täcka färger och blifva fläckiga och matta.

Gud! att taga fast i din ordning, så som jag förstår, det är min bön.

- 10 Ingen skyr arbete. Alla arbeta med glädje, om de blott se ett intressant mål att arbeta för. Det är misströstan om att kunna uträtta något egentligt som gör lättjan. Låtom oss vara milda mot de lata.
- 15 Ingen människa som blifvit något har hållit sig enkom till det lilla eller enkom till det stora, men hvar människa som blifvit en dugtig karl har omfattat det lilla och det stora såsom samma dugtiga sak.

NOTISER OCH ALLEHANDA

ALLEHANDA.

I dessa dagar lärer första delen af Herr Doctor Franzéns nya poem *Columbus* utkomma i Stockholm från trycket. Det behandlar ett ämne, som lofvar mycket, då det bearbetats af den store mästarens hand, och man hoppas att snart få boken öfver till Finland, för att kunna göra Allmänheten närmare bekant med denna för litteraturen säkert dyrbara skänk. Texten skall blifva åtföljd af 6 stycken Teckningar af Herr Holmbergson. Man kan ej nog förundra sig öfver den stora skaldens productivitet, hvilken med åren synes snarare till- än aftagit. Svenska tidningar berätta, att Doctor Franzén är utnämnd till Biskop i Hernösands stift.

= I Tyskland utkom förl. Höst en Theaterpjäs, som enligt författarens yttrande uppfyller alla möjliga fordringar på theater-effect. Den heter *Uracka eller återseendet vid grafven*. I första Acten dör Uracka, offer för en olycklig kärlek. Älskaren aflägsnar sig, lefver 30 år som Eremit, återvänder ändteligen grånad till sitt fädernesland, nedstiger i Urackas graf och rycker locket af kistan; hon uppvaknar *efter en 30-årig skendöd*, springer upp ur kistan och sjunker, ungdomligt blomstrande, i den gråe älskarens armar.

(*Helsingfors Morgonblad* 2/1 1832, nr 1)

INRIKES.

Redactionen har fått sig meddelade några uppgifter, rörande en fartygs-olycka, som förlidne höst timade i Åländska skärgården. Dessa uppgifter lemna man här åt Allmänheten med så mycket större tillfredsställelse, som intet menniskolif vid den stora faran gått förloradt, och denna lyckliga utgång varit följden af en enda tillstädesvarande persons ovanliga beslutsamhet, mod och tilltagsenhet.

Herr Joseph Juvelius, Pastors-Adjunct på Åland, afseglade den 4 November sistlidne år till Kumlinge, på en Jagt, tillhörig en Daniel Andersson från Finby i Sunds Socken. Jemte honom funnos såsom passagerare om bord, Handlanden Semenoff från Åbo, pigan Sophia Holm, en hos Prosten Hällfors tjenande huspiga, tvenne Ryska Soldat-hustrur och en fyraårig gosse, tillhörande

någondera af dem. Besättningen åter utgjordes af nämnde Daniel Andersson och en karl till honom. Middagstiden hände det att fartyget, som kryssade, skulle gå öfver stag; men vägrade i vändningen. Man ville derföre taga ny fart. Under det skutan då,
 5 hämmad i loppet, föll af, med oförsigtigtvis fastgjorda skot, kom ett häftigare vindkast och fyllde seglen, hvarvid den i ögonblicket kantrade. När Juvelius, som då befann sig i ruffen jemte Handlanden Semenoff, såg vattnet störta in öfver relingen, skuffade han denne ut framför sig, och hoppade sjelf, troende att fartyget skulle
 10 vända sig med kölen uppåt, så långt han förmådde ut i sjön. När han åter blef varse, att masten förblef liggande i vattenbrynet, samm han till vanterna, påpelsad som han var, och klängde sig på dem till relingen tillbaka. Dädan kallades han likväl strax af de andras nödrop. Pigan Holm, som befann sig närmast, hjälpte
 15 han först opp, och derpå de båda sjömännerna, hvilka, antingen af starka drycker försoffade eller annars af ovana, beviste sig såväl nu, som vid manövrarne nyss förut, rådville och hjälplöse. Handlanden Semenoff hade emellertid blifvit drifven mot fören af skutan, der han, som icke kunde simma, och dessutom nedtyngdes
 20 af tjocka öfverplagg, hvarje stund tycktes på vägen att sjunka. Endast några flytande tunnor, i hvilka han fattat tag, hade hittills uppehållit honom öfver vattnet. Hans räddning var vida svårare verkställd än de öfrigas. Fartyget höjde sig på det ställe, hvarest han låg, sin öfra sida så högt öfver vattenbrynet, att han från den-
 25 samma på intet vis kunde af en utsträckt arm nås. Ögonblicket var afgörande, och blott en utväg fanns till hans hjälp; men en utväg, som endast den högsta rådhighet kunde upptäcka, den största tilltagsenhet pröfva. Herr Juvelius fann denna utväg och begagnade den. Han slog nemligen fötterna kring ett tåg af vanterna, som
 30 sträckte sig från relingen, ofvan Semenoff, mot masten; fällde sig sålunda med hufvudet nedåt, kom derigenom den sjunkande närmare, och fick fatt i honom. Då han likväl såg sig ur stånd att lyfta opp den sålunda ur första vådan hulpne för hans stora tyngd, och tillika märkte sina egna krafter i denna onaturliga
 35 ställning hastigt aftaga, ropade han åt pigan Holm, den raskaste

af de tillstädesvarande, att hon skulle sätta sig ut på vanterna och försöka fatta i Semenoff. Hon verkställde utan dröjsmål befallningen, och, sedan Hr Juvelius med största ansträngning lyckats höja honom ett stycke ur vattnet, kunde hon nå honom och således aflösa sin uttröttade medhjelpare. Denne svängde sig åter 5 upp, afskar med sin pennknif en lina, återtog sin förra ställning och knöt en snara kring Semenoffs lif. På detta sätt fingo de med förenade krafter äfven honom ändteligen opp i en säkerhet, sådan den der kunde vara. Af dessa häftiga bemödanden hade Hr Juvelii händer redan blifvit alldeles hudlösa och söndrade. Han väckte 10 nu fråga om de öfriga följeslagarena, och fick till svar, att de, då olyckan skedde, varit i kajutan. På hans tillrop svarade dessa, att de ännu voro vid lif och hade sina hufven ofvan vattnet. Det blef nu en ny svårighet att få dessa ut, emedan kajutdörren låg så djupt försunken, att den ej kunde öppnas, än mindre lemna en 15 lefvande menniska genomgång. Rådförande sig med besättningen om medel för takets uppbrytande, och finnande den förvirrad och hjälplös som förut, beslöt Hr Juvelius, då såväl yxor som andra verktyg vid kantringen gått öfver bord, att med blotta händerna försöka upprycka någon af de plankor som bildade 20 kajut-taket. Det lyckades honom att få en af dessa plankor att lossna så vidt, att han medelst ett bräde sedan kunde lösbryta densamma fullkomligt. Öppningen vidgades derpå lätt med samma medel, och de innestängde framdrogos, den ena efter den andra, vid lif, ehuru genomvåta och nästan förstelnade. Hans sista 25 bragd vid detta tillfälle var att ösa ökstocken tom, hvilken vid kantringen hade intagit så mycket vatten, att ingen annan af de tillstädesvarande, för gemensam räddning, vågade i detta ändamål nedstiga i den. Sedan han verkställt äfven detta, och man börjat att med den söka rädda sig till det på fyra à femhundra alnar 30 bortbelägna landet, ankom ändteligen en större båt ifrån Varggata by till deras bistånd, upptog alla och förde dem i säkerhet. Trenne timmar hade sedan olyckshändelsen förflutit, när den större båten anlände.

(Helsingfors Morgonblad 9/1 1832, nr 2)

ALLEHANDA.

På ett Engelskt handels-skepp skall, under en resa till Vestindien, följande roliga händelse förefallit. Fartyget gick för god vind och fulla segel, då af en obekant anledning en af de äldre matroserna föll
 5 öfver bord från backen. Vid hans anskri skyndade hans kamrater honom till hjälp med tåg och linor. Emellertid hade han af det höga fallet sjunkit under vattenbrynet, och hunnit arbeta sig opp igen först då, när fartyget med hela dess längd passerat honom. Genom rådhighet och ansträngning lyckades det honom då, att få
 10 fast i en jernklyka på rodret. De andra, hvilka icke varseblifvit honom på sidan af fartyget, och nu ej heller kunde se honom der han unnanskymdes af akterspegeln, gåfvo honom förlorad; han sjelf åter, då han såg sig så pass tryggad, aktade sig nogsamtt att gifva vidare nödrop, tänkande fastmer, enligt de Engelska matrosernas
 15 vanliga humor, på något puts, som han ville spela kamraterna. Han började först eftersinna, huru han skulle kunna skaffa sig en beqvämare ställning än den han nu innehade, och märkte, i det han tittade opp och öfversåg campanje-platsen, att luckan till det rum, hvarest skepps-provisionen förvarades, stod öppen. Kunde denna
 20 asyl hinnas, tyckte han, skulle väl vidare ingen nöd vara. Man kunde der mellan fastager och säckar lefva temmeligen väl, i sällskap med skeppsrottorna, och krypa fram när tid och omständigheter medgåfvo. Med tanken var beslutet fattadt. Klängande sakta opp på rodret fick han tag i en nedhängande tross, och äntrade opp till
 25 den öppna luckan, genom hvilken han sedan helt oförmärkt kom in i förrådsrummet. I öfverflöd tillbragte han der tre runda dygn, obekymrad om hvart det bar af, och huru kamraterna på däck
 brassade och halade. En storm hade undertiden uppstått, luckan blifvit tillsluten, och fartyget med sjudande fart mätt Atlantiska
 30 Oceanen. Gerna hade han nu förblifvit i sitt djupa lugn, äfven de återstående dagarna af resan; men en odräglig omständighet förbittrade för honom hans tillstånds alla öfriga fördelar. Huru han än jägtade och sökte, så fann han dock ingen tår grogg. Denna nöd bestämde honom, att åter söka människobistånd. Han ville dock
 35 göra sitt återinträde bland de lefvande med så mycken pomp, som

möjligt, och han stannade vid ett underbart project, som han till åskådarens än större förundran verkligen utförde. Stiltje hade inträffat på fjerde dagen, och fartyget låg utan fart, vaggande på svallsjön. Man hade åter öppnat luckan till hans cell. Lika sakta som han uppstigit dit, hasade han sig åter ned utmed rodret, samm 5 tyst som en fisk ut i det vida hafvet, och kom ett par hundra alnar ifrån skeppet obemärkt. Då vände han, tog ljud och ropade, med dundrande stämma, fartyget an. Delphin hoj! beledsagadt af det vanliga, vigtgifvande: fördömme er! hörda i öppna sjön, der ingen seglare syntes, väckte på engång skeppsfolkets uppmärksamhet 10 och förvåning. Delphin hoj! allt vidare ännu. Man såg opp mot masterna, man såg intet, man trodde den onde vara lös. Ändteligen kom en af besättningen att titta litet ut till hafs, och denne varnade vår sjöfågel. Fördömme mej tror jag inte det är Tom, som ropar! Det var och förblef Tom, som simmande mot skeppet med eder 15 och förbannelser förebrådde sina kamrater den ochristligheten, att hafva låtit honom i tre dygn sträcka efter fartyget, utan hjelp. I början ville ingen våga hjelpa simmaren opp, troende det vara hans ande man såg. Men då han, om bord igen, med hand och mund, och med en mugg med grogg, som han i ett andedrag tömde, ändteligen 20 fått dem öfvertygade om sin köttsliga natur, förvandlades rädslan till glädje och beundran, och man kan med visshet antaga, att bland dessa ögonvittnen ingen funnits, som ej velat våga hundra mot en på honom, må nu hvilken simmare som helst i verlden hafva anmält sig till täflan. 25

= En extraordinarie Professor i Philosophiska Faculteten, vid Fredric Wilhelms Universitetet i Berlin, annonserade i nämnde Universitets Lections-Catalog, för icke länge sedan, en föreläsning, som, hvad helst annat, åtminstone icke saknade ett rikt ämne; han ville nemligen läsa *de Deo et mundo* (om Gud och hela verlden). 30
(*Helsingfors Morgonblad* 9/1 1832, nr 2)

ALLEHANDA.

Svenska Vetenskaps-Academiens natur-historiska Museum skall numera vara ordnad och uppställt i Academiens nya local, der det- 35

- samma blir, en dag hvarje vecka, upplåtet till allmänt beseende. I detta Museum finnas de flesta originalen till de förtjenstfulla teckningarna i Hr Nilssons Fauna, och allmänheten har sålunda tillfälle att genom jernförelse controllera dessa teckningars sanning och värde. För oss
- 5 Finnar äger denna omständighet så mycket mer intresse, som tvänne af våre Landsmän, de utmärkte djur-målarene, Bröderne Wrigth, gjort de copior, som förekomma i första Häftet af nämnde Verk.
- = Vid sista Rectors-ombytet i Upsala har Prof. Kolmodin blifvit Universitetets Rector, efter Prof. Wahlenberg; och lærer Professoren
- 10 Kolmodin nu för fjerde gången innehafva denna function. Den afgående Rectors Program innehåller, att H. E. Grefve Flemings till Academien donerade Bibliothek, af 7000 Vol., redan är på sin plats uppställt och ordnad; äfvensom att Universitets-Bibliotheket har att förvänta en ytterligare tillökning, genom en disposition af den i
- 15 Philadelphia nyligen aflidne Svenska Pastoren, Doct. Collin, hvilken fördelt sin Boksamling mellan Vetenskaps-Academien i Stockholm och Universitetet i Upsala. Academiens Botaniska Trädgård har detta år vunnit en betydlig utvidgning, genom tillökningen af ett angränsande Åkerstycke, som med Botaniska Trädgården blifvit
- 20 förenadt. Stiftaren af Upsala Lyceum, Docenten C. Ramström, har blifvit utnämnd till e. o. Adjunct i Österländska Språken.
- = Det lif och den kraft, som råder inom den Danska Litteraturen, kan man i sanning ej nog beundra. Isynnerhet är Nordiska Historien och Språk-forskningen föremål för de lärdas outtröttliga ansträngningar.
- 25 Främst bland alla i verksamhet står dock Danmarks største Linguist, Prof. Rask. Under det han med jemn ifver arbetar på fulländandet af sitt vettenskapliga lifs jätteverk, sitt *Lexicon Etymologicum*, skänker han Allmänheten som oftast litterära alster af inskränkta omfång. Han har t. ex. skrivit Grammatikor öfver Anglo-Sachsiskan, Friskan, Spanskan, Italienskan, Akra-språket (på Guinea) o. s. v.; för
- 30 icke länge sedan utgaf han tvänne Afhandlingar om Egyptiernas och Hebreernas tideräkning. Nu är han sysselsatt med utgifvandet af en Engelsk, samt en Finsk-Lappsk Språklära, af hvilken sednare 11 ark äro tryckta. Detta hindrar honom dock ej att offentliggen
- 35 hålla föreläsningar öfver Arabiskan och enskilt öfver Isländskan, och

jemte allt detta författa åtskilliga Afhandlingar öfver de Österländska Språken.

= Åbo Tidningar hafva i en kort artikel lemnat några upplysningar i anledning af vår uppsats om Svenska Academiens valspråk: Snille och Smak. De neka, att det varit Academiens som antagit valspråket, och yrka deremot, att Konung Gustaf den tredje gifvit henne detsamma, och stadgat att hon skulle bära det. Ehuru saken icke är af stor vikt i afseende å det, vi i vår uppsats åsyftat, skulle vi dock önska att det varit utförligare upplyst, huruvida Academiens ifrån sin första stiftelse kunnat *bära* detta valspråk, utan att hon skulle hafva *antagit* det? Gustaf den tredje var Academiens Stiftare, och hette och heter ännu hennes Beskyddare. I Hans person låg således Academiens till sin existens concentrerad, och det valspråk Han för henne antog och gillade, antog Han i hennes namn. Det är genom Hans stadgande, Academiens finnes och fortvarar, icke genom de aderton Ledamöter, som representera henne och äro förgängelse underkastade. När man likväl kan med säkerhet påstå, att äfven dessa representanter oftast enhälligt både erkänt i öfvertygelse, och i handling uttalat valspråket, så torde man äfven kunna antaga, att slutmeningen af artikeln i Åbo Tidning vunnit genom en liten ändring. Det säges nemligen i den, att om någon parodierat orden: Snille och Smak, så har han parodierat icke Academiens, utan Konunga-ord; rättare hade kanske varit att säga: så har han parodierat både Academi- och Konunga-ord.

= Då Streling i sin Latinska Grammatika säger, att Superlativus är det som *mest* betyder, hade han åtminstone i en not, till det uppväxande släktets kändedom, kunnat bifoga: så framt icke Superlativus genom alldagligt och för mycket bruk blifvit gammalt och förslitet; ty då gäller det ej mer, än det nya Positivus. Man ser, för exempel skull, att uttrycket *gode broder* säger fullt lika mycket som *bäste broder*, *ödmjuka tjenare* lika mycket som *ödmjukaste tjenare*. Blotta omdömet: *han är en man*, innebär ofta mer än det comparativt högre: *en man af rang*; och till och med äger redan det blotta *ja* större anspråk på tillit, än det superlativa jakandet: *ta mej tusan* etc.

(Helsingfors Morgonblad 27/1 1832, nr 7)

UNIVERSITETS-NYHETER.

För vänner af den Finska litteraturen och dess bearbetande, är det säkert en välkommen underrättelse, att en Academisk Disputation, innehållande 215 verser ur Homeri Iliads första Rhapsodi i Finsk metrisk öfversättning, i dessa dagar från trycket härstädes utgifvits. Förf., Hr Studeranden Ingman, Österbottninge, gör i ett kort företal redo för de hufvudsakliga principer, han i afseende å versbyggnaden följt vid öfversättningen, och synes icke orätt hafva lagt positionsregeln till grund för stafvelsernas qvantitet. Åtminstone hafva hans verser härigenom fått en ledighet i ljudfallet, som både behagar örat och närmar dem till originalets. Huruvida denna hans åsigt af Finska Metriken äfvensom hans idé att begagna flera särskilda dialecter, efter versens fordran, kan af sakkunnige antagas eller vederläggas väntar man bland annat att få se afgjort vid disputations-acten, som skall förefalla den 3 nästkommande Mars på vanliga timmar.

= Den 11 innevarande Februarii höll Kejsarl. Alex. Universitetet Inscription. 406 Studerande voro af Afdelningarnas Curatorer anmälde närvarande, för denna Vår-Termin, nemligen 8 Promoti och 397 Studenter. Af dem voro:

20	Borealer,	1 Prom.	24 Studenter
	Nyländningar,		64 —
	Satakundenser,	2 —	45 —
	Tavastländningar,	1 —	48 —
	Wiburgenser,	1 —	84 —
25	Åbo-boer,	3 —	40 —
	Österbottningar,		93 —

(Helsingfors Morgonblad 17/2 1832, nr 13)

UNIVERSITETS-NYHETER.

30 En af Magister Docens Hr J. J. Nervander utgifven Mathematisk Disputation, ventilerades den 22 förvikne Februarii.

Medicinae-Licentiaten Hr Mart. Joh. Lindforss har utgifvit en Disputation afhandlande Assimilations-lagen, att ventileras den 7 innevarande Martii å Juridiska auditorium.

35 Ett nytt bidrag till den Finska Litteraturens utvidgning är äfven-

ledes i form af Disputation lemnadt af Studeranden af Wiborgska Afdelingen Hr Wolmar Styrbjörn Schildt. Han har nemlig gett en öfversättning på Finska af de två första Capitlen af Xenofons historia om Cyri härfärd. Disputations-akten skall hållas i Juridiska Auditorium den 10 i denne månad, på eftermiddagen, vanlig 5 timme.

Stipendiat-Theser utgifna af Hr Prof. Sjöstedt ventileras i Juridiska Auditorium den 10 dennes på förmiddagen.

(*Helsingfors Morgonblad* 2/3 1832, nr 17)

10

ALLEHANDA.

[— —]

= Den af Studeranden Ingman gjorda öfversättningen ur Homeri Iliad ventilerades den 3 Martii; då ett ständigt fullbesutit Auditorium, och mängden af uppmärksamme åhörare fördelaktigt vittnade om den värma, med hvilken den Finska litteraturens odling af Universitetets Medlemmar, så äldre som yngre, omfattas och hyllas. 15

(*Helsingfors Morgonblad* 5/3 1832, nr 18)

TILLKÄNNAGIFVANDE.

20

Jemte det Redacturen af Morgonbladet anhåller att få aflägga sin uppriktiga tacksägelse för honom hittills meddelade uppsatser för tidningen, har han af förekommen anledning trott sig böra förklara, det hvarje förut införd eller framdeles införande original artikel, som icke bär någon signatur eller rubriken: insändt, är att anses såsom af honom författad, med undantag af uppsatserna i N:ne 3, 4 och 6, hvilka, ehuru obetecknade, blifvit af en annan hand redigerade. 25

Red.

(*Helsingfors Morgonblad* 2/4 1832, nr 26) 30

ALLEHANDA.

Ganska många finnas, äfven i vårt fädernesland, som äga nog liten kännedom af den Finska allmogens lynne, för att tro den vara likaså litet sträfvande till intellectuel odling, som en sådan yttrar sig i 35

dess sätt att bo och lefva. Det är dock visst, att med all dess yttre enkelhet, ja man kan säga råhet, den i inre bildning, förstånd och i synnerhet vettgirighet eftergifver ingen annan nations medlemmar af dess vilkor, och öfvergår de flesta. Man kan utan partiskhet säga,

5 att den Finska bonden, i allmänhet mer än någon annan, lefver ett speculativt lif, och gör vida större eröfringar i vetandets verld, än man af hans otroligt inskränkta hjälpkällor kunde vänta. Det vore mycket att tala om Finnarnas begrundande af religiösa ämnen, en omständighet, som hos en och annan, kanske genom en mindre

10 upplysande, ibland bristande ledning från dess andeliga ledares sida, ty värr urartat till ett slags fritänkeri. Deras djupa håg för poesie är mera allmänt känd. Arithmetiska problemers lösning utgör för dem ofta ett älskadt tidsfördrif på lediga stunder, och man finner bland dem personer, som uppöfvat förmågan, att räkna

15 i hufvet, till en förvånande höjd. Det är på det högsta glädjande, att få meddela landsmän underrättelsen om en omständighet, som på ett utmärkt sätt bekräftar sanningen af det nyss anförda. Bonden Ivar Wäänenen, i Kehvo by af Kuopio socken, har af egen drift och omtanka nyligen fallit på ett förslag, att genom frivilliga samman-

20 skott af socknens Allmoge tillvägabrinda ett Capital, hvarmed någon blifvande författare till en Arithmetik på Finska språket kunde hållas skadeslös för sin möda och få trycknings-kostnaden betäckt. Enligt pålitliga berättelser skall detta hans förslag blifvit med den värma af socknens medlemmar omfattadt och haft en

25 sådan framgång, att en summa af 1000 Riksdaler Banco redan till nämnde ändamål blifvit sammanskjuten. Exemplet är i sig sjelft ett bland de sällsyntaste, och utmärker sig så mycket mer, som Kuopio socken ingalunda är att räknas bland de mera bemedlade, utan snarare de torftigare i Finland.

30 = Bland besynnerliga plägseder kan anföras böndernas i Tyrvis socken från urminnes tid antagna vana, att för en sten, benämnd *Ilmarin kivi*, alltid vid förbigåendet, blotta sitt hufvud och buga. Hvilka minnen denna sed antyder, lärer vara svårt att utreda. För några år tillbaka hade en Torpare vid besagde sten funnit en båge af

35 jern, den han fört och försålt efter jernvigt till någon ståndsperson i

socknen. Denne hade låtit omsmida bågen till en brandstake.

(*Helsingfors Morgonblad* 6/4 1832, nr 27)

ALLEHANDA.

Vanskligheten af försöken, att med ordbildningar ur modersmålet 5
ersätta och uttränga från fremmande språk lånade, så kallade ter-
mini technici, har åter blifvit bevittnad genom en af Hr C. I. L.
Almqvist i Stockholm nyligen utgifven *Svensk Språklära*. Bland de
mest misslyckade af hans antagna termer kunna följande räknas:
Bi-ord för Sak-ord (prae-position); *Egenskaps-ord, utledt ur lidande* 10
kraftord (participium passivum); Adjectivum kallas nemligen förut
i hans Språklära *Egenskaps-ord* och verbum *kraft-ord*; *Mergrad,*
mestgrad; *Hufvudsaks-ställningar, åt-ställningar, tillrops-ställningar*
(Nominativer, dativer, vocativer) m. m. – Tidningen Heimdall, som
anmäler Hr Almqvists Arbete, och som gifvit oss dessa notiser, 15
klandrar i en ganska klar och bestämd recension hans åtgärd i
afseende å försvenskningen af de gamla Latinska benämningarne,
och ådagalägger med lika tydlighet och insikt vådan och den ringa
nyttan af dylika försök. Och i sanning de stanna vanligen vid sådana
resultater, som att ordet philosophi gifves med ”*tanke slöjd*”, och 20
in corrigibel med ”*oafbaselig*”.

= Andra Häftet af Herr Ingelmans *Skaldeförsök* har utkommit
från trycket och skall till största delen uppfyllas af så kallade till-
fällighetsstycken, begrafnings- bröllops- namnsdags- och födelsedags-
verser, sånger till levande och döda personers ära och åminnelse, 25
m. m. Om nu en blind öfvertygelse om sådana kriors värde, eller
mödan att sätta dem i rim, eller båda dessa omständigheter förenade
göra dem för deras författare i allmänhet dyrbara och viktiga, är
svårare att afgöra än det är att se, att Svenska litteraturen hotas
med en öfversvämmning af privilegierade rimmerier, och att, om 30
blott folk fortfara att dö och gifta sig, poeter ej sakna vatten till
tårar, såväl af sorg som glädje, och ej heller tillförsigt, att med dem
nedgråta Allmänheten.

= Biskop Franzén har blifvit vald till Kongl. Svenska Vetenskaps-
Academiens Praeses för ingående år i succession efter Stats-Secre- 35

teraren Skogman, sedan Biskop Wallin, åt hvilken denna befattning förut blef uppdragen, undanbedt sig densamma, i anledning af sina öfriga flerfaldiga occupationer.

= Den verldsberömde Skalden, *Johan Wolfgang von Goethe*, afled
 5 den 22 förvikne Mars, i en ålder af 82 år och 7 månader. Naturen
 och lyckan synas hafva slösat med att göra denne mans lefnad
 betydelserik ej mindre än lysande. Född med ett genie, som i hvad
 omständigheter som helst troligen fängslat den bildade samtidens
 beundran, hade han det ödet att, genom en tidig bekantskap med
 10 den ädle Arfprinsen af Weimar, snart se sin framtid betryggad, och
 sina sträfvanden fria från alla band af jordiska omsorger. Redan vid
 sitt trettionde år var han utnämnd till Verkligt Geheime-Råd, och
 än mer, hade långt före denna tid utgifvit arbeten, som med förtjus-
 ning lästes öfver hela Europa. Af yttre utmärkelser skördade han
 15 flere, än som tillfallit någon egentlig Skald före honom. Prydd med
 många äfven utländska Magters höga Orden, såsom Alexander-
 Newsky-Orden, Hederslegionens Storkors m. m., emottog han af
 sin Storhertigligen vän den ena ärebetygelsen efter den andra, och
 såg samtidens största Snillen täfla i att offra honom rökverk af akt-
 20 ning och beundran. Mot dessa yttre fördelar svarade i öfvervägan-
 de mon den inre friskhet, practiska styrka och lefnadslust, som följ-
 de honom hela hans lefnad igenom, och som så fördelaktigt ingår i
 och characteriserar hans litterära arbeten. Otvifvelaktigt var det den-
 na hans lynnes objectiva tendens, som uppehöll hans i ungdomen
 25 vacklande helsa, och sedermera, då hans bröst vunnit stadga, skänkte
 honom ej blott glada år, utan äfven, öfver all vanlighet, många. Till
 hans närmaste vänner hörde den tidigt bortgångne herrlige Schiller,
 vid hvars sida han nu hvilar i Storhertigligen grafkapellet i Weimar,
 skiljd blott genom deras gemensamma Furstliga Beskyddare, som
 30 enligt egen anordning, har sin hviloplats mellan dem båda.

(*Helsingfors Morgonblad* 4/5 1832, nr 33)

UNIVERSITETS-NYHETER.

Härvarande Studerande-Corps höll den 12 innevarande Månad
 35 sitt Majkalas. En oblid väderlek hade ända dittills fördröjt frandet

af denna glada fest. Klockan 2 eft. m. sammanträffade, enligt öfverenskommelse, Corpsens ledamöter vid det n. v. Universitets-Huset och aftågade derpå kl. half 3 i ordnade rader längs Unionsgatan öfver Senats-torget o. s. v. till det en qvart mil utom Staden belägna Södernäs, hvarest en rymlig äng, innesluten af skogbevuxna backar, var upplåten till deras disposition för dagen. 5
 Ett stycke utanför tullen uppstämde sångsällskapet, som utgjorde förtroppen, några omtyckta visor, och den långt utsträckta raden drog sig tillsamman, och fortsatte i en sluten skara sin gång, till dess den, vid en till mötesplatsen ledande biväg, möttes af Finska Gardes Skarpskytte Bataljonens Musik-Corps, och vid de starkare och mera hörbara tonerna af dess Instrumenter, åter spridde sig, och i förlängd linie genomvandrade den af granar uppresta alléen, vid hvars slut ängen med sina tält, bord och förfriskningar utbredde sig för de kommande. Den i Åbo vanliga seden, att vid 15
 ankomsten till Majfältet uppställa sig i en halfcirkel på ett afstånd från bor-den, och i kapplopp täfla om första glaset, saknades här, ehuru den var nätt och kastade ett sken af de olympiska lekarnas ära på segervinnaren. Likväl var äfven nu föga någon sen, att med *sitt* första glas helsa Maj och sina bröder välkomna. – Tvenne andra Musik-Corpsers förstärkte snart derpå Gardes-Musiken, och man gjorde sig redo att börja de vanliga lekarne. Danspartier ordnade sig här och der, bollspelet styrdes af sina gamla erkända kungar, och den raska simmleken glömdes ej heller. De lätta simmarena, snarast liknande flygfiskar, sågos än sväfva högt i luften, 25
 än åter sjunka tillbaka i sina vågor, bildade af de i en lång dubbelrad uppställda kamraternas förenade armar. Då och då såg man någon mera ovan slungas utom strömfåran, sprattla ett ögonblick på marken, och straxt derpå kasta sig ned i den fasta böljan igen, för att med bättre erfarenhet söka en bättre framgång. Snart hade 30
 äfven Studerande Corpsen den glädjen att se sin vördade högste Styresman på stället, K. Universitetets Tjenstförrättande Vice Cancellor, anlända, för att öfvervara och lifva dess sammankomst. De glada ropen: Cancellor kommer, Cancellor kommer, drog för en stund uppmärksamheten från lekarne, och då ett upprepadt Hur- 35

ra! af dem, som främst strömmat fram för att emottaga sin högt
 vördade gäst, skallade vid andra ändan af gran-alléen, trängde
 sig alla fram, för att vid hans första anländande till fältet med
 samma helsning få emottaga och hylla honom. Det är en herrlig
 5 syn, då en Corps, hvars tillgifvenhet man är öfvertygad om, att
 hvarken med makt kan utkrävas, eller med guld köpas, sjelfmant
 ger en person bevis af aktning, förtroende och kärlek, i den grad,
 som Academiens Medlemmar då gåfvo dem åt sin ädle Styresman.
 En sådan gärd kommer från hjertat, och den enthusiasm, hvarmed
 10 den frambäres, är ett uttryck af den moraliska känslans njutning
 vid firandet af allt, hvad den skattar ädelt och godt.

Sedan dagen förlidit under den lifligaste ungdomliga munterhet
 och samdrägt, och sen man med särskilda skålar, hvaribland må
 nämnas de till Hans Majestät Kejsaren och Hans Kejsarliga Höghet
 15 Thronföljaren, hyllat de käraste föremålen för hjertat, åtskiljdes
 sällskapet kl. vid pass 9 till 10 på qvällen och tågade, i spridda
 skaror, en hvar till sitt.

Jag tar för avgjort att mången finnes, som med ensidighet
 och stränghet bedömmar dylika samqväm af ynglingar, hvilka de
 20 kanhända tilltro för liten försigtighet och för mycket öfvermod.
 Vare härmed huru som helst, så är det dock visst, att den skönhet,
 som ligger i idéen af dessa Majfester, mer än tillräckligt talar för
 deras firande framdeles, såsom åren tillföre. Det hvilat en reli-
 giös betydelse öfver dem. De äro Jubeldagar för den studerande
 25 Ungdomen, stunder då den uppfattar sig sjelf till sin betydelse och
 anda, och då hvarje individ i densamma ej blott tänker, men ser
 sig vara en lem af ett högre, allmännare lif, och känner och röjer
 sällheten af att som sådan vara försmulten i ett mål, som är allas.
 Den enskilda ser på en gång sitt värde, såvidt han känner sig höjd
 30 till harmoni med det helas och sin betydelselöshet, om han fattar
 sig såsom från dess anda söndrad, och man kan vara säker om
 att ganska få bivista en sådan fest, utan att de, flere stunder af
 densamma finna sig lyftade till känslor, som för människohjertat, i
 hvad förhållande som helst, äro evigt helsosamma och dyra.

(Helsingfors Morgonblad 18/5 1832, nr 37)

UNIVERSITETS-NYHETER.

Det nya Universitets-Husets invigning skedde, såsom bestämdt var, den 19 i denne månad. Efter vanligheten vid Academiska högtidligheter, var af Rector Magnificus ett Programm utfärdadt, med inbjudning af vettenskapens och upplysningens gynnare och vänner 5 att öfvervara festen, och den lysande samlingen af i Universitetets glädje och förhoppningar deltagande medborgare var så stor, som Solennitets-Salens utrymme medgaf. Klockan 10 på förmiddagen inträffade de bjudne och intogo sina platser, och en stund derefter intogade i procession Academie-Staten under chörer af musik och 10 sång. De för tillfället författade verserna skola här nedan meddelas. Professoren Linsén, som var den ene utsedde talaren för dagen uppträdde i cathedern och tolkade på Svenska med kraft och värma tankens och upplysningens lof; efter honom talade äfvenledes Professoren Solovieff på Ryska öfver Rysslands Litteratur och odling. 15 Festen beseglades med en Gudstjenst i Stadens Lutherska Kyrka, vid hvars slut Academiens närvarande Styresmän och Ledamöter, i ett högtidligt tåg, åter inträffade på Universitetshuset kl. nära half 3. Klockan 3 gafs af Universitetets Tjenstförrättande Vice Cancellor, General Thesleff, en stor middag, hvarvid efter de undersåtlige 20 skålarne, det åter uppgående Universitetet, och dess ädle Styresmän helsades med glada skålar.

Hvar och en känner det oblida öde, som öfvergick Universitetet i Åbo. Gången af dess återupprättande må här, med uppgifter lånade ur förutnämnde Programm, i korthet tecknas. Redan den $\frac{9}{21}$ 25 October 1827 fann Hans Kejslerliga Majestät i Nåder godt förordna, att Finlands Högskola åter skulle uppresas ur askan, och med förändradt namn, efter sin Höga Vålgörare och Beskyddare, Kejsar Alexander I, högstsalig i åminnelse, kallas *Kejslerliga Alexanders Universitetet i Finland*; hvarjemte dess plats skulle flyttas från Åbo 30 till Helsingfors. Genom ett ytterligare Edict af samma dag behagade Hans Majestät bestämma till local för Universitets-byggnaden vestra sidan af Helsingfors stora torg, midtemot Senatshuset. Hwad medlen till byggnadens företagande vidkommer, hade Hans Majestät, i Rescript af den 16 October 1827, fastställt, att tull-intraderna 35

för utskeppade bräder, ved, bäck och tjära, hvilka redan under Svenska väldet, enligt Kongl. Br. af den 2 Junii 1801 och den 19 Julii och 14 November 1802, voro anslagna till uppförandet af det genom branden sedermera förstörda Universitets-Huset i Åbo, och

5 för hvilkas åtnjutande tiden, enligt Kejslerl. Rescriptet af den 2 Maji 1822, blifvit förlängd intill år 1828, nu skulle tillfalla Universitetet ända till slutet af år 1868, och användas för den nya byggnadens behof. Till denna Nådebevisning mot Universitetet behagade Hans Majestät lägga en annan ej mindre vigtig, i det H. M. i Rescript af

10 den 20 Maji 1827 förunnade Universitetet rättighet att under en tid af 30 år, räknad från den 1 Maji nämnde år, sig till godo hålla inkomsterna från ledigvarande Pastorater öfver hela Finland, under samma vilkor, vid hvilka Hans Majestät Konungen i Sverige, i Bref af den 30 Januarii och 17 April 1798, äfvensom 2 Junii 1801, fäst

15 tillåtelsen för Åbo Academie att dessa inkomster uppbära. Men då det icke rimligtvis kunde förmodas, att dessa medel strax och så fort de af behofvet påkallades, skulle inflyta, och Universitetets Cassa icke kunde bestrida en så stor utläggning, försträcktes af Monarchens Nåd åt Universitetet ett räntefritt lån af 500,000 Rubel

20 Banco-Assignmenter, med det synnerliga begifvande, att denna summa först efter förloppet af 10 år ur Nybyggnadsfonden skulle behöfva återbetalas. Sedan sålunda medel till verkets företagande funnos, och kunde efter behof disponeras, och sen den af Herr Öfver-Intendenten och Riddaren Engel gjorda ritningen, under

25 den 12 Martii (21 Febr.) 1828, blifvit i Nåder fastställd, utbjöds verkställigheten af byggnaden på entreprenad-auction. Det af Herr Öfver-Intendenten uppgjorda kostnadsförslaget besteg sig till 451,249 Rubel Banco-Assignmenter; vid Auctionen förbundo sig Handlanderne Fredrik Adrian Gadd och Alexander Uschakoff,

30 att för en summa af 378,800 Rubel, inom utsatt tid, öfverlemnade byggnaden färdig och fulländad. Detta anbud godkändes, och arbetet företogs i Julii sistnämnde år. Enligt öfverenskommelse med Entrepreneurerna, var det bestämdt att Byggnaden, vid fastställdt årligt fortskridande, skulle till den 1 October 1831 i fullständigt skick öfverlätas till Universitetets disposition. Men då

35

Hans Majestät i Nåder tagit i öfvervägande den våda, för hvilken ej mindre Academiens Medlemmar, än dess samlingar blefve utsatte i nya och ännu fuktiga rum, fann Hans Majestät godt förordna, att det åt Universitetet, under byggandet af dess nya hus, upplåtna General-Inspecteurs-huset, skulle intill den 1 Junii innevarande 5 år få behållas.

(*Helsingfors Morgonblad* 22/6 1832, nr 46)

UNIVERSITETS-NYHETER.

Den Philosophiae Magister-Promotion, som den 21 i denne månad 10 firades, var den 53 i ordningen af dem, som sedan det Finska Universitetets stiftelse förefallit inom detsamma. Promotionen räknade fem Jubel-Magistrar, hvaraf dock blott en, Prosten och Kyrkoherden i Nousis, Magister *Joseph Höckert*, bivistade Acten. De öfriga frånvarande Jubel-Magistrarne voro Contracts-Prosten 15 och Kyrkoherden i Wehmo och Lokalax, Doct. *Isaak Eneberg*, Cancellie-Rådet, Prof. och Ridd. D:r *Johan Fredrik Wallenius*, Kapellanen i Koskis af Nyby eller S:t Mårtens socken, Magister *Joachim Johnson* och Chemiae Professoren och Riddaren, Magister *Johan Gadolin*. De unga Magistrarnas antal utgjorde 56. I stället 20 för Professoren Avellan, som af sjukdom var hindrad att förrätta ceremonien, utdelte Professoren och Riddaren *Pipping*, såsom Promotor, kransarna. Den ungdomliga festens glans öktes af en talrik och lysande folksamling, hvars deltagande för de Academiska högtidligheternas åldriga, osminkade pomp, säkert med glädje 25 erkändes af hvar och en, som besinnade hur lätt de hopade och utan afbrott på hvarandra följande festiviteter kunna trötta intresset, och huru till den grad litet denna följd nu inträffade, att allmänhetens lifligt yttrade aktning för dem snarare med hvarje ny dag tycktes ökas. Bland de promoverade fullgjorde Magister 30 *Alexander Fredric Laurell*, såsom Primus, åliggandet att besvara Magister-frågan, som framställdes af Adjuncten i Historien, Magister *Reinhold von Becker*. Ultimus Magister *E. J. Bonsdorff* slöt acten med tacksägelsetal; och liksom dagarna tillföre begicks ytterst gudstjenst i Stadens kyrka. På aftonen gåfvo de Promoverade 35

Magistrarna en lyster bal på de rum i General-Inspecteurshuset, som för middagsfesterna de båda förra dagarna varit upplåtne.

(*Helsingfors Morgonblad* 25/6 1832, nr 47)

- 5 YTTRANDEN AF PÅFVEN CLEMENS XIV, (GANGANELLI).
 År 1829 utkom i Tyskland en bok, innehållande några af nämnde Påfves yttrade tankar och meningar i de viktigaste förhållanden af lifvet, jemte H. H:ts efterlemnade bref och circulärer, beträffande Jesuiter-Ordens upphäfvande. Om man å ena sidan vid betraktandet
 10 af den grundval och de förhållanden, på hvilka den Påfliga makten upprest sig till sin höjd, och alltid måste hvilat, för att ej fullkomligen ramla, medger att denne store man var en bland de för sitt kall minst passande personer, som historien känner, så kan man, å andra sidan, ej annat än med beundran omfatta hans skarpsinnighet, hans kärlek
 15 till sanningen och hans värma för det rätta, hvilket han i allt sökte och ställde i dagen, utan afseende på de ofantliga uppoffringar, som detta nit kostade honom. Vi äro vane att betrakta det Påfliga väldet såsom ett systematiskt sträfvande att fjättra menigheten i okunnighet och mörker, för att sjelft afgudiskt tillbedjas, lyftas och riktas; hvad
 20 skall man då tänka om en Påfve, för hvilken icke blott all smickrande dyrkan, allt inflytande, utan ock den historiskt helgade skyldigheten att bevaka sitt kalls vigt och förmoner, voro ett intet, emot det ädla begäret att skingra fördomar, att upplysa menskligheten och bereda frid och försoning. Här, några af hans tankar:
 25 "Ett af uppfostrans hufvudsakliga föremål är, att med klokhet väcka i de ungas håg böjelsen till ett sjelfständigt tänkande och en sjelfständig verksamhet. Det är bedröfligt om en lärjunge intet annat får inhemta, än konsten att – upprepa.
 30 Af en svärmare, som, då han uppoffrar medmenniskor åt sitt hat, tror sig göra en Gudi behaglig gerning, får man ej vänta den ringaste mensklighet.

Under förevändningen att försvara Guds och Kyrkans rättigheter, söker
 35 man blott tillfredsställa sin egen stolthet, och anser häftigheten af ett sjudande

blod, en utsväfvande inbildning för sannt nit. – Fördomar äro en annan källa till svärmeri. Har man, till vår olycka, öfvertygat oss, att en blott och bar sektmening är en trosartikel, så skola vi finnas färdiga nog att, för att förfäktas densamma, äfventyra lifvet. – Oftast ligger grunden till ofördragsamhet och förföljelsetanda i djup okunnighet. 5

Man skulle bilda blott hycklare och bedragare, om man med våld ville tvinga dem, som icke tänka lika, tillbaka till kyrkans sköte. Orden: ”nödga dem att ingå” äro tagna ur en liknelse, och hafva aldrig betydt att man mot deras vilja skulle tvinga människor att blifva Catholska eller Christna. 10

Att Hedningarne voro vidskepliga kan icke förefalla någon förunderligt: hela deras Religion var blott vidskepelse. Men förvånande är det, att Christendomen bland sina bekännare räknar så kallade upplysta, hvilka försumma de viktigaste pligter och deremot äro tillgifna dikter och obetydliga ceremonier. Förgäfves säger man dem, att Helgonens förböner icke äro mer än nyttiga, och att äfven de heligaste bilder ingen kraft äga. Förgäfves åberopar man Guds ord, som uttryckeligen säger, att icke alla varda saliga, som åkalla honom, och att man intet annat är, än en hvitmenad graf, om man äger en blott yttre fromhet, att, om våra afsigter äro onda, våra gerningar måste vara likaså. De glömma Christus och befatta sig blott med hans tjenare. De vända sig till bilder, i den förhoppning att dessa skola kunna höra dem. De uttala en mängd böne-formler, utan att besinna deras innehåll, och tro att ceremonier, som dock endast utgöra utsidan af lagen, äro tillräckliga till deras rättfärdiggörelse och salighet. På detta sätt stiftar vidskepelsen, som lik en Apa härmar Religionen, så mycket mer ondt, ju mer hon insöfver syndaren i en falsk säkerhet, under hvilken han med förargelse ser allt, hvad som ej öfverensstämmer med hans fördomar, och ofta afskyr Guds sanna tjenare, derföre att de ej hänga vid samma småsaker som han, utan visa den frid och förtröstan, som äro kännetecken på Guds verkliga barn. 15 20 25 30

I en predikan må man hålla sig mer till sedoläran än till mysterierna.

Hvilken acquisition vore det ej för kyrkan, om Protestanterna återvände i dess sköte. De skulle förena sina insigter med våra, och frukten deraf skulle 35

blifva den skönaste och fastaste öfverensstämmelse i att störta otron. Men
 vår pligt vore också, att upptaga dem med en ömhet, som skulle bevisa, att
 man hölle dem hjertligt kära, vår pligt vore, att ej med det ringaste ord göra
 dem förebråelser för det förflutna. Detta är en omständighet, som alla med
 5 den lifligaste ifver måste önska. Ty ingenting finnes mer nedslående, än att
 se Christna, som i sin läras väsendtligaste grundsanningar äro ense, och
 blott i det oväsentliga äro skilda, såsom med en kopparmur.

Om man är en sann medlem af den Catholska Kyrkan, så har man
 10 verkligen två klippor att akta sig för, den, att ej tro för mycket och den att
 ej tro för litet. Skulle man sätta tillit till alla de reliquier, dem man öfverallt
 visar, så blefve man ofta nödsakad att tro, att ett helgon ägt tio hufvuden,
 eller tio armar. – Blott Christi förmedling är nödvändig; helgonens deremot
 endast god och nyttig. Det lägre folket, som hvarken tänker eller dömmar,
 15 utan blott blindvis tror, vet ej af någon sådan skilnad.”

(*Helsingfors Morgonblad* 9/7 1832, nr 51)

ALLEHANDA.

Äfven i år har en minnesfest åt Bellman blifvit firad af Sällskapet
 20 *Par Bricole*, årsdagen af högtiden vid aftäckningen af hans Byst.
 H. M. Drottningen och H. K. H. Kronprinsessan hade i vagn stannat
 nedanför monumentet, och H. K. H. Kronprinsen till fots begifvit
 sig upp till Bysten, hvarest Sällskapet var samladt. Sedan melodien
 till *Hvila vid denna källa* blifvit intonerad af den på olika ställen
 25 placerade Harmoni-Musiken, afsjöngs samma stycke af närvarande
 musikälskare hvilka äfvenledes, efter en intervall af Bellmanska
 melodier utförda af Hautboister, uppstämde en af Hr Dahlgren
 författad sång på musiken till *Blåsen nu alla*. På en bakom Bysten för
 Harmoni Musiken uppförd lektare hade man anbragt en smakfull
 30 decoration med Bricoleriets vapen och insignier. Den församlade
 skaran af åskådare var ganska talrik. Efter ceremoniens slut hade
 Ordens Sällskapet supé och illumination i Hr Pierres Restauration
 vid Djurgårdsslätten.

= Fröken von Schoulz tros vid slutet af nästlidne månad hafva
 35 inträffat i Florens, der hon skulle ärna en längre tid kvarstanna för

att fortsätta sitt konst-studium.

= Antalet af vid Upsala Universitet inskrifne Studerande utgjorde sistlidne Vårtermin 1342, af hvilka 786 voro närvarande och 556 frånvarande; 8 voro under 15 år, 322 mellan 15 och 20, 709 mellan 20 och 25, 240 mellan 25 och 30, 52 mellan 30 och 35, 10 mellan 35 och 40 samt 1 öfver 40 år. Tvenne (?) utländningar besökte Universitetet.

= På något föregående blad af denna tidning nämndes om den vackra *Academiska Föreningen i Lund*. Svenska Tidningar klaga öfver, att den ädla anda, som lifvar Studenterna vid detta Universitet, icke har motsvarighet i den, hvaraf Universitetets lärare äro intagne. Det skall nemligen mellan dem herrska en oenighet och en förbistring, på hvars utbrott, till och med i handgripligheter, de allmänna Bladen lemna bedröfliga intyg.

= Den läsande Allmänheten har att vänta ett stort arbete af den bekante skalden Ling. Han har nemligen omarbetat och till 30 sånger utvidgat sin förut i 8 sånger utgifna Episka Dikt: *Asarne*. Arbetet torde innan kort anmälas till subscription. Heimdall upptar såsom profstycke en betydlig del af första sången. Oss synes, att dömna af det anförda profvet, denna Dikt lida af tvenne viktiga fel: en öfverlast af bilder och bisaker och en tung och staplande versification.

(*Helsingfors Morgonblad* 20/8 1832, nr 63)

LITTERÄR FÖRENING I SVERIGE.

Den karakter af isolering och enskildhet, som man ej utan skäl ansett vidlåda Sveriges litterära sträfvanden, synes nu vara på puncten att genom ett blott pecuniärt medel kunna aflägsnas. Det eljest minst disponibla vid företaget att tillvägabringa gemensamhet i lärda och vittra värf, litteratörernas egen vilja, håg och ifver för saken, är nemligen redan att påräkna, och det återstår ej annat, än att patriotismen tillskjuter sin lätt tillgängliga skärf, för att det ädla ändamålet skall uppnås. I Upsala har för kort tid sedan (den 15 sistlidne September) utkommit ett: *Förslag till en Litteraturförening*, undertecknad af 22 bland Universitetets utmärktaste

Lärare och Vetenskapsidkare, af hvilket vi önske få meddela här det hufvudsakligaste, dels summariskt, dels i utdrag, så mycket nödigt är till upplysande af denna föreningsplan och afsigter. – Inbjudningen till deltagande i föreningen sträcker sig ej blott till de

5 utmärktare Litteratörer, Sverige äger och högaktar, utan jemväl till de Litteraturens gynnare och vänner, hvilka på mångfalldiga orter kringspridda hittills förgäfves önskat sig tillfälle, att med gemensam kraft befrämja culturens framgång. ”Fullständigare uttryckt” heter det, ”är de underteknades afsigt den, att efter förmåga gifva dels

10 väckelse, dels näring, dels ledning åt en allmännare kärlek för vetenskaperna och vitterheten, att så emellan dessa sjelfva, som emellan dem och de sköna konsterna knyta ett närmare samband, att i ett enda broderligt förbund sammanfoga de män, som i Sverige helga sitt lif åt deras tjenst; att för Universiteternas verksamhet

15 öppna en omedelbar och oafbruten väg till den större Allmänheten, samt dymedelst bereda en liflig växelverkan af ömsesidigt båtande inflytelse; slutligen och framför allt, att dervid framkalla och till fri utveckling förhjelpa yngre litterära krafter, genom den uppmuntran, det understöd, hvarförutan de, esomoftast gå för fäderneslandet

20 förlorade.” Denna uppmuntran skulle bestå i t. ex. anslag för särskilda forskningars anställande, belöningar för utgifna skrifter af sannt och låfvande värde o. m. d.

Vidare anmäla sig de underteknade vara hugade att från och med nästa års början samtidigt utgifva:

25 1:o En Vetenskaplig Tidskrift, innehållande Original-afhandlingar, utförligare uppsatser, större öfversigter af utländsk litteratur och konstodling:

2:o En Litteratur-Tidning, upptagande recensioner öfver den inhemska litteraturens märkvärdigare alster, smärre uppsatser,

30 jemte kortare underrättelser om de viktigaste arbeten på främmande språk, konstnyheter m. m.

Ett mera speciellt tillkännagifvande af företagets plan kommer att vidfogas prenumerations anmälningen. Af dess medarbetare ärnar föreningen, i afseende å likhet i åsigter, ej fordra någon ”så beskaffad

35 enstämmighet, som skulle göra dessa Tidskrifter uteslutande till

verktyg för en eller annan så kallad skolas eller särskild litterär opinions tänkesätt. Bidrag från alla synpuncter äro välkomna när de äga allvarets, grundlighetens, billighetens värde; den enda enstämmighet som önskas, är nit för sanning, upplysning, mensklighet och fädernesland.”

Då genom prenumeration allena, särdeles på litterära producter, som afse något mer, än det blott för dagen gällande, medel föga vore att påräkna ens till utgifvande af de båda Tidskrifterna, mycket mindre till befordrande af föreningens öfriga ändamål, anse dess namngifna Ledamöter en dylik tillgång endast derigenom kunna åstadkommas, att en större *Litteratur-Förening* genom årligt sammanskott verkar för förslaget framgång. De, som vilja ingå i nämnde *Litteratur-Förening*, såsom medlemmar, borde derföre, vid hvarje års slut, så länge de i föreningen kvarstå, för det följande året erlægga en afgift af 10 R:dr Banco, såsom gifva till dess disposition.

(*Helsingfors Morgonblad* 15/10 1832, nr 79)

Medlidsamhet, beredvillighet att hasta nödställda till undsättning, att skänka dem tröst och hugsvalelse, denna naturens sköna gifva, utgör onekligen det band, som starkast närmar den ena människan till den andra. Ej så mycket den välgering, man njuter, som den man utöfvar, den hjälp, som räcket en like i nödens stund, gifver själen en högre lyftning, öppnar för hjertat en rikare källa af sällhet. Hvem vill icke gerna hjälpa, om han endast djupt känner, att hjälp påkallas?

För få bland oss, Finnar, lär det väl mer vara okänt, att ett stort antal af våra Samfundsbröder i de nordliga landsorterna lida en utsäglich nöd; att hungern, följande i spåren af frostens mest grymma förödelse, intränger der i mången hydda, så mycket mer hotande, som genom ett, och på många ställen flera föregående års missväxt, alla tillgångar finnas uttömda. Det kraftfulla folk, hvars ej mindre idoga omtanka, än dristighet och styrka att trotsa ett hårdt luftstreckts hinder, alltid har väckt beundran, sänker nu matt och modlöst sina armar, nära att falla ett offer för den allmänna olyckan. Det påkallar nu om någonsin vår hjälp: vi kunna ej fördröja den,

vi måste hjälpa, af alla krafter söka rädda det! Förfärlig är i synnerhet den tanken, att ett talrikt slägte af späda, inträdande i lifvet med rättmätiga anspråk på dess glädje, möter dess sorger och smärtor i deras ryligaste skepnad; att de förhoppningar, dem det
 5 *medför åt stat och mensklighet, skola till intet göras! Utan snar hjälp är detta oundvikligt: ty de små värnlösa hotar faran aldramest. Må vi bidra att rädda dem, och i deras räddning inberga en skörd af kommande åldrars välsignelser!*

Gåfvor till understöd för de nödlidande i Wasa, Kuopio
 10 *och Uleåborgs Läner, som här i Helsingfors samlas eller från landsorterna hit insändas, emottagas i Herrar Frenckell & Sons samt Herr Vice Consuln Wasenii Boklådor, äfvensom af Herr Vice Consuln Borgström och Herr Universitets-Apothekaren Appelgren. Efter Gifvarens föreskrift, skola de afgå till det ena eller andra Länets*
 15 *Höfding, för att sedermera genom Pastorerne och Föreståndarne af Fattigvården i Församlingarne utdelas åt de mest behöfvande. Också på andra ställen finnas säkert Menniskovänner benägna att åtaga sig insamling af lika bidrag, och att dem, på lika sätt, befordra till bestämd ort.*

20 *(Helsingfors Morgonblad 29/10 1832, nr 83)*

MÄRKVÄRDIG SPRÅK-KÄNNEDOM.

På Genuas redd, försäkrar ögonvittnen, finnes för närvarande och har redan i årtal funnits en gammal man, en slags månglare eller,
 25 som han af sjömän kallas, kattdrejare, hvars lefnadssätt och meriter såsom språk-karl ej fela att väcka undran. Denne veteran i sin profession lägger med sin julle till vid ett Ryskt fartyg. Det köpes, det prutas, det skrattas, och under allt detta har vår Genuesare en så Rysk tunga, som trots någon af skeppsfolket. Handeln är gjord
 30 och han riktar sin blick och kosa till ett Finskt fartyg i grannskapet. Redan på godt håll hvilar han på årorna, höjer opp en flaska i hvardera handen, och ropar med mycken förtrolighet sitt: tahottakos maitoa, palon-viina? m. m.

Besättningen vinkar honom. Han sätter till sidan, och Finska
 35 talar han nu i kapp med sjelfva matrosen från Finnmarken. Kaptenen

kommer opp på däck, ser honom och dundrar till, på Svenska, sitt: "hvad har ni här att göra? Drag för tusan och låt bli att ligga här och fylla mitt folk." Gubben lägger ut en aln eller par från fartyget och svarar med lika spotskhet: "Jag ligger här nu, herre, och ärnar ligga här. Jag har sen mitt tjuguandra år rodt på Genuas 5 redd, och har privilegium dertill, och tror ni er vinna något, så gå i land och klaga." – Emellertid går handeln i smyg med besättningen både på Finska och Svenska, tills man å ömse sidor fått nog, och gubben ger sig af igen, och med munnen full af Engelska helsar 10 de törstiga gossarna om bord på en i nejden liggande Engelsman. Så gör han sin rund från fartyg till fartyg, öfverallt lika hemma och lika förstådd.

Denne märkvärdige linguist äger ett betydligt stenhus i Genua, hvilket han har uthyrdt; sjelf bor han natt och dag i sin lilla båt, hvarest blott en ringa, utspänd duk tjenar honom till tak och skjul 15 mot oväder, och en lätt kudde ger stöd och hvila åt hans hvita, sjuttioåriga hufvud.

(*Helsingfors Morgonblad* 26/11 1832, nr 91)

UNIVERSITETS-NYHETER. 20

Ryttmästaren vid Gardet till häst, Flygel-Adjutanten, *Paul Alexandrow*, har af önskan att förkovra Kejslerliga Alexanders-Universitetets i Finland förråd af vetenskapliga hjälpmedel, till detta lärosäte förärat en dyrbar Boksamling, utgörande vidpass 24000 25 Band af Fransyska, Tyska och Latinska verk, i Theologie och öfrige vetenskaper, särdeles i Historien och förnämligast i den öfver medeltiden. Också befinnes deribland en ganska fullständig samling af Romerska Classiker af de bästa Editioner, samt några Incunabler. Denna boksamling, som den 19 (31) December 1832 30 affärdades från S:t Petersburg, anlände hit till Helsingfors den 11 innevarande Januarii i 99 Packkorgar och aflevererades till Kejslerl. Univ. Bibliothekarie, Herr Professoren och Riddaren Pipping. Genom denna utmärkt frikostiga gåfva har Universitetets Bibliothek så tillvuxit i rikedom, att det i det närmaste torde med 35 en tredjedel öfverskjuta det genom branden i Åbo förstörda, vid

pass 40,000 volumer starka Akademiska Bibliotheket.

(*Helsingfors Morgonblad* 14/1 1833, nr 4)

RÄTTELSE.

- 5 Af det till Universitetet skänkta Bibliothek, hvarom i föregående Nummer skrefs, att det anländt i 99 Packkorgar, hade redan i Dec. sistl. år en annan del blifvit hit transporterad i 111 Packkorgar; hvilket härmedelst som rättelse anmärkes.

(*Helsingfors Morgonblad* 18/1 1833, nr 5)

10

ANMÄLAN.

- För de nödlidandes räkning i Wasa, Uleåborgs och Kuopio Läner har jag äran, att till prenumeration hos mina Landsmän anmäla en ny Samling af Dikter (dels förut otryckta, dels spriddt förekommande
- 15 i *Helsingfors Morgonblad* och andra tidskrifter) besörjd i likhet med mina år 1829 utgifna Dikter. Arbetet kommer att utgöra vid pass 11 tryckta ark, och priset är 1 R:r 32 sk. B:co. För att icke riskera, att betunga den inflytande prenumerations-summan med ett kanhända ändamålslost öfvertryck, komma ej flere Exemplar att
- 20 afdragas, än de, hvilka bestämdt och med insänd valuta reqvirerats; hvarvid dock bör anmärkas, att man trott sig utan äfventyr kunna taga derutöfver 100 Exemplar, för att i bokhandelsväg försäljas i Sverige, äfvenledes till de nödlidandes förmån. För slutlig redovisning blir det nödvändigt, att hvar och en Prenumererande antecknar sitt
- 25 namn, jemte den summa med hvilken han bidrager, på listorne, då tillika med arbetet sedan skall följa såsom bihang en tryckt förteckning såväl på resp. Prenumeranter, som på deras contributioner. Då man icke mera utan stora omgångar och svårigheter kunde föranstalta om, att prenumerations-listor blefve spridda till hvarje ort inom
- 30 Fäderneslandet, har man trott sig medelst tidningarne kunna vända sig till Landsmän i allmänhet, som vore böjde för att befrämja ändamålet, med en anmodan, att hvar på sitt håll öppna listor till prenumeration. Dessa listor tillika med de upptagne medlen kunna sedan adresseras till *Österbottniska Afdelningen vid K.*
- 35 *Alexanders-Universitetet*, hvilken bestämdt sig, att såsom gifva

förskjuta, i hvarje fall, tryckningskostnaden för arbetet och, i händelse af en inskränktare prenumeration, äfven det till upplagan åtgående papperet, och inom hvilken i öfrigt det ekonomiska vid företaget kommer att handhafvas. På det att den undsättning, som härvid är afsedd, desto snarare må hinna de behöfvande, är det af nöden att prenumerations-listorne så fort som möjligt och sist inom slutet af nästkommande April äro hit insände; och skola de reqvirerade Exemplaren till Midsommaren förskaffas sine ägare i händer, då det med minsta kostnad och omgång torde kunna verkställas. 5 10

Job. Ludv. Runeberg.

(Helsingfors Morgonblad 1/2 1833, nr 9)

ALLEHANDA.

[— — —]

= Natten mot sistlidne fredag, kl. vid pass 11, utbrast eldsvåda här i staden, i ett boningshus tillhörigt Gördelmakare-Enkan Jervström. Genom tillkommen hjälp hämmades elden, så att kl ½ 1 all fara var förbi, sedan dock det antända huset nedbrunnit. 15

(Helsingfors Morgonblad 18/2 1833, nr 14) 20

SÄTT ATT PRÖFVA BARNES FALLENHET.

(Från Tyskan.)

Är en far oviss om sin sons kynne, så må han föra honom ungefär i hans sjunde år till en gärdesgård, der han kan både krypa under och klifva öfver, (det förstår sig, att fadren ej får visa honom vägen, utan låta honom sjelf välja). Klifver han, så blir det en man af honom; kryper han, så är fadren att beklaga, som har en sådan son, och bör låta honom bli linväfvare eller skräddare; alldenstund, såsom det Engelska ordspråket lyder: nio skräddare gå på en man. 25 30

Likaledes, om en far vill veta, om hans son skall förvärfva ära som prosatör, eller poet, må han ge honom en flaska medicin, hvaraf hvarje timme ett visst antal droppar skall tagas in. Han skall sjelf afmäta det bestämda måttet. Droppar han, så är han en vinglös 35

prosaist, låter han dosis rinna och räknar under squalregnet ett, tu, tre, till den utsatta summan, så är han poet, m. m.

(*Helsingfors Morgonblad* 22/4 1833, nr 29)

- 5 Sedan den för prenumerationen å Andra Häftet af Magister Docens Runebergs Samlade Dikter bestämda tiden numera är utgången, får man tillkännagifva respect. Prenumeranter, att, såsom framdeles å den Förteckning öfver Prenumeranterne, som kommer att åtfölja sjelfva arbetet, närmare skall redovisas, Summan af prenumerations-
 10 medlen för de 566 exemplar, som blifvit reqvirerade, uppgått till 1121 Rub. 60 kop. B:co Assign. och 847 Rdr Sv. B:co, och att dessa medel blifvit i tre lika delar till Herrar Landshöfdingar i Uleåborgs, Wasa och Kuopio Län remitterade, för att till understöd
 15 fördeladt, har man äfven kunnat afsända det inom den Studerande Corpsen af Österbottniska Afdelningen gjorda sammanskott af 400 Rubel Banco-Assignmenter och 23 R:dr Svenskt Banco, som ursprungligen var bestämdt att till tryckningskostnad användas, sedan Hrr Bokhandlare Frenckell & Son åtagit sig att för rätten
 20 till öfvertryck kostnadsfritt lefverera de subscriberade 566 exemplaren. Midsommartiden hoppas man kunna tillställa respective Prenumeranter det reqvirerade antal exemplar.

(*Helsingfors Morgonblad* 24/5 1833, nr 38)

25 HELSINGFORS, DEN 10 JUNI.

- Deras Kejsarliga Majestäter, Kejsaren och Kejsarinnan af Ryssland, anlände i högönskelig välmåga hit till staden, i dag kl. 7 på förmiddagen. Deras Majestäter hade täckts välja Ångfartyget Ischora, åtföljd af andra fartyg, för öfverfarten från Reval. En
 30 oräknelig folkskara helsade Deras Majestäter med lifliga glädjerop från stranden och afbidade Deras landstigning. Stor parad är anbefalld kl. 12. För aftonen är en Bal föranstaltad af Stadens Borgerskap, hvilken det förljudes att Deras Kejsarliga Majestäter Nådigst lofvat besöka. – Uti Hans Majestäts svite anlände hit äfven,
 35 på samma fartyg, Hans Durchlaucht General-Gouverneuren Furst

Menschikoff. Geheime-Rådet, Grefve Rehbinder var redan förut till hufvudstaden anländ.

(*Helsingfors Morgonblad* 10/6 1833, nr 42)

ANMÄLAN.

5

Sednare häftet af Mag. Doc. Runebergs Dikter är af trycket utkommet och finnes till salu i Frenckell & Sons Bokhandel. På samma ställe kunna äfven resp. prenumeranter å detta arbete uttaga sina exemplar, hvari likväl prenumerantförteckningen, som genom en tillfällighet ännu icke kunnat aftryckas, brister. Denna förteckning 10 skall, så snart den hunnit afdragas, sedermera särskildt utlemnas.

(*Helsingfors Morgonblad* 26/7 1833, nr 54)

DÖDSFALL.

Anna Carolina, enda barnet till Consistorii Amanuensen Mag. 15 Docens J. L. Runeberg och dess k. maka F. C. Runeberg, född Tengström, afled stilla i Helsingfors den 5 Augusti 1833, i en ålder af 1 år och 4 månader, hvilket endast på detta sätt anhörige och vänner tillkännagifves.

(*Helsingfors Morgonblad* 30/8 1833, nr 64) 20

ALLEHANDA.

Betalt som qvitteres. En ung Engelsman blef under sitt vistande i Neapel af en Neapolitanare införd i ett sällskap hos en förnäm 25 dam. Under det han var der, frånstals honom hans snusdosa. Dagen derpå, då han var i ett annat hus, såg han en herre, som snusade ur hans dosa. Han hastade till sin vän – ”der,” sade han, ”den der mannen i blå drägt med guldbrodure, snusar ur dosan som i går frånstals mig. Känner ni honom? Är han icke en tjuf?” ”Ingalunda,” 30 sade den andre, ”han är en man af högsta rang.” ”Jag bryr mig ej om hans rang,” sade Engelsmannen, ”jag måste ha min snusdosa igen; jag vill gå och begära den af honom.” ”Jag ber dig,” sade hans vän, ”var stilla, och öfverlemna åt mig att skaffa tillbaka dosan.” I förbitande derpå gick Engelsmannen bort, sedan han bjudit sin vän till sig till middagen, dagen derpå. Denne infann sig, och sade 35

i det han inträdde: ”se der har jag hemtat dosan.” – ”Nå väl, huru har ni erhållit den?” Åh, sade den Neapolitanska Adelsmannen, jag ville ej göra något buller deraf, derföre kuppade jag den ur hans ficka.

5 = En Neger blef misstänkt för att ha stulet gods i förvar, och anklagad inför en freds-domare i Philadelphia. Negern erkände saken, men försvarade sig på följande sätt: ”Herr domare, jag medger att jag fått de der sakerna af Tom, och jag tror äfven att Tom stulit dem; men hvad sen, herre, det var endast en helt liten knif och en korkskruf; 10 den ena kostade sex pence och den andra en shilling, och jag betalte Tom hederligt för dem, herre.” ”En vacker historie i sanning,” sade Domaren, ”ni visste att de voro stulna, och tillägger likväl, som ursäkt, att ni betalte hederligt för dem; jag skall lära er lagen bättre än så. Vet du icke, Pompey, att gömmaren är likaså brottslig som 15 tjuften? Ni måste, *svarta* skälm, bli strängeligen piskad.” ”Nå väl, herre, om den *svarta* skälmen skall piskas för det han köpt stulet gods, så hoppas jag den hvita skälmen också piskas för samma sak, så väl som Pompey, bara ni får rätt på honom.” – ”Visserligen” svarade Domarn. ”Nå,” sade Pompey, ”se här är Pompeys herre; 20 håll fast honom vakt; han köpte mig, såsom jag köpte knifven och korkskrufven. Han visste mer än väl, att den stackars Pompey var stulen från sin gamle fader och sin gamla moder: knifven och korkskruven hade hvarken far eller mor.” Sådan var rättvisan och strängheten af Pompeys försvar, att domaren efter en kort paus, 25 med hans herres samtycke, frikände honom.

= Till en gammal herre hemtades hans läkares räkning, för att betalas. Sedan han någon tid räknat öfver dess belopp, bad han den gossen som hemtat den, säga åt sin herre, att medicamenterna skulle han säkert betala, men hvad besöken hos honom beträffade, 30 så skulle han besvara dem.

(*Helsingfors Morgonblad* 14/10 1833, nr 77)

ALLEHANDA.

Svenska Academien har vid sin sednaste sammankomst gifvit, såsom 35 en gård af sin aktning, den stora pris-medaljen åt Herr *Ling*, för

hans Episka skaldestycke *Asarne*. Herr *Böttiger* har, för en sång öfver *Gustaf Adolfs död*, fått den mindre guldenpenningen. Samma pris har äfven blifvit tillagdt Herr *Mellin*, för en romans, kallad *Gyriith*. Svenska Academien har nu utfäst stora priset fördubbladt för båda dess uppgifna prisfrågor i vältalighet. – Den vanliga minnespenningen var denna gång slagen öfver framlidne General-Amiralen *Carl August Ehrensvärd*, den oförgätlige författaren till "De fria konsternas philosophie" och "Resa till Italien." Svenska Litteratur-Föreningens Tidning yttrar sig, i anledning häraf, sålunda: "I fall någon skulle finna *sent* uppfyllt denna pligt emot ett i Svenska vitterhetens och konst-philosophiens häfder odödligt minne, och om man skulle finna något alltför varsamt, att dröja med det för första gången uttalta omdömet öfver ett så märkvärdigt snille, intill dess litterär-kritiken redan inställt författaren i dess, förut visserligen ej bestridda, men också icke erkända rättigheter: så kunde likväl denna underlåtenhet anses, åtminstone till en del, uppvägd genom det värdiga och tillfredsställande sätt, hvarpå den store skriftställarens hågkomst återlifvades, i det öfver honom upplästa minnestal af Biskop Franzén. Utan att inlåta sig i en egentlig karakteristik af Ehrensvärd, såsom författare, eller en förklaring öfver hans ofta nästan hieroglyphiskt uttryckta tankar, begagnade Talaren i stället den lyckligt valda utvägen, att låta hjälten framträda i dess egna handlingar, d. v. s. dess skrifter. Också lyckades Talaren, att med Ehrensvärds egna ord i korthet framställa så väl det originelt och skarpsinnigt utmärkande i dennes konst-åsigter och theorie för det sköna, som hans egenheter i uttryck och stundom sällsamheter i omdömen. Likaledes anfördes ur Ehrensvärds enskildta förhållanden flere drag, som visade honom född till konstnär." Såsom en slags inledning till detta åminnelsetal, uppläste Biskop Franzén en betraktelse öfver *vitterheten under Gustaf III:s tid*, med särskild hänsigt till *nationaliteten*; deruti Talaren sökte dels ådagalägga den i grunden fosterländska rigtningen af samma vitterhet, dels frilösa Academien från de beskyllningar för ensidighet, som fordomdags mot henne blifvit gjorda. = Kotzebue har skrifvit 219 Theaterstycken, tillsammans 489 Acter, nemligen: 15 Tragedier i 49 Acter, 60 Dramer i 174 Acter, 73 35

Comedier i 153 Acter, 30 Farcer i 53 Acter, 41 Parodier, Förspel, Operor, Melodramer, o. s. v. i 60 Acter.

= Mistriss Macaulay, ett fruntimmer, som hade företagit sig att skriva Englands historie, öfverlemnade sitt manuscript åt Doctor
 5 Johnson, att öfverses, anförande tillika med en auctorlig blygsamhet, att hon önskade det han måtte hålla arbetets fel ursäktade, emedan hon, som orden föllo, haft så många järn i elden. Sedan Doctorn genomströfvat några få sidor, svarade han helt kallsinnigt: "Då recommenderar jag er, min fru, att låta er historie följa järnen åt."
 10 (Helsingfors Morgonblad 20/1 1834, nr 5)

EN ANMÄRKNING.

I en Recension af sednare Häftet af undertecknads *Dikter*, införd i N:o 1 af Sv. Litteratur-Föreningens Tidning för innevarande år,
 15 ger Rec., Hr R-t, utan särdeles tvetydighet tillkänna sin förmodan, att de under Rubriken: *Idyll och Epigramm* i nämnde häfte intagne stycken vore, till större delen, mer eller mindre trogna öfversättningar och bearbetningar af Serviska Originaler, dem Rec. säger sig blott icke för tillfället kunnat öfverkomma och collationera. Så
 20 tyckes Rec. till och med undra öfver, att jag som Öfversättningar *antyd*t tvenne i min bok förekommande, efter Herder bearbetade Serviska sånger, naturligtvis, emedan han trott mig ej hafva haft större skäl att vara uppriktig i afseende å dem. I anledning häraf, och då någon på Hr R-ts auctoritet, synnerligen emedan man
 25 ej utan de sannolikaste grunder plägar framkasta dylika suppositioner, lätt kunde falla på den tanke, att jag velat begagna allmänhetens obekantskap med Serviens poetiska alster, för att pråla med lånta fjädrar, nödgas jag härmedelst förklara, att, med undantag af tvenne af Herder upptagna stycken: *Die schöne Dollmetscherin* och *Gesang von Milos Cobilich und Vuko Brankowich*
 30 samt två eller tre små sånger i Goetzes Samling, hvilka jag blott genomläst, alla de Serviska poemer, jag sett, äro af mig i Svenska bearbetningar från trycket utgifna och så tydligt såsom främmande Originaler *antyd*da, som det varit möjligt att antyda genom det
 35 enkla ordet *Öfversättning*, vidfogadt hvarje af dem. Då förra Häftet

af mina *Dikter* utgafs, kallade någon Tidning, om jag minns rätt, Medborgaren, de då upptagna Idyll-Epigrammerna öfversättningar af *Finska Runor*, man kunde nästan säga med än mindre skäl, så vida jag, såsom obekant med Finska språket, vid den ringare tillgången på öfversättningar derifrån, icke kunnat förvärfva mig 5
 ens den förtrolighet med Finska, som med Serviska poesien. Jag tyckte mig då kunna underlåta att göra någon anmärkning vid *Medborgarens* yttrande; men då det af repeterade beskyllningar synes, som om man upptog min tystnad som ett erkännande, önskar jag att få offentligt framlägga dessa rader, icke för att 10
 härigenom förfäcka någon, i allt fall likgiltig, originalitet, utan för att rätta misstag, som med skäl kunde anses förnärma ömtåligare intressen hos mig, än blott litterära.

Joh. Ludv. Runeberg.

(*Helsingfors Morgonblad* 3/2 1834, nr 9) 15

ALLEHANDA.

[--]

= Den 23 *innevarande Maji* firade den Studerande Corpsen härstädes med vanliga lustbarheter sin Majfest. Den vackra lokalen för till- 20
 ställningen, den milda väderleken och den långt framhunna vegetationen bidrogo hvarje för sig, att göra denna fest i det gröna glad och angenäm.

(*Helsingfors Morgonblad* 26/5 1834, nr 38)

25

UNIVERSITETS NYHETER.

Herr *G. F. Böning*, en i Reval bosatt Landsman och af sitt Fädernesland redan berömligen känd ej mindre för det snara och ganska betydliga understöd han, genom sin verksamhet, sammanbragte i Reval för Åbo stads genom den olyckliga branden 1827 i nöd 30
 komme innevånare, än ock för de mynt- och antiqvariska samlingar han såsom gåfva öfverlåtit åt Universitetet härstädes, har åter gifvit ett bevis på sin varma tillgifvenhet för sitt hemland uti en antiqvarisk samling af eld- och huggvapen, dryckes- och jagthorn, m. m., som han nyligen till Kejsarl. Alexanders-Universitetet förärat. 35

= Utkomna Disputationer: Homeri Odyssea Svethice reddita. Tomi 1. Part. 1 ventileras den 1 April. Præses A. G. Sjöström, Litt. Græcæ Prof. Respondent, M. Ch. Churberg, Stip. Arckenh. Tav.

Professoren Sjöström, som enligt förordet till ofvannämnde
5 Disputation ärnar i fyra tomer fullborda utgifvandet af Odysseen
försvenskad, hade redan vid slutet af år 1818 börjat öfversättningen
af de första Rhapsodierna af detta verk och till år 1827, det olyckliga
året af Åbo brand, hunnit utgifva disputationer till 319:de versen
i 4:de rhapsodien. Den Grekiska texten, som då medföljde, är här
10 utesluten, äfvensom formatet ändradt från quart till octav.

Examina: Philosophiæ Candidat-Examen præsterad den 17
Mars af Herr Fredr. Napoleon Melartin, Wib.

(*Helsingfors Morgonblad* 27/3 1835, nr 25)

15 LITTERÄRA NOTISER.

[--]

= Först nyligen har man i Frankrike börjat omtala och lära känna
en ung poet, som redan för några år tillbaka dog i Paris i sitt 21:sta
år. En Tysk tidning lemnar om honom följande uppgifter. Ymbert

20 Gallois föddes i Genf 1807. Han var en utmärkt skald och svärmade,
såsom hans ädle landsman J. J. Rousseau, helst i phantasiens verld.
I sin hemort fann han ingen lycka, och han fattade beslutet att
begifva sig till Paris, der alla tycktes kunna räkna på framgång.
Han reser dit; men hans lycka dröjde. Hans eminenta natursgåfvor
25 och hans sköna skaldeanlag kunde hvarken skydda honom för brist
och nöd, eller försona honom med den hårda verkligheten. Det var
just vid samma tid, år 1827, då Victor Hugo genom sin berömda
Ode ”till Vendome-pelaren” först grundlade sin ryktbarhet. Gallois
vände sig till honom; förgäfves! Victor Hugo var då för mycket
30 sysselsatt med sig sjelf, för att hinna fästa uppmärksamhet på
främlingen. Den arma ynglingen, som nu, såsom det syntes, blef
förskjuten till och med af sin ordensbroder, föll i en fullkomlig
melancholie, till dess döden år 1828 gjorde ett slut på hans lidanden.
Han dog och blef förgäten, ända intill sednaste år, då det föll V.
35 Hugo in att offentliggöra det bref, hvarmed Gallois uppvaktade

honom. Det var ett mästestycke. Man blef nyfiken att få läsa flere af den olycklige skaldens skrifter. En speculerande bokhandlare samlade hans poemer och lätt trycka dem. Nu föll det omdöme, att Gallois såsom lyriker borde ställas ganska högt, och att flere af hans skaldestycken gjorde honom berättigad till en plats vid sidan af Hugo och Lamartine. Det finnes röster, som lyfta honom än högre i synnerhet för ett poem: ”de hvita fåglarne ” som i sitt slag skall vara oöverträffligt.

[---]

(*Helsingfors Morgonblad* 14/12 1835, nr 97)

DEN NYARE FRANSKA LITTERATUREN.

Så olika omdömena om denna litteratur eljest varit, har man dock allmänt föreställt sig att den i Frankrike skulle äga en fullkomlig popularitet. Emellertid börja äfven i detta land flere och flere röster upphäfv sig mot densamma, och det är att förutses, att dess bästa tid snart skall kunna sägas hafva varit. Märkvärdiga äro i afseende härå Baron de Barante's ord i *Journal des Debats* Oct. 1835. Denne utmärkte Konstdomare, som i sin *Tableau de la litterature Française pendant le dixhuitieme siècle* med så mycket snille tecknat sitt fosterlands litteratur, yttrar nemligen i Journalen följande:

”Hvad Franska litteraturen dessa senare åren varit, behöfver man väl säga det? Allas sunnda förstånd har insett det, allas oförvillade känsla är ense derom. Några behjertade röster höjde sig strax deremot. Slutligen reste sig opinionen i hela Frankrike som *en* man emot det skymfliga ok, som man ville pålägga dess snille – allt, (efter vanan) under namn af frihet. Nationaltribunen ha vi nyligen hört återljuda af det allmänna medvetandets och den allmänna smakens fördömelser. Den Censur, hvarunder fäderneslandets lagstiftare ställt Theatrarne, är ett anathem af dess sunnda förstånd, ljungadt emot hela denna osedliga och vanvettiga litteratur, af hvilken dramen endast utgjorde en farligare gren än de andra, emedan den var för den stora massan tillgängligare, men visserligen icke mera förderfvad, mera förgiftad, mera vanfrenjdad. Alla vitterhetens grenar hade träffats af samma förnedring. Vi ha varit vittne till ett försök att omskapa allt, – i litteratur som i politik; att omstörta smakens lagar på samma gång som samhällets; att förändra

grundvilkoren för det rätta och nyttiga; att omflytta allt slags makt, allt slags inflytelse. Litteraturen hade sina demagoger som trodde på gatornas logik. Det var i den råa hopens passioner och instinkter, som man sökte sina ämnen, sina inspirationer, sina framgångar, liksom i deras språk, som man sökte formerna för sin stil. Det *obyggliga*, det *otäcka*, och det *osedliga*, se 5 der de trenne nya domkrafter, hvarmed det gamla goda skulle störtas. Denna oordning skall sluta: Frankrike vill så. Lyckligtvis hafva dess lagstiftare sjelfve förklarat sig emot den, lyckligtvis har lagen bannlyst den. Och huru skulle den ej gjort det? när gåfvos väl större moraliska läror åt ett folk? 10 hittills hade man kunnat tro, kunnat säga, att den moraliska ordningen och den materiella hade med hvarandra ingenting gemensamt; att smaken och sederna stodo i intet förhållande till hvarandra; att man kunde låta litteraturen saklöst korrumpas, utan att samhällslifvet derföre korrumpades; att anarkien i snillets verld hade ingen motsvarighet i anarkien på 15 gatorna, och att lasterna i skrift, i scener eller taflor, ej framkallade lasterna i handling. Hittills har man kunnat säga det, – endast emotsagd af några få ensliga röster, förlorade i öknen eller beskrattade, som Cassandras i Ilion. Försynen har upplyst oss: Försynen har visat oss de osynliga fjädrar, genom hvilka hon styr verlden. Hon har ställt i dagen hela det betviflade sambandet 20 emellan den materiella och den moraliska ordningen, hela lastens och brottets genealogi. Vår politik ha vi sett i handling på Boulevarden och vår litteratur i kött och blod på Assis-Domstolarnas bänkar.”

(*Helsingfors Morgonblad* 17/3 1837, nr 21)

25 UNIVERSITETET I GREIFSWALD.

En nyligen i Berlin utkommen skrift, ”Nachrichten über die Universität im Preussischen Staate von W. Dieterici,” innehåller intressanta upplysningar om dessa Universiteters organisation och förvaltning. Till betraktande upptaga vi här det Greifswaldska, dels såsom va- 30 rande det äldsta af Preussens nu blomstrande Universiteter, dels också såsom oss närmare rörande genom fordna politiska förhållanden. För öfrigt må anmärkas, att de andra Preussiska Universiteterna till sin organisation i det närmaste likna detta, så att de nästan icke skilja sig i annat, än i en större eller mindre personal och högre eller lägre 35 anslag för särskilda här nedan anförda rubriker.

Greifswaldska Universitetet stiftades genom den Pommerske hertigen Wratislav IX:s omsorg och fick Påflig sanction genom en bulla af den 29 Maji 1456. Invigningen skedde den 17 Oct. s.å. Den tiden hade Borgmästaren i en småstad så mycken bildning, att han kunde blifva Rector vid ett Universitet. Greifswalds Borgmästare, 5
Henr. Rubenow, blef det Greifswaldska Universitetets förste Rector. Dagen efter invigningen införde han i läroverkets matrikel 300 personer, bland dessa Hertigen sjelf, 2:ne Biskopar, 3:ne Abboter och åtskilliga andra förnåma män. De gamla Universiteten voro nemligen mera till för män än för ynglingar. I det 15:de seklet var 10
Universitetet obetydande genom otillräckligheten af sina medel. I det 16:de hemsöktes det af pesten, som förjagade lärarne och förorsakade en fullkomlig overksamhet, till dess Hertig Philip I, i medlet af sistnämnda århundrade, ditkallade nya lärare, reviderade 15
statuterna och ökade inkomsterna. Nya och mycket betydande anslag lemnade Hertig Boleslaw XIV mot medlet af 17:de seklet. Genom denna Hertigs död (1637) och Westphaliska freden kom Pommern, och således äfven Greifswalds Universitet, under Sverige. Redan före fredsslutet hade Drottning Christina stadfäst läroverkets rättigheter, och af Carl XII erhöll det ett utförligt reglemente (af den 20
4 Jan. 1702), hvilket förnyades af Gustaf III (1775) och den efter hans död inträffande Svenska förmyndare-regeringen (1795). Genom congressen i Wien 1815 (traktaten mellan Sverige och Preussen är af den 7 Junii) erhöll Preussen den del av Pommern, som Sverige då ännu ägde, och således äfven Greifswaldska Universitetet, hvilket 25
sedermera tid efter annan blifvit ställt på samma fot som de öfriga Preussiska. Det har för det närvarande i årlig inkomst 57,696 Thl. Preuss. cour.*). Dess lärare-antal var vid slutet af 1834 följande:

	Ord. Prof.	E. O. Prof.	Priv. Doc.	
i Theol. Faculteten	3.	2.	—	30
i Jurid. D:o	4.	2.	1.	
i Medic. D:o	4.	1.	3.	
i Philos. D:o	10.	2.	4.	
	21.	7.	8.	

35

*) Den närvarande cursen är 87 à 90 sk. Sv. B:co per Thl. Preuss. Courant.

dessutom 5 Exerctiemästare; således tillsammans 41, af hvilka 33 äro aflönade. Vid samma tid förhöll sig de studerandes antal på följande sätt:

	Theologer	80,	bland hvilka	7 utlänningar.
5	Jurister	31	. . . . .	1 ”
	Medici	60	. . . . .	6 ”
	Philosofher	16	. . . . .	1 ”
	Tillsammans	187.	. . . . .	15. ”

10 Två år tillföre hade hela Student-antalet varit 225, hvaribland också 15 voro utlänningar. I Greifswald kostar således hvarje student staten 290 à 300 Thaler. – Universitetets medel användas på följande sätt:

		Thl.	gr.	pf.
15	Bibliothecket har	1,680:	20.	—
	Åtskilliga clinica tills	1,091:	—	—
	Enkekassan.	227:	—	—
	Fribord för studenter.	2,257:	—	—
	Botaniska trädgården	772:	—	—
20	Ridbanan.	150:	—	—
	Astron. kabinett	60:	—	—
	Chemiskt institut.	100:	—	—
	Anat. zool. Museum	524:	13.	2.
	Mineral. kabinett.	30:	—	—
25	Zool. samlingar	975:	—	—
	Physical. instrum.	60:	—	—
	Pröfnings-commission	1:	4.	—
	Theol. Seminarium	67:	—	—
	För fattiga och sjuka studenters understöd och vård	25:	—	—
30	För musikalie	15:	—	—
	Samlingen af Acad. lärares porträtter	50:	—	—
		S:a	8,085:	7. 2.
35	Till emeriti, enkor, oförsörjda			

barn hafva dessutom utgått	4,378:	5.	8.	
Afgifter för hus o. d.	2,558:	13.	3.	
Byggnadskostnader.	2,373:	6.	1.	
Förvaltningskostnader	6,034:	24.	11.	
Stipendier	1,499:	7.	11.	5

Således tillsammans 24,919: 5. — till

institutioner, förvaltning, byggnader, välgörenhet o. d.

Till aflöning för de 33 lärarne användes år 1834 (och ungefärligen samma summa utgår årligen) 24,081 Thl. 5 gr. 5 pf. (Universitetets årliga öfverskott är således 8 à 10,000 Thl.). Den högsta fasta Professorslönen var 1,300 Thl., den lägsta 300; de flesta lönerna äro mellan 400 och 900 Thl., hvarförutan emolumenter och fri boning, ved o. d., gå sammanlagda till ett värde af 1,042 Thl. Inkomster af immatriculation, promotioner o. d. utgöra tillsammans 435 Thl. 2 gr. 6 pf. Summan af honorarier (avgifter för lectioner*) är omkring 2000 Thl. Det högsta honorar., som tillföll någon lärare 1834, var 230 Thl., det lägsta 24. Af Universitetets medel utgår intet ur den egentliga statscassan. Omkring 5000 Thl. äro räntor af utestående capitaler. Det öfriga lemnas af Universitetets egna fastigheter. På en af dessa, Eldena, är ett institut för stats- och landthushållning i de sednaste åren inrättadt.

(*Helsingfors Morgonblad* 31/3 1837, nr 23)

25

30

*) De studerande, som icke genast kunna erlægga detta honorar., få dermed anstånd, tills de erhållit ett embete. Hvad sålunda inestår, kallas gestundets honorar. Vid flere Universiteter utgör detta betydligt mera än det contant utgångna. I Greifswald t. ex. utgör det inestående 1500 à 1600 Thl., det contant erlagda 4 à 500.

35

KRONOLOGISK FÖRTECKNING

Förteckningen upptar de artiklar m.m. i *Uppsatser och avhandlingar på svenska. Journalistik* som publicerades under Runebergs livstid. De rubriker som i förteckningen föregås av asterisk anger texter som inte är skrivna av Runeberg, men är försedda med en redaktionell ingress eller not av honom. Dessa publiceras i kommentardelen. Notiser som återges under de fasta rubrikerna har här av utgivaren försetts med korta innehållsbeskrivningar inom hakparentes.

Några ord om Svenska Academiens Valspråk: Snille och Smak.
(HM 2/1 1832)

Allehanda. [bl.a. om Franzéns *Columbus*] (HM 2/1 1832)

Inrikes. [reportage om skeppsbrott] (HM 9/1 1832)

Allehanda. [sjömansskröna] (HM 9/1 1832)

Reflexioner, angående Fruntimrens hårklädsel. (HM 20/1 1832)

*Allehanda. [fullmakt av M. G. De la Gardie för informator]
(HM 20/1 1832)

Fru Lenngren. (HM 27 och 31/1 1832)

Allehanda. [bl.a. om R. Rask; reaktion på artikeln ”Snille och Smak”] (HM 27/1 1832)

*Utdrag ur Tegnér's Tal på Wexiö Gymnasium, Junii 1826. (HM 28/1 1832)

Något om Konstdomare, enfaldeligen förestäldt i frågor och svar.
(HM 17/2 1832)

Universitets-nyheter. [om disputation på översättning till finska av parti ur *Iliaden*] (HM 17/2 1832)

*Utdrag ur några Bref från Konung Fredric den andra i Preussen till Voltaire. (HM 27/2 1832)

Om Informatorer och privat undervisning. (HM 24/2 och 5/3 1832)

Universitets-nyheter. [om disputation på översättning till finska av kapitel ur Xenofons *Anabasis*] (HM 2/3 1832)

Allehanda. [notis om disputation] (HM 5/3 1832)

- Recension. Freja, Poetisk Calender för år 1833, af C. Dahlgren.
(HM 12, 16, 19, 26 och 30/3 1832)
- Tillkännagifvande. [om redaktionell praxis] (HM 2/4 1832)
- Snapphanarne, gammalt nytt om Skåne, från sjuttonde seklet, af
O. K. (HM 6 och 9/4 1832)
- Allehanda. [bl.a. om behovet av en aritmetikbok på finska] (HM
6/4 1832)
- *Rysslands litteratur för år 1831. Ur en Rysk Journal.
(HM 30/4 1832)
- Allehanda. [bl.a. om Almqvists svenska grammatik, nekrolog
över Goethe] (HM 4/5 1832)
- Universitets-nyheter. [reportage om studenternas majfest] (HM
18/5 1832)
- *Allehanda. [rysk ämbetsman om Finland] (HM 25/5 1832)
- Universitets-nyheter. [om invigningen av universitetsbyggnaden]
(HM 22/6 1832)
- Universitets-nyheter. [om magisterpromotionen] (HM 25/6
1832)
- Några ord om nejderna, folklynnnet och lefnadssättet i Saarijärvi
Socken. (HM 6, 13 och 16/7 1832)
- Yttranden af Påfven Clemens XIV, (Ganganelli). (HM 9/7 1832)
- *Universitets-nyheter. [om medicinedoktorspromotionen]
(HM 23/7 1832)
- Recensioner. Främlingen från Norden. Berättelse af R-a.
(HM 27/7 och 3/8 1832)
- Svenskt Pantheon. 1:a, 2:a, 3:dje Häftet.
- Tabeller till lättande af Växelräkningen emellan Ryska Banco-As-
sign. och Svenska Riksgälds-Sedlar. (HM 10/8 1832)
- Andelunden vid Kassin. Svenskt Original af fröken R***.
(HM 17/8 1832)
- Allehanda. [bl.a. om sångerskan Johanna von Schoultz, universi-
tetsnotiser från Sverige] (HM 20/8 1832)
- Samlade Dikter af Euphrosyne. Första Delen. (HM 24, 27, 31/8
och 7/9 1832)

- * Columbi följeslagare, deras resor och upptäckter, af Wash. Irving. (HM 3/9 1832)
- * Till Insändaren af: en liten lagfråga i Helsingfors Morgonblad 1832 N:o 60. (HM 24/9 1832)
- * Universitets-nyheter. [reglemente för reseunderstöd] (HM 28/9 1832)
- Om Folkpoesien. (HM 5/10 1832)
- Litterär förening i Sverige. (HM 15/10 1832)
- * Slaget vid Borodino och tilldragelser vid Moshaisk. (HM 22/10 1832)
- * Några ord till den näpste Kortspelarens, i N:o 34 af Helsingfors' Morgonblad, Bikt-fader i N:o 48 af samma Tidning. (HM 26/10 1832)
- Medlidsamhet, beredvillighet att hasta nödställda till undsättning ... [upprop om understöd för nödlidande] (HM 29/10 1832)
- Project till en poetisk förening. (HM 9/11 1832)
- Märkvärdig språk-kännedom. (HM 26/11 1832)
- Insända bidrag till Epopéen Nordens Kraft. N:o 1. Segersången öfverflugans fall. (HM 26/11 1832)
- Försök till en Natural-historisk beskrifning öfver den Poetiska Örnén. (HM 30/11 och 3/12 1832)
- Flickorna i Askersund, berättelse från Carl XII:s Tidevarf, af G. H. M. (HM 7/12 1832)
- En blick på Sveriges nu gällande poetiska Litteratur. (HM 14, 17 och 21/12 1832)
- * Johan Wolfgang Goethe. (HM 21/12 1832)
- * Dödsfall. [Jacob Tengström] (HM 4/1 1833)
- Några ord om methoden att uppläsa bunden stil. (HM 7 och 11/1 1833)
- Universitets-nyheter. [bokdonation] (HM 14/1 1833)
- Rättelse. [till föregående notis] (HM 18/1 1833)
- Sveriges Anor. Skaldestycke af Bernh. von Beskow. (HM 1, 4 och 8/2 1833)
- Anmälan. [subskriptionsanmälan för *Dikter* II] (HM 1/2 1833)
- * Universitets-nyheter. [stipendiefond] (HM 11/2 1833)

- Allehanda. [notis om eldsvåda, *notis om ras i Falu gruva]
(HM 18/2 1833)
- *Profstycke af Herr Lings till subscription anmälda stora Episka
Dikt: Asarne. (HM 25/2 1833)
- Recension. Ö-jungfrun. Berättelse af G. H. M. (HM 1/4 1833)
- *Psalmen 278 i Finska Psalmboken
- *Rättelse (HM 15/4 1833)
- Sätt att pröfva barns fallenhet. (övers., HM 22/4 1833)
- *Kajana, den 4 April 1833. (HM 26/4 1833)
- *Artiklar förekommande i Gottlunds Otava. (HM 10/5 1833)
- *Bref till *** om Hertigen af Reichstadt, från en af hans vänner.
(HM 24/5, 3/6 1833)
- [redovisning för subskriptioner på *Dikter* II] (HM 24/5 1833)
- Strödda tankar. (HM 7/6 1833)
- Helsingfors, den 10 Juni. [om kejsarligt besök] (HM 10/6 1833)
- Strödda tankar. (HM 1/7 1833)
- En anmärkning. (HM 22/7 1833)
- Anmälan. [*Dikter* II utkomna] (HM 26/7 1833)
- Dödsfall. [Anna Carolina Runeberg] (HM 30/8 1833)
- *Lord Byron i Italien. (HM 2/9 1833)
- *Nekrolog. [över E. W. Ruda] (HM 23/9 1833)
- Allehanda. [översatta anekdoter] (HM 14/10 1833)
- *Fröken Schultz' första uppträdande på Theatre Italien. (HM
6/12 1833)
- Strödda reflexioner. (HM 10/1 1834)
- *Inrikes. [Ärkebiskop Melartin installerad] (HM 17/1 1834)
- Allehanda. [Franzéns minnestal över C. A. Ehrensvärd i Svenska
Akademien] (HM 20/1 1834)
- En anmärkning. [med anledning av förmodade översättningar]
(HM 3/2 1834)
- *(Insändt.) (HM 17/2 1834)
- Om Parodien. (HM 24/2 1834)
- Allehanda. [studenternas majfest] (HM 26/5 1834)
- *Peter Wiiliäinenens stridsvagn. (HM 6/6 1834)
- Reflexioner. Rikedom och Lärdom. (HM 9/6 1834)

Reflexioner. Tycke och smak. (HM 25/7 1834)

*Guldsmedens dotter. Öfversättning från Uhland.
(HM 10/11 1834)

Reflexion. [om Franzéns dikter] (HM 19/1 1835)

*Terni den 8 April. [reseskildring] (HM 20/2 1835)

*Några ord i anledning af ej mindre den uti N:ris 78-83 af Helsingfors' Morgonblads sistlidne årgång införda Recension af arbetet "Finlands Kameral-Lagfarenhet, systematiskt framställd af Herr Kammar-Rådet och Riddaren m.m. J. G. von Bonsdorff," än det Svar å denna Recension och det deruppå följde Gensvar, som förekomma uti N:ris 87, 88 och 89, samt Bihaget till N:o 91 af berörde Tidning. (HM 23/2 1835)

Universitets nyheter. [bl.a. om en utkommen partikel av prof. Sjöströms översättning av *Odysséen*] (HM 27/3 1835)

*Litteratur. Svenska fornsånger, utgifna af A. I. Arwidsson. (HM 30/3 1835)

*Suomen kielen vähästä arvosta. (Fragment.) (HM 1/5 1835)

Törnrosens Bok. (HM 4, 8, 11, 15, 18 och 22/5 1835)

*Utländsk litteratur. Om det juridiske studium ved Kjöbenhavns Universitet. [...] (HM 10/8 1835)

*Allehanda. (reportage från England, HM 24/8 1835)

*Laulu Suomessa. Sång i Finland. (övers., HM 28/9 1835)

*Bondekriget i Ungern 1514. (HM 19/10 1835)

Underrättelser om Lyceum i Helsingfors. (HM 9/11 1835)

*Några ord i anledning af en insänd uppsatts, om Secterismen i trakterne af Kajana. (HM 16/11 1835)

Nionde Runon i Kalevala. (HM 23/11 1835)

*Litterära notiser. (HM 14/12 1835)

Lucrezia Borgia, dram af V. Hugo. (HM 18, 21 och 28/12 1835)

Ett bref från Hegel. (övers., HM 4/1 1836)

*Gustaf III, Historisk opera af Scribe. Musiken af Auber. (HM 25/4 1836)

Litterära notiser om Ryssland. (övers., HM 29/4 och 2/5 1836)

*Till Minne af Olof Myhrman [...]. (HM 2/9 1836)

- Fattigvården i England. (övers., HM 12, 16, 19 och 23/9 1836)
- *Allehanda. [tyska notiser om finsk litteratur] (HM 10/10 1836)
- *Beranger och Uhland, Frankrikes och Tysklands största nu levande folkskalder. (HM 14/10 1836)
- *Tillrättavisning i anledning af Artikeln Smedjan, införd uti Supplementet till Helsingfors Tidningar för den 16:de Julii 1836, samt N:ris 57, 58 och 59 af samma Tidningar. (HM 28/10 1836)
- Anmälan. Skaldestycken af Franzén. Femte Bandet. Bref till Red. från H. S. (HM 11, 14 och 21/11 1836)
- *Bref till en vän. [om religiösa romaner utgående från *Qvin-norna*] (HM 28/11 1836)
- Om Visan. (HM 5/12 1836)
- *Utdrag ur ett bref från en resande Landsman. (HM 12/12 1836)
- Minne af Christiana Juliana Oxenstjerna. (HM 6, 10 och 13/2 1837)
- Den nyare Franska litteraturen. (HM 17/3 1837)
- *Zumala-Carregui eller Hjeltens död. Sorgespel i 5 Acter, af S. F. L. G. (HM 20/3 1837)
- Universitetet i Greifswald. (HM 31/3 1837)
- Ramido Marinesco. (HM 28/4 och 1/5 1837)
- Reflexion. (BT 20/1 1838)
- Utdrag ur ett bref från Sverige med ett fragment af Mellins Novell: Pavo Nissinen. (BT 21/7 1838)
- Reflexioner. (BT 28/7 1838)
- Reflexioner. (BT 4/8 1838)
- v. Katte om Lyckliga Arabien. (övers., BT 8/8 1838)
- Reflexioner. (BT 11/8 1838)
- Reflexion. (BT 5/1 1839)
- Reflexioner. (BT 9/1 1839)
- Reflexioner. (BT 20/2 1839)
- Reflexioner. (BT 23/2 1839)
- Reflexion. (BT 9/3 1839)
- Reflexioner. (BT 13/3 1839)
- Hemlängtan. (BT 30/3 1839)

Reflexioner. (BT 30/11 1839)

Reflexioner. (BT 15/1 1840)

Reflexion. (BT 22/1 1840)

Reflexion. (BT 1/2 1840)

Är Macbeth en Christlig tragedie? (1842)

Några ord om poemet "Fjalar" och Saimas kritik öfver det-
samma. (1845)